

Nota van Antwoord

Aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee
mei 2006

Nota van Antwoord

**Aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee
mei 2006**

De pkb is opgesteld door het ministerie van VROM in
samenwerking met de ministeries van LNV, VenW en EZ.

Samenvatting

Deze Nota van Antwoord beschrijft in hoofdlijnen het proces en de resultaten van de inspraak op de passende beoordeling (pb), de strategische milieubeoordeling (smb) en de verwerking van beide beoordelingen in het aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. De inspraak heeft open gestaan voor iedereen. Ook de Duitse en Deense contactpersonen zijn op de hoogte gebracht, waarbij op de mogelijkheid is gewezen om een zienswijze in te dienen van buiten onze landsgrenzen. Deze samenvatting gaat achtereenvolgens in op het proces, het profiel van de insprekers en hun reacties en de wijzigingen in de pb, smb en pkb die daaruit voort zijn gevloeid. Het kabinet bedankt iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de inspraak. De inspraak heeft geleid tot waardevolle zienswijzen en adviezen, die hebben geresulteerd in verbeteringen in de tekst en kaarten van het aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee en errata bij de beoordelingsrapporten van de pb en smb.

Procedure

Het kabinet heeft besloten de lopende pkb-procedure, die onderbroken werd door de val van het kabinet Kok II in 2001 en was gevorderd tot een deel 3 pkb, voort te zetten. Het kabinet heeft daarbij gekozen om vastgestelde beleidsactualisaties en de verplichting tot het uitvoeren van een passende beoordeling (pb) en strategische milieubeoordeling (smb) te verwerken in een aangepast deel 3 en dus niet opnieuw terug te gaan naar een deel 1. In de Nota van Verantwoording, die onderdeel uitmaakt van het aangepast deel 3, onderbouwt het kabinet deze keus.

Ter inzage legging

De formele aanleiding voor de ter inzage legging is niet de pkb-procedure (artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening) zelf, maar de richtlijnen behorende bij de uitgevoerde pb en smb (op grond van de Awb). In de periode van 12 januari tot en met 22 februari 2006 hebben de pb, de smb en het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee ter inzage gelegen op meer dan 40 locaties in bibliotheken en overheidsgebouwen van rijk, waddenprovincies en waddegemeenten. Daarnaast konden deze en andere relevante documenten worden geraadpleegd via internet.

Bij de ter inzage legging heeft het kabinet het publiek uitgenodigd te reageren op twee inspraakvragen:

- Kunt u zich vinden in de conclusies uit de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling?
- Vindt u dat de beide beoordelingen voldoende zijn verwerkt in het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee?

Mondelinge en schriftelijke inspraak, bestuurlijk overleg en advisering

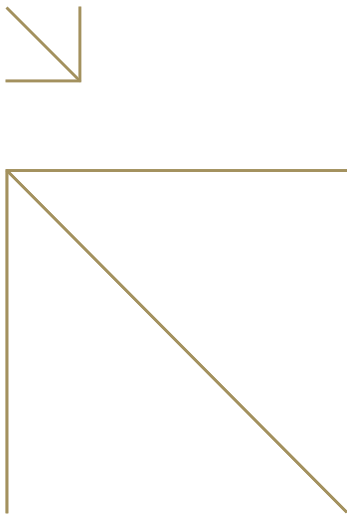
In de periode van 16 tot en met 26 januari 2006 organiseerde het ministerie van VROM acht inspraakavonden in het waddengebied.

De formele inspraak werd tijdens deze avonden voorafgegaan door informatiebijeenkomsten en presentaties over de conclusies van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling en over het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee.

Tijdens de inspraakavonden is er gelegenheid geweest tot het indienen van een mondelinge inspraakreactie. Daarnaast is het gedurende de hele inspraakperiode mogelijk geweest om een schriftelijke inspraakreactie in te sturen. De inspraakreacties zijn verzameld en gebundeld en hebben eveneens ter inzage gelegen en zijn ook gepubliceerd op internet.

Parallel aan de formele ter inzage legging is bestuurlijk overleg gevoerd met de waddenprovincies, de waddegemeenten en de waterschappen (45ste vergadering van het Coördinatiecollege Waddengebied (CCW)), met de natuur- en milieuorganisaties en met economische koepels. De partijen in het bestuurlijk overleg hebben eveneens een schriftelijke inspraakreactie ingediend.

Daarnaast heeft het kabinet advies gevraagd aan de Raad voor de Wadden en de Commissie voor de milieueffectrapportage over respectievelijk de doorgevoerde aanpassingen in het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee (onder andere alternatieven voor beperking aantal ligplaatsen recreatievaart) en het milieuraapport en de passende beoordeling.

De insprekers

Naar aanleiding van de ter inzage legging en de inspraakavonden zijn 161 mondelinge of schriftelijke inspraakreacties ontvangen. Verschillende inspraakreacties zijn verstuurd namens meerdere organisaties, waardoor in totaal 223 individuen, organisaties en overheden hebben ingesproken. Door de meeste insprekers werd op verschillende thema's uit de pkb, passende beoordeling of strategische milieubeoordeling gereageerd.

Er is geen inspraakreactie ontvangen van buitenlandse individuen, organisaties of overheden.

Hoofdpijnen van de inspraak

De inspraak over de rapporten van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling, welke de aanleiding vormden voor de ter inzage legging, maakt een relatief beperkt onderdeel uit van de ontvangen reacties. De insprekers hebben geen aanvullende informatie of inzichten aangedragen op grond waarvan het kabinet tot een andere beoordelingen komt van de beleidsuitspraken in de pkb. Het kabinet is verheugd dat ook de Commissie voor de Milieueffectrapportage in haar advies heeft aangegeven dat zij van mening is dat, middels het uitgevoerde onderzoek aan de inhoudelijke eisen van de smb-richtlijn is voldaan.

De ontvangen reacties van de overige insprekers richten zich op de wetenschappelijke onderbouwing van het uitgevoerde onderzoek, vooral in relatie tot het beschouwde abstracte schaalniveau. Daarnaast zijn een aantal kanttekeningen geplaatst bij de veronderstelde negatieve effecten, dan wel het ontbreken daarvan, van een aantal activiteiten en de daaraan verbonden keuze om deze te verbieden.

Door een aantal insprekers is ingegaan op de inspraakvraag betreffende de verwerking van de pb en de smb in de pkb. Daarnaast zijn er veel insprekers ingegaan op de inhoud van de pkb zelf. Het kabinet heeft deze inspraak alsnog serieus meegewogen.

De hoofddoelstelling van de pkb wordt breed ondersteund en niet ter discussie gesteld.

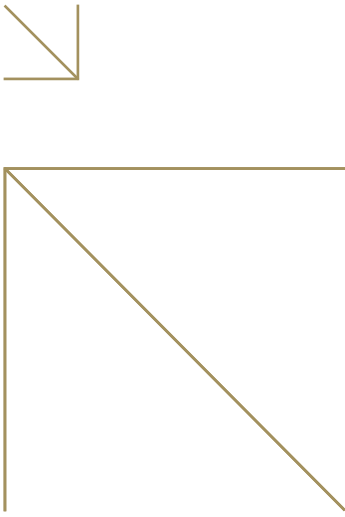
Wel wordt door sommige insprekers getwijfeld aan de toegevoegde waarde van de pkb, maar een groot aantal insprekers is toch voorstander van een spoedige

besluitvorming over en vaststelling van de pkb aangezien dit de noodzakelijke duidelijkheid schept voor uitvoering en beheer. Het waddenfonds wordt als belangrijk instrument beschouwd om de doelstellingen van de pkb te realiseren. De Raad voor de Wadden meent dat de pkb overbodig is geworden nu de Vogel- en Habitatrichtlijn is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998, ondanks dat meent ook de Raad voor de Wadden dat de pkb nu zo snel mogelijk moet worden vastgesteld.

Een groot aantal reacties richt zich op de werkingssfeer van de pkb. Deze reacties komen deels voort uit de veronderstelling dat de pkb de afwegingskaders uit vigerende wet- en regelgeving zal vervangen. Vanuit verschillende belangen wordt hierop gereageerd. De samenhang met sectoraal beleid is voor sommige insprekers onvoldoende duidelijk. Er is veel gereageerd op zogenoemde externe werking. De (vigerende) beleidslijn dat de toelaatbaarheid van activiteiten buiten de Waddenzee ook moet worden afgewogen op de mogelijke negatieve effecten op de natuurlijke waarden van de Waddenzee, leidt volgens veel insprekers tot te veel onzekerheid, aangezien de reikwijdte hiervan geografisch niet is ingeperkt.

Ten aanzien van de werkingssfeer is ook de gebiedsbegrenzing een onderwerp waar veelvuldig op ingesproken is door insprekers met verschillende achtergronden. Daarbij lopen de meningen navenant uiteen en wordt er enerzijds gepleit voor een ruimere begrenzing en anderzijds voor een striktere begrenzing van het pkb-gebied. Mede veroorzaakt door de schaal waarop de pkb-grens op kaart staat weergegeven, zijn er ook diverse hele specifieke reacties en vragen gekomen over de exacte begrenzing.

Vele beleidsbeslissingen roepen reacties op vanuit diverse belangen met even diverse zienswijzen. Daarbij geldt dat de veelal sectorale zienswijzen in veel gevallen onderling tegenstrijdig zijn. Zo pleit de ene sector voor versoepeling van beleid terwijl de andere sector juist pleit voor een strenger regime met betrekking tot activiteiten in de Waddenzee. Het kabinet heeft kennis genomen van deze zienswijzen en beleidsaanpassingen doorgevoerd, maar wil ook benadrukken dat zij integrale afwegingen maakt.

Verwerking van de inspraak in pb, smb en pkb

Het kabinet hecht grote waarde aan de ontvangen reacties en zienswijzen aangezien zij daarmee in staat is geweest de pkb te verbeteren en aan te vullen. Daarnaast heeft zij veel positieve suggesties ontvangen voor de nadere concrete invulling van het kabinetsbeleid. De wijze waarop de reacties hebben geleid tot aanpassing en aanvulling van de pkb, kan als volgt worden gerubriceerd:

- Errata bij en aanvulling van de pb en de smb
- Wijzigingen in de pkb-tekst
- Nadere toelichting van de pkb-tekst in de Nota van Toelichting
- Wijzigingen in de pkb-kaarten en de toelichtende kaarten
- Nadere toelichting en onderbouwing in deze Nota van Antwoord
- Noties en aandachtspunten voor de nadere beleidsuitwerking, met name in het nog op te stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied

Hieronder worden in het kort de belangrijkste wijzigingen in de pkb beschreven.

Begrenzing pkb-gebied De pkb-grens is aangepast op een aantal specifieke plekken waarvan het kabinet van mening is dat dit leidt tot een meer consistente begrenzing conform de uitgangspunten van de pkb en beter recht doet aan de lokale situatie. Deze aanpassingen zijn gedaan bij Camping 'De Robbenjager' op Texel, de jachthaven bij Schiermonnikoog, het Oostelijk Ras bij Terschelling en de veerdammen van Ameland, Schiermonnikoog en Holwerd.

Specifieke activiteiten Het kabinet heeft er voor gekozen om het bestaande snelvaargebied bij Oudeschild open te houden. Daarnaast heeft het kabinet het expliciete verbod op gebruik van UltraLichte Vliegtuigen geschrapt. In beide gevallen worden de betreffende (georganiseerde) belanghebbenden er op aangesproken om via zelfregulering de verantwoordelijkheid te nemen voor het beoefenen van deze activiteiten binnen de daarvoor gestelde voorwaarden.

Kleinschalig historisch medegebruik Het kabinet heeft het belang dat door een groot aantal insprekers wordt gehecht aan kleinschalig historisch medegebruik onderkend en dit

belang expliciet benoemd in het ontwikkelingsperspectief voor de Waddenzee.

Beleving Het aspect beleving is in de pkb-tekst geëxpliciteerd in het ontwikkelingsperspectief en de doelstelling voor de Waddenzee en bij het onderdeel kennis. Hiermee wordt duidelijker tegen welke achtergrond het kabinet de natuurlijke waarden van de Waddenzee heeft beschreven. Niet alleen de intrinsieke waarden van natuur en landschap, maar ook de beleving daarvan door de mens telt.

Windturbines De beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot de ongewenstheid van windturbines nabij de Afsluitdijk is geschrapt uit de pkb-tekst. Hiermee heeft het beleid ten aanzien van windturbines in relatie tot de Waddenzee aanzienlijk aan duidelijkheid gewonnen.

Vaargeulen Het kabinet heeft besloten om voor de Eems richting Eemshaven een verdere verdieping van de vaargeul niet op voorhand uit te sluiten. Hiermee wordt voor de Eems een uitzondering gemaakt op de gehanteerde streefdieptes 1993. Dit met het oog op de economische potenties van de Eemshaven.

Ondanks dat een relatief groot aantal insprekers zich heeft uitgesproken tegen het verbod op zeewaartse uitbreidingen van havens en bedrijventerreinen, wil het kabinet benadrukken dat zij van mening blijft dat zeewaartse uitbreidingen directe en onomkeerbare ingrepen zijn in de natuurlijkheid van de Waddenzee en daarmee leiden tot een onacceptabele aantasting van de natuurlijke waarden van de Waddenzee, en dus niet kunnen worden toegestaan. Het kabinet heeft de pkb op dit onderwerp niet aangepast.

Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied

In het kader van de ter inzage legging heeft het kabinet een groot aantal ideeën, wensen en suggesties ontvangen. In veel gevallen gaat het om waardevolle aandachtspunten voor de nadere uitwerking en implementatie van het waddenzeebeleid. Veelal zijn de suggesties dusdanig concreet dat ze niet verwerkt kunnen worden in de pkb-tekst. Het kabinet heeft in die gevallen in de Nota van Antwoord aangegeven dat deze aspecten een plek zullen krijgen in het nog uit te werken B&O-plan.

Inhoudsopgave

Samenvatting		5	Doorwerking en evaluatie van het waddenzeebeleid	101
0 Inleiding	06	5.1	Doorwerking van beleid	101
0.1 Procedure	06	5.2	Externe werking	102
0.2 Toelichting bij deze Nota van Antwoord	10	5.3	Kennis, natuurgrenzen, monitoring en evaluatie	103
0.3 Reacties op de procedure	11			
1 Aard en kader van de Nota	12	6	Bestuurlijke organisatie	107
1.1 Aard en werkingssfeer van de pkb	12	7	Passende beoordeling	110
1.2 Planhorizon en planperiode	16	7.1	Algemeen	110
1.3 Gebiedsbegrenzing	17	7.2	Inhoudelijk	113
1.4 Internationaal kader	21	7.3	Erratum	119
1.5 Kaarten pkb	24	7.4	Pkb-wijzigingen in relatie tot de pb (en smb)	120
2 Beleidsuitgangspunten	34	8	Strategische milieubeoordeling	123
2.1 Doelstellingen voor de Waddenzee	34	8.1	Algemeen	123
2.2 Ontwikkelingsperspectief	36	8.2	Inhoudelijk	124
2.3 Waddenfonds	39	8.3	Erratum	126
3 Beleidskeuzen	42	8.4	Samenvatting van de strategische milieubeoordeling	128
3.1 Beleidskeuzen natuur en landschap	42			
3.2 Beleidskeuzen menselijke activiteiten	46		Lijst van gebruikte afkortingen	132
3.2.a Gesloten gebieden	46	Bijlagen		
3.2.b Inpolderingen	49	A)	Lijst van sprekers	133
3.2.c Veiligheid	49	B)	Verlagen Bestuurlijk Overleg	142
3.2.d Scheepvaart	52	I	Verlag bestuurlijk overleg met de Noordelijke bestuurders	142
3.2.e Burgerluchtvaart	56	II	Verlag bestuurlijk overleg met natuur- en milieuorganisaties	147
3.2.f Offshore installaties	59	III	Verlag bestuurlijk overleg met economische koepels	152
3.2.g Kabels en buisleidingen	60			
3.2.h Havens en bedrijventerreinen	61	C)	Advies van de Commissie voor de Milieueffectrapportage	158
3.2.i Bebouwing	63	D)	Advies van de Raad voor de Wadden	176
3.2.j Baggerspecie	67			
3.2.k Diepe delfstoffen	68			
3.2.l Windturbines	72			
3.2.m Ontgroningen	75			
3.2.n Archeologie	76			
3.2.o Recreatie	76			
3.2.p Visserij	84			
3.2.q Militaire activiteiten	94			
3.2.r Pierenwinning	95			
4 Afwegingskader	97			
4.1 Te beschermen en te behouden waarden en kenmerken	97			
4.2 Afwegingskader	98			

Inleiding

0.1 Procedure

Concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee

In een planologische kernbeslissing (pkb) formuleert het kabinet beleid voor de ruimtelijke inrichting binnen Nederland. In de pkb Derde Nota Waddenzee formuleert het kabinet de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor het Nederlandse deel van de Waddenzee. Aangegeven wordt wat de doelstellingen zijn voor de komende 10 jaar, hoe deze passen binnen een vooruitblik naar 2030 (het ontwikkelingsperspectief) en welk beleidskeuzen en –instrumenten daarvoor nodig zijn. De pkb is gebiedsgericht van karakter en integreert het ruimtelijk en ruimtelijk relevant rijksbeleid voor de Waddenzee.

In november 2001 verscheen deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. De pkb deel 3 van 2001 bevatte het kabinetsstandpunt ten aanzien van het rijksbeleid voor de Waddenzee van het toenmalige kabinet Kok. Door de val van dat kabinet Kok kon de pkb-procedure niet meer worden afgerond. Sinds die tijd is het deel 3 uit 2001 om verschillende redenen op enkele thema's aangepast. Zo heeft de Adviesgroep Waddenzeebeleid in april 2004 haar advies 'Ruimte voor de Wadden' uitgebracht, hebben zich een aantal belangrijke veranderingen voorgedaan in de beleidsomgeving van de Waddenzee en is de pkb vanwege Europese richtlijnen onderworpen aan een passende beoordeling en een strategische milieubeoordeling.

Het kabinet heeft besloten de pkb-procedure voort te zetten met een aangepast deel 3, omdat er geen sprake is van een wezenlijk ander plan. Ter onderbouwing van de gemaakte procedurekeuze is als bijlage bij de pkb een aparte Nota van Verantwoording (NvV) opgesteld. De aanpassingen ten opzichte van deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee uit 2001 staan op hoofdlijnen weergegeven in de NvV (bijlage in de pkb). In figuur 1 staat het gehele traject van de pkb Derde Nota Waddenzee weergegeven.

Ter inzage legging

De pkb Derde Nota Waddenzee doorloopt de procedure van de planologische kernbeslissing, zoals is aangegeven in artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. De formele aanleiding voor de inspraak is niet de pkb-procedure, maar de uitgevoerde passende beoordeling en strategische

milieubeoordeling. In de periode van 12 januari tot en met 22 februari 2006 hebben de passende beoordeling, de strategische milieubeoordeling en het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee ter inzage gelegen op meer dan 40 locaties in bibliotheken en overheidsgebouwen van rijk, waddenprovincies en wadgemeenten. Daarnaast konden deze en andere relevante documenten worden geraadpleegd via internet www.Waddenzee.nl en www.vrom.nl/Waddenzee.

Het kabinet heeft het publiek daarbij uitgenodigd te reageren op twee inspraakvragen:

- Kunt u zich vinden in de conclusies uit de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling?
- Vindt u dat de beide beoordelingen voldoende zijn verwerkt in het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee?

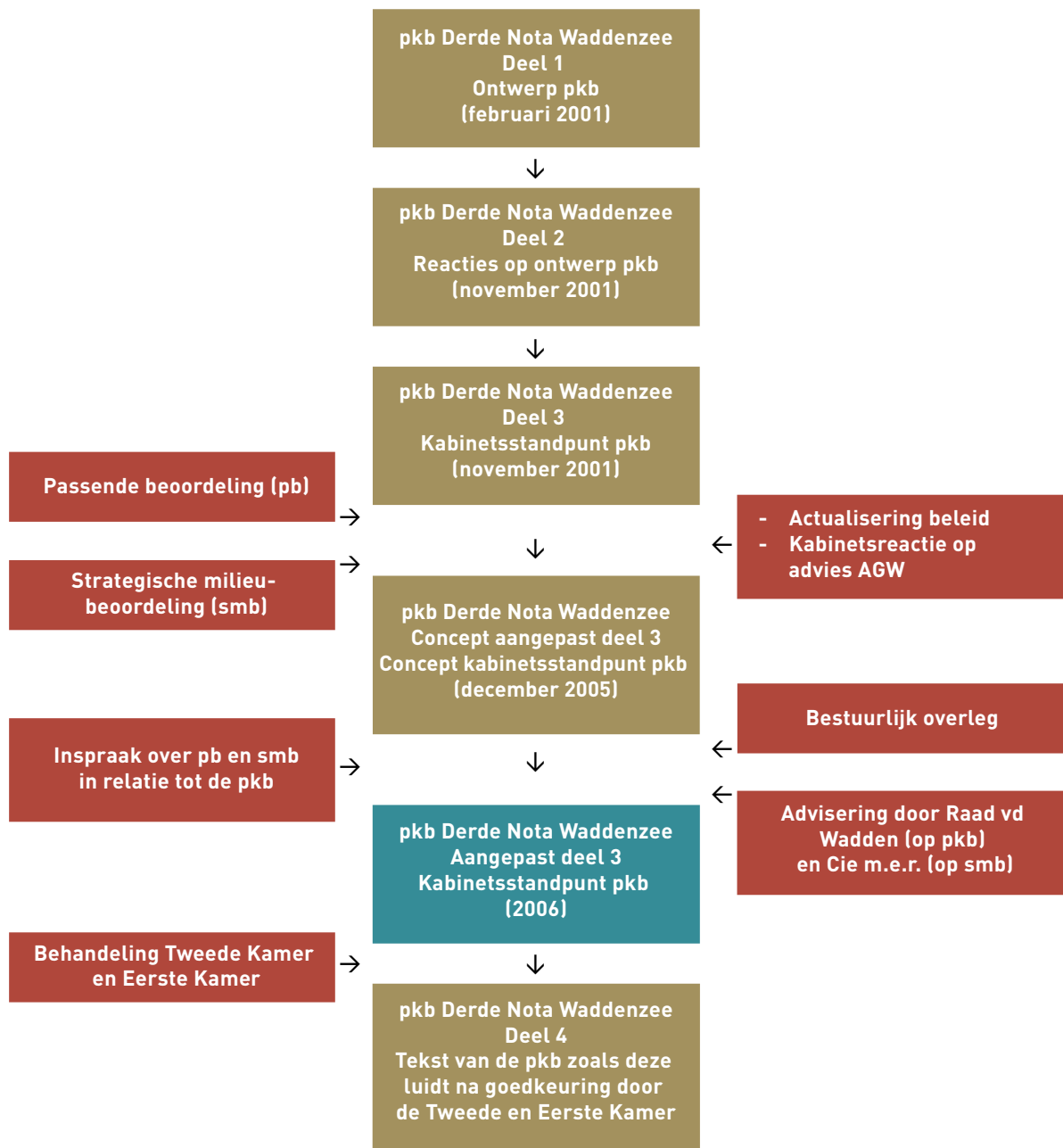
Informatiebijeenkomsten en inspraakavonden

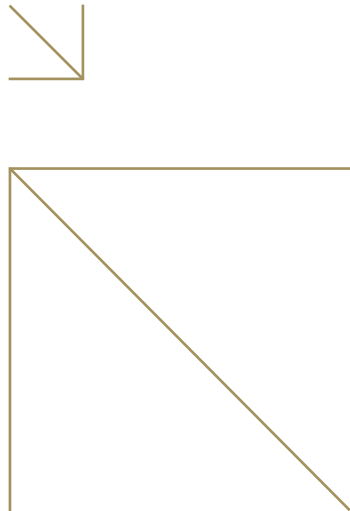
In de periode van 16 tot en met 26 januari 2006 organiseerde het ministerie van VROM inspraakavonden in het wadengebied, op de volgende locaties en data:

- 16 januari op Texel
- 17 januari op Vlieland
- 18 januari op Terschelling
- 19 januari in Delfzijl
- 23 januari in Leeuwarden
- 24 januari op Ameland
- 25 januari op Schiermonnikoog
- 26 januari in Den Helder

De formele inspraak werd tijdens deze avonden voorafgegaan door informatiebijeenkomsten en presentaties over de conclusies van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling en over het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. Tijdens de inspraakavonden is er gelegenheid geweest tot het indienen van een mondelinge inspraakreactie. De inspraakreacties zijn verzameld en gebundeld en hebben eveneens ter inzage gelegen op dezelfde locaties als de beide beoordelingen en de pkb Derde Nota Waddenzee. De verslagen van de inspraakbijeenkomsten en de totale inspraakbundel zijn ook gepubliceerd op internet: www.Waddenzee.nl en www.vrom.nl/Waddenzee.

Figuur 1: Traject van de pkb Derde Nota Waddenzee

Inspraak

Naar aanleiding van de ter inzage legging en de inspraakavonden zijn door het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer 161 mondelinge of schriftelijke inspraakreacties ontvangen. Verschillende inspraakreacties zijn verstuurd namens meerdere organisaties, waardoor in totaal 223 individuen, organisaties en overheden hebben ingesproken. Door de meeste insprekers werd op verschillende thema's uit de pkb, passende beoordeling of strategische milieubeoordeling gereageerd.

Tabel 1 geeft een overzicht van de herkomst van de inspraakreacties. De meeste reacties zijn afkomstig van de bedrijven en belangenverenigingen. In totaal hebben 115 bedrijven en andere belangenverenigingen, 72 individuele insprekers en 34 overheidsorganisaties hun reactie(s) op het aangepaste kabinetsstandpunt en de daarvoor uitgevoerde smb en pb kenbaar gemaakt. Bijlage 1 geeft een overzicht van de insprekers. Enkele insprekers verwijzen in hun reactie naar een andere inspraakreactie, die zij volledig ondersteunen of als een aanvulling zien op hun eigen reactie. Drie inspraakreacties zijn vertrouwelijk behandeld.

Een relatief groot aantal reacties is afkomstig van recreatieorganisaties uit het hele land en van individuele insprekers en recreatieorganisaties van Texel. Daarnaast hebben vele regionale overheden waaronder de drie waddenprovincies, alle waddengemeenten en waterschappen, al dan niet gezamenlijk, een schriftelijke reactie gegeven. Verschillende organisaties hebben gezamenlijk één uitgebreide reactie opgesteld. De uitgebreide reacties bevatten veelal meerdere opmerkingen over verschillende onderwerpen en komen vooral van organisaties uit de hoek van natuur en milieu het bedrijfsleven en decentrale overheden in het waddengebied. Het aantal onderwerpen waarop is ingesproken door met name die organisaties is dus groter dan de tabel laat zien. In onderstaande tabel zijn niet het aantal reacties, maar het aantal insprekers weergegeven. Eén brief namens drie ondertekenaars telt dus 3 keer mee. Er is geen inspraakreactie ontvangen van buiten Nederland.

Bestuurlijk Overleg

Met de waddenprovincies, de waddengemeenten en de waterschappen is een overleg gevoerd over het concept aangepast deel 3 van de pkb. Dit overleg vond plaats op 7 februari 2006 tijdens de 45ste vergadering van het Coördinatiecollege Waddengebied (CCW). Op 7 februari is ook bestuurlijk overleg gevoerd met natuur- en milieuorganisaties en met economische koepels. De verslagen van deze drie bestuurlijke overleggen zijn opgenomen in bijlage B van deze Nota van Antwoord. Deze overleggen zijn niet weergegeven in het overzicht van inspraakreacties, maar de partijen in het bestuurlijk overleg hebben veelal wel ook ingesproken.

Advies van de Raad voor de Wadden

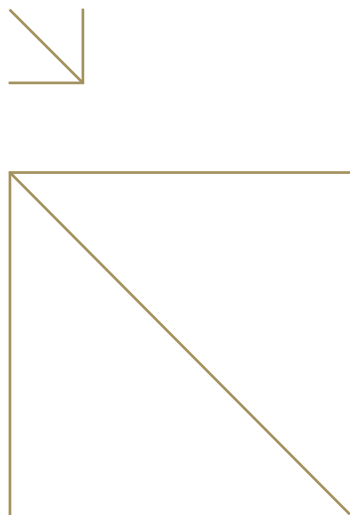
In haar brief van 19 december 2005 heeft de minister van VROM aan de Raad voor de Wadden advies gevraagd over de doorgevoerde aanpassingen in het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee en, specifiek, over mogelijke alternatieven voor de in de pkb voorgenomen kwantitatieve beperking van het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart. Op 28 februari 2006 heeft de Raad voor de Wadden haar advies over het aangepaste deel 3 van de pkb vastgesteld. Het advies van de Raad voor de Wadden is opgenomen in bijlage D van deze Nota van Antwoord. De minister van VROM reageert op het advies van de Raad middels een brief aan de voorzitter van de Raad.

Advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage

In haar brief van 9 maart 2005 heeft de minister van VROM aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) gevraagd om advies uit te brengen over de reikwijdte van de strategische milieubeoordeling over de pkb Derde Nota Waddenzee. Op 28 april 2005 heeft de Commissie m.e.r. haar advies over de reikwijdte vastgesteld. In haar brief van 19 december 2005 heeft de minister van VROM aan de Commissie m.e.r. gevraagd om ook advies uit te brengen over het milieuraapport dat in het kader van de strategische milieubeoordeling is opgesteld. Op 23 februari 2006 heeft de Commissie haar advies over het milieuraapport vastgesteld. De Commissie heeft in haar advies ook de passende beoordeling betrokken. Dit laatste advies is opgenomen in bijlage C van deze Nota van Antwoord. De minister van VROM reageert op het advies van de Commissie m.e.r. middels een brief aan de voorzitter van de Commissie.

Tabel 1 Karakteristiek van de inspraakreacties

Categorie insprekers	Geografische spreiding van de reacties						
	Totaal	Totaal (%)	Wadden-eilenaden	Overig Noord-Holland	Overig Fryslân	Overig Groningen	Overig Nederland
Individuele insprekers	72	32	25	11	10	6	20
Bedrijven en belangenver.	115	52	33	25	15	13	29
Energie/Delfstoffen	7	3	-	-	1	1	5
Recreatie	22	10	11	3	-	1	7
Kleine luchtvaart	5	2	3	1	-	-	1
Visserij	14	6	1	1	-	-	12
Landbouw	3	1	1	1	1	-	-
Bedrijfsleven	25	11	5	13	4	3	-
Onderzoek	2	1	1	-	1	-	-
Grondeigenaren	4	2	-	-	2	2	-
Politiek	9	4	7	2	-	-	-
Natuur en milieu	24	11	4	4	6	6	4
Overheid	34	15	6	7	10	8	3
Gezamenlijke provincies	4	1	-	1	1	1	1
Gemeenten	24	11	5	4	8	6	1
Waterschappen	3	1	-	1	1	1	-
Overig	3	1	1	1	-	-	1
Vertrouwelijk	3	1	-	-	-	-	-
Totaal	223	-	64	43	35	27	51
Totaal (%)	-	100%	29	19	16	12	23

Vervolprocedure

De inspraakreacties, de adviezen en de bestuurlijke overleggen hebben geleid tot wijziging van het concept in het definitief aangepast deel 3 van de pkb. Dit deel wordt vervolgens voor de zomer van 2006 aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer gezonden. Na behandeling en instemming in de Tweede Kamer en instemming van de Eerste Kamer resulteert het deel 4 van de pkb. Een pkb deel 4 bevat het definitieve beleidskader voor plannen, projecten en handelingen in het waddengebied. De pkb Derde Nota treedt in werking na publicatie in de Staatscourant. Alleen tegen de concrete beleidsbeslissingen uit de pkb Derde Nota Waddenzee is beroep mogelijk gedurende 6 weken na bekendmaking in de Staatscourant, ingevolge artikel 54 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (zie schema).

0.2 Toelichting bij deze Nota van Antwoord

In deze Nota van Antwoord wordt ingegaan op de reacties naar aanleiding van het concept aangepaste deel 3, de pb en de smb. Het kabinet heeft ernaar gestreefd om op hoofdlijnen aandacht te besteden aan alle reacties en om recht te doen aan de verscheidenheid daarvan.

De Nota van Antwoord geeft aan op welke onderdelen het kabinet zijn concept standpunt (pkb-tekst Derde Nota Waddenzee, kaarten en Nota van Toelichting) heeft gewijzigd en op welke wijze het kabinet bij zijn definitieve standpuntbepaling rekening heeft gehouden met de binnengekomen inspraakreacties, de gevoerde bestuurlijke overleggen en de ontvangen adviezen van de Raad voor de Wadden en de Commissie voor de milieueffectrapportage.

De voorliggende Nota van Antwoord heeft, vanaf het volgende hoofdstuk, dezelfde opbouw van hoofdstukken en paragrafen als het aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. Mede naar aanleiding van deze reacties en adviezen zijn in deze Nota van Antwoord ten opzichte van het deel 3 wel een aantal extra hoofdstukken en paragrafen opgenomen, namelijk:

- Paragraaf 1.5 (pkb)kaarten
- Paragraaf 2.3 Waddenfonds
- Hoofdstuk 7 Passende Beoordeling
- Hoofdstuk 8 Strategische Milieubeoordeling

Elke paragraaf vanaf hoofdstuk 1 van deze Nota van Antwoord is onderverdeeld in drie delen:

- A) Reacties;
- B) Kabinetsstandpunt;
- C) Wijziging van pkb-tekst, en in geval van de hoofdstukken 7 en 8: errata en aanvullingen op de passende beoordeling en strategische milieubeoordeling. In paragraaf 7.4 is nagegaan welke gevolgen de wijzigingen van de pkb als gevolg van de inspraak hebben op de uitkomst van de passende beoordeling.

In onderdeel A zijn de hoofdlijnen uit de inspraakreacties, uit de bestuurlijke overleggen en uit de adviezen van de Raad voor Wadden en de Commissie m.e.r. samengevat. In de kantlijn staan nummers weergegeven die corresponderen met het overzicht van sprekers. Geprobeerd is om deze verwijzingen zo compleet mogelijk te laten zijn. Het advies van de Commissie m.e.r. is gecodeerd met 'C' en het advies van de Raad voor de Wadden met 'D'. Deze codering correspondeert met de bijlage aanduiding van het desbetreffende volledig weergegeven advies.

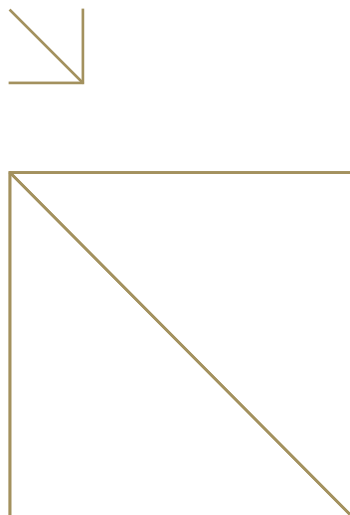
Onderdeel B is het antwoord van het kabinet op deze hoofdlijnen van de reacties.

In onderdeel C is aangegeven of en op welke wijze het kabinet, naar aanleiding van de reacties, de tekst van de pkb en de NvT heeft gewijzigd.

De wijzigingen van de pkb-tekst zijn aangegeven met KLEINE HOOFDLETTERS. Verwijderde tekst is ~~doorgehaald~~.

Het kabinet heeft op grond van de binnengekomen reacties en de daaruit voortvloeiende wijzigingen in de pkb en de Nota van Toelichting ook de Nota van Verantwoording op onderdelen aangepast en aangevuld. Deze tekstwijzigingen zijn niet weergegeven in deze Nota van Antwoord, aangezien dit geen beleidsaanpassingen betreffen.

Achterin deze Nota van Antwoord, voor de bijlagen, is een lijst van gebruikte afkortingen opgenomen.

0.3 Reacties op de procedure

Naast de inhoudelijke onderwerpen heeft het kabinet ook verschillende reacties ontvangen op de gevolgde procedure en consultaties bij het opstellen van het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee. Die reacties zijn zowel positief als negatief. Als negatieve reactie is aangegeven dat de tijd (te) kort was om een goede voorbereiding te kunnen doen op de inspraak. Daarnaast gaven sommige sprekers aan dat het weinig zin heeft om te spreken omdat het kabinet hier toch weinig mee zal doen. Als positieve reactie is door diverse sprekers naar voren gebracht dat zij het waarderen dat hen de mogelijkheid tot inspraak is geboden. En dat bij diverse gelegenheden (hoorzittingen en bestuurlijke overleggen), hetzij door bewindspersonen, hetzij alleen ambtelijk, de moeite en tijd is genomen voor inspraak in het waddengebied zelf. De Raad voor de Wadden vindt de verantwoording van de procedure onvolledig.

Reactie van het kabinet

In de Nota van Verantwoording heeft het kabinet aangegeven waarom zij meent dat er met het aangepaste deel 3 van de pkb geen sprake is van een 'wezenlijk ander plan' ten opzichte van het deel 3 uit 2001. Om dit te kunnen onderbouwen staat beschreven wat de belangrijkste aanpassingen zijn. Aangezien er geen sprake is van een 'wezenlijk ander plan' is er ook geen aanleiding om terug te gaan naar een deel 1 conform de pkb-procedure uit de WRO. Toch is besloten om inspraak te organiseren naar aanleiding van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling van de pkb en conform de Awb. De tijd tussen het openbaar maken van de stukken (en met name de eerste) inspraakavonden was inderdaad kort, zeker gezien de omvang en complexiteit van de beide beoordelingsrapporten. Daarom ook ging aan de formele inspraak tijdens de avonden een informatieoverdracht vooraf. Overigens bestond voor een ieder, ook na de inspraakavonden, nog de mogelijkheid om schriftelijk te reageren gedurende de hele inspraakperiode.

Met de resultaten van de verwerking van de inspraak in het kabinetsstandpunt (deel 3 van de pkb), zoals weergegeven in deze Nota van Antwoord, hoopt het kabinet dat het nut van inspraak door een ieder wordt gezien.

1. Aard en kader van de Nota

1.1 Aard en werkingssfeer van de pkb

A) Reacties

40, 54, 112, 134

Regulering van activiteiten De reactie van een aantal insprekers richt zich op de activiteiten die al dan niet mogelijk zijn of blijven als gevolg van de pkb. Zo wordt gesteld dat de pkb zich te veel richt op wat in de toekomst niet meer is toegestaan, economische activiteiten zoveel mogelijk plaats moeten kunnen blijven vinden en de mogelijkheid van kleinschalig historisch medegebruik (handmatig pieren steken, emmertje mosselen halen, visnetje zetten) behouden dient te blijven. Aan de andere kant zijn er ook insprekers die juist aangeven dat de het beleid te veel ruimte laat voor menselijke activiteiten. Veelal worden er dan specifieke activiteiten genoemd. Deze reacties zijn terug te vinden bij de diverse onderwerpen onder paragraaf 3.2.

Daarnaast wordt gesteld dat de pkb in strijd is met het kabinetsvoornemen om de regel- en administratieve lastendruk te verminderen aangezien voor veel activiteiten een vergunning aangevraagd moet worden, waarbij een passende beoordeling uitgevoerd dient te worden.

147, 58

Een individuele inspreker stelt dat de belangenafweging met betrekking tot activiteiten in het waddengebied overduidelijk in onbalans is geraakt, waarbij ongeacht de hoofddoelstelling, het belang van militaire activiteiten en gaswinning dominant is. Enerzijds worden een reeks van natuurgerichte maatregelen geformuleerd terwijl anderzijds sterk versturende activiteiten (militaire oefening, straaljagervluchten, gaswinning) doorgang blijven vinden. Dit pleidooi wordt onderstreept door een inspreker die van mening is dat de pkb juist kleinere activiteiten weert en grote toelaat.

Concrete beleidsbeslissingen Een groot aantal insprekers, spreekt zich uit over het gebruik van concrete beleidsbeslissingen (cbb's). De opvattingen lopen daarbij sterk uiteen.

4, 22, 65, 67, 72, 84, 89, 93, 97, 102

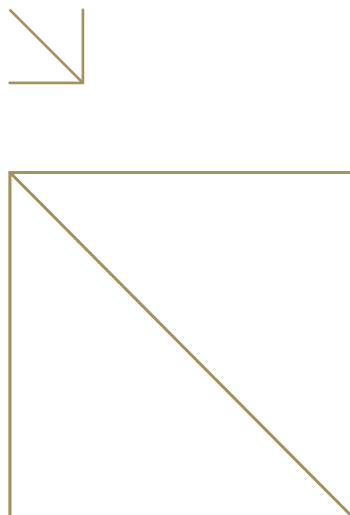
Insprekers uit met name het bedrijfsleven voelen zich door concrete beleidsbeslissingen beperkt in hun (economische) ontwikkeling. Met name concrete beleidsbeslissingen over zaken buiten het plangebied worden als onterecht ervaren. Deze kunnen volgens de NAM en de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens hooguit een indicatief karakter hebben.

39, 53

Meer specifiek wijzen twee insprekers op de vele negatieve inspraakreacties in het voortraject, en dat er desondanks toch is gekozen om voor diverse sectoren concrete beleidsbeslissingen en beslissingen van wezenlijk belang (bwb's) op te nemen. Een aantal gezamenlijke visserijorganisaties geeft in dit kader aan dat aanpassingen in het beleid voor visserij hierdoor alleen mogelijk zijn middels een tijdrovende en kostbare partiële wijziging van de pkb. Dit ontnemt de visserijsector de ruimte om op een structurele wijze vorm te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen.

4, 18, 22, 65, 93, 102, 142, 143

Andere insprekers vinden dat de bescherming al is gewaarborgd, en de aandacht moet verschuiven naar beheervraagstukken. De concrete beleidsbeslissingen (cbb's) nemen hierbij een aparte plaats in, omdat deze geen ruimte laten voor uitwerking door decentrale overheden. Met name provincies en gemeenten vinden dit in tegenspraak met de sturingsfilosofie 'decentraal wat kan, centraal wat moet' uit de Nota Ruimte. Hierbij kan nog worden aangetekend dat er op specifieke onderwerpen ook

suggesties worden gedaan voor beleidsaanpassing waarbij het kabinet van mening is dat deze van een te groot detailniveau zijn en daarom niet passen bij het abstractieniveau van de pkb, of dat deze vallen binnen de bevoegdheid van andere partijen en daarom niet passen binnen deze pkb. Deze reacties zijn terug te vinden in paragraaf 3.2.

C

De Commissie voor de m.e.r. adviseert om in het verloop van de verdere procedure te bezien welke activiteiten bedreigend kunnen zijn voor het realiseren van de hoofddoelstelling en af te wegen of deze met cbb's gereguleerd moeten worden. Als voorbeeld van een dergelijke activiteit worden beleidsbeslissingen in de visserijparagraaf genoemd.

4, 18, 22, 27, 30, 32, 36,
37, 39, 48, 53, 54, 65,
73, 81, 90, 93, 100, 143,
150, D

83, 87, 113, 119, 152

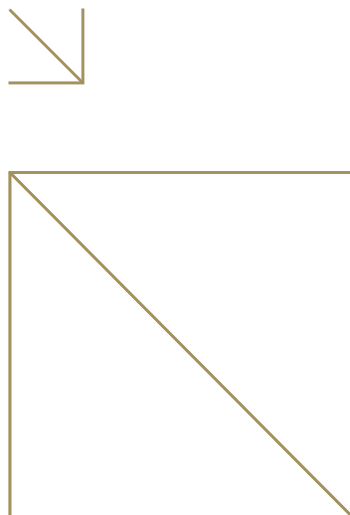
De relatie tussen pkb en vigerende wet- en regelgeving Meerdere insprekers en de Raad voor de Wadden trekken de toegevoegde waarde van een pkb in twijfel. Met name wijzen zij op de bestaande (internationale) wet- en regelgeving en sectorale beheerplannen die al zorgen voor een duurzame bescherming van de Waddenzee. De pkb vormt hierdoor een overbodige en bureaucratische schil regelgeving. Ook wordt gewezen op het feit dat voor de pkb de voorlopige instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatrichtlijngebied Waddenzee als basis zijn genomen. De pkb loopt dus vooruit op de inspraak en consultatie in het kader van Natura 2000, die voor de Waddenzee daarmee een wassen neus is. Andere insprekers geven aan de pkb een goed instrument te vinden en vragen om een snelle afronding van de procedure.

D

De Raad voor de Wadden adviseert om in de pkb duidelijker aan te geven dat de toelaatbaarheid van menselijke activiteiten in de Waddenzee primair bepaald wordt door het toetsingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De Raad herhaalt hiermee haar standpunt dat ze eerder in een gezamenlijk advies met de Raad voor het Openbaar Bestuur verwoorde in het advies 'Natuurlijk gezag'. De Raad is van mening dat op grond hiervan in de pkb niet zozeer de vraag aan de orde dient te komen of activiteiten of functies binnen het plangebied worden toegestaan, maar vooral waar deze worden toegestaan. Overigens onderschrijft de Raad de noodzaak om zo spoedig mogelijk tot een actuele beleidsvisie, in de vorm van de pkb, voor de Waddenzee te komen.

33

Ondergrond Een inspreker is van mening dat middels de voorgestelde pkb de ondergrond van de Waddenzee onvoldoende wordt beschermd. Dit is volgens de inspreker nodig tot een diepte van ongeveer 5 kilometer.

B) Kabinetsstandpunt

Regulering van activiteiten Om de hoofddoelstelling voor de Waddenzee binnen de planperiode van de pkb daadwerkelijke te realiseren is het naar de mening van het kabinet noodzakelijk de menselijke activiteiten in het waddengebied te reguleren. Het concept aangepast deel 3 van de pkb beschrijft welke activiteiten wel en welke activiteiten niet en in welke mate doorgang kunnen vinden. Het kabinet wenst te benadrukken dat de aanpassing van het kabinetsbeleid teveel ten aanzien van de hier bedoelde regulering van activiteiten tot stand is gekomen op basis van een integrale afweging. De resultaten van de pb en de smb heeft het kabinet betrokken bij deze integrale afweging. In hoofdstuk 7 en 8 staat aangegeven op welke wijze dit heeft plaatsgevonden.

Het kabinet is het niet eens met de stellingname dat de hier bovenstaande afweging in de pkb in onbalans is en te veel ruimte biedt aan militaire activiteiten en gaswinning. De desbetreffende beleidsuitspraken zijn beoordeeld in de pb en smb en vallen binnen de doelstellingen voor de Waddenzee. Voorts geldt dat bij afzonderlijke vergunningverlening álle activiteiten met mogelijk significante effecten, eveneens passend beoordeeld moeten worden.

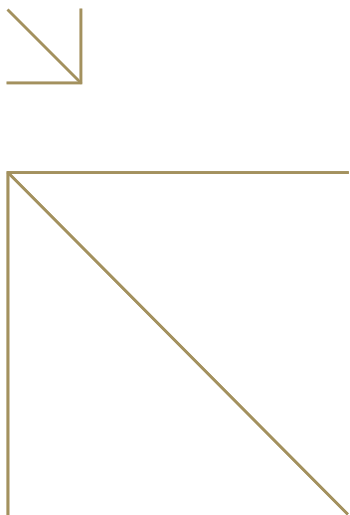
De stellingname dat de pkb tot een extra regel- en lastendruk leidt, onderschrijft het kabinet niet. Middels de pkb worden geen nieuwe of extra vergunningtrajecten geïntroduceerd. Ook de eventuele verplichting tot aanvraag van een Nb-wet vergunning bestond al. Via de pkb wordt juist integraal beleid gevoerd ten aanzien van de Waddenzee, waarmee duidelijkheid wordt geschapen voor de bewoners en gebruikers van het gebied. In het in de pkb aangekondigde Beheer- en Ontwikkelingsplan (B&O-plan) zal het beheer, vergunningverlening en maatregelenprogramma integraal worden uitgewerkt. Hierbij wenst het kabinet te benadrukken dat zij het een belangrijke taak van het B&O-plan acht om duidelijkheid te bieden welke activiteiten vrijgesteld kunnen worden van vergunningverlening.

Het kabinet heeft oog voor het kleinschalig historisch medegebruik in het waddengebied en benadrukt dit ook in het ontwikkelingsperspectief. Overigens behoren volgens het kabinet niet alle activiteiten die in de inspraak onder deze noemer zijn gebracht hier toe, zoals bijvoorbeeld reclamesleepvliegen.

Concrete beleidsbeslissingen Het kabinet kiest voor het beleidsinstrument van de planologische kernbeslissing om invulling te geven aan haar verantwoordelijkheid die zij als nationale overheid heeft voor de Waddenzee, aangezien dit gebied in de Nota Ruimte is aangemerkt als onderdeel van de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur.

Het kabinet kan uitspraken in de pkb de status van concrete beleidsbeslissing (cbb) geven. Met het gebruik hiervan is het kabinet terughoudend omgegaan. Toch acht het kabinet het voor sommige beleidsuitspraken noodzakelijk om deze status mee te geven, om een optimale doorwerking naar het provinciale en gemeentelijke beleid te verzekeren (cbb's werken rechtstreeks door in de plannen van de andere overheden).

Beleidsbeslissingen van wezenlijk belang (bwb's) markeren het belang dat het kabinet hieraan hecht in relatie tot de doelstellingen en garanderen een besluitvormingsproces via het parlement, waarmee de democratische legitimiteit wordt geborgd.

De relatie tussen pkb en vigerende wet- en regelgeving Sturing op grond van ruimtelijke ontwikkeling met de pkb biedt om diverse redenen een meerwaarde ten opzicht van de geldende natuurregelgeving. Het kabinet heeft haar standpunt naar aanleiding van het gezamenlijke advies 'Natuurlijk gezag' van het ROB en de RvdW eerder al uiteengezet in een brief aan de Tweede Kamer (d.d. 27 januari 2006 - 29684, nr. 50). De pkb bevat een integrale rijksvisie op dit unieke gebied die bestaat uit doelen, een ontwikkelingsperspectief en kaderstelling ten aanzien van menselijk medegebruik van het gebied. Bovendien wordt aangegeven hoe doorwerking van beleid moet plaatsvinden en worden de hoofdlijnen voor de bestuurlijke organisatie van het waddenbeleid vastgelegd. Het ontwikkelingsperspectief vormt het uitgangspunt voor de ontwikkelingsgerichte en offensieve benadering die met name inhoud krijgt middels het waddenfonds en is uitgangspunt voor het op stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied. De pkb vereist doorwerking in provinciale en gemeentelijke planologische plannen. Daarnaast ontstaat door de pkb een integraal en volledig afwegingskader met planologische inkadering waarmee ook landschappelijke kwaliteiten worden geborgd.

Het kabinet is van mening dat de pkb voldoende duidelijkheid biedt over de relatie met de Vogel- en Habitatrichtlijn. De pkb is, op het geldende abstractieniveau, passend beoordeeld. Daarmee voldoen de kaders uit de pkb aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het is evident dat de Natuurbeschermingswet 1998, waarin de Vogel- en Habitatrichtlijn is geïmplementeerd, een belangrijke plek inneemt in het waddenbeleid, en daarmee in de pkb. Echter, er zijn ook andere afwegingen die doorwerken in de beleidskeuzes. Zo zijn ook landschappelijke waarden, sociaal-economische belangen en belevingswaarden van belang.

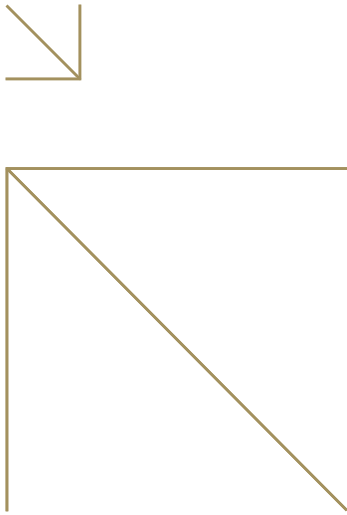
Het kabinet is van mening dat op grond van de passende beoordeling de pkb voldoet aan de Natuurbeschermingswet 1998 en dat daarmee de genoemde activiteiten in generieke zin mogelijk zijn. Op het niveau van de concrete activiteiten zal reguliere vergunningverlening en bijbehorende toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 plaatsvinden, waarmee bepaald wordt in welke modaliteit (omvang, tijdsduur e.d.) uitvoering toegestaan is.

Ondergrond Het kabinet is van mening dat de bescherming van de ondergrond impliciet wordt bereikt door uitvoering van het beschermingsbeleid voor de natuur. Specifiek beschermingsbeleid voor de ondergrond van de Waddenzee is volgens het kabinet niet noodzakelijk.

C) Wijziging van de pkb-tekst

In de Nota van Toelichting is bij de beschrijving over het gebruik van cbb's en bwb's toegevoegd dat het verlenen van een status "EEN KABINETSBESLISSING IS".

Ten aanzien van de cbb-status is verduidelijkt dat dit "CONCRETE EN RUIMTELIJKE BELEIDSUITSPRAKEN" betreft.

1.2 Planhorizon en planperiode

A) Reacties

- D **Planperiode en vervolgprocedure** De Raad voor de Wadden stelt voor om de pkb, na doorvoering van de noodzakelijke aanpassingen, zo snel mogelijk vast te stellen en daarbij de planperiode te begrenzen tot maximaal 5 jaar. Tevens adviseert zij om vanaf de instellingsdatum zo snel mogelijk te starten met een herziening (ontmanteling) met als resultaat de verankering van het waddenzeebeleid in het natuurbeleidsplan, zonodig aangevuld met een structuurvisie, als onderdeel van de Nota Ruimte.
- 102 De planhorizon van 10 jaar wordt door andere insprekers als positief beschouwd aangezien dit ook voor de langere termijn duidelijkheid biedt aan ondernemingen, burgers en maatschappelijke organisaties.
- 83, 87, 113, 119, 152, D Veel insprekers, waaronder de Raad voor de Wadden, zijn het er in ieder geval wel over eens dat het gehele planvormingstraject nu snel tot besluitvorming dient te leiden omdat daarmee de basis wordt gelegd voor de benodigde duidelijkheid voor beheer en uitvoering.

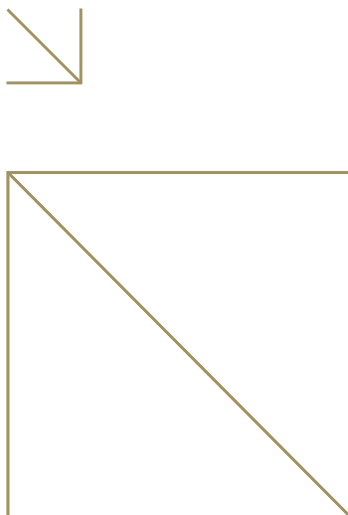
B) Kabinetsstandpunt

Planperiode en vervolgprocedure Het kabinet is blij te vernemen dat veel betrokken partijen en individuen het belang van een spoedige besluitvorming onderschrijven. Het realiseren van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee is gebaat bij duidelijkheid voor beheer en uitvoering.

Ten aanzien van de planperiode houdt het kabinet vast aan de wettelijk (Wet op de Ruimtelijke Ordening) vastgelegde termijn van 10 jaar. Los van de wettelijke context biedt een dergelijke termijn houvast voor de partijen in het gebied. Natuurlijk laat dit onverlet dat tussentijdse (partiële) herziening van de pkb mogelijk blijft. Het vaststellen van de pkb om deze vervolgens direct weer te ontmantelen draagt niet bij aan de gewenste duidelijkheid. Het kabinet is van mening dat vanaf de instellingsdatum de energie zich vooral dient te richten op de beleidsimplementatie, zoals het opstellen van het Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied, temeer daarin ook het Natuurbeleidsplan wordt verwerkt en nadere beleidsuitwerking volgt in beheer- en uitvoeringsmaatregelen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst en Nota van Toelichting.

1.3 Gebiedsbegrenzing

A) Reacties

56, 74, 87, 135, 158

Pkb-grens onduidelijk Bij een aantal insprekers is er onduidelijkheid over de meerdere gebiedsgrenzen die gelden op basis van verschillende wet- en regelgeving. Er wordt gevraagd om meer uniformiteit en aansluiting bij de grenzen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Een inspreker verzoekt om verschillende grenzen die er bestaan tussen menselijke activiteiten en bescherming van natuur, landschap en milieu zoveel mogelijk gelijk te leggen en overgangsgebieden te creëren.

7, 56, 74, 83, 87, 141, 158

Pkb-grens te krap Een aantal insprekers, waaronder met name natuur- en milieuorganisaties, vindt het pkb-gebied te krap begrensd en pleit voor toevoeging van de stranden en duingebieden van de Waddeneilanden. Ook toevoeging van de Razende Bol als ecologisch onderdeel van de Waddenzee wordt genoemd. Een inspreker ziet de Balgzandpolder als buffergebied graag opgenomen in het pkb-gebied.

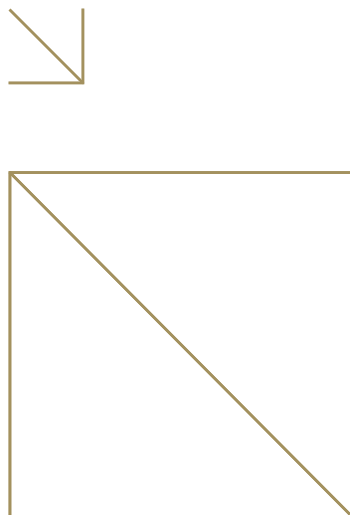
Door het opnemen van het Lauwersmeer zou het volgens een individuele inspreker misschien verantwoord worden om tal van kleine aantastingen voor economische ontwikkeling elders toe te staan. Het Lauwersmeer biedt een uitstekende mogelijkheid voor herstel van de zoet-zout gradiënt en zou kunnen dienen als proefkamer voor herstel in het IJsselmeer. Staatsbosbeheer wil naast het Lauwersmeer ook de polders op de Waddeneilanden meebegrenzen om aan te geven dat deze polders een groot potentieel hebben voor de biodiversiteit van het waddengebied. Stichting Ons Schellingerland noemt het gebied tussen de glooiing van de Dellewal en de dam om het Oostelijk Ras. Stichting it Eilaun geeft tot slot aan dat ook aangrenzende vastelandsgemeenten tot het waddengebied behoren, omdat ze bijvoorbeeld bij de plaatsing van windmolens in beeld komen.

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties dringen erop aan het pkb-gebied uit te breiden met:

- Noordzeekustzone tot - 6 meter dieptelijn, waaronder in elk geval de buitendelta's, zoals de Razende Bol;
- strand en duinen van de Waddeneilanden;
- polders van de Waddeneilanden;
- Lauwersmeergebied.

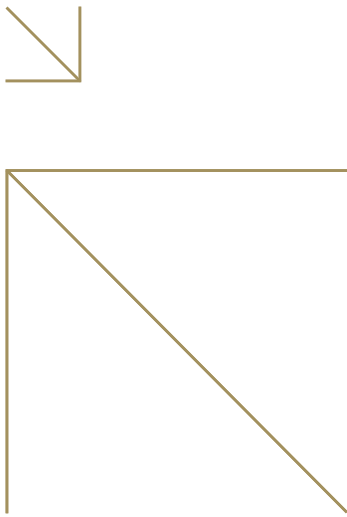
Een dergelijke begrenzing levert volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties een groot aantal voordelen:

- meer helderheid voor alle betrokkenen, door het gelijk trekken van een heel aantal begrenzingen (Natura 2000, milieubeschermingsgebied, trilateraal samenwerkingsgebied);
- grotere handhaafbaarheid van de milieukwaliteit;
- door de ecologische samenhang betere mogelijkheden voor behoud kernkwaliteiten, zoals genoemd in de pkb: natuurlijke rijkdommen, horizon en samenhang;
- samenhang in alle Natura 2000 beheerplannen;
- stroomlijning trilaterale afstemming;
- verhoging bestuurlijk-juridische werkbaarheid;
- een grotere kans van slagen om ook de economische doelen in het ontwikkelingsperspectief aan te kunnen sturen.

Pkb-grens te ruim Belangenorganisaties uit het bedrijfsleven en ook enkele gemeenten geven in hun reacties aan dat het pkb-gebied ruim is genomen en daardoor een beperkende werking heeft.

- 102 VNO-NCW en MKB laten weten dat de ondernemersorganisaties vasthouden aan het niet verder oprekken van de pkb-grenzen uit 1993. Dit betekent onder meer geen westelijke uitbreiding ter hoogte van het Marsdiep.
- 40, 65, 110 Gemeente Terschelling vindt dat De Plaat, ook wel Oostelijk Ras genoemd, beschouwd moet worden als onderdeel van de haven en niet van het pkb-gebied. Het is een waterstaatkundig werk en dient als opvang bekken tijdens hoogwater.
In meer algemene termen wordt tevens gepleit voor een zone van 1000m langs de waddenkust (ook indien dit valt binnen artikel 17 gebied – red.: thans artikel 20) die buiten de invloedssfeer van de pkb valt, waarin ecologische studies, recreatie en hobbymatige (eilander) activiteiten kunnen plaats vinden.
- 35, 65 Camping de Robbenjager wil niet dat haar terrein wordt opgenomen in het pkb-gebied en wordt hierbij ondersteund door gemeente Texel. De camping kan door de ligging in het pkb-gebied geen vernieuwing en kwaliteitsverbetering doorvoeren. Door een waterwerende duinenrij en een binnendijk die qua hoogte ruim boven het gestelde peil is, stroomt het gebied niet onder. In de toekomst wil de camping in overleg met Rijkswaterstaat indien nodig zonder procedures versterkingen of onderhoud van duinen en binnendijken kunnen uitvoeren. In haar inspraakreactie geeft de camping de exact gewenste begrenzing aan.
- 65 Gemeente Texel gaat er daarnaast van uit dat het poldertje bij het NIOZ en Alterra niet binnen de begrenzing valt. Dit is van belang omdat zich hier een ontwikkeling kan voordoen richting 'kennisplander' met bijbehorende bebouwing.
- 68 HISWA en RECRON zijn van mening dat de jachthavens die direct grenzen aan de Waddenzee buiten de begrenzing van de pkb moeten vallen, zodat tegemoet gekomen wordt aan de regionale wens om op duurzame wijze te kunnen inspelen op extra toervaarders.
- 32, 60, 89 De Kamers van Koophandel en de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens (RCNZ) vinden dat de pkb-grens verder van de buitenteen van de primaire waterkering gelegd moet worden, om ook buitendijks voldoende reserveringsruimte te bieden voor dijkverhoging in verband met stijging van de zeespiegel. De Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers deelt overigens juist wel de visie uit de pkb dat de buitenteen van de zeedijk de harde grens is.
- 32, 100, 129, 150, 151 Verschillende insprekers wijzen erop dat Denemarken en Duitsland uit economische overwegingen de vaarwegen en een gebied rond de havens wel buiten het beschermde gebied voor de Waddenzee houden, met als gevolg een onevenredige benadeling van de Nederlandse waddenzeehavens. Zij vragen om één regime en daarmee een gelijk speelveld tussen de drie Waddenzeelanden. Of zoals een inspreker zegt: "de natuur kent geen grenzen".

- 20, 110 Een individuele inspreker uit Wunseradiel vindt dat Waddengemeenten de werkgelegenheid op peil moeten kunnen houden en hierin worden beperkt. De gemeente Wunseradiel zelf vindt het beperkend en niet juist dat zij volledig is aangemerkt als waddengebied. Deze gemeente stelt daarom voor de begrenzing van het waddengebied te kiezen op basis van een duidelijke landschappelijke en functionele relatie met de Waddenzee.
- 32, 89, 97, 102 **Begrenzing externe werking** Een deel van de sprekers pleit voor een duidelijke begrenzing van het gebied waarvoor een externe werking wordt verwacht. Enerzijds om duidelijkheid te bieden over de locaties waar ontwikkelingen zondermeer mogelijk zijn, anderzijds om bijzondere gebieden (bijvoorbeeld Razende Bol) die buiten het pkb-gebied liggen een hogere beschermingsstatus te geven.

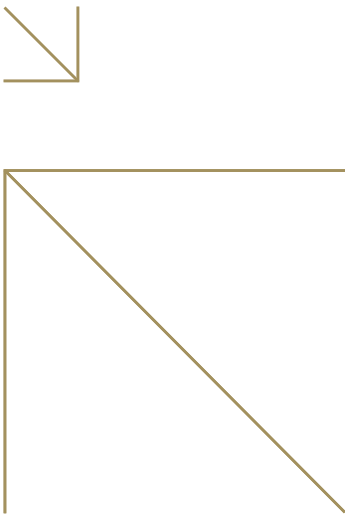
B) Kabinetsstandpunt

Pkb-grens (onduidelijk, te ruim of te krap) Het kabinet heeft gekozen voor een gebiedsgerichte pkb, die is gebaseerd op de verantwoordelijkheid die het rijk heeft ten aanzien van het Waddenzee. De Waddenzee is onderdeel van de Ruimtelijke Hoofdstructuur, zoals opgenomen in de Nota Ruimte en valt hiermee onder de noemer: 'centraal wat moet'. Hieruit volgt de gekozen begrenzing van het pkb-gebied. Daarbij is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Waddenzee. Het vaste land, de eilanden en de Noordzee(kustzone) (en de grens met Duitsland) omlijnen de Waddenzee. De gebieden buiten het pkb-gebied vallen onder de noemer: 'decentraal wat kan'. (Delen van) deze gebieden zijn ook separaat begrensd als habitatgebied. Vastgehouden wordt aan een pkb-grens die zoveel mogelijk gelijk loopt met de habitatrichtlijn grens voor de Waddenzee.

Het pkb-gebied wordt dus evenmin verkleind. De Waddenzee vormt één aaneengesloten natuurlijk systeem van zeegaten, geulen, wadplaten, prielen en kwelders. Het kabinet acht verkleining van het pkb-gebied in strijd met de hoofddoelstelling voor de Waddenzee.

Wel wordt de pkb-grens aangepast op een aantal specifieke plekken waarvan het kabinet van mening is dat dit leidt tot een meer consistente begrenzing conform de uitgangspunten van de pkb. Deze aanpassingen zijn gedaan bij Camping 'De Robbenjager' op Texel, de jachthaven bij Schiermonnikoog, het Oostelijk Ras bij Terschelling en de veerdammen van Ameland, Schiermonnikoog en Holwerd. Deze exacte aanpassingen staan weergegeven onder paragraaf 1.5.

- De grens bij Camping de Robbenjager is aangepast omdat abusievelijk en op basis van de aangemelde habitatbegrenzing, een beperkt deel van het campingterrein binnen het pkb-gebied terecht is gekomen. Met de aangepaste begrenzing wordt weer aangesloten bij de morfologische grenzen.
- Het Oostelijk Ras bij de Haven van Terschelling was ook op basis van de habitatrichtlijn begrenzing toegevoegd aan het pkb-gebied. Het Oostelijk Ras maakt functioneel echter onderdeel uit van het havengebied en is duidelijk begrensd met een dam. Daarom is het Oostelijk Ras alsnog (conform de vigerende pkb-grens) buiten de pkb-grens gelegd. Gezien de aanwezige natuurwaarden in het Oostelijk Ras blijft de toetsing van activiteiten in dit gebied aan de Nb-wet 1998 evident.
- De jachthaven bij Schiermonnikoog is, net als alle andere (jacht)havens in het waddengebied,

buiten de pkb-grens gelegd, waarmee meer consistentie is ontstaan. Hierbij gelden dezelfde overwegingen als hieronder genoemd bij de veerdammen.

- De veerdammen van Ameland, Schiermonnikoog en Holwerd zijn eveneens buiten de pkb-grens geplaatst. De reden hiervoor is dat het kabinet van mening is dat eventuele bouwwerken die noodzakelijk zijn voor de bereikbaarheid mogelijk moeten blijven. Het is expliciet niet de bedoeling dat deze plekken benut gaan worden voor andere ontwikkelingen die niet ten dienste staan aan de bereikbaarheid. Gezien de ligging van de veerdammen zal de externe werking hier zwaar wegen.

Verschuiving van de pkb-grens om buitendijkse dijkverzwaring mogelijk te maken is niet aan de orde, aangezien dit, door de uitzonderingspositie van het aspect veiligheid, ook bij de huidige begrenzing mogelijk is.

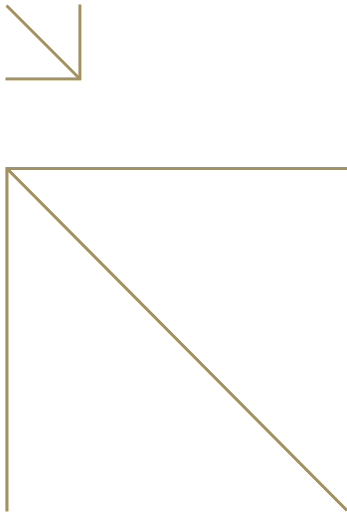
De suggestie voor een 1000 meter brede zone waarin uiteenlopende activiteiten kunnen plaatsvinden neemt het kabinet evenmin over. De pkb sluit de genoemde activiteiten niet uit, behalve in artikel 20 gebieden. Het kabinet acht het niet wenselijk om in het licht van de geformuleerde hoofddoelstelling bewoners van de eilanden een uitzonderingspositie te verlenen voor wat betreft activiteiten in de Waddenzee.

De vermeende onevenredige benadeling van de Nederlandse waddenzeehavens ten opzichte van Duitsland en Denemarken leidt niet tot een wijziging van de pkb-grens rondom de havens. De vaargeulen en gebieden grenzend aan de havens zijn aangewezen als habitatrichtlijngebied en het kabinet vindt verkleining van het pkb-gebied niet wenselijk.

De polder op Texel waarin thans het NIOZ en Alterra zijn gevestigd ligt buiten het pkb-gebied.

Ten aanzien van de gebiedsbegrenzing wenst het kabinet te benadrukken dat projecten binnen het waddengebied in aanmerking komen voor een bijdrage uit het waddenfonds. Gemeenten die de begrenzing als belemmerend voor hun ontwikkeling beschouwen, zouden dit positieve aspect in hun oordeel moeten betrekken.

Begrenzing externe werking Het in de pkb Derde Nota Waddenzee geformuleerde beleid heeft ook betrekking op ontwikkelingen buiten het pkb-gebied, voor zover deze van directe betekenis zijn voor de Waddenzee zelf. Het kabinet wil benadrukken dat het niet wenselijk noch mogelijk is om het gebied waarin externe werking kan optreden te begrenzen. De fictieve grens voor externe werking wordt bepaald door het mogelijke effect van ingrepen dat kan optreden ten aanzien van de kwaliteiten van de Waddenzee. Evenmin is het mogelijk om een limitatieve lijst van activiteiten op te stellen. Het kabinet is wel van mening dat het beleid in de pkb Waddenzee zich, inclusief deze externe werking, moet beperken tot de zorg voor de Waddenzee zelf. Om deze reden trekt het kabinet een tweetal beleidsuitspraken in met betrekking tot nieuw ruimtegebruik in de habitatgebieden op de Waddeneilanden. De hieruit volgende tekstaanpassingen zijn in deze Nota van Antwoord terug te vinden in paragraaf 3.2, onder 3.2h Havens en bedrijventerreinen, respectievelijk 3.2k Diepe delfstoffen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Pkb-grens

In de pkb is in paragraaf 1.3 bij de beschrijving van de pkb-grens twee keer het woord 'veerdammen' toegevoegd:

"....hoogwaterkeringen, havendammen en de havenmondingen EN VEERDAMMEN"

In de Nota van Toelichting is in 1.3 eerste alinea de tekst als volgt gewijzigd:

"De begrenzing van het pkb-gebied is aangeduid op pkb-kaart A EN GLOBAAL BESCHREVEN ~~De exacte begrenzing staat opgenomen~~ in paragraaf 1.3 van de pkb. ~~(zie pkb-kaart A) en met de betreffende coördinaten opgenomen~~ In bijlage 1 van de pkb STAAT DE PKB-GRENS MEER IN DETAIL BESCHREVEN. DE PKB-BEGRENZING EN DE BEGRENZING VAN HET AANGEMELDE HABITATRICHTLIJNGEBIED WADDENZEE ZIJN ZO VEEL MOGELIJK GELIJK GETROKKEN. DE (JACHT)HAVENS EN DE VEERDAMMEN VALLEN BUITEN HET PKB-GEBIED. BIJ DE VEERDAMMEN IS DE GRENS STRAK OVER DE WEG EN OM DE KOP VAN DE VEERDAM GETROKKEN. OOK IS DE GRENS STRAK OVER DE WEG EN ROND DE JACHTHAVEN VAN SCHIERMONNIKOOG GETROKKEN. DEZE PLEKKEN ZIJN GEËXCLAVEERD VAN HET PKB-GEBIED OM DE MOGELIJKHEID OPEN TE HOUDEN VAN BEBOUWING DIE DIRECT GERELATEERD IS AAN EN NOODZAKELIJK IS VOOR DE PRIMAIRE FUNCTIE VAN DE PLEK (JACHTHAVEN RESPECTIEVELIJK AANLEGPLAATS VOOR DE VEERBOOT). DAARBIJ ZAL VANWEGE DE LIGGING (GEHEEL OMGEVEN DOOR HET PKB-GEBIED), DE EXTERNE WERKING OP DEZE PLEKKEN ZWAAR WEGEN BIJ DE BEOORDELING VAN DE TOELAATBAARHEID VAN BOUWWERKEN."

De pkb-grens is op diverse punten op detailniveau aangepast, zie voor een toelichting hierop ook paragraaf 1.5 van deze Nota van Antwoord.

1.4 Internationaal kader

A) Reacties

24, 69, 129

Samenhang met waddenbeleid Duitsland en Denemarken Een aantal insprekers geeft aan dat het Nederlandse beleid over de Waddenzee in hun ogen onvoldoende is afgestemd op het beleid van Duitsland en Denemarken. Ook wordt opgemerkt dat de beperkingen in de pkb niet in overeenstemming zijn met de gemaakte afspraken tijdens de regeringsconferentie in Esbjerg wat betreft kleinschalig historisch medegebruik.

125

Een andere inspreker stemt juist in met het in haar ogen minder strenge beleid ten aanzien van visserijaspecten dan in het Duits/Deense waddenbeleid.

32, 100, 102, 122, 129, 150, 151

Door diverse insprekers wordt daaraan toegevoegd dat Denemarken en Duitsland uit economische overwegingen de vaarwegen en een gebied rond de havens wel buiten het beschermde gebied voor de Waddenzee houden, met als gevolg een onevenredige benadeling van de Nederlandse waddenzeehavens. Zij vragen om één regime en daarmee een gelijk speelveld tussen de drie Waddenzeelanden.

83, 113

Naar de opvatting van de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties schenkt de pkb te weinig aandacht aan internationale aspecten als de trilaterale samenwerking en Integrated Coastal Zone Management. Hiermee laat Nederland een gouden kans liggen om serieus werk te maken van een integrale duurzame ontwikkeling van het gebied (waarbij het gebied in geografische zin de door het Trilaterale Waddenzee Forum gekozen begrenzing zou kunnen volgen). Aanbevolen wordt om snel te starten met de voorbereiding van een trilaterale ICZM-strategie, waar de pkb onderdeel van zou moeten uitmaken.

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties vragen om, ingevolge artikel 16 van Richtlijn 2001/42/EG, een Engelse vertaling aan te melden voor bespreking in het trilaterale waddenoverleg op 5 en 6 april 2006 in Bonn.

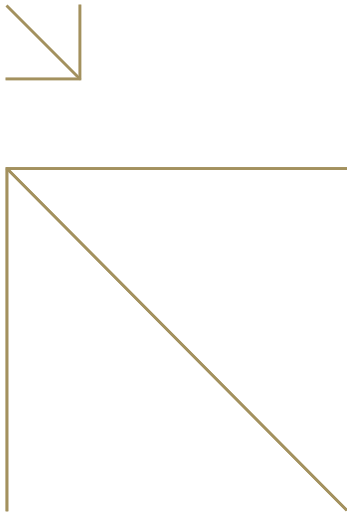
Daarnaast missen de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties een uitwerking van de African-Eurasian Waterbird Agreement (AEWA). Nederland ondertekende dit verdrag in 1999 en werkt sindsdien in groeiende mate aan de implementatie ervan.

32, 48, 53, 55, 73, 87,
89, 90, 102, 115, 142, 150

Werelderfgoedlijst Verschillende sprekers gaan in op een mogelijke toekomstige nominatie van de Waddenzee als werelderfgoed. Eventuele aanwijzing wordt vanuit de toeristische sector gezien als positieve ontwikkeling, omdat het gebied dan aantrekkelijker wordt voor het (eco-) toerisme. Hierbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat er ook mogelijkheden moeten zijn om de grotere toeristenstroom te faciliteren. Een aantal gezamenlijke visserijorganisaties en gemeente Reimerswaal vrezen dat de aanwijzing beperkingen voor de visserij met zich meebrengt. Eén particuliere spreker wijst er op dat de toename van het aantal toeristen de natuur niet ten goede komt. De Haven- en Scheepvaartvereniging Den Helder is verrast dat vanuit LNV alles op alles gezet wordt om de Waddenzee tot Werelderfgoed te maken. Achterliggend argument is dat het veel toeristen aantrekt, maar die toeristen zijn nu juist de veroorzakers van de schade. Dit verhoogt de druk op het natuurgebied en is in strijd met de hoofddoelstelling. Ook een ingenieursbureau wijst plaatsing van het waddengebied op de werelderfgoed lijst af omdat het verstarring veroorzaakt van een dynamisch gebied, geen toegevoegde waarde levert en bureaucratie in de hand werkt.

73, 44

Europese Kaderrichtlijn Water Twee sprekers, beiden vertegenwoordigers van de agrarische sector, stellen dat de doelstellingen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Water met betrekking tot waterkwaliteit en ecologie negatief doorwerken in de belangen van de agrariër. De landbouwsector zou gecompenseerd moeten worden voor de opgave om de diffuse verontreiniging, waaronder nutriënten, terug te dringen.

B) Kabinetsstandpunt

Samenhang met waddenbeleid Duitsland en Denemarken

De hoofddoelstelling van de pkb is in overeenstemming met trilaterale afspraken. Op de laatste (10e) trilaterale regeringsconferentie is nog eens bevestigd wat de gezamenlijke uitgangspunten zijn voor het beleid en beheer in het trilaterale waddegebied. Het kabinet respecteert en zet zich in voor het trilaterale samenwerkingsverband met betrekking tot de Waddenzee en informeert haar samenwerkingspartners dan ook op gepaste wijze over de plan- en besluitvorming van de pkb. Het kabinet streeft ernaar om middels het trilaterale waddenzebeleid zoveel mogelijk een 'level-playing-field' te creëren. Overigens is ook voor havens grenzend aan een Habitatrichtlijngebied de externe werking en dus de beschermende werking vanuit deze richtlijn van toepassing.

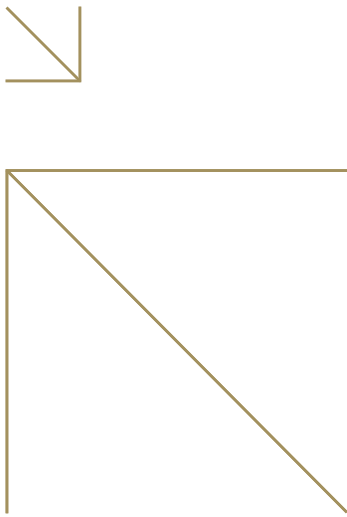
In het ontwikkelingsperspectief van de pkb is aangegeven dat het wenselijk is dat duurzaam kleinschalig historisch medegebruik gewaarborgd blijft (zie 2.2). Het kabinet kiest ervoor om de activiteiten rondom kleinschalig historisch medegebruik uit te werken in het Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddegebied.

In de pkb Waddenzee wordt wel degelijk aandacht geschonken aan Integrated Coastal Zone Management (ICZM). In paragraaf 1.4 staat beschreven dat op basis van een aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad, Nederland in 2006 dient te rapporteren over o.a de nationale strategieën voor de implementatie van Integrated Coastal Zone Management. De pkb Derde Nota Waddenzee zal als onderdeel in deze rapportage worden opgenomen.

Het kabinet heeft de hiervoor afgesproken contacten in Duitsland en Denemarken op de hoogte gesteld van de pkb en de bijbehorende beoordelingsrapporten. Er is een Duitstalige vertaling van de pkb en een Duitstalige samenvatting van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling opgesteld. Deze documenten zijn voorafgaand aan de inspraak verspreid aan de ESPOO-contacten in Duitsland en Denemarken waarbij de gelegenheid tot het geven van inspraak is geboden. Ook de leden van de Eems-commissie en de subcommissie Eems-Dollard hebben de genoemde documenten ontvangen. Tijdens het trilaterale waddenoverleg in Bonn op 5 en 6 april 2006 is een Engelstalige aankondiging over de pkb Waddenzee overhandigd.

Op nationaal niveau wordt met name via de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn invulling gegeven aan de vereisten van de African-Eurasian Waterbird Agreement (AEWA). In algemene zin is Nederland sterk voorstander van een nauwe samenwerking tussen de internationale natuurbeschermings-conventies, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijnen, AEWA en anderen. De afspraken van de trilaterale waddenzeeverklaring van Schiermonnikoog (2005) zijn hiermee in overeenstemming.

Werelderfgoedlijst Het kabinet refereert in de pkb aan de gemaakte afspraken (Schiermonnikoog) om de nominatie van de Waddenzee voor de werelderfgoedlijst voor te bereiden. De pkb is niet van invloed op dit voorbereidingstraject. Het kabinet herhaalt bij deze de afspraak dat de voorbereiding in nauwe samenwerking met de regio dient plaats te vinden en een eventuele nominatie gestoeld dient te zijn op een breed draagvlak.

Europese Kaderrichtlijn Water De implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) kent een eigen traject. De beleidskeuzes in de pkb zijn hierop weliswaar afgestemd, maar staan in principe los van de keuzes om de Waddenzee in KRW-termen te bestemmen als “natuurlijk water”. In de decembernota 2005 heeft het kabinet aangegeven dat voor alle natuurlijke wateren normen voor nutriënten zullen worden uitgewerkt.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb en de Nota van Toelichting.

1.5 Kaarten pkb

A) Reacties

Verschillende insprekers geven aan dat bepaalde pkb-kaarten onduidelijk, onvoldoende gedetailleerd, onjuist of onvolledig zijn.

41, 56, 68

Begrenzing In aansluiting op de opmerkingen over begrenzing, geeft Stichting it Eilaun aan dat op kaart 6 het gehele Nationaal Park Schiermonnikoog en Lauwersmeer binnen het pkb-gebied zouden moeten vallen. HISWA en RECRON concretiseren hun reactie over de gebiedsbegrenzing, door te vragen om op pkb-kaarten A en B alle jachthavens buiten de pkb begrenzing te laten vallen inclusief een ontwikkelzone. Een inspreker vindt tot slot dat bij Delfzijl de begrenzing van het pkb-gebied en de primaire waterkering niet gelijk horen te lopen. De primaire waterkering is volgens inspreker niet de Schermdijk, maar loopt daar een paar honderd meter ten zuiden van.

83, 113

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties geven aan dat de getekende grens van het gebied van de trilaterale samenwerking op kaarten 7 en 10 niet correct is.

56

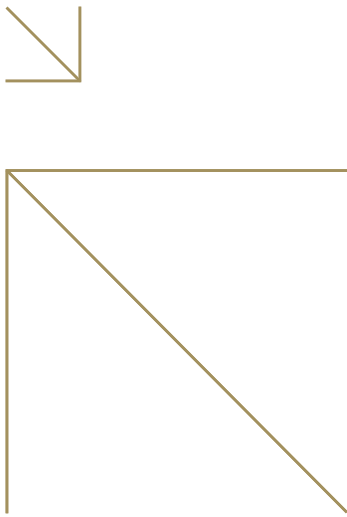
Havens en vaarroutes Stichting it Eilaun wil dat op kaart 16 voor Schiermonnikoog, evenals voor Ameland, twee havenlocaties worden opgenomen in plaats van één: de jachthaven bij het dorp en de veerhaven/reddingboothaven. Dit is van belang voor ruimte- en ligplaatsdiscussies en ook bij onderzoek naar mogelijke samenvoeging van havenlocaties dicht bij het dorp op de huidige locatie van de Jachthaven (Oude Veerdam).

65

Gemeente Terschelling geeft aan dat de begrenzing van het gebied op de Boschplaat niet in overeenstemming is met afspraken met Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat, vastgelegd in het beheersplan Rijksgronden. Afgesproken is dat het Wad vanaf de noordkant van de Boschplaat het gehele jaar door bereikbaar blijft via het aangeven van een corridor.

39, 64, 70, 105

Vier insprekers wijzen erop dat de betonde route indicaties niet zijn doorgetrokken tussen Lauwersoog en de Eemsmond, zowel op kaart 13 als op pkb-kaart B. Dit wordt door twee insprekers gezien als in strijd met het ‘Verdrag van Mannheim’ dat een oost-west vaart over de Waddenzee in feite garandeert.

- 57 De Stichting CREW wil dat de verbindingen tussen de eilanden als een hoofdverbinding worden aangegeven op de kaart. Dit is ook in lijn met een beslissing van wezenlijk belang over de bereikbaarheid van havens en eilanden.
- 67, 88, 98 **Gaswinninglocaties** De NAM vraagt om de bestaande gaslocaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen en de proefboorlocatie Ballum op Ameland op te nemen op kaart 17. Een bedrijventerrein nabij Ballum behoort ook op kaart 16 te staan. NOGEPA en Vermilion vullen deze lijst nog aan met gaslocaties bij Harlingen.
- 61 Een inspreker mist een kaart met daarop alle boorlocaties, windturbines, kassen en andere bebouwing die de beleving van rust en ruimte verstoren, evenals een totaaloverzicht van te verwachten NAM/Shell werkzaamheden.
- 68 **Overige opmerkingen** Volgens HISWA is er sprake van Art. 20 Nb-wet gebieden waar geen recreatief gebruik mogelijk is en gebieden waar dit wel het geval is. Door de extra categorie 'beperkt medegebruik' op te nemen in pkb-kaart B ontstaat een schijn van beperking die er niet is. Voorstel is dan ook om twee soorten gebieden aan te geven, namelijk Nb-wet gebieden en toegankelijke gebieden voor recreatie.
- 56, 94 Met betrekking tot kaart 5 (milieubeschermingsgebieden) vindt Stichting it Eilaun dat de uitzondering voor Marnewaard eerst op effect getoetst moet worden. Daarnaast vraagt de stichting zich af wat de noodzaak is voor het toestaan van burgerluchtvaart voor plezierdoeleinden buiten de corridors naar Texel en Ameland. Vogelwerkgroep Texel vindt het vreemd dat de aan- en afvliegroutes van Den Helder Airport niet zijn ingetekend op kaart 14. Bovendien vraagt deze inspreker waarom het CSK Vliehors nog steeds staat ingetekend op kaart 21 (militaire activiteiten).
- 83, 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties verzoeken om mogelijkheden voor zoet-zoutovergangen op de (oostelijke delen van de) eilanden op de pkb-kaart 9 op te nemen. Ook worden door deze inspreker in de smb mogelijke locaties als Balgzandkanaal, Wieringerrandmeer, IJsselmeer en Marnemonding (tussen Zurich en Harlingen) gemist. Deze laatste is ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt interessant is. Verzocht wordt om deze locaties op pkb-kaart 9 toe te voegen.

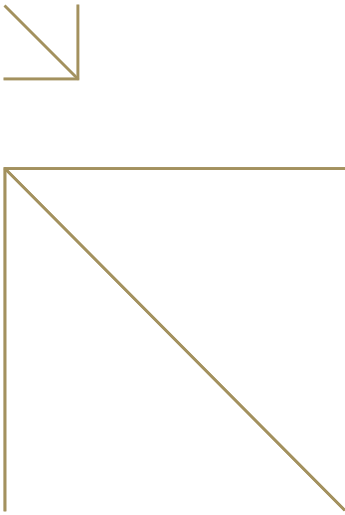
B) Kabinetsstandpunt

Begrenzing

Het kabinet heeft kennis genomen van de binnengekomen reacties op de kaarten behorend bij de pkb. Deels hebben de reacties betrekking op begrenzingkeuzes. Hiervoor verwijst het kabinet naar paragraaf 1.3.

Het kabinet:

- onderschrijft de stellingname dat de primaire waterkering bij Delfzijl niet samenvalt met de Schermdijk, dit zal worden aangepast op kaart 12;
- erkent dat de grens van het trilaterale samenwerkingsverband foutief is ingetekend, dit zal worden aangepast op kaart 7.

Havens en vaarroutes

Het kabinet:

- benadrukt dat de havenlocaties zijn verdeeld over twee kaarten. Kaart B bevat de jachthavens en kaart 16 de overige havens;
- benadrukt dat de begrenzing van het pkb-gebied bij de Boschplaat conform het uitgangspunt gelijk loopt met het VHR gebied en dit de bereikbaarheid via de corridor niet uitsluit zolang dit binnen het VHR afwegingskader past en conform artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 plaatsvindt;
- erkent dat abusievelijk de betonde Oost-West route op het Groninger Wad niet op kaart staat aangegeven, dit zal worden aangepast op kaart B en kaart 13;
- geeft aan dat de in de pkb weergegeven vaarroutes en verbindingen gebaseerd zijn op de bestaande situatie en dat zij niet de intentie heeft om deze middels de pkb te wijzigen. Zonodig worden de kaartbeelden daarom gecorrigeerd.

Gaswinninglocaties

Het kabinet:

- geeft aan de suggesties met betrekking tot een overzichtskaart met boorlocaties, windturbines, kassen en andere bebouwing een interessante optie te vinden voor toekomstige monitoring van 'openheid';
- onderschrijft de stellingname dat een volledig kaartbeeld moet worden gegeven van de gaswinning en heeft hiervoor als uitgangspunt alle bestaande winninglocaties in het waddengebied genomen, kaart 17 is hierop aangepast;
- verduidelijkt dat voor de in kaart 16 weergegeven bedrijventerreinen een ondergrens is gesteld ten aanzien van de omvang en dus niet alle bedrijventerreinen in het waddengebied staan weergegeven.

Overige opmerkingen

Het kabinet:

- wijst op de beschrijving in de Nota van Toelichting van het onderscheid tussen de kaartlagen 'voor publiek gesloten gebieden', 'beperkt recreatief medegebruik' en 'recreatief medegebruik'. Deze zonering zal bij de beleidsdoorwerking verder moeten worden uitgewerkt. Overigens sluit dit aan bij de adviezen van Raad voor de Wadden en de Commissie m.e.r. die een verdergaande zonering voorstaan;
- merkt op dat uitzonderingen wat betreft geluidhinder in milieubeschermingsgebieden door de provincie worden vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening, zie kaart 5;
- benadrukt dat voor de gehele Waddenzee een minimale vlieghoogte van 450 m geldt en dat binnen de corridors alleen bij slecht weer een minimale vlieghoogte van 300 m wordt toegestaan. Het is niet nodig en wenselijk om recreatieve luchtvaart verder uit te sluiten;
- erkent dat Den Helder Airport ook fungeert als burgerluchthaven, dit is aangepast op kaart 14;
- wijst op de beschrijving in de Nota van Toelichting dat het CSK Vliehors buiten gebruik is gesteld, maar niet is opgeheven;
- wijst op paragraaf 3.1 waarin het beleid met betrekking tot zoet-zoutovergangen nader staat beschreven.

C) Wijziging van de pkb-kaarten en toelichtende kaarten

Tabel 2 geeft de wijzigingen weer die in het kaartmateriaal zijn doorgevoerd:

Tabel 2: in het kaartmateriaal doorgevoerde wijzigingen

Kaartnummer	Wijziging
Pkb-grens A	Aanpassing pkb-grens: - het terrein van camping De Robbenjager (Texel) is geheel buiten het pkb-gebied gelegd (figuur 2) ¹ - het Oostelijk Ras (Terschelling) is buiten het pkb-gebied gelegd (figuur 3) - de veerdammen bij Nes (figuur 4), Holwerd (figuur 5), Schiermonnikoog (figuur 6) en de jachthaven van Schiermonnikoog (figuur 7) zijn buiten het pkb-gebied gelegd
Pkb-kaart B	- Actualisatie 2006 van de gesloten gebieden artikel 20 - Toevoeging snelvaargebied bij Oudeschild - Toevoeging snelvaarroutes - Doortrekken Oost-West route als betonde vaarroute - Correctie vaarroute Oostrom - Correctie veerroute naar Ameland
7	Correctie grens trilateraal samenwerkings- en beschermingsgebied
8	Correctie Ramsar gebied bij de IJsselmeerkust en op het vasteland
10	Correctie PSSA gebied
12	Correctie primaire waterkering bij Schermdijk (Delfzijl) en bij havens bij Harlingen, Den Helder en Eemshaven
13	- Doortrekken Oost-West route als betonde vaarroute - Correctie vaarroute Oostrom - Correctie veerroute naar Ameland
14	Toevoeging Den Helder Airport als vliegveld voor de burgerluchtvaart in waddengebied
17	- Toevoeging gaswinninglocatie bij Harlingen - Verwijdering twee locaties bij Ameland - Verwijdering vergunningsvelden buiten waddengebied

¹ Alle luchtfoto's: VROM-DGR/ GEO 2006, luchtfoto ©Aerodata, 2003

Figuur 2: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond camping De Robbenjager

Figuur 3: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond het Oostelijk Ras

Figuur 4: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond de veerdam bij Nes

Figuur 5: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond de veerdam bij Holwerd

Figuur 6: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond de veerdam bij Schiermonnikoog

Figuur 7: detailweergave van de nieuwe begrenzing rond de jachthaven bij Schiermonnikoog

2. Beleidsuitgangspunten

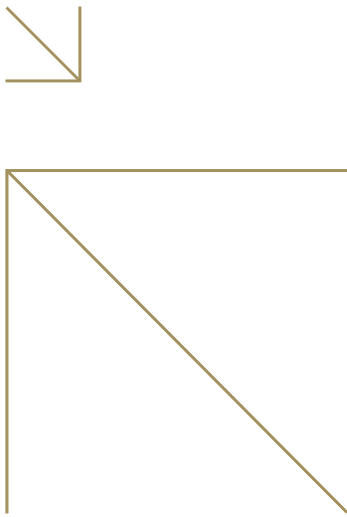
2.1 Doelstellingen voor de Waddenzee

A) Reacties

- 32, 36, 39, 48, 53, 58, 65, 84, 91, 102, 122, 136, 141, 145, 147, 148, 150, 151, 153, 156, D
- Hoofddoelstelling** De hoofddoelstelling voor de Waddenzee, de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap, wordt breed onderschreven door insprekers vanuit alle geledingen. Enkele insprekers en De Raad voor de Wadden onderschrijven de keuze van het kabinet om duisternis als kwaliteit van het waddengebied op te nemen in de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Verschillende insprekers, waaronder met name enkele gemeenten en organisaties uit het bedrijfsleven, zijn echter van mening dat de doelstellingen te weinig ruimte laten voor sociaal-economische ontwikkeling en menselijk medegebruik. Twee insprekers constateren in dit kader dat afstand is gedaan van de waarborging van menselijk medegebruik als onderdeel van de hoofddoelstelling, zoals uitgesproken op de Trilaterale Regeringsverklaring van Schiermonnikoog.
- 21, 38, 83, 87, 91, 113, 124
- Diverse natuur- en milieuorganisaties pleiten juist voor een beschermingsbeleid dat verder gaat dan deze pkb. Zij kunnen zich volledig vinden in de erkenning van de Waddenzee als internationaal natuurgebied, maar constateren dat een aantal bedreigingen voor natuur en landschap toch doorgang vinden. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties verzoeken het internationaal belang meer te benadrukken; zo is de Waddenzee een kruispunt van vogeltrekwegen. 'Natuurbeleving' wordt door een aantal insprekers gemist als uitgewerkt onderdeel van de doelstellingen.
- 6, 15, 32, 87, 90, 107, 113, 147, 152, D
- Concretisering en uitwerking van de doelstellingen** Met name natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat de uitwerking van de hoofddoelstelling en het ontwikkelingsperspectief onvoldoende is. Zij adviseren en verzoeken om concretisering van begrippen als rust, natuurlijkheid, duisternis en duurzaamheid. De Raad voor de Wadden adviseert voor duisternis een toetsingskader dat is gebaseerd op een analyse van de huidige en gewenste situatie. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties geven aan dat 'natuurlijkheid' en 'duisternis' twee afzonderlijke landschappelijke kwaliteiten zijn. Verzocht wordt om deze twee begrippen apart en onafhankelijk van elkaar te benoemen en bovendien om het begrip natuurlijke kwaliteit niet alleen te definiëren met het begrip natuurlijkheid maar ook met de criteria 'compleetheid van het systeem' en 'ongeschondenheid'. Een inspreker vraagt meer aandacht voor het vakgebied van de biogeomorfologie, en verzoekt een nadere analyse van onder meer de invloed van ingrepen in de Waddenzee of externe processen op het voorkomen van soorten en daarmee de slibhuishouding van de Waddenzee en de draagkracht van het systeem. De Raad voor de Wadden adviseert bovendien om meer uitwerking te geven aan het onderwerp cultuurhistorie en aan de belevingswaarde van natuur en landschap.

B) Kabinetsstandpunt

Hoofddoelstelling Het kabinet is van mening dat de bescherming en ontwikkeling van de unieke natuurlijke en landschappelijke waarden van de Waddenzee als grootste natuurgebied van Nederland en deel uitmakend van het veel grotere trilaterale waddengebied, voorop hoort te staan in het beleid voor het gebied. Uit de inspraakreacties blijkt dat deze mening breed wordt gedragen. Het

kabinet acht het niet wenselijk om sociaal-economische functies van de Waddenzee op te nemen als onderdeel van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Echter binnen de mogelijkheden van de hoofddoelstelling vindt het kabinet het van belang om ook ruimte te geven voor economische ontwikkelingen en menselijke medegebruik: het gebied gaat niet op slot. De pkb biedt daarvoor het afwegingskader. Het kabinet is dan ook van mening dat dit beleid voldoende waarborgen voor menselijk medegebruik biedt, zoals uitgesproken op de Trilaterale Regeringsverklaring van Schiermonnikoog.

Met de randvoorwaarden die gesteld worden aan menselijke activiteiten en het afwegingskader in de Derde Nota Waddenzee wordt een adequate bescherming geboden voor de natuur- en landschapswaarden. De internationale en nationale belangen van de Waddenzee voor de natuur zijn vertaald in de hoofddoelstelling. De internationale natuurwaarden worden via de instandhoudingsdoelstellingen van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd. Het kabinet onderkent het belang van de belevingswaarde van natuur en landschap en heeft op basis van de inspraak dit in de pkb-tekst extra benadrukt. Hiermee wordt duidelijker dat de waarden van de Waddenzee niet alleen beredeneerd worden vanuit de natuur, maar ook vanuit de beleving hiervan door de mens.

Concretisering en uitwerking van de doelstellingen Deze pkb bevat de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor de Waddenzee. Het nader concretiseren van het ontwikkelingsperspectief zal plaatsvinden in het op te stellen integraal Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied. Tevens zal het waddenfonds bijdragen aan de concretisering van het ontwikkelingsperspectief. In het Beheer- en Ontwikkelingsplan zullen de door de Raad voor de Wadden genoemde waarden verder worden ingevuld en uitgewerkt. Ook wordt de medeoverheden nog de nodige ruimte gelaten om beleid gebiedspecifiek uit te werken. Naast deze verticale doorwerking zal ook horizontale doorwerking (in rijksbeleid) plaatsvinden. Zo zal op nationaal niveau het kabinet de afspraken die tussen de LTO en de Stichting Natuur en Milieu zijn gemaakt over de terugdringing van lichthinder, meewegen bij de aanpassing van het beleidsbesluit Glastuinbouw. Het ontwikkelingsperspectief biedt naar de mening van het kabinet voldoende duidelijkheid over de invulling van het begrip natuurlijkheid. Wat betreft de opmerking over het vakgebied van de biogeomorfologie, ziet het kabinet dit als een ondersteuning van het beleid dat is gericht op de duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van a) de waterbewegingen en de hiermee gepaard gaande geomorfologische en bodemkundige processen b) de kwaliteit van water, bodem en lucht en c) de flora en fauna.

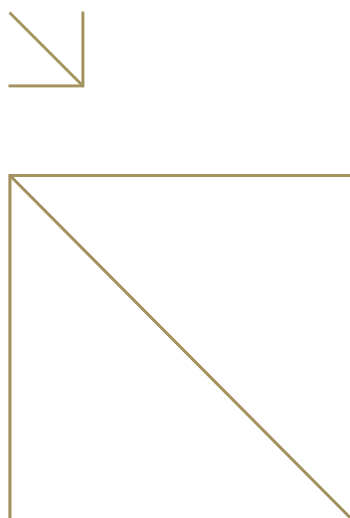
C) Wijziging van de pkb-tekst

Om het belang van de beleving van landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten te benadrukken is in de derde alinea van paragraaf 2.1 de volgende zin toegevoegd:

“OOK DE BELEVING VAN DE NATUURLIJKE EN LANDSCHAPPELIJKE KWALITEITEN VAN DE WADDENZEE DOOR BEWONER EN BEZOEKER VAN HET WADDENGEBIED WORDT ALS UITGANGSPUNT GENOMEN BIJ VERDERE BELEIDSUITWERKING.”

In de Nota van Toelichting is de “doelstelling met betrekking tot landschap en archeologie” vervangen door “doelstelling met betrekking tot landschap en CULTUURHISTORIE.”

Als doelstelling met betrekking tot landschap en cultuurhistorie is in de Nota van Toelichting toegevoegd:

“HET BEHOUDEN VAN DE VOOR HET WADDENGEBIED KARAKTERISTIEKE CULTUURHISTORISCHE ELEMENTEN EN STRUCTUREN, ZOALS BESCHREVEN IN HET KADER VAN LANCEWAD.”

Ook is met betrekking tot de doelstellingen voor het menselijk medegebruik in de Nota van Toelichting opgenomen:

“DE KERNKWALITEITEN VAN HET GEBIED ZIJN BEPALEND VOOR DE BELEVING VAN HET GEBIED DOOR DE MENS. WANNEER BEWONERS EN BEZOEKERS DEZE KWALITEITEN DAADWERKELIJK KUNNEN BELEVEN ZAL DIT BIJDRAGEN AAN DRAAGVLAK VOOR BEHOUD EN VERDERE ONTWIKKELING HIERVAN.”

2.2 Ontwikkelingsperspectief

A) Reacties

58, 69, 72, 86, 89, 100,
102, 142, 150, D

Ontwikkelingsperspectief Een aantal insprekers, waaronder VNO-NCW en MKB, mist een duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief, dat voortkomt uit een goed overleg tussen de diverse belanghebbenden en met aandacht voor lopende initiatieven. In dit kader wordt onder meer verwezen naar het rapport ‘Wad Anders’ en de Verklaring van Stade. De Raad voor de Wadden adviseert om, samen met alle belanghebbenden, voort te gaan met het opstellen van een visie op de duurzaam sociaal-economische ontwikkeling van het waddengebied en hiertoe de eerder toegezegde uitwerking opnieuw op te nemen in de tekst van de pkb.

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties stellen dat er te weinig positieve impulsen in de pkb zijn opgenomen voor het realiseren van het ontwikkelingsperspectief. Er is meer stimulans en steun nodig voor lopende initiatieven. Bovendien acht zij de aandacht voor klimaatverandering onvoldoende.

61, 64

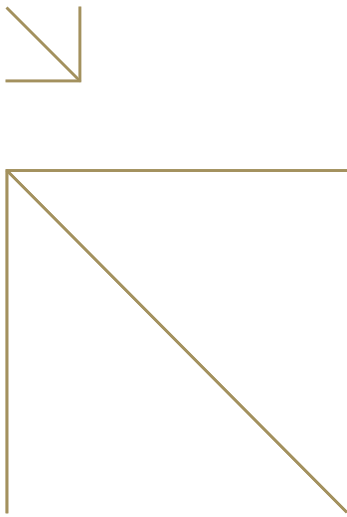
Reikwijdte van het ontwikkelingsperspectief In aansluiting op andere reacties over natuurbeleving (weergegeven onder 2.1 Doelstellingen) wil de Vereniging Wadvaarders in het ontwikkelingsperspectief opnemen dat in het waddengebied een optimale natuurbeleving mogelijk is. Door de Raad voor de Wadden wordt benadrukt dat het onderwerp ‘cultuurhistorie’ een plek verdient in het ontwikkelingsperspectief. Zij adviseert daarbij gebruik te maken van de resultaten van LanceWad. Tevens verzoekt zij om in de Nota van Toelichting cultuurhistorie explicieter te beschrijven.

D

Enkele insprekers merken op dat er aandacht dient te zijn voor kleinschalig historisch medegebruik. Voor kleinschalig historisch medegebruik zouden geen beperkingen noch vergunningen moeten gelden.

39, 53, 80, 83, 113,
125, 137, 155

Als ontwikkelingsperspectief voor mosselbanken en zeegrasvelden wordt enkel gesteld dat ze in het gebied voorkomen. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties willen hieraan toevoegen dat het areaal aan mosselbanken met een natuurlijke dichtheid en aan zeegrasvelden vergroot is. Mosselbanken vertegenwoordigen volgens Landschapszorg Texel ook een landschappelijk waarde. Enkele insprekers, waaronder een aantal gezamenlijke visserijorganisaties, missen de visserij als onderdeel van het ontwikkelingsperspectief. Opname zal volgens hen leiden tot meer draagvlak voor verdere verduurzaming van de vissector. Verwacht wordt dat referentieaantallen ten aanzien van

(schelpdieretende) vogels en schelpdierbiomassa naar beneden worden bijgesteld, zodat de visserij in het vergunningverleningstraject op een eerlijke wijze de Habitattoets kan doorlopen.

113, D

Beheer- en Ontwikkelingsplan In het kader van het door het Regionaal College Waddengebied (RCW) op te stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied dient volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties een beeldkwaliteitsplan ontwikkeld te worden ter bescherming van de landschappelijke waarden van het gebied. Dit schept meer rechtszekerheid met betrekking tot de inpasbaarheid van plannen en projecten.

De Raad voor de Wadden adviseert om op de kortst mogelijke termijn te starten het referentiekader en het streefbeeld voor de Waddenzee vast te stellen, zodat deze als input kan dienen voor een voortvarende aanpak bij de opstelling van het B&O-plan.

B) Kabinetsstandpunt

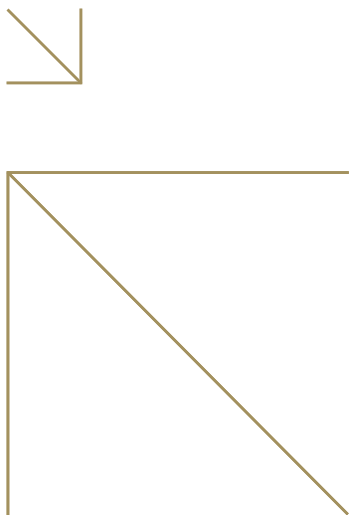
Ontwikkelingsperspectief De sociaal-economische ontwikkeling van het waddengebied maakt wel degelijk onderdeel uit van het ontwikkelingsperspectief en zal derhalve nader geconcretiseerd worden in het op te stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied (B&O-plan). Dit B&O-plan zal door het Regionaal College Waddengebied (RCW) worden opgesteld. Het sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief 'Wad Anders' zal, voor zover in overeenstemming met de pkb Waddenzee, worden geconcretiseerd in het op te stellen B&O-plan. Bij de uitwerking van het ontwikkelingsperspectief zullen lopende initiatieven worden meegenomen.

Het kabinet zet samen met andere overheden diverse instrumenten in die bijdragen aan het bereiken van het ontwikkelingsperspectief. Voor de uitvoering van het pkb-beleid wordt het integrale B&O-plan opgesteld. Op basis van het B&O-plan wordt periodiek een Maatregelenprogramma Waddenzee opgesteld, waarin de overheden hun maatregelen en acties voor het komende jaar met een doorkijk naar de daarop volgende 5 jaren beschrijven. Ter ondersteuning van het ontwikkelingsperspectief stelt het kabinet voor een periode van 20 jaar middels het waddenfonds € 800 miljoen beschikbaar ten behoeve van additionele investeringen in het waddengebied.

Aan de gevolgen van klimaatverandering wordt naar de opvatting van het kabinet voldoende aandacht besteed. Als het gaat om de gevolgen voor de veiligheid wordt in de pkb beschreven dat vergroting van de veerkracht van het kustgebied met behulp van natuurlijke processen een belangrijke strategie is (hoofdstuk 2), en dat in de eerste helft van de planperiode nader zal worden onderzocht hoe zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van die natuurlijke processen (hoofdstuk 3). Daarnaast is 'de vermindering van bedreigingen', waaronder ook wordt verstaan bedreigingen die samenhangen met klimaatverandering, een van de doelen van het waddenfonds.

Reikwijdte van het ontwikkelingsperspectief De betekenis van de menselijke beleving van natuur en landschap van de Waddenzee wordt door het kabinet onderschreven. Het voorstel van de Wadvaarders om dit aspect toe te voegen aan het ontwikkelingsperspectief is overgenomen in de pkb-tekst.

Het kabinet onderkent de noodzaak om cultuurhistorie een plek te geven in het ontwikkelingsperspectief. De tekst van de pkb is op dit punt aangevuld. De resultaten van Lancewad zullen worden betrokken bij de uitwerking van het ontwikkelingsperspectief in het B&O-plan. In de Nota van Toelichting is het aspect cultuurhistorie nader beschreven. Zoals hierboven al beschreven is

een verwijzing naar Lancewad al opgenomen onder 2.1 Doelstellingen voor de Waddenzee. Het kabinet onderschrijft het belang van het historisch medegebruik van de lokale bevolking. Kleinschalig historische medegebruik van natuurlijke hulpbronnen past naar mening van het kabinet binnen de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Het ontwikkelingsperspectief is met dit aspect uitgebreid. Overigens worden bij de inspraakreacties voorbeelden hiervan genoemd, die het kabinet hier niet toe rekent, zoals bijvoorbeeld reclamesleepvliegen. Het voorstel van de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties ten aanzien van mosselbanken en zeegrasvelden heeft het kabinet in de pkb-tekst overgenomen. Het kabinet is van mening dat visserijactiviteiten op een duurzame wijze kunnen worden uitgeoefend en als zodanig passen binnen de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Het ontwikkelingsperspectief is aangevuld met duurzame visserij en is daarmee ondersteunend aan de initiatieven die binnen deze sector thans worden ondernomen.

Beheer- en ontwikkelingsplan In de pkb (hoofdstuk 2) staat aangegeven dat het streefbeeld en een referentiekader, als uitwerking van het ontwikkelingsperspectief, worden uitgewerkt en vastgelegd in het B&O-plan. De landschappelijk kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis maken onderdeel uit van het ontwikkelingsperspectief en zullen derhalve nader ingevuld worden in het op te stellen B&O-plan.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Ontwikkelingsperspectief

In de beschrijving van het ontwikkelingsperspectief in de pkb-tekst zal punt 5 als volgt worden gewijzigd:

- “De verstoring van de bodem is zodanig beperkt dat ongestoorde natuurlijke mosselbanken en zeegrasvelden voorkomen. HET AREAAL AAN MOSSELBANKEN MET EEN NATUURLIJKE DICHTHEID EN HET AREAAL AAN ZEEGRASVELDEN IS VERGROOT.”

In de beschrijving van het ontwikkelingsperspectief zal punt 10 als volgt worden gewijzigd:

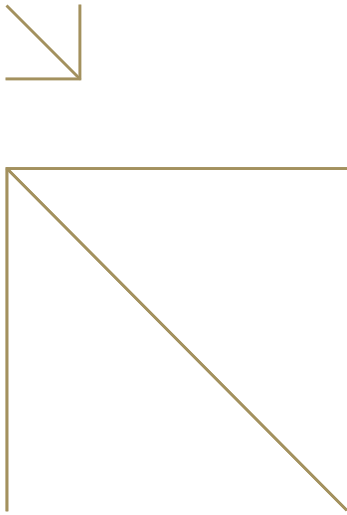
- “DE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN, OFWEL de in de (ZEE)bodem aanwezige archeologische waarden EN DE VOOR HET WADDENGEBIED KARAKTERISTIEKE CULTUURHISTORISCHE ELEMENTEN EN STRUCTUREN, zijn goed bewaard gebleven.”

In de beschrijving van het ontwikkelingsperspectief zal punt 15 als volgt worden gewijzigd:

- “Er is een situatie bereikt van duurzaam toerisme die ecologisch houdbaar, economisch levensvatbaar en sociaal acceptabel is. IN HET WADDENGEBIED IS EEN OPTIMALE NATUUR- EN LANDSCHAPSBELEVING MOGELIJK.”

De puntsgewijze beschrijving van het ontwikkelingsperspectief in de pkb-tekst wordt uitgebreid met de volgende twee aspecten:

- “DE WADDENZEE WORDT BENUT VOOR DIVERSE VORMEN VAN VISSERIJ OP EEN DUSDANIGE WIJZE DAT ZICH EEN RIJKE EN GEVARIEERDE VISSTAND HEEFT ONTWIKKELD EN DAT DE OVERIGE (BODEM)FAUNA EN (BODEM)FLORA EN DE LANDSCHAPPELIJKE KWALITEITEN VAN DE WADDENZEE HIER NIET ONDER LIJDEN.”

- “DE TRADITIONELE BELANGEN VAN DE LOKALE BEVOLKING IN HET WADDENGEBIED IN DE VORM VAN DIVERSE VORMEN VAN DUURZAAM KLEINSCHALIG HISTORISCH MEDEGEBRUIK VAN NATUURLIJKE HULPBRONNEN ZIJN GEWAARBORGD. HIERMEE IS BIJGEDRAGEN AAN DE POSITIEVE BELEVING VAN HET GEBIED.”

2.3 Waddenfonds

A) Reacties

1, 4, 53, 65, 83, 85,
91, 113, 134,

Organisatie waddenfonds In het algemeen wordt de instelling van een waddenfonds positief ontvangen. Vanuit verschillende kanten worden vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de inrichting en het functioneren van het waddenfonds.

De Stuurgroep Waddenprovincies en gemeente Terschelling geven aan dat, naar hun voorkeur, de gemeenten, provincies en rijk via de Regionaal College Waddengebied samen de inzet van het waddenfonds voorbereiden en uitvoeren.

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties gaan er van uit dat de definitieve regeling van het fonds zijn beslag zal krijgen bij het vaststellen van de wet op het waddenfonds en dus niet in deze pkb. De besluitvorming over de voorliggende ontwerp-pkb is gebaat bij een spoedige publicatie van dit wetsontwerp.

Ook brengen de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties onder de aandacht dat er inmiddels in de regio een samenwerking op gang begint te komen tussen economische sectoren, natuurbescherming en lokale overheden met het oog op het gezamenlijk ontwikkelen van een integraal programma voor waddenfondsprojecten.

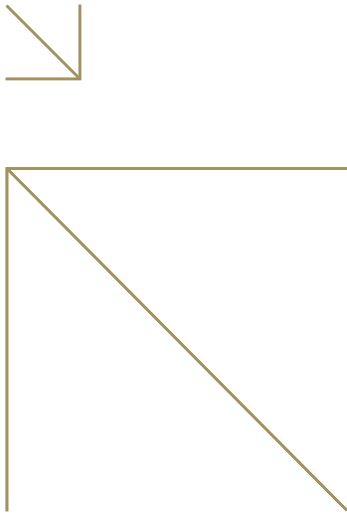
Door een inspreker wordt geopperd om ‘waddenaandelen’ uit te geven ter vergroting van het draagvlak in de regio.

37, 39, 53, 60, 80, 86,
87, 90, 125, 129, 149

Besteding waddenfondsgelden Over de besteding van de waddenfondsgelden bestaan uiteenlopende wensen en ideeën. Een aantal insprekers laat zich uit over de schaal van de projecten waar het waddenfonds zich vooral op moet richten. Het pleidooi is om vooral kleinschalige efficiënte projecten te stimuleren. In het algemeen concludeert Staatsbosbeheer dat ‘verduurzaming leeft’ en dat het rijk die ontwikkeling zou moeten versterken en faciliteren. Onderzoek en kennisontwikkeling ten bate van duurzame landbouw worden genoemd door de Federatie Particulier Grondbezit. Een aantal gezamenlijke visserijorganisaties denkt aan verduurzaming van de vangst van vis, schaal- en schelpdieren en de kweek van schelpdieren. De ANWB wenst een grotere impuls voor duurzaam toerisme. Het Gewest Kop van Noord-Holland en gemeente Wieringen vragen expliciet om financiële ondersteuning van het project Wieringerrandmeer. De Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers vraagt om de compensatie van de ontstane schade door kwelderafslag in de Dollardregio. Een inspreker oppert om meer aan natuurbouw te doen, terwijl andere insprekers de kanttekening maken dat zij de koppeling met gaswinning als niet wenselijk ervaren.

48, 62

Een inspreker vindt dat Friesland geen geld zou mogen claimen uit het waddenfonds, aangezien de Friese staten tegen de gaswinning zijn. Ook wordt geconcludeerd dat investeringen in watersportvoorzieningen onterecht zijn uitgesloten. Tot slot wordt gesteld dat de nadeelcompensatie voor de mechanische kokkelvisserij niet zou moeten betekenen dat de financieringsruimte voor verduurzaming van de waddevisserij is opgebruikt.

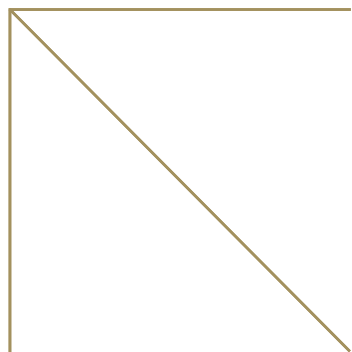
B) Kabinetsstandpunt

Organisatie waddenfonds In het Concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee heeft het kabinet de oprichting van een waddenfonds aangekondigd. Het waddenfonds zal worden gevoed door een rijksbijdrage van € 800 miljoen verdeeld over een periode van 20 jaar. Na aftrek van de beheerskosten en de nadeelcompensatie voor de kokkelvisserij, richten de additionele investeringen zich op de categorieën natuurherstel en -ontwikkeling, vermindering van bedreigingen, duurzame economische ontwikkeling (inclusief substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding) en verbetering van de kennisinfrastructuur. Binnen de doelstelling van economische ontwikkeling is financiering van projecten gericht op duurzame visserij mogelijk. De inrichting en het functioneren van het waddenfonds wordt in de pkb aangekondigd als onderdeel van het offensieve kabinetsbeleid om de doelstellingen voor de Waddenzee te realiseren, maar een en ander zal worden vastgelegd in een separaat traject van wet, investeringsplan en uitvoeringsplan. Het kabinet is verheugd dat er naar aanleiding van de oprichting van het waddenfonds nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan tussen stakeholders en overheden. Hoewel het kabinet een belangrijke rol ziet weggelegd voor de regio bij het waddenfonds is vanwege de juridische onzekerheden rondom de inrichting van het waddenfonds de zinsnede over de rol van het Regionaal College Waddengebied bij de toekenning van subsidiebijdragen uit de pkb-tekst geschrapt.

Besteding waddenfondsgelden Het kabinet heeft met interesse kennis genomen van de suggesties voor uitvoeringsprojecten. Naar aanleiding van de inspraak wil het kabinet echter nog geen uitspraken doen over welke projecten wel en welke niet in aanmerking zullen komen voor een bijdrage uit het fonds. Na het openen van de tender kunnen projectvoorstellen ingediend worden en zal vervolgens bepaald worden welke projecten een bijdrage tegemoet kunnen zien en wat de hoogte van de bijdrage zal zijn. Hiervoor gelden criteria en een besluitvormingsproces die worden opgenomen in de Wet op het waddenfonds en de bijbehorende regeling en die voorafgaand aan de tender gepubliceerd zullen worden.

Een uitgangspunt zal zijn dat projecten 'er toe moeten doen': projecten die kunnen bijdragen aan één of liefst meerdere van de doelstellingen voor het waddengebied, uiteraard met in acht name van de criteria voor subsidiëring. Belangrijke overweging hierbij is om de 'handlingskosten' van het fonds zo laag mogelijk te houden, zodat een zo groot mogelijk percentage van het geld daadwerkelijk ten goede komt aan het waddengebied. Het kabinet zal er echter voor zorgen dat ook goede kleinere projecten kans kunnen maken op gelden uit het waddenfonds.

Goed onderbouwde projecten met betrekking tot natuurbouw, duurzame landbouw, watersport en duurzaam toerisme die bijdragen aan de realisatie van de doelen van het waddenfonds en additioneel zijn, behoren zeker tot de mogelijkheden. Er worden vooraf geen sectoren uitgesloten, de angst hiervoor is ongegrond. Het waddenfonds staat open voor iedereen om projectvoorstellen in te dienen die een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van de doelstellingen van het waddenfonds. Ook projecten ter verduurzaming van de visserij kunnen in aanmerking komen, de nadeelcompensatie doet hier niks aan af.

C) Wijziging van de pkb-tekst

In de laatste alinea van paragraaf 2.2 van de pkb, over het waddenfonds is de volgende zin geschrapt:
~~“De regionale overheden, vertegenwoordigd in het Regionaal College Waddengebied (RCW), waarin ook het rijk zitting heeft, hebben een zware adviesrol bij de toekenning van subsidiebijdragen.”~~

Dezelfde zin is ook verwijderd uit de Nota van Toelichting onder 2.2, in de alinea over het waddenfonds.

3. Beleidskeuzen

3.1 Beleidskeuzen natuur en landschap

A) Reacties

- 83, 113 **Algemeen** De beslissing van wezenlijk belang dat 'het beleid zich richt op een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van het ecosysteem', wordt door de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties ondersteund. Dit moet echter wel gebeuren in samenhang met de (duinen)kust en de Noordzeekustzone.
De formulering 'daar waar nodig voor behoud en ontwikkeling van de biodiversiteit van de Waddenzee is selectief ingrijpen mogelijk', mag niet gaan leiden tot knutselen en tuinieren. Deze zinsnede verdient daarom volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties nadere concretisering.
- 60, 125 Een inspreker wijst erop dat een 'zo gering mogelijke invloed van de mens' gezien de huidige situatie in de Waddenzee onzin is. In haar reactie noemt de Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers het streven naar een natuurlijke kwelder een idee-fixe. Natuurlijk beheer betekent een vermindering van de beweiding, met kwelderafslag, aantasting van de veiligheidswaarden en verdere verwildering tot gevolg. Zij wijst de overheid op haar verplichtingen jegens de oevereigenaren tot het onderhouden van de kwelders en de slikken en de verplichting om de slikken 'beweidbaar' te maken. Ook de gemeente Terschelling wijst op het verdwijnen van kwelderrestanten.
- 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties stellen dat het aangekondigde onderzoek naar de wijze waarop vorm gegeven kan worden aan het zoveel mogelijk ruimte geven aan natuurlijke processen met het oog op klimaatverandering, zo spoedig mogelijk dient te starten. De natuurorganisaties moeten hierbij betrokken worden.
- 65, 83, 85, 103, 138, 139, 146 **Zoet-zoutovergangen** Verschillende insprekers ondersteunen de plannen voor herstel van zoet-zoutovergangen en denken dat deze gaan zorgen voor een natuurlijker ecosysteem. Ook wordt gepleit voor behoud van bestaande kwelders.
- D, C, 94, 113 De Raad van de Wadden mist een onderbouwing van de keuze voor één zoet-zoutovergang per stroomgebied. De Commissie m.e.r. is van mening dat er ook grote kansen liggen voor zoet-zoutovergangen op de Waddeneilanden, waar gebieden buiten de primaire waterkering een volledige natuurfunctie kunnen krijgen. De Vogelwerkgroep Texel vindt één zoet-zoutovergang per stroomgebied te weinig en constateert dat in vergelijking tot de eerste versie van pkb deel 3 (uit 2001) de mogelijke zoet-zoutovergangen in de Afsluitdijk geheel zijn komen te vervallen. Ook de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties verzoeken het kabinet te streven naar herstel van minimaal twee natuurlijke zoet-zoutovergangen, verspreid over het waddengebied. De omvang moet zodanig zijn dat een duurzame, dynamische overgang ontstaat. Daarnaast moet gezocht worden naar mogelijkheden om niet alleen de kenmerkende biodiversiteit te herstellen, maar ook een bijdrage te leveren aan de veerkracht van het waddengebied. Tot slot moeten kleinschalige zoet-zoutovergangen, met een mogelijkheid voor vismigratie, worden nagestreefd; al dan niet in combinatie met grootschalige projecten.

4, 22, 32, 37, 60, 73,
80, 83, 86, 93, 104,
113, 118, 48

Diverse organisaties vragen aandacht voor de belangen die spelen bij het realiseren van zoet-zoutovergangen. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en enkele bestuursorganen geven aan dat de ontwikkeling van gedachten over nieuwe locaties voor zoet-zoutovergangen in nauwe samenwerking met provincies en andere betrokkenen plaats moet vinden en moet aansluiten bij lopende studies en keuzes op het gebied van afwatering. Zij vragen om belangen op gebied van veiligheid, agrarische activiteiten, waterbeheersing binnendijks en drinkwaterwinning mee te nemen. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties voegen hier nog aan toe het onderzoek niet te beperken tot de alternatieven en locaties die in de smb zijn beoordeeld. Vanuit het agrarische belang wijzen enkele sprekers op het gevaar van verzilting voor de landbouw en pleiten voor buitendijkse kwelderuitbreiding. De Federatie Particulier Grondbezit wijst op de kansen voor grootschalige grondgebonden landbouw in het noordelijk zeeleigebied. Hiervoor moet voldoende water van voldoende kwaliteit aanwezig zijn. LTO Noord pleit daarnaast voor instandhouding van de strategische zoetwatervoorraad en vindt dat het Lauwersmeer en IJsselmeer ongemoeid moeten blijven. Een andere spreker merkt op dat de inlaat van zout water in het IJsselmeer en Lauwersmeer nooit geaccepteerd dient te worden en wijst daarbij op de motie Atsma van 22 december 2004. Gemeente Wieringen verzoekt om aandacht voor de binnendijkse waterbeheersing en de drinkwaterwinning. De Kamers van Koophandel Groningen, Friesland en Noordwest-Holland zien mogelijkheden om bij het herstel van sommige zoet-zoutovergangen vaarrecreatiefaciliteiten te ontwikkelen mits dat de landbouwkundige belangen niet schaadt vanwege verzilting. Sportvisserij Nederland vraagt om meer aandacht voor effecten van sleepnetvisserij en visserij met vaste vistuigen op de hoeveelheid migrerende vis in zoet-zoutovergangen.

83, 113

De soort ingreep, c.q. zoet-zoutovergang speelt volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties ook een rol. Terwijl de conclusie in de smb is dat het verbrakken van zoet water (alternatief 2) het meest voor de hand liggend is, leidt de beoordeling zelf, volgens deze organisaties, tot de conclusie dat ontpolderen (alternatief 1) het beste resultaat oplevert; bovendien is volgens de smb ontpolderen op meer plaatsen mogelijk. De voorkeur in de smb voor het verbrakken van zoet water lijkt ingegeven door de opmerking over de ontoereikendheid van het waddenfonds; dit kan echter niet als argument gelden voor de voorkeurskeuze! Herstel van veerkracht en biodiversiteit is tenslotte een opdracht op grond van de Nb-wet 1998 en de EU-richtlijnen. Ontpolderen dient derhalve de voorkeurskeuze te zijn.

60

De Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers geeft aan dat in de Dollardregio de verlegging van de uitmonding van de rivier de Tjamme naar Nieuwstatenzijl heeft geleid tot een ongewenste verzoeting. Dit heeft de ontwikkeling van rietvelden tot gevolg die schadelijk zijn voor dijkonderhoud en niet het gewenste milieu vormen voor vogelsoorten. De vereniging vraagt daarom om herstel van de vroegere uitwateringsluis van de Tjamme in de zeedijk van de Carel Coenraadpolder.

44, 73

Streefwaarden voor bodem en water LTO Noord constateert dat er wordt gestreefd naar een goede ecologische toestand op basis van de Kaderrichtlijn Water. Dit betekent dat wordt ingezet op de hoogste waterkwaliteitsdoelen op Europees niveau. Dit heeft gevolgen voor de land- en tuinbouw in de stroomgebieden in Friesland, Groningen en andere delen van Nederland. Daarom worden garanties geëist dat de uitvoering van het huidige mest- en gewasbeschermingsmiddelenbeleid voldoende bijdraagt aan de goede ecologische toestand van de Waddenzee.

131

Een inspreker vraagt hoe de rol van grote vervuilende rivieren als de Rijn en de Maas is opgenomen in de pkb.

83, 113

Rampenplan De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties wijzen erop dat het huidige rampenplan zich voornamelijk richt op de bestuurlijke coördinatie. Dit is niet voldoende om adequaat een ramp te kunnen bestrijden. Hiervoor is meer nodig, namelijk materieel, mankracht en kennis. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties verzoeken om dit expliciet te noemen in de zinsnede 'het kabinet draagt zorg voor een adequaat rampenplan'.

B) Kabinetsstandpunt

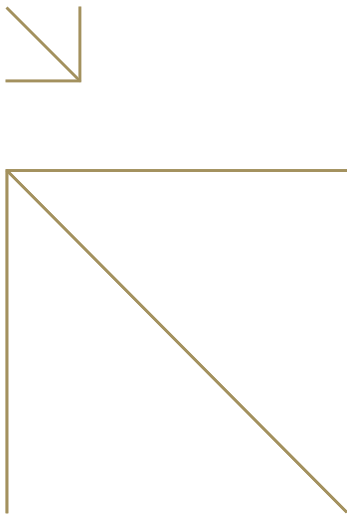
Algemeen Het kabinet is het met de inspreker eens dat de zin met betrekking tot selectief ingrijpen onvoldoende duidelijkheid biedt. De tekst is op dit punt aangepast.

Het kabinet erkent dat de invloed van de mens op de Waddenzee gezien het menselijk gebruik niet geheel is weg te nemen. Zij streeft naar minimale negatieve effecten van menselijke activiteiten op de natuurlijke ontwikkeling van de Waddenzee. De tekst zal op dit punt, op basis van tekstvoorstel van de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties, worden aangepast. In zijn algemeenheid zal het beheer en de ontwikkeling van kwelders onderdeel zijn van het B&O-plan. Met betrekking tot de onderhoudsverplichtingen van de overheid bestaan reeds wettelijke afspraken.

Zoals in de pkb staat aangegeven zal het kabinet met het oog op klimaatverandering en zeespiegelstijging in de eerste helft van de planperiode van deze pkb nader onderzoeken op welke wijze vorm gegeven kan worden aan het zoveel mogelijk ruimte geven aan natuurlijke processen. Het kabinet zal hierover in overleg treden met de betrokken provincies, gemeenten, waterschappen, gebruikers en belanghebbenden.

Zoet-zoutovergangen Ten aanzien van de zoet-zoutovergangen acht het kabinet het voor de hand liggend om aan te sluiten op de stroomgebiedbenadering van de Kaderrichtlijn Water. Voor het waddengebied is sprake van twee stroomgebieden. De gewenste ontwikkelingsrichting beschouwend acht het kabinet het wenselijk en haalbaar om per stroomgebied aanvullend op de bestaande overgangen een extra natuurlijke overgang te realiseren, gezien het belang van een dergelijke overgang voor de ontwikkeling van natuurlijke ecosystemen in de Waddenzee. Het kabinet onderkent de diverse belangen die bij de realisatie van nieuwe zoet-zoutovergangen spelen. Aan de uitvoering van grootschalige zoet-zoutprojecten zal een brede afweging ten grondslag moeten liggen. Naar aanleiding van de inspraak van Sportvisserij Nederland merkt het kabinet op dat de effecten van sleepnetten en vaste vistuigen op de vismigratie, onderdeel is van het RIVO onderzoek waarvan de resultaten in het voorjaar van 2008 worden verwacht.

Het kabinet heeft de suggesties voor aanvullende zoet-zoutovergangen voor kennisgeving aangenomen. Het is niet de bedoeling om in de pkb alle mogelijke locaties die hiervoor in aanmerking komen vast te leggen. Op de toelichtende kaart 9 staan indicatief kansrijke plekken weergegeven voor een dergelijke natuurlijke zoet-zoutovergang. In reactie op de motie Atsma over het inlaten van zoutwater binnendijs heeft het kabinet aangegeven dat het vigerende beleid met betrekking tot zoet-

zoutovergangen en het behoud van het IJsselmeer als strategische zoetwatervoorraad onverlet blijft. De nadere uitwerking van de doelstelling om via zoet-zoutovergangen een bijdrage te leveren aan de versterking van de natuurlijke processen in de Waddenzee zal plaatsvinden in het kader van het Beheer- en Ontwikkelingsplan. De wijze waarop de zoet-zoutovergangen gerealiseerd worden zal hier onderdeel van uit maken, waarbij de resultaten uit de smb, namelijk dat het verbrakken van zoetwater het meest milieuvriendelijk is, mee zullen wegen in een brede belangenafweging. Het kabinet legt de specificaties van de zoet-zoutovergang niet vast in de pkb. Dit geldt ook voor de wijze waarop het herstel van de vroegere uitwateringsluis van de Tjamme in de zeedijk van de Carel Coenraadpolder kan plaatsvinden.

Streefwaarden voor bodem en water Voor de opmerking van de LTO Noord wordt doorverwezen naar de besluitvorming over de Kaderrichtlijn Water. Uitgangspunt bij de Kaderrichtlijn Water is de stroomgebiedbenadering hetgeen de verbinding vormt tussen het waddenzeebeleid en het Rijnbeleid en Eemsbeleid. Het bereiken van de 'goede toestand' van de Waddenzee zal eisen stellen aan de bovenstroomse waterkwaliteit.

Rampenplan Voor het bestrijden van rampen is inderdaad, zoals de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties stellen, materieel, mankracht en kennis nodig. Het kabinet acht het niet nodig dit punt op te nemen in de pkb. In het kader van het rampenplan zal de inzet van middelen worden bepaald.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Algemeen

De pkb-tekst in de eerste alinea van paragraaf 3.1 is als volgt gewijzigd:

"ALS NATUURLIJKE PROCESSEN DE KENMERKENDE BIODIVERSITEIT NIET KUNNEN HERSTELLEN OP MIDDELLANGE TERMIJN, ~~Daar waar nodig voor behoud en ontwikkeling van de biodiversiteit van de Waddenzee~~ is selectief ingrijpen mogelijk. DE INGREEP IS DAN GERICHT OP HET CREËREN VAN DE JUISTE VOORWAARDEN OM DE NATUURLIJKE PROCESSEN IN GANG TE ZETTEN DIE LEIDEN TOT DE KENMERKENDE BIODIVERSITEIT."

In de Nota van Toelichting is dezelfde bovenstaande wijziging doorgevoerd in paragraaf 3.1, bij Natuurbehoud en -ontwikkeling.

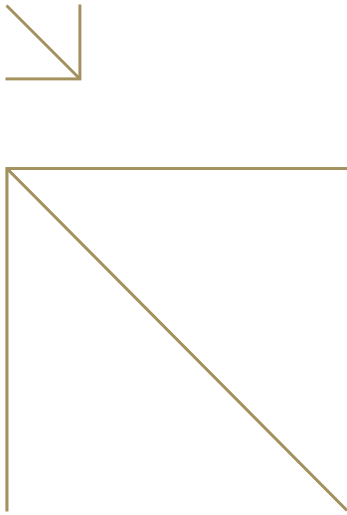
In de Nota van Toelichting is tevens de volgende zinsnede onder 'natuurbehoud en -ontwikkeling' vervallen:

"Het natuurbeheer is gericht op een natuurlijke ontwikkeling van de Waddenzee, ~~waarbij de menselijke invloed hierop zo gering mogelijk dient te zijn.~~"

Zoet-zoutovergangen

De laatste zinnen van deze alinea in de NvT zijn als volgt gewijzigd:

"Deze zoet-zoutovergangen zijn aanvullend op reeds bestaande overgangen EN DRAGEN BIJ AAN DE VEERKRACHT VAN HET WADDENGEBIED. BIJ DE UITVOERING VAN DIT KABINETSTREVEN ZAL EEN BREDE BELANGENAFWEGING WORDEN GEMAAKT. OP DE toelichtende kaart 9 STAAN INDICATIEF PLEKKEN WEERGEGEVEN VOOR EEN DERGELIJKE NATUURLIJKE ZOET-ZOUT OVERGANG."

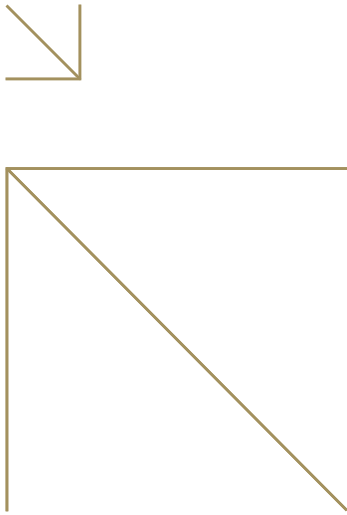

3.2 Beleidskeuzen menselijke activiteiten

3.2.a Gesloten gebieden

A) Reacties

104	Gesloten gebieden Een aantal insprekers reageert op de onderbouwing van de gekozen gesloten gebieden. De opmerkingen die betrekking hebben op visserijactiviteiten zijn samengebracht in onderdeel 3.2.p. Sportvisserij Nederland vindt dat er door de gesloten gebieden te veel beperkingen worden opgelegd. De Vereniging Wadvaarders mist een perspectief over de ontwikkeling van de omvang van de gesloten gebieden en verzoekt om in de pkb uit te spreken dat het percentage afgesloten areaal in de planperiode niet zal toenemen.
64	
30	De Nederlandse Visserijbond vraagt zich af wat het onderzoeksprogramma is voor het gesloten gebied (en het referentiegebied) en of er sprake is van een tussentijdse rapportage en een begeleidingscommissie. De bond wil ook graag weten in hoeverre de resultaten van het onderzoek te transporteren zijn naar andere delen van de Waddenzee. De intentie om meer gebieden te sluiten gaat veel verder dan de voorgaande versie en is een voorschot op de resultaten van het onderzoek, aldus de bond.
124	Stichting Randland zou graag zien dat de vastelandpolders gaan behoren tot de gesloten gebieden vanwege hun rijke populatie kwelder flora en fauna en vanwege de kwetsbaarheid in termen van rust en verstoring.
C	De Commissie m.e.r. adviseert om in de pkb de aanduiding van artikel 20 gebieden te onderbouwen en zo nodig aan te passen op grond van de informatie uit de smb en de pb. Hierbij dient duidelijk te worden of deze aanwijzing toereikend is om mogelijke significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen te voorkomen. De commissie verzoekt om ook aan te geven hoe de controle en handhaving georganiseerd zullen worden.
30	De Nederlandse Visserijbond is van mening dat Nb-wetvergunningen voor de gesloten gebieden een langere looptijd moeten kunnen hebben dan 1 jaar.
65	Gemeente Terschelling geeft aan dat de begrenzing op de Boschplaat niet klopt met afspraken die met Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat gemaakt zijn in het Beheersplan Rijkswaterstaat. Afsproken is dat het Wad vanaf de noordkant van de Boschplaat het gehele jaar door bereikbaar blijft via het aangeven van een corridor.
83, 94, 113	Referentiegebied Waddenzee De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties vinden het doel van het referentiegebied onduidelijk. Het referentiegebied betreft voor het overgrote deel droogvallend wad. En de geulen binnen het gebied zijn vooral hoog-dynamische. Graag zien de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties expliciet opgenomen voor welk type onderzoek dit gebied als referentie dient, evenals een specificatie van de 'hulpbronnen'. Het onderzoek is bepalend voor de omvang en locatie van het referentiegebied. De natuur- en milieuorganisaties stellen een uitbreiding van het referentiegebied voor met een aanzienlijk deel sublitoraal, met uiteinden van geulen en prielen

in een slikkige zone nabij land en toevoeging van vastelands kwelders. De Vogelwerkgroep Texel betreurt dat er slechts één referentiegebied is aangewezen en geeft de voorkeur aan de toevoeging van een sublitoraal referentiegebied in de westelijke Waddenzee. Enkele insprekers vragen of het ene referentiegebied niet te klein en te beperkt is voor een zinvol en representatief onderzoek.

39

In aansluiting hierop zeggen de gezamenlijke visserij-organisaties verrast te zijn door de aanwijzing van het referentiegebied. Want hoewel de visserijsector in een eerder stadium betrokken is geweest bij de voorbereiding, is de sector tot nu toe niet geïnformeerd over de inhoud van het onderzoeksprogramma en de opzet voor eventuele visserijexperimenten. Tevens wijzen zij erop dat voor het opheffen van de sluiting van het referentiegebied een herziening van de pkb nodig is doordat dit een beslissing van wezenlijk belang is.

D

De Raad voor de Wadden geeft aan in dit kader te hechten aan een goed onderzoeksprogramma met een begeleidingscommissie.

B) Kabinetsstandpunt

Gesloten gebieden De onderbouwing voor de aanduiding van artikel 20 gebieden staat beschreven in de Nota van Toelichting bij de pkb. De belangrijkste reden van het aanwijzen van artikel 20 gebieden is het voorkomen van verstoring van zeehonden en vogels. Deze gebieden zijn om deze reden per definitie positief voor de instandhoudingsdoelstellingen. Vanwege de hierboven genoemde doelstellingen gelden de beperkingen van deze gebieden ook voor de sportvisserij.

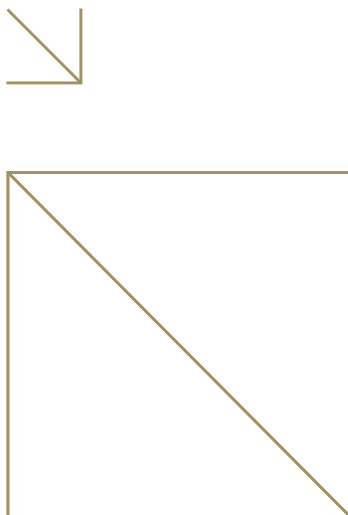
Op pkb-kaart B is te zien dat de Waddenzee is opgedeeld in 3 zones met verschillende gradaties van recreatief medegebruik. De zone met geen of nauwelijks recreatief medegebruik valt samen met de gesloten Artikel 20 gebieden. Zie verder pkb-kaart B en de nieuw toegevoegde tekst in de Nota van Toelichting bij het onderdeel recreatie [3.2o].

De begrenzing van de gesloten gebieden (artikel 20-gebieden) kan jaarlijks worden geactualiseerd door het ministerie van LNV aan de hand van de meest recente monitoringsgegevens. Toegang tot de gebieden is alleen mogelijk met een Natuurbeschermingswetvergunning. Deze vergunningen kunnen meerjaarlijks worden vergeven.

Controle en handhaving van de gesloten gebieden zal worden beschreven in het Beheer- en Ontwikkelingsplan. Over sluiten van vastelandpolders voor menselijke activiteiten wordt in deze pkb geen uitspraken gedaan omdat deze buiten het pkb-gebied vallen.

Het Beheersplan Rijkswaterstaat Terschelling is een plan van Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer waarin het terreinbeheer is geregeld en waarover lokaal veel overleg is geweest. De uitvoering van dat beheersplan is een aangelegenheid van de betrokken partijen. Overigens is de genoemde corridor wel ingesteld en is er geen sprake van strijdigheid tussen de pkb en het gesloten gebied rond de Boschplaat.

Referentiegebied Waddenzee Het doel van het instellen van een referentiegebied Waddenzee is om de ongestoorde ontwikkeling van de natuur in de Waddenzee te kunnen volgen. In het referentiegebied

mag daarom geen exploitatie van hulpbronnen plaatsvinden. Het onderzoeksprogramma is in eerste instantie gericht op het monitoren van de ongestoorde ontwikkeling van de natuurwaarden binnen het referentiegebied, om deze af te kunnen zetten tegen ontwikkelingen elders in de Waddenzee. Het gaat vooral om sublitorale mosselbanken, schelpenvoorkomens en de flora en fauna die daarvan afhankelijk zijn. Ook wordt er monitoringsonderzoek verricht met het referentiegebied als vergelijking om de effecten van de garnalenvisserij te bepalen.

Het referentiegebied is reeds ingesteld. De aanwijzing van het referentiegebied komt voort uit trilaterale afspraken en het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020. Met het instellen van het referentiegebied en het daaraan gekoppelde onderzoeksprogramma worden de in de passende beoordeling op de pkb geconstateerde kennisleemten met betrekking tot de garnalenvisserij gevuld. Bij de aanwijzing is overleg gepleegd met de voormannen van de garnalensector en de mosselsector. Omdat het referentiegebied pas recent is ingesteld is een begeleidingscommissie nog niet bijeen geweest. Bij het opstarten van het onderzoeksprogramma zal de sector worden uitgenodigd om zitting te nemen in de begeleidingscommissie.

De omvang en locatie van het referentiegebied zijn zodanig gekozen dat er voldoende habitats (droogvallend platen, prielen en geulen, natuurlijke kwelder, duinhabitats) aanwezig zijn om een ongestoorde ontwikkeling te kunnen volgen. Op het moment dat er onderzoek gaat worden uitgevoerd waarbij het referentiegebied als vergelijking zal dienen, zal een onderzoeksprogramma en een begeleidingscommissie, waarin de sector zitting heeft, worden ingesteld. In de Nota van Toelichting is dit voornemen van het kabinet toegevoegd en een specificatie van het begrip 'hulpbronnen' opgenomen.

Voor het opheffen van het gebied zal inderdaad een herziening van de pkb nodig zijn. Dit is niet het geval voor het in beperkte mate aanpassen van de begrenzing van het referentiegebied. Aangezien ook platen en geulen 'bewegen' kan het referentiegebied meebewegen. Ondanks de extra inspanning die gepaard gaat met een partiële herziening indien voor grootschaliger aanpassing zou worden gekozen is het kabinet van mening dat instelling van het referentiegebied een noodzakelijke bijdrage levert aan de kennisvorming over de natuurlijke processen in de Waddenzee. Langdurige instelling van het gebied is noodzakelijk om betrouwbare onderzoeksgegevens te verkrijgen. Bovendien is de looptijd van het monitoringsonderzoek 10 jaar en loopt daarmee gelijk op met de looptijd van de pkb.

C) Wijziging van de pkb-tekst

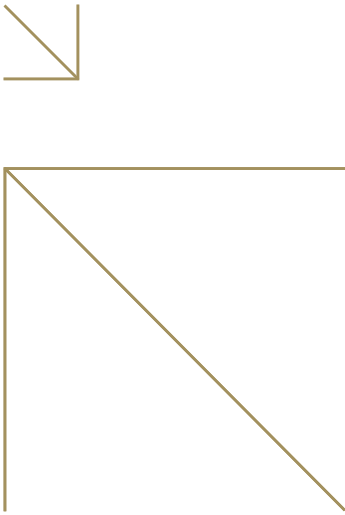
Gesloten gebieden

Met betrekking tot de begrenzing van de artikel 20-gebieden is de Nota van Toelichting als volgt gewijzigd:

"De begrenzing van de artikel 20-gebieden KAN jaarlijks door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit WORDEN geactualiseerd aan de hand van de meest recente monitoringsgegevens."

Referentiegebied Waddenzee

In de Nota van Toelichting zijn de volgende zinnen in de alinea Instelling Referentiegebied Waddenzee

toegevoegd:

“MET ‘HULPBRONNEN’ WORDEN ALLE BIOTISCHE (VIS, GARNALEN ETC.) EN ABIOTISCHE (ZAND, SCHELPEN ETC.) BRONNEN BEDOELD DIE WORDEN ONTTROKKEN VOOR MENSELIJK GEBRUIK.”

en:

“HET ONDERZOEKSPROGRAMMA IS IN EERSTE INSTANTIE GERICHT OP HET MONITOREN VAN NATUURWAARDEN BINNEN EN BUITEN HET GEBIED.”

Na de zin ‘Nederland heeft in het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij (2004) aangegeven een referentiegebied in te zullen stellen.’ Is ingevoegd:

“DIT IS INMIDDELS GEBEURD.”

Tenslotte is de zin: “Het gebied ten zuiden van Rottumerplaat bevat geulen, prieden, diep en ondiep water, kwelders en zandplaten” aangevuld met:

“... EN BEVAT VOLDOENDE HABITATS OM ONGESTOORDE ONTWIKKELINGEN VAN TE VOLGEN.”

3.2.b Inpolderingen

A) Reacties

60

De Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers is het niet eens met de beleidsuitspraak dat er geen concessies worden verleend voor inpoldering. De vereniging vindt dat een uitzondering kan worden gemaakt voor de gewenste zoet-zoutovergangen door de aanleg van buitendijkse zomerpolders waarin de gradiënten gerealiseerd kunnen worden.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat inpolderingen van delen van de Waddenzee een onaanvaardbare aantasting betekenen van de natuurlijke kwaliteiten en kenmerken van de Waddenzee. Het kabinet blijft derhalve bij haar standpunt dat inpolderingen van (delen) van de Waddenzee ongewenst zijn en zal derhalve géén concessies verlenen voor inpolderingen.

Buitendijkse zomerpolders zijn niet noodzakelijk voor de gewenste zoet-zout overgangen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

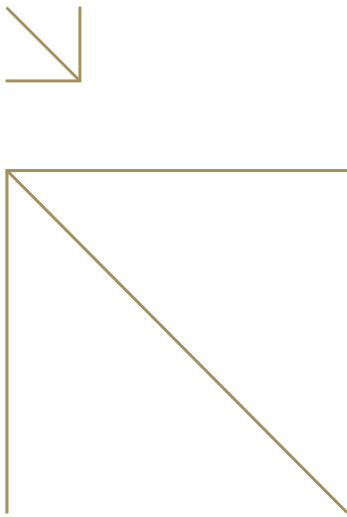
Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

3.2.c Veiligheid

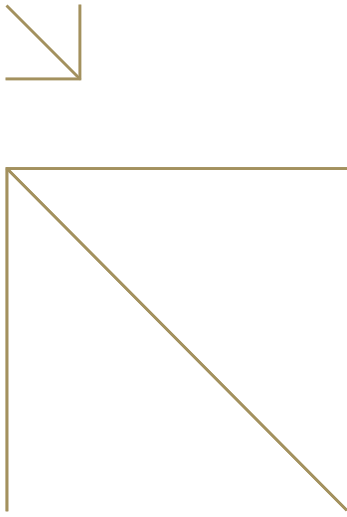
A) Reacties

148

Algemeen Een inspreker vraagt om een verduidelijking van de tekst ‘in beginsel’. Kan de veiligheid in gevaar komen als de doelstellingen met betrekking tot het beschermen van natuurwaarden ertoe leiden dat noodzakelijke maatregelen niet worden uitgevoerd?

- 41 Een andere inspreker wijst erop dat de Schermdijk in Delfzijl een havendam is en geen onderdeel uitmaakt van de primaire waterkering. Deze loopt langs de rand van het industriegebied (paar 100 meter ten zuiden van de Schermdijk).
- 4, 34, 65 113 **Klimaatverandering en primaire waterkeringen** De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat in de pkb te weinig aandacht wordt besteed aan de gevolgen van de klimaatverandering. Het Waterschap Noorderzijlvest vraagt of verhoging of verbreding van de primaire waterkering, mits nodig, in zeewaartse richting mogelijk blijft. Daarnaast geeft het waterschap aan dat er door klimaatverandering ruimtelijke reserveringen moeten komen voor in de toekomst noodzakelijke versterkingen van de primaire waterkering. In dit kader geven de Waddeneilanden aan dat de pkb geen belemmering mag zijn om achterstanden op het gebied van veiligheid in te lopen en dat waar nodig en mogelijk er ook buitendijks mogelijkheden tot aanpassing van de waterkering moeten zijn.
- 60 Rondom het aspect wateroverlast pleit ook de Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers voor een integrale benadering van de wijze waarop veiligheid van het achterland tegen wateroverlast kan worden geborgd en verzoekt zij dit onderwerp steller in de pkb tot uiting te brengen.
- 4,65, 103,120 De Stuurgroep Waddenprovincies en de gemeente Terschelling geven aan dat er overeenkomstig het advies van de commissie Poelman maatwerk geleverd kan worden bij het vaststellen van de ligging van de waterkeringen in de leggers. Zij verzoeken met het oog op de toekomst om in de pkb-tekst (en niet alleen in de toelichting) aan te geven dat ook buitendijkse mogelijkheden onderzocht kunnen worden. Gemeente Ameland en gemeente Terschelling willen dat de basiskustlijn, ook bij verstuuving, wordt behouden. Gemeente Terschelling voegt daar aan toe dat de Boschplaat en Noordvaarder verbonden moeten blijven aan het eiland. Een politieke partij op Ameland wenst daarnaast ten behoeve van de veiligheid conform het advies van de commissie Poelman de primaire waterkering in de legger vast te stellen.
- 60 De Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers stelt dat de veiligheid van het achterland bepaald wordt door de aanwezigheid van hoge kwelders, van een veilig en voldoende hoge zeewering en van de aanwezigheid van hoge ingedijkte polders die het lage achterland beschermen. De vereniging acht het van belang dat één en ander steller wordt benadrukt in de pkb. Bovendien stelt zij dat ontpoldering ongewenst is vanuit het oogpunt van veiligheid.
- 4, 22, 61, 65, 83, 93, 103, 113, 120 **Veiligheid op zee** Een aantal insprekers vraagt om meer aandacht voor veiligheid op zee en in het waddengebied, door het verplicht stellen van loodsen, toezicht op het naleven van internationale afspraken over routes en veiligheid, het verleggen van de doorgaande internationale scheepvaartroute minimaal 50 tot 80 mijl in noordelijke richting, behoud van het Search en Rescue squadron in Leeuwarden, voldoende uitwijk- schuil- en afmeerplaatsen en behoud van vuurtorenbemanning.

B) Kabinetsstandpunt

Algemeen Menselijke ingrepen gericht op de waarboring van de veiligheid voor de bewoners en gebruikers van het waddengebied zijn in beginsel toegestaan. In de tekst is de term 'in beginsel' opgenomen omdat ook ingrepen gericht op de waarboring van de veiligheid van bewoners en gebruikers en van het waddengebied getoetst moeten worden aan het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin staat de zogenaamde habitattoets centraal. Veiligheid is onmiskenbaar een dwingende reden van groot openbaar belang, maar onverlet blijft dat voor activiteiten met mogelijk significante gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee alleen toestemming kan worden verleend bij het ontbreken van alternatieve oplossingen. Wanneer na afweging van het natuurbelang met dwingende redenen van groot openbaar belang een activiteit in beginsel wordt toegestaan, moeten alle nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 gewaarborgd blijft.

Ten aanzien van de Schermdijk bij Delfzijl wijst de inspreker terecht op een fout in de pkb-kaart. Pkb-kaart A en de toelichtende kaart 12 zijn aangepast.

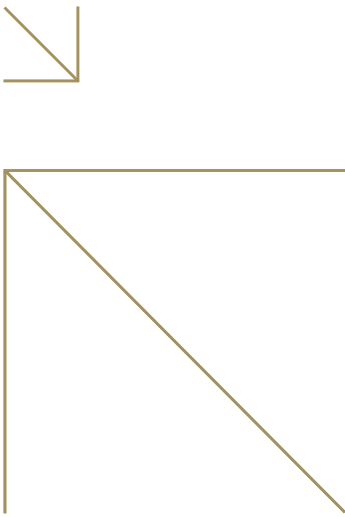
Klimaatverandering en primaire waterkeringen Het kabinet beschrijft in de Nota van Toelichting de wijze waarop de hoofddoelstelling van het kustbeleid wordt geëffectueerd. De primaire waterkeringen worden eens per 5 jaar getoetst. Indien uit deze toetsing blijkt dat niet voldaan wordt aan de gestelde veiligheidsnormen behoort ook binnen de hoofddoelstelling van deze pkb een zeewaartse uitbreiding van de primaire waterkering tot de mogelijkheden, voor zover dit nodig is voor de waarboring van de veiligheid van de bewoners tegen overstroming en past binnen het afwegingskader (zie hierboven). Dit betekent dat binnen de pkb voldoende mogelijkheden aanwezig zijn om te anticiperen op de gevolgen van de voorspelde klimaatverandering.

Met het oog op klimaatverandering en zeespiegelstijging zal het kabinet in de eerste helft van de planperiode van deze pkb nader onderzoeken op welke wijze vorm gegeven kan worden aan het zoveel mogelijk ruimte geven aan natuurlijke processen. Het kabinet zal hierover in overleg treden met provincies gemeenten, waterschappen, gebruikers en belanghebbenden.

Voor grote delen van de Waddeneilanden is een basiskustlijn vastgesteld. Het rijksbeleid is gericht op handhaving van deze basiskustlijn. Op plaatsen waar structureel erosie optreedt, zal de kustlijn hersteld worden. Voor de meeste uiteinden van de eilanden is geen basiskustlijn vastgesteld. Daar is een vrije dynamiek mogelijk. Er wordt alleen ingegrepen als er een doorbraak dreigt met als risico dat een bepaald deel van het gebied losraakt van het desbetreffende eiland. De benodigde beheersmaatregelen om dit te voorkomen worden uitgevoerd in overleg met de gebiedsbeheerders en na toepassing van het afwegingskader zoals aangegeven in deze pkb.

Op dit moment is de ligging van de waterkering op de eilanden Schiermonnikoog en Texel vastgelegd in de legger. Op de eilanden Ameland, Terschelling en Vlieland wordt nog onderzocht waar de waterkering gesitueerd zou moeten worden.

Wat betreft de veiligheid van het achterland benadrukt het kabinet de doelstelling uit de pkb om de veiligheid van de bewoners van het waddengebied te waarborgen door een goede verdediging tegen de zee.

Veiligheid op zee Het kabinet heeft kennis genomen van de binnengekomen reacties over veiligheid op zee en onderschrijft de urgentie die insprekers dit onderwerp toeschrijven. Dit aspect valt echter buiten het kader van deze pkb Waddenzee. De wijze waarop de veiligheid op zee wordt gewaarborgd staat omschreven in de Scheepvaartverkeerswet (waar onder andere het loodsenplichtbesluit en de aanwijzing Vessel Traffic Services-gebieden deel van uitmaken) en het Binnenvaart Politie Reglement Waddenzee. De veiligheid in het Eemsestuarium is geregeld in het scheepvaartreglement Eemsmonding.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Algemeen

In de Nota van Toelichting is de volgende zin toegevoegd:

“IN DE TEKST IS DE TERM ‘IN BEGINSSEL’ OPGENOMEN OMDAT OOK INGREPEN GERICHT OP DE WAARBORGING VAN DE VEILIGHEID VAN BEWONERS EN GEBRUIKERS VAN HET WADDENGEBIED GETOETST MOETEN WORDEN AAN DE NATUURBESCHERMINGSWET 1998.”

Tevens is op pkb-kaart A en op de toelichtende kaart 12 de primaire waterkering bij Delfzijl gecorrigeerd.

3.2.d Scheepvaart

A) Reacties

4, 22, 32, 36, 39, 80, 84, 86, 93, 97, 99, 100, 102, 150

Dieptes vaargeulen Verschillende bestuursorganen en belangenorganisaties uit de scheepvaart- en visserijsector staan positief tegenover de mogelijkheid om hoofdvaargeulen incidenteel te verdiepen. Zij vinden een veilige bereikbaarheid van de havens essentieel. Veel van deze insprekers vinden het echter verwarrend en niet wenselijk dat de pkb streefdieptes die in 1993 gangbaar waren als norm hanteert. Insprekers zijn van mening dat door deze gedateerde norm de bereikbaarheid van havens in het geding komt en de onveiligheid toeneemt. Ook wordt enkele malen gewezen op ontwikkelingen in de scheepvaart, die zowel om economische als milieuhygiënische redenen leiden tot grotere schepen met een grotere diepgang.

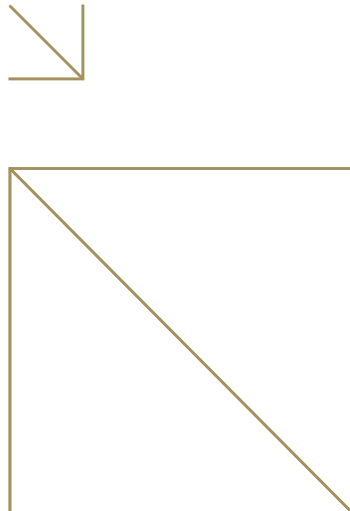
Tot slot wordt in dit kader enkele malen gevraagd om in de context van de incidentele verdiepingen de term ‘economisch rendabel’ nader te duiden.

4, 22, 32, 93, 97

De Eemshaven wordt enkele malen genoemd als potentiële energiehaven. Voor energieprojecten, zoals mogelijke aanlanding van LNG-tankers en een mogelijke kolenvergasser, is een verdieping van de vaargeul noodzakelijk.

4, 22, 72, 93, 102, 144

Ook gaan enkele insprekers in op de bereikbaarheid van de haven van Harlingen, die volgens hen een belangrijke regionale functie heeft. Insprekers uit het noordelijke bedrijfsleven wijzen op het rapport ‘Ruimte voor Duurzame Economie rond Harlingen-Zeehaven’, waarin is afgesproken dat partijen nader onderzoek willen ondersteunen wat betreft het uitdiepen van de vaargeul Harlingen-Amsterdam (Boontjes).

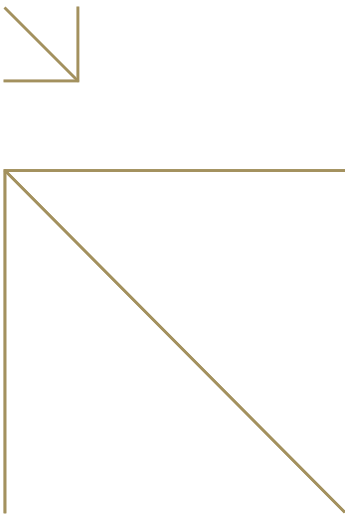
- 83, 133 **Onderhoud vaargeulen** De gezamenlijke natuur- en milieuverenigingen willen graag vasthouden aan de genoemde streefdieptes, maar onderkennen ook dat de bereikbaarheid van havens en eilanden van groot maatschappelijk belang is. Zij dringen er op aan dat het vaargeulonderhoud vergunningplichtig wordt en er op dat vlak alsnog een grondige passende beoordeling wordt uitgevoerd.
- 65, 105 De gemeente Terschelling vindt het wenselijk dat het rijk haar verantwoordelijkheid neemt met betrekking tot de bereikbaarheid in geval van langdurig verlaagde waterstanden. Het Watersportverbond pleit voor voldoende onderhoud en goede betonning van alle vaarroutes op de Waddenzee.
- 8, 54, 103, 115 **Vaarsnelheid** De gemeente Ameland, 2 politieke partijen van Ameland en de lokale watersportrecreatie pleiten voor een snelle hoofdvaarroute vanaf de veerdam Nes naar de Noordzee. Deze route wordt veel gebruikt door de eilanders en sneller varen op deze route is volgens insprekers niet schadelijk voor de Waddenzee.
- 43 Een inspreker wil graag de mogelijkheid om snel te kunnen varen in hoofdvaarwater ten behoeve van educatieve vaarten.
- 65, 45, 80, 105 Gemeente Texel geeft aan tegen sluiting van het snelvaargebied nabij de haven van Oudeschild te zijn. De gemeente geeft aan dat ook voor handhaafbaarheid van de regels goed is om een legale, afgeperkte mogelijkheid te hebben voor snelvaren. Bovendien vraagt de gemeente om te verzekeren dat het voortbestaan van de jaarlijkse Ronde om Texel, een grote catamaranrace, niet in het geding is.
- 83, 113 Een 'snelvaarbaan' bij Ameland lijkt de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties niet haalbaar, gezien de te verwachten effecten. Meer in het algemeen stellen deze organisaties dat snelvaren in de vaargeulen wel degelijk een negatief effect kan hebben op de rust. Er wordt gevraagd om toetsing van de maximumsnelheid van 20 km/uur in het kader van het B&O-plan, zodat daarin een genuanceerder beheer kan worden vormgegeven.
- 161 De Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij verzoekt om geen snelheidsbeperkingen opgelegd te krijgen tijdens oefeningen en acties.

B) Kabinetsstandpunt

Dieptes vaargeulen Het kabinet is van mening dat de hoofddoelstelling voor de Waddenzee het noodzakelijk maakt om de geomorfologische gesteldheid en de natuurlijke dynamiek van de Waddenzee bepalend te laten zijn voor de vaargeuldieptes in de Waddenzee. Op basis van de natuurlijke karakteristieken zijn voor de verschillende vaargeulen in het Beheersplan Waddenzee 1996-2001 streefdieptes vastgelegd. Het kabinet staat, onder voorwaarden, in aansluiting op natuurlijke ontwikkelingen in de vaargeuldiepte incidentele verdere verdiepingen van delen van de hoofdvaargeul toe.

In de Nota van Toelichting is toegevoegd dat verdieping economische rendabel moet zijn, 'afgezet tegen de revenuen van de achterliggende projecten'.

Het kabinet heeft laten vaststellen dat de natuurlijke dieptes niet wezenlijk zijn veranderd en ziet dan ook geen aanleiding om de streefdieptes aan te passen.

Het kabinet wil, onder voorwaarden, één uitzondering maken. Dit betreft de Eems. Met het oog op mogelijke toekomstige aanlanding van LNG-tankers en een mogelijk nieuwe energiecentrale die afhankelijk is van aanvoer met diepstekende schepen in de Eemshaven, is verdieping van de vaargeul hier mogelijk noodzakelijk. De nieuwe streefdiepte voor de Eems zal in dat geval worden vastgesteld in het Beheer- & Ontwikkelingsplan Waddengebied. In dat geval moet wel eerst het afwegingskader van de pkb worden doorlopen en moet onderzoek hebben aangetoond dat het project economisch rendabel is.

Voor wat betreft de vaargeul naar Harlingen wordt verwezen naar de vastgelegde streefdieptes. Wel is, onder voorwaarden, incidentele verdere verdieping van delen van de hoofdvaargeul mogelijk. Voor de vaarroute van Harlingen richting Noordzee is in dit kader reeds een natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd voor verwijdering van enkele drempels in de vaargeul.

Onderhoud vaargeulen Ten aanzien van het onderhoud aan de vaargeulen laat het kabinet zich leiden door de opgave die voortvloeit uit de Wet Beheer Rijkswaterstaatwerken. Het door insprekers genoemde onderhoud is in deze wet geregeld. Het kabinet verwijst voor de nadere werking van deze wet naar de Nota van Toelichting.

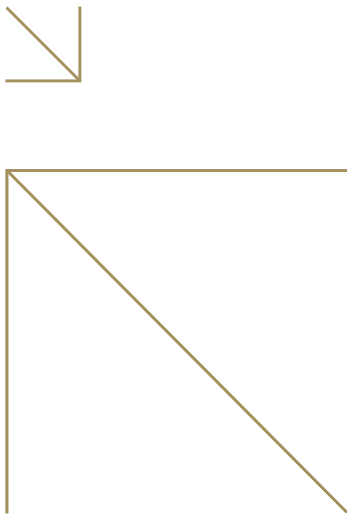
Het kabinet neemt de suggestie om het vaargeulonderhoud vergunningplichtig te maken niet over in de pkb. Zij acht dit een discussie voor het Beheer- en Ontwikkelingsplan.

Vaarsnelheid Het kabinet heeft kennis genomen van de binnengekomen reacties met betrekking tot de vaarsnelheid op de Waddenzee. Zij onderschrijft de stellingname van de gemeente Texel met betrekking tot het snelvaargebied bij Oudeschild en zal de pkb-tekst hierop aanpassen. In het onderdeel Recreatie (3.2o) wordt een nadere toelichting op deze wijziging gegeven. Buiten dit specifieke snelvaargebied mag sneller gevaren worden in een aantal betonde vaargeulen. Wat betreft de vraag over de Ronde om Texel, merkt het kabinet op dat, in zijn algemeenheid uitzonderingen op de maximumvaarsnelheid mogelijk zijn en dat ontheffing kan worden aangevraagd bij Rijkswaterstaat.

Het kabinet ziet op dit moment onvoldoende aanleiding om de bepleite snelle hoofdvaarroute vanaf de veerдам Nes op Ameland naar de Noordzee in te stellen. De natuureffecten van een dergelijke keuze zijn op dit moment onvoldoende bekend. In het B&O-plan zou dit nader bekeken kunnen worden op basis van een voor deze activiteit uitgevoerde passende beoordeling.

Een expliciete toevoeging met betrekking tot het passend beoordelen van vaarsneden tot 20 km per uur heeft naar mening van het kabinet geen toegevoegde waarde.

Wat betreft de vraag over snelheidsbeperkingen tijdens oefeningen en acties geldt dat de maximumsnelheid niet van toepassing is voor reddings-, bergings-, opsporings- en patrouilleoperaties, alsmede de hiermee verbandhoudende reddings- en militaire oefeningen. Ter aanvulling op de toelichting wil het kabinet nog vermelden dat de vaarsnelheid op de Eems is geregeld in het Scheepvaartreglement Eemsmonding, met name de artikelen 19 en 22. Het reglement geldt voor het verdragsgebied. Het is verboden vóór plaatsen met een duidelijk als zodanig herkenbare badinrichting buiten het vaarwater op een afstand van minder dan 500 meter van de

bestaande waterlijn van de oever met een grotere maximumsnelheid dan 8 km, 4,3 zeemijlen, per uur te varen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Dieptes vaargeulen

In de pkb-tekst 3.2d is de derde alinea uitgebreid met onderstaande zin:

“GEZIEN DE ECONOMISCHE POTENTIES VAN DE EEMSHAVEN EN DE NATUURLIJKE GEGEVENHEDEN KAN VOOR DE EEMS IN UITZONDERING OP DE VASTGESTELDE STREEFDIEPTES TOT VERDIEPING WORDEN OVERGEGAAN, ONDER DE VOORWAARDEN DAT DIT PAST BINNEN HET AFWEGINGSKADER VAN DEZE PKB EN DAT HET PROJECT ECONOMISCH RENDABEL IS.”

Als toelichting op deze wijziging is in de Nota van Toelichting na de derde alinea de navolgende tekst toegevoegd.

“DE INITIATIEFNEMER MOET EEN MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN-BATEN ANALYSE UITVOEREN. HET RIJK BEPAALT VERVOLGENS OF ER SPRAKE IS VAN EEN POSITIEF MAATSCHAPPELIJK RENDEMENT. Met het oog op mogelijke toekomstige aanlanding van LNG tankers EN EEN MOGELIJK NIEUWE ENERGIECENTRALE DIE AFHANKELIJK IS VAN AANVOER MET DIEPSTEKENDE SCHEPEN in de Eemshaven ACHT HET KABINET EEN UITZONDERING OP DE VASTGESTELDE STREEFDIEPTES VOOR DE EEMS DENKBAAR. WANNEER BOVENGENOEMDE GROOTSCHALIGE PROJECTEN EEN AANTOONBAAR GROTERE DIEPTE VAN DE VAARGEUL VEREISEN, KAN EEN NIEUWE STREEFDIEPTE VOOR DE EEMS WORDEN VASTGESTELD IN HET BEHEER- EN ONTWIKKELINGSPLAN WADDENGEBIED. IN DAT GEVAL MOET WEL EERST HET AFWEGINGSKADER VAN DEZE PKB WORDEN DOORLOPEN EN MOET ONDERZOEK HEBBEN AANGETOOND DAT DE KOSTEN VAN VERDIEPING EN HET ONDERHOUD ECONOMISCH RENDABEL ZIJN, AFGEZET TEGEN DE REVENUEN VAN DE ACHTERLIGGENDE PROJECTEN.”

Vaarsnelheid

In de pkb is de beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot de maximum vaarsnelheid als volgt aangepast:

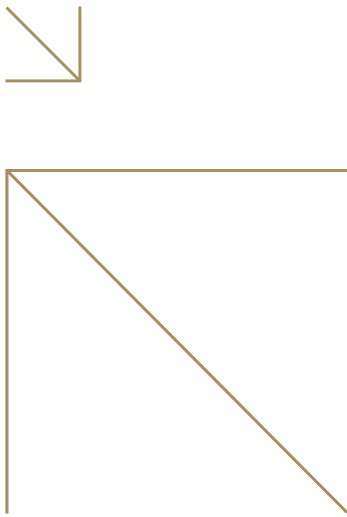
“Voor alle motorschepen in de Waddenzee geldt een maximum vaarsnelheid van 20 kilometer per uur, uitgezonderd in een aantal betonde vaargeulen EN HET BESTAANDE SNELVAARGEBIED BIJ OUDESCHILD en voor daadwerkelijke reddings-, bergings-, opsporings- en patrouilleoperaties, alsmede voor de hiermee verbandhoudende reddings- en militaire oefeningen.”

De voorlaatste zin van onderdeel wordt als volgt:

“Op PKB-KAART B STAAN DE BETONDE VAARGEULEN, DE SNELVAARROUTES EN HET SNELVAARGEBIED BIJ OUDESCHILD WEERGEGEVEN.”

In de Nota van Toelichting is in de laatste alinea onder 3.2d de volgende aanpassing doorgevoerd:

~~“Besloten is de snelvaargebieden niet langer te laten voortbestaan. Het opheffen van de snelvaargebieden heeft als consequentie dat Sneller varen dan 20 km per uur IS IN DE WADDENZEE~~ alleen nog toegestaan is in een aantal betonde vaargeulen, IN HET SNELVAARGEBIED BIJ OUDESCHILD (ZIE PKB-KAART B) en voor daadwerkelijke reddings-, berging-, opsporings- en

patrouilleoperaties, alsmede voor de hiermee verbandhoudende reddings- en militaire oefeningen. De Regeling snelle motorboten Rijkswateren 1995 zal met betrekking tot genoemde snelvaargebieden worden aangepast.”

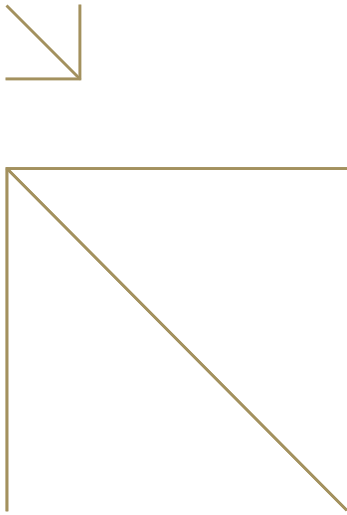
Als laatste zin is hier toegevoegd:

“DE VAARSNELHEID OP DE EEMS IS GEREGLD IN HET SCHEEPVAARTREGLEMENT EEMSMONDING, MET NAME DE ARTIKELN 19 EN 22. HET REGELEMENT GELDT VOOR HET VERDRAGSGEBIED. HET IS VERBODEN VÓÓR PLAATSEN MET EEN DUIDELIJK ALS ZODANIG HERKENBARE BADINRICHTING BUITEN HET VAARWATER OP EEN AFSTAND VAN MINDER DAN 500 METER VAN DE BESTAANDE WATERLIJN VAN DE OEVER MET EEN GROTERE MAXIMUMSNELHEID DAN 8 KM, 4,3 ZEEMIJLEN, PER UUR TE VAREN.”

3.2.e Burgerluchtvaart

A) Reacties

13, 46, 65, 66, 74, 83, 111, 113	Vlieghoogte Enkele individuele insprekers geven aan dat laagvliegende vliegtuigen en helikopters te veel verstoring opleveren. Gemeente Texel vraagt om snel tot een andere vliegroute te komen vanaf De Kooy, zodat niet boven het landgedeelte van Texel gevlogen hoeft te worden. Natuur- en milieuorganisaties willen een beperking van vluchten boven het Wad en een zo hoog mogelijke minimumhoogte. Tevens wordt gepleit voor duidelijkheid over de voorwaarden waaronder laagvliegen is toegestaan.
56, 91	Nationaal Park Schiermonnikoog vindt dat er streng toezicht moet zijn op de naleving van de beleidsregel. Stichting it Eilaun vraagt in dat kader waarom een vliegverbod boven stiltegebieden moeilijk handhaafbaar is.
58, 59	Texels Belang wil dat voor de eilanden als onderdeel van het beschermingsgebied minimaal dezelfde normen gelden als die voor de corridor, namelijk een minimum vlieghoogte van 210 en 300 meter als de weersomstandigheden daartoe dwingen.
67	De NAM vraagt om een uitzondering te maken voor naderings- en vertrekprocedures op het helikopterdek van het gaswinningplatform Ameland Westgat voor het hanteren van de minimale vlieghoogte.
2, 11, 13, 58, 59, 69	Vliegtuigen Verschillende insprekers gaan in op het verbod op ultralichte vliegtuigen (ULV's). Aangegeven wordt dat de achterliggende rapporten waarnaar in de pkb wordt verwezen, onterecht gebruikt zijn als beoordeling voor het verbod van reclamesleepvluchten en ULV's boven Texel en de overige Waddeneilanden. Bovendien vinden insprekers het verbod een inperking van de recreatieve en economische mogelijkheden en in strijd met de regeringsconferentie in Esbjerg inzake kleinschalig historisch medegebruik. Ook met de verdere beperking van parachutespringen voelen enkele insprekers zich in hun belangen geschaad.

- 140 De Vliegvereniging Westerwolde geeft aan dat in 2003 de Regeling MLA (Micro Light Aircraft) van kracht is geworden en de ULV's zich hebben laten registreren als MLA. Een aantal beperkingen die golden voor ULV's zijn hiermee komen te vervallen. Het voorgestelde verbod in de pkb is hiermee volgens deze inspreker in strijd. MLA's moeten al voldoen aan strenge regels voor de geluidsproductie en zijn bovendien erg milieuvriendelijk. Op de Duitse Waddeneilanden wordt het vliegen met MLA's juist bevorderd.
- 83, 111, 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties vinden dat reclamesleepvliegen in het gehele pkb-gebied niet mag worden toegestaan.
- 111, 113 **Vliegvelden** De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat uitbreiding van de bestaande vliegvelden alleen kan worden toegestaan als het natuurbelang hiermee gediend is, doordat bijvoorbeeld de geluidsbelasting en het aantal vluchten afneemt. In dit kader stelt een individuele inspreker dat de stellingname met betrekking tot uitbreiding van vliegvelden op grond van veiligheidsaspecten teveel ruimte (en risico's op misbruik) biedt doordat grotere vliegtuigen ruimere landings- en opstijgmogelijkheden vereisen.
- 94 Vogelwerkgroep Texel merkt op dat op kaart 14 'Burgerluchtvaart waddengebied' Den Helder Airport (dit is de naam van het civiele deel van het militaire vliegveld De Kooy) ontbreekt. Een aantal insprekers gaat expliciet in op de situatie van vliegveld De Kooy. De reacties hebben betrekking op eventuele beperkingen vanuit de pkb voor dit vliegveld, of op de gevolgen van de ontwikkelingen rondom dit vliegveld voor de doelstelling van de pkb.
- 100, 113

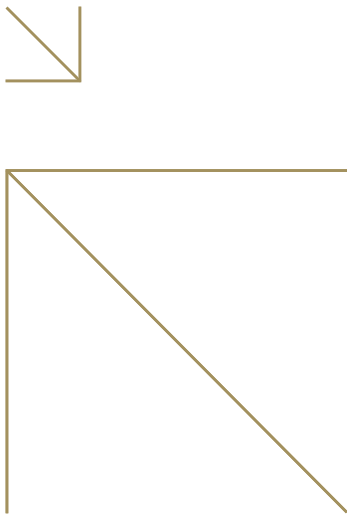
B) Kabinetsstandpunt

Vlieghoogte De vlieghoogte boven het waddengebied, met uitzondering van de vastelandgemeenten, dient minimaal 450 meter te bedragen. Dit wordt geregeld in het Besluit beperkingen burgerluchtverkeer Waddenzee. Daarmee is een eventueel vliegverbod boven stiltegebieden niet meer aan de orde.

Alleen in specifieke gevallen mag van deze minimum vlieghoogte in een aantal expliciet benoemde corridors, worden afgeweken. Deze uitzondering wordt gemaakt vanuit veiligheidsoverwegingen. In de Nota van Toelichting staan de voorwaarden beschreven. Het kabinet ziet geen aanleiding om in de pkb voor te sorteren op een wijziging van het genoemde besluit. Het kabinet is van mening dat het zich houden aan de minimale vlieghoogtes allereerst niet als een handhavingsprobleem moet worden gezien, daarom is met de sector een vorm van zelfregulering overeengekomen.

Naar aanleiding van de opmerking van de NAM stelt het kabinet dat lagere vliegpatronen ook toegestaan zijn voor het stijgen of landen vanaf een helikopterdek, aangezien anders het gebruik van helikopters van en naar deze plekken feitelijk verboden zou worden.

Vliegtuigen Het kabinet onderschrijft de opvatting van insprekers met betrekking tot het gebruik van ultralichte vliegtuigen (ULV's). Zij neemt de zienswijze over en verwijdt de, in het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee genoemde, verbodsbepaling voor het gebruik van ultralichte vliegtuigen uit de pkb-tekst. De ULV's of MLA's kunnen en moeten voldoen aan de voorgeschreven

minimale vlieghoogte van 450 meter. Het kabinet vraagt aan de betrokken verenigingen, bedrijven en organisaties om, nu het verbod niet van kracht wordt, tot zelfregulering te komen en zich in te zetten op de naleving van de minimale vlieghoogte.

Het voorgestelde beleid met betrekking tot reclamesleepvluchten wordt niet gewijzigd. De pkb legt geen verbod op parachutespringen vanaf Texel op. Overigens beschouwt het kabinet deze activiteit evenmin als ultralightvliegen en parachutespringen als een vorm van duurzaam kleinschalig historisch medegebruik.

Vliegvelden Het kabinet is van mening dat het geldende kader waarbinnen uitbreiding van bestaande vliegvelden, onder voorwaarden, mogelijk blijft, voldoende garantie biedt voor het voorkomen van een toename van de (milieu)belasting. Het kabinet is het niet eens met insprekers die in de beschreven voorwaardelijkheid aanknopingspunten zien voor oneigenlijk gebruik.

Het kabinet acht het noodzakelijk om uit het oogpunt van veiligheid te kunnen komen tot aanpassing en zonodig uitbreiding van vliegvelden. Een eventuele toekomstige beslissing hieromtrent zal een eigen besluitvormingsprocedure doorlopen en dienen te passen binnen het afwegingskader van deze pkb.

Het kabinet erkent dat het vliegveld De Kooy bij Den Helder ook voor burgerluchtvaart wordt gebruikt en derhalve ontbreekt op kaart 14 'Burgerluchtvaart waddengebied'.

Op het niveau van de pkb zijn de effecten van de vliegvelden beoordeeld. Hierbij is een mogelijke aantasting van natuurwaarden niet vastgesteld. Voor vliegveld De Kooy is op dit moment de Nb-wet vergunningverlening relevant. Dit valt echter buiten het kader van deze pkb.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Vlieghoogte

In de Nota van Toelichting is een aantal wijzigingen doorgevoerd in paragraaf 3.2e:

De toelichting met betrekking tot het toestaan van lagere vlieghoogtes ten behoeve van stijgen en landen is eveneens van toepassing verklaard op een helikopterdek, door deze toevoeging in de desbetreffende zin op te nemen. Na wijziging luidt de zin:

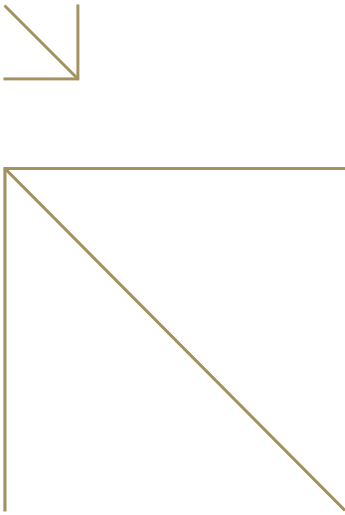
"Daarnaast zijn voor het deel van de vlucht, noodzakelijk voor stijgen of landen op een luchtvaartterrein OF HELIKOPTERDEK, alsmede voor het uitvoeren van naderings- en vertrekprocedures en luchtverkeerspatronen lagere vlieghoogten toegestaan."

Aan het eind van de eerste alinea is de navolgende tekst toegevoegd:

"OP TOELICHTENDE KAART 14 STAAN DE CORRIDORS EN DE MINIMALE VLEGHOOGTEGEBIEDEN VOOR HET WADDENGEBIED WEERGEGEVEN."

In de voorlaatste zin van de 2e alinea is de volgende zin opgenomen:

"IN HET VIGERENDE BESLUIT STAAT ALLEEN EEN VERBOD BOVEN DE MILIEUBESCHERMINGSGBIEDEN OPGENOMEN."

Vliegtuigen

De pkb-tekst met betrekking tot het gebruik van ultralichte vliegtuigen boven de Waddenzee is als volgt gewijzigd:

“Er mogen boven de Waddenzee en het overige waddengebied, met uitzondering van het landgedeelte van de vastelandgemeenten, geen ultralichte vliegtuigen worden gebruikt. Eveneens mogen daar geen reclamesleepvluchten worden uitgevoerd, met uitzondering van vluchten vanaf het luchtvaartterrein Texel rechtstreeks naar het vasteland en vice versa.”

In de Nota van Toelichting heeft dit tot de volgende toevoeging geleid onder 3.2e aan het eind van de eerste alinea:

“DE HUIDIGE GENERATIE MICRO LIGHT AIRCRAFTS (MLA, VOORHEEN ULTRALICHTE VLIEGTUIGEN GENOEMD) HEEFT DEZELFDE KARAKTERISTIEKEN ALS ANDERE, VOLLEDIG GECERTIFICEERDE, LICHT VLIEGTUIGEN. DIT BETEKEN DAT EEN MLA OOK KAN VOLDOEN AAN DE VOORGESCHREVEN MINIMALE VliegHOOGTE. OM DEZE REDEN WORDT HET VLIEGEN BOVEN DE WADDENZEE EN DE WADDENEILANDEN IN DEZE PKB NIET VERBODEN.”

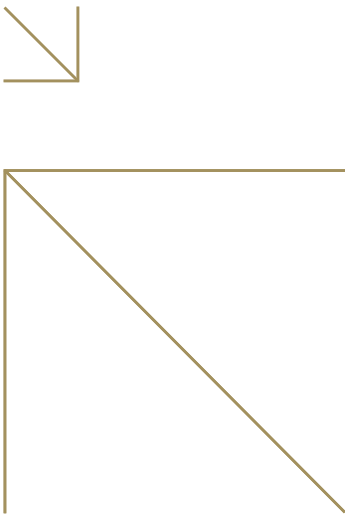
Vliegvelden

Op kaart 14 ‘Burgerluchtvaart waddengebied’ is Den Helder Airport toegevoegd.

3.2.f Offshore installaties

A) Reacties

74, 80, 84, 88, 100, 102, 150, 153	Parkeerfaciliteit Belangenorganisaties en bestuursorganen vragen om de haven van Den Helder, mogelijk in combinatie met een zeewaartse uitbreiding, geschikt te maken voor een structurele parkeerfaciliteit voor offshore-installaties als alternatief voor de bestaande tijdelijke parkeerfaciliteit in het ‘Gat van Stier’. Waarborging van economische ontwikkeling en behoud van werkgelegenheid vormen belangrijke redenen hiervoor. Ook het belang van een veilige locatie wordt meerdere malen genoemd. NOGEPA wijst daarnaast op de wenselijkheid van een back-up faciliteit, bijvoorbeeld in de haven van IJmuiden en wil actief worden betrokken bij het selecteren van een locatie.
150	De Haven en Scheepvaartvereniging Den Helder vraagt zich in algemene zin af waarom het parkeren van offshore-installaties in de Waddenzee wordt verboden. De schade gaat volgens de vereniging niet verder dan horizonvervuiling en aan boord wordt zorgvuldig omgegaan met de milieueisen.
83, 113	Wat de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties betreft, wordt de tijdelijke parkeerfaciliteit in het Gat van Stier per direct geschrapt. Er wordt gewezen op een uitspraak van de Raad van State, die naar aanleiding van beroep van de Waddenvereniging tegen het Bestemmingsplan Buitengebied Den Helder heeft vastgesteld dat deze parkeerfaciliteit niet kan blijven bestaan. De haven van Den Helder wordt als een goed alternatief opgevoerd.

B) Kabinetsstandpunt

Parkeerfaciliteit In het licht van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee en in het kader van het behoud van het unieke open landschap wil het kabinet de parkeerfaciliteiten voor offshore-installaties in de Waddenzee beëindigen. De huidige faciliteit voorziet nu nog in een behoefte. Het kabinet heeft oog voor de belangen die hiermee gemoeid zijn. Beëindiging van de faciliteit, zonder alternatief, is voor het kabinet geen reële optie.

Het kabinet zal binnen een periode van drie jaar, na inwerkingtreding van de pkb, een alternatieve locatie buiten de Waddenzee aandragen, zodat de parkeerfaciliteit in de Waddenzee beëindigd kan worden. Deze uitwerkingsopgave krijgt een plek in het B&O-plan.

Indien geen redelijk alternatief gevonden kan worden dan is het kabinet bereid de pkb na die tijd op dit punt partieel te herzien. De haven van Den Helder zal als alternatief worden afgewogen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Voor dit onderdeel zijn er geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst en de Nota van Toelichting.

3.2.g Kabels en buisleidingen

A) Reacties

108

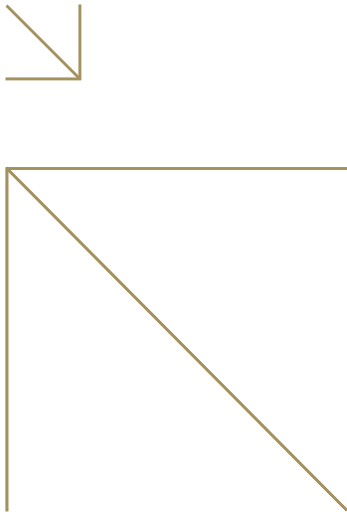
TenneT BV vraagt om aan de pkb-tekst toe te voegen dat (nachtelijke) aanlegwerkzaamheden van kabels en buisleidingen niet schadelijk zijn voor duisternis. 's Nachts werken is noodzakelijk, juist om verstoring te beperken en verlichting is in verband met de veiligheid onvermijdelijk.

B) Kabinetsstandpunt

Ten aanzien van het verzoek van TenneT BV merkt het kabinet op dat de pkb dergelijke werkzaamheden niet bij voorbaat uitsluit. Wel zal voor de aanleg van kabels en buisleidingen het afwegingskader van de pkb doorlopen moeten worden. Ook het behoud van duisternis speelt hierbij een rol. Natuurlijk staat veiligheid voorop, maar dat neemt niet weg dat verstoring door licht geminimaliseerd kan worden.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Voor dit onderdeel zijn er geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst en de Nota van Toelichting.

3.2.h Havens en bedrijventerreinen

A) Reacties

4, 8, 14, 22, 29, 32, 40,
48, 50, 56, 58, 65, 69,
72, 80, 81, 84, 89, 92,
93, 95, 97, 100, 102,
107, 123, 126, 127,
128, 142, 144, 150,
151, 153, 156, 160

Van de insprekers die ingaan op havens en bedrijventerreinen, zijn met name bestuursorganen en belangenorganisaties uit de sector en het bedrijfsleven het oneens met het verbod op zeewaartse uitbreiding. Er wordt hierbij in het algemeen gewezen op een belemmering van de sociaal-economische ontwikkeling en de mogelijkheid om als waddenhavens een complementaire positie in te nemen ten opzichte van bijvoorbeeld Rotterdam.

Zo wordt verwezen naar de constatering in de pkb dat concentratie van zeehavenactiviteiten in de grote zeehavens relatief de minste milieubelasting met zich meebrengt. Tot slot wordt aangegeven dat het voor havens als Den Helder, Harlingen en ook Lauwersoog praktisch onmogelijk is om landinwaarts uit te breiden.

Door verscheidene belanghebbenden wordt in deze context specifiek ingegaan op Den Helder, waar volgens hen de mogelijkheid moet blijven om de TESO veerhaven naar een andere locatie te brengen. Verplaatsing naar de oostzijde van de marinehaven wordt hierbij genoemd als een manier om economische ontwikkeling van Texel en Den Helder te ondersteunen en het hoofd te bieden aan verkeersdruk in de binnenstad van Den Helder. Enkele insprekers wijzen hierbij op de aangenomen motie in de Tweede Kamer uit 2002, waarin zeewaartse uitbreiding bij Den Helder wordt toegestaan, mits het Balgzand onaangetast blijft.

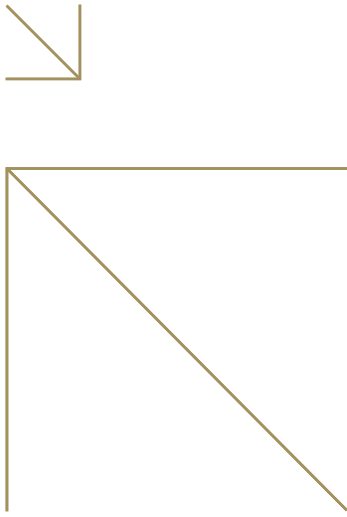
Ook wordt door enkele belangenorganisaties uit het bedrijfsleven, de gemeente Harlingen en de provincie Fryslân aangegeven dat Harlingen als meest centraal gelegen haven in het waddengebied teveel wordt beperkt in haar ontwikkeling. Er wordt hierbij gewezen op het rapport 'Ruimte voor Duurzame Economie rond Harlingen-Zeehaven', waarin is afgesproken nader onderzoek te doen naar een tweede havenmond.

Vanuit dezelfde economische context pleit de Vereniging SBE ervoor om uitbreiding van de Eemshaven niet te beperken. Gemeente De Marne gaat specifiek in op ontwikkeling van duurzame activiteiten in de haven van Lauwersoog. Tot slot willen enkele belanghebbenden op verschillende Waddeneilanden dat beperkte uitbreiding van de havens daar mogelijk blijft, met name vanwege recreatie en veiligheid.

Stichting it Eilaun vraagt om differentiatie, qua karakterisering en beleid, van het begrip waddenzeehavens tussen havens op de eilanden en aan de vaste wal.

3, 6, 23, 26, 42, 74, 83,
113, 152

Enkele individuele insprekers en natuur- en milieuorganisaties geven juist aan het eens te zijn met de beleidskeuze om uitbreiding van havens alleen landinwaarts toe te staan. Enkele insprekers uit Den Helder wijzen hierbij op de schade die verplaatsing van de TESO veerhaven naar het Balgzand kan hebben voor vogels en op mogelijke alternatieven, zoals bijvoorbeeld samenwerking tussen waddenhavens.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet hecht grote waarde aan de sociaal-economische ontwikkeling van het waddengebied en onderschrijft de waarde die de verschillende zeehavens en bedrijventerreinen in deze context kunnen hebben. Ook via landinwaartse uitbreidingen en herstructurering is groei mogelijk. Het kabinet biedt daarom aan om, als de regio dit wenst en daartoe het initiatief neemt, in het kader van ontwikkelingsplanologie een faciliterende rol te vervullen bij de verdere ruimtelijke ontwikkeling van de waddenzeehavens.

Het kabinet acht het noodzakelijk om, gezien de hoofddoelstelling voor de Waddenzee en het afwegingskader in deze pkb (waarvan het in de Natuurbeschermingswet geïmplementeerde afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn deel uit maakt), zeewaartse havenuitbreiding te verbieden, aangezien dit tot directe aantasting van het beschermde natuurgebied leidt. Middels de opgenomen concrete beleidsbeslissing schept het kabinet hierover planologische duidelijkheid.

Wat betreft de genoemde Tweede Kamer motie is al eerder aangegeven dat het kabinet afziet van een specifieke reactie op de in maart 2002 door de toen zittende Tweede Kamer aangenomen moties. Het voorliggende kabinetsstandpunt kan opnieuw door de Tweede Kamer in behandeling worden genomen.

Een differentiatie van waddenzeehavens wordt door het kabinet van harte onderschreven en kan worden meegenomen in het Beheer- en Ontwikkelingsplan. De uitwerking is echter primair een regionale zaak.

Ter toelichting op kaart 16 geldt dat een ondergrens is gehanteerd ten aanzien van de weergegeven bedrijventerreinen.

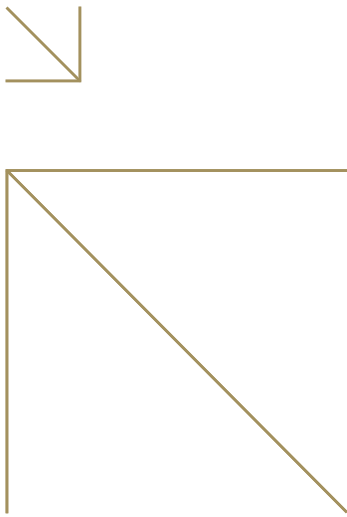
C) Wijziging van de pkb-tekst

Op grond van de in 1.5 onder het kopje Externe werking weergegeven reden is de navolgende zinsnede verwijderd onder 3.2h uit de pkb-tekst:

~~“Landinwaartse uitbreiding van havens en bedrijventerreinen op de eilanden is niet toegestaan in de daar aanwezige habitatrichtlijngebieden.”~~

Hiermee verband houdend is in de Nota van Toelichting tevens de volgende tekst toegevoegd aan de tweede alinea onder 3.2h:

“TEN AANZIEN VAN LANDINWAARTSE UITBREIDING IN HABITATGEBIEDEN OP DE WADDENEILANDEN GELDT DAT UIT DE PASSENDE BEOORDELING VAN DEZE PKB IS GEBLEKEN DAT DIT EEN AANTASTING VAN DE NATUURWAARDEN VAN DE HABITATGEBIEDEN KAN BETEKENEN. IN VOORKOMENDE GEVALLEN IS ZORGVULDIGHEID GEBODEN. AANGEZIEN HET HIERBIJ GAAT OM NATUURWAARDEN IN ANDERE HABITATGEBIEDEN DAN DE WADDENZEE, WORDEN DERGELIJKE UITBREIDINGEN IN DEZE PKB NIET OP VOORHAND VERBODEN.”

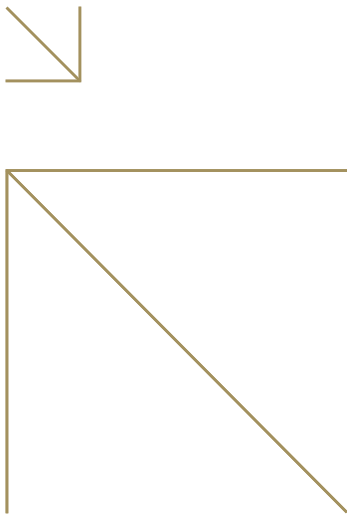
Ter verduidelijking wordt in de pkb, de tweede alinea van dit tekstonderdeel uitgebreid met de navolgende zin:
 “OP TOELICHTENDE KAART 16 STAAN DE HAVENS EN DE GROTERE BEDRIJVENTERREINEN DIRECT GRENZEND AAN DE WADDENZEE WEERGEGEVEN. OP PKB-KAART B STAAN DE JACHTHAVENS WEERGEGEVEN.”

Ook in de Nota van Toelichting is onder 3.2h deze verwijzing naar de kaart opgenomen:
 “OP TOELICHTENDE KAART 16 STAAN DE HAVENS AAN DE WADDENZEE (EXCLUSIEF DE JACHTHAVENS, DEZE STAAN OP PKB-KAART B) EN DE GROTERE BEDRIJVENTERREINEN DIRECT GRENZEND AAN DE WADDENZEE WEERGEGEVEN.”

3.2.i Bebouwing

A) Reacties

4, 22, 72, 73, 93, 100	Glastuinbouw en overige verlichtende bebouwing Enkele insprekers gaan in op de plannen om tuinbouwkassencomplexen te bouwen in Friesland en Groningen (nabij Eemshaven) in relatie tot duisternis als landschappelijke waarde. De Stuurgroep Waddenprovincies, LTO Noord en de gezamenlijke ondernemers uit Noord-Holland geven in hun reacties aan dat de formulering ‘grootschalige lichthinder’ geen recht doet aan de zorgvuldige belangenafweging bij projecten in de sector en de afspraken tussen de tuinbouwsector en Stichting Natuur en Milieu. De pkb zou bestaande en nieuwe glastuinbouwontwikkeling niet in de weg mogen staan.
60, 83, 91, 111, 113, 124, 141, 136	De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties steunen de inspanning van het kabinet om verstoring van nachtelijke duisternis door grootschalige lichthinder te voorkomen en benadrukt in haar reactie dat kassencomplexen slechts als voorbeeld worden genoemd. Zij geeft wel aan dat in de gebieden die vallen onder de Habitatrichtlijn, groeilicht niet gewenst is tenzij voor 100% afgeschermd. Ook andere insprekers, met name natuur- en milieuorganisaties, sluiten zich aan bij deze kritische houding ten opzichte van de plannen voor nieuwe kassencomplexen. De Vereniging Op Goede Grond wijst hierbij ook op het behoud van het open landschap en is voor een verbod op het inrichten van nieuwe bedrijfsterreinen voor grootschalige glastuinbouw in het waddengebied.
61, 64, 66, 83, 113, 124	Enkele insprekers willen dat ook kritisch wordt gekeken naar lichthinder vanaf andere bebouwing, zoals delfstofwinlocaties en veerbootterminals. Met name tijdelijke boortorens worden als schadelijk gezien voor de landschappelijke beleving. Waddenschilder Busser zegt hierover dat het overweldigende landschap verwordt tot een ‘platte grap’ door plaatsing van een boortoren of fakkel op de kust.
4, 22, 80, 84, 86, 93, 97	De Vereniging SBE vraagt om een expliciete uitzonderingsbepaling voor bebouwing in haven- en industriegebieden en wil niet dat economische ontwikkeling in de Eemsdelta geremd wordt door verzwaring van de hoofddoelstelling met het begrip duisternis.

Stichting it Eilaun wijst op het verschil in breedte tussen het oostelijk en westelijk waddengebied, waardoor de beleving van bebouwing aan de randen van de Waddenzee heel verschillend kan zijn.

50, 65, 161, 56, 119

Bebouwing in de Waddenzee Een aantal insprekers pleit voor het behoud van mogelijkheden om kleine, aan het Wad gelieerde bebouwingen te plaatsen. Gemeente De Marne vraagt bijvoorbeeld om de mogelijkheid om bescheiden bouwwerken ten behoeve van de beleving van het Wad, educatie en voorlichting te kunnen realiseren langs de dijk. De Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij ziet in de pkb beperkingen bij eventuele verbouw of nieuwbouw van boothuizen. Stichting Wad, tot slot, wil de mogelijkheid openhouden om buitendijks wadwachtposten te bouwen, zoals het huisje dat al ruim twintig jaar staat op Engelsmanplaat. Invoering van wadwacht zorgt namelijk voor toezicht op het samengaan van de recreatieve functie met de functie die wadplaten voor vogels hebben.

4

De waddenprovincies vragen in verband met potentiële ontwikkelingen om ruimte in de pkb voor installaties voor de opwekking van duurzame energie.

4, 22, 32, 80, 84, 86,
93, 100, 148, 150, 153

Bebouwingshoogte Gemeenten, Waddenprovincies en belangenorganisaties uit het bedrijfsleven geven aan dat zij het onterecht vinden dat de uitzondering voor de hoogtebepaling slechts voor drie van de havens in het waddengebied geldt. Een deel van deze insprekers vindt daarnaast dat deze uitzondering niet alleen voor havengerelateerde bebouwing moet gelden, maar ook voor stedelijke bebouwing binnen de stedelijke agglomeratie. Hierbij worden met name nieuwbouw in Den Helder, Harlingen en Den Oever aangehaald. Ook de landbouwsector vindt dat de bouwhoogtebeperking niet op haar van toepassing zou moeten zijn.

67, 98

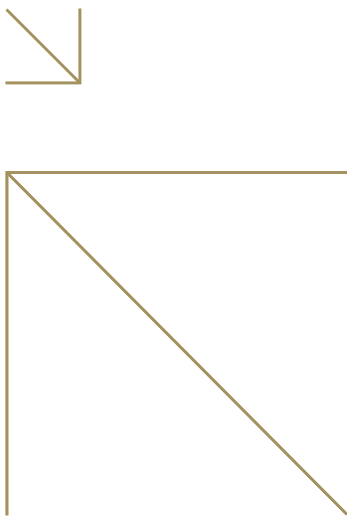
De NAM en Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V. vragen om de uitzondering voor de hoogtebepaling te verbreden naar bebouwing die verband houdt met de winning van diepe delfstoffen.

136

Een enkele inspreker is van mening dat de beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot nieuwe bebouwing te veel interpretatieruimte biedt aangezien de termen "aansluiten" en "passen bij de aard" niet nader zijn gedefinieerd. Dit leidt volgens inspreker tot veel gesteggel en onduidelijkheid.

B) Kabinetsstandpunt

Glastuinbouw en overige verlichtende bebouwing Het kabinet beschrijft in paragraaf 2.1 duisternis als belangrijke kwaliteit van de Waddenzee. In de Nota van Toelichting wordt dit onder 3.2i nader uitgewerkt, waaruit nog eens blijkt dat het kabinet de duisternisbepaling niet alleen opvoert om verstoring van diersoorten te voorkomen, maar ook vanwege de beleving door de mens. Bovendien geeft het kabinet hier aan hoe zij aansluiting zoekt bij de door LTO en SNM gemaakte afspraken over lichthinder door glastuinbouw. Overigens zij hierbij opgemerkt dat het genoemde glastuinbouwproject onder de Eemshaven niet in het habitatrichtlijngebied is gepland. Via de externe werking vanuit het habitatrichtlijngebied de Waddenzee is mogelijke lichthinder veroorzaakt door dit project wel punt van aandacht voor het kabinet.

Lichthinder is inderdaad niet alleen een item bij glastuinbouw. Ook bij andere (tijdelijke) bebouwing of activiteiten kunnen eisen gesteld worden ten aanzien van de beperking van lichthinder.

Bebouwing in de Waddenzee Het kabinet verruimt op basis van de binnengekomen reacties, de mogelijkheid om in de Waddenzee bebouwing op te richten niet. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor de wadwachtposten, aangezien deze een natuurfunctie en daarmee een meerwaarde voor de Waddenzee kunnen hebben. Deze wadwachtposten maken ook onderdeel uit van het in het kader van het waddenfonds door de natuurorganisaties geschreven boekje 'Het Tij gekeerd'. Het oprichten van wadwachtposten is wel aan voorwaarden verbonden. Het kabinet heeft deze omschreven in de Nota van Toelichting.

Voor eventuele bebouwing ten behoeve van duurzame energieopwekking blijft het bouwverbod binnen het pkb-gebied van kracht. Bebouwing aan de rand van de Waddenzee (dus buiten het pkb-gebied), voor bijvoorbeeld boothuizen of installaties voor duurzame energieopwekking, is in principe toegestaan mits deze voldoet aan het afwegingskader en het beleid ten aanzien van bouwhoogte en landschappelijke inpassing.

Bebouwingshoogte Het kabinet acht het zeer waarschijnlijk dat zonder regulering van de bebouwingshoogte van nieuwe bebouwing in de nabijheid van de Waddenzee op basis van externe werking, de te behouden en versterken natuurlijke kwaliteiten van de Waddenzee worden aangetast. Dit zou strijdig zijn met de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Dit vormt voor het kabinet de aanleiding voor de beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot de bebouwingshoogte voor nieuwe bebouwing.

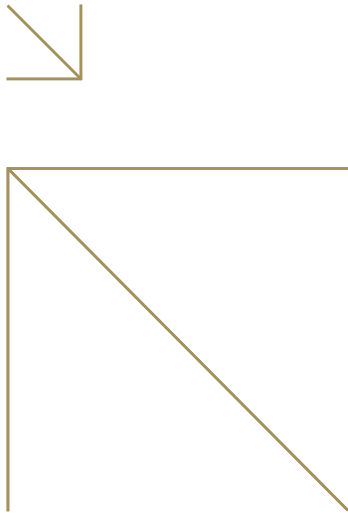
Het kabinet is hierbij van mening dat er binnen de gestelde kaders voldoende ontwikkelingsmogelijkheden blijven bestaan.

De beleidsmaatregel met betrekking tot bebouwingshoogte verklaart het kabinet niet van toepassing op de havengerelateerde bebouwing van Den Helder, Delfzijl en de Eemshaven. Het kabinet neemt hiermee een onacceptabele beperking van de sociaal economische ontwikkelingsmogelijkheid van deze 3 grote havens weg. Dit is echter geen reden om ook voor overige bebouwing in deze gebieden dezelfde uitzondering te maken, aangezien er voor de desbetreffende functies voldoende alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden bestaan.

Het kabinet verwacht niet dat deze beleidsmaatregel onaanvaardbare effecten zal hebben op de agrarische ontwikkelingsmogelijkheden.

Om de consistentie in de pkb te vergroten zal in paragraaf 3.2i worden verwezen naar de bepaling over bouwwerken in 3.2k.

Het in kwantitatieve termen vastleggen van de toegestane bebouwingshoogte past niet bij de aard van de pkb. De verantwoordelijkheid voor de beleidsdoorwerking, en de daarbij behorende afweging op grond van deze pkb, wordt gelaten bij de decentrale overheden.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Glastuinbouw en overige verlichtende bebouwing

Onder het kopje “grootschalige lichthinder” is de laatste alinea van 3.2.i in de Nota van Toelichting herschreven tot:

“Het kabinet zal zich inzetten om verstoring van de nachtelijke duisternis door grootschalige lichthinder van bijvoorbeeld kassencomplexen te voorkomen. IN 2004 ZIJN AFSPRAKEN GEMAAKT OVER HET TEGENGAAN VAN LICHTHINDER DOOR GLASTUINBOUW DOOR DE LAND- EN TUINBOUW ORGANISATIE EN DE STICHTING NATUUR EN MILIEU. DEZE AFSPRAKEN OVER VERDUISTERING VAN KASSEN GAAN VERDER DAN VASTGELEGD IN HET VIGERENDE BESLUIT GLASTUINBOUW. DE AFSPRAKEN ZULLEN WORDEN MEEGEWOGEN BIJ DE aanpassing van het Besluit Glastuinbouw in samenwerking met de sector en andere overheden.”

Bebouwing in de Waddenzee

De concrete beleidsbeslissing in 3.2i van de pkb met betrekking tot bebouwing is redactioneel aangepast:

“ER MAG IN DE WADDENZEE GEEN BEBOUWING WORDEN OPGERICHT OF GEPLAATST, MET UITZONDERING VAN:

- TIJDELIJKE BEBOUWING TEN BEHOEVE VAN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK EN MONITORING,
- BOUWWERKEN NOODZAKELIJK VOOR DE VEILIGHEID VAN HET SCHEEPVAARTVERKEER IN DE WADDENZEE,
- BOUWWERKEN VOOR ALTERNATIEVE MOSSELZAADBRONNEN,
- BOUWWERKEN VOOR EEN ADEQUATE AFWATERING VAN HET VASTELAND

en aangevuld met :

- WADWACHTPOSTEN”

In de Nota van Toelichting is in de tweede alinea, na de tweede zin de volgende toevoeging geplaatst: “....EN ZOGENAAMDE WADWACHTPOSTEN. WADWACHTPOSTEN WORDEN ALLEEN OVERWOGEN TEN BEHOEVE VAN LOCATIES DIE NIET VANAF HET VASTE LAND OF EEN EILAND GEOBSERVEERD KUNNEN WORDEN EN INDIEN DE NOODZAAK VOORTKOMT UIT HET BEHEER- EN ONTWIKKELINGSPLAN WADDENGEBIED. BOVENDIEN DIENT DE POST MINIMAAL VAN OMVANG, DEMONTABEL EN INDIEN DIT TOT MINDER VERSTORING LEIDT, TIJDELIJK TE ZIJN (GEDURENDE HET TOERISTENSEIZOEN).”

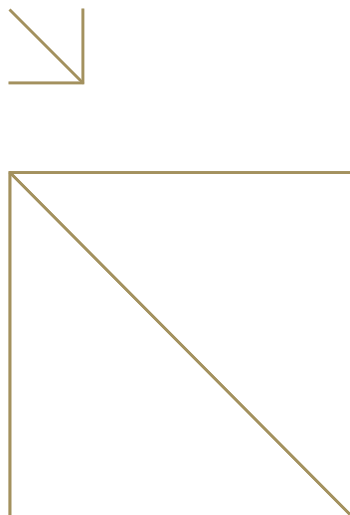
Aan het eind van dezelfde alinea zijn de navolgende zinnen toegevoegd en herschreven:

“MET BETREKKING TOT BOUWWERKEN VOOR AFWATERING WORDT BIJVOORBEELD GEDACHT AAN EXTRA SPUICAPACITEIT IN DE AFSLUITDIJK. In de strategische milieubeoordeling is geconstateerd dat een spuimiddel/sluis ten oosten van de Breezanddijk OP MILIEUEFFECTEN het beste scoort.”

Bebouwingshoogte

In de pkb is onder 3.2i de tweede alinea van dit onderdeel uitgebreid met de volgende toelichtende zin:

“DAARNAAST GELDEN TEN AANZIEN VAN BOUWWERKEN VOOR OPSPORING EN WINNING VAN GAS ONDER DE WADDENZEE DE VOORWAARDEN DIE GESTELD ZIJN ONDER K. DIEPE DELFSTOFFEN.”

In de Nota van Toelichting is onder het kopje “bebouwing in de nabijheid van de Waddenzee” de vierde zin herschreven tot:

“OP BASIS VAN DEZE EXTERNE WERKING MAG nieuwe bebouwing in de nabijheid van de Waddenzee alleen plaatsvinden op basis van de randvoorwaarden van het nationaal ruimtelijk beleid en dient qua hoogte aan te sluiten bij de AANGRENZENDE bestaande bebouwing en dient, daar waar het gaat om bebouwing in het buitengebied, te passen bij de aard van het landschap.”

3.2.j Baggerspecie

A) Reacties

83, 113

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties vinden dat er in de pkb duidelijke uitgangspunten moeten worden opgenomen over hoeveelheden, periodes en locaties voor het storten van baggerspecie. Er moet een beslissing van wezenlijk belang worden toegevoegd waarin staat dat het storten van baggerspecie slechts mogelijk is op een beperkt aantal locaties en uitsluitend in diepe geulen op stroom, op veilige afstand van mosselbanken, zeegrasvelden, hoogwatervluchtplaatsen en zeehondenligplaatsen. Deze reactie wordt in internationale context geplaatst, waarbij de vraag wordt gesteld hoe Duitsland hiermee omgaat in het omstreden gebied Eems-Dollard.

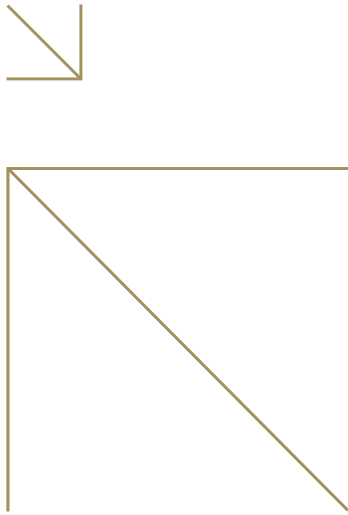
B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet onderschrijft de noodzaak om bij de besluitvorming over een vergunningaanvraag voor het storten van baggerspecie in de Waddenzee de genoemde criteria (locatie, tijdstip, hoeveelheid) in de afweging te betrekken. Deze aspecten maken reeds onderdeel uit van de voorwaarden waaronder baggerspecie gestort mag worden, welke worden gehanteerd bij de vergunningverlening. De criteria overstijgen het detailniveau van de pkb, maar zullen wel in de huidige, of indien nodig in aangepaste, vorm worden overgenomen in het op te stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied.

Bij nieuwe initiatieven voor baggerstortingen in het betwiste Eems-Dollard gebied wordt in onderling overleg tussen Duitsland en Nederland een besluit genomen. Daarbij geldt de randvoorwaarde dat elk land zich dient te houden aan de nationale en Europese wet- en regelgeving. Het betwiste gebied wordt gezamenlijk door Nederland en Duitsland onder de werkingsfeer van de Habitatrictlijn gebracht, waarmee ook het daarbij behorende beschermingsniveau van toepassing wordt. In de Eemsc commissie en de subcommissie Eems-Dollard wordt het beheer afgestemd. De pkb is de Nederlandse inzet in het overleg met Duitsland over het betwiste gebied.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderdeel geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

3.2.k Diepe delfstoffen

A) Reacties

5, 6, 8, 9, 33, 46, 61,
71, 73, 83, 101, 106,
111, 113, 114, 124, 116,
117, 147

Gaswinning Het merendeel van de insprekers die ingaan op dit onderdeel, waaronder de natuur- en milieuorganisaties, vindt dat gaswinning niet moet worden toegestaan in of onder de Waddenzee. Insprekers wijzen ter onderbouwing van hun reactie veelvuldig op de schade die de huidige gaswinning veroorzaakt aan de wadplaten bij Ameland, de verwachte effecten van bodemdaling in combinatie met zeespiegelstijging en op strijdigheid van de activiteit gaswinning met de Vogel- en Habitatrichtlijn. In haar inspraakreactie geven de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties aan dat de formulering die het kabinet kiest voor één van de voorwaarden waaronder nieuwe opsporing en winning van gas onder de Waddenzee kan plaatsvinden niet in lijn is met de tekst van artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn. De natuurorganisaties doelen daarbij op de volgende formulering “Er bestaat wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel dat er geen schadelijk gevolgen zijn voor de in deze pkb beschreven natuurlijke waarden en kenmerken”.

Enkele insprekers geven aan geen vertrouwen te hebben in het door het kabinet voorgestelde ‘hand aan de kraan’ principe. Enkele andere insprekers zijn van mening dat dit principe in strijd is met het instandhoudings- en voorzorgprincipe omdat “eerst schade wordt toegepast alvorens wordt ingegrepen”. De Watersportvereniging Ameland geeft in haar reactie overigens aan dat naar hun ervaring de wadplaten door de gaswinning bij Ameland ‘beslist niet afnemen’.

Enkele van de hiervoor bedoelde groep insprekers wijzen er tenslotte op dat het landschappelijk inpassen van gaswin- of gasopsporingsinstallaties in het waddengebied niet mogelijk is en dat deze installaties een negatieve invloed hebben op de horizon, de openheid en de duisternis. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties vragen expliciet aan het kabinet om toe te voegen aan de pkb-tekst over de randvoorwaarden voor winning en opsporing van gas dat de periode van tijdelijke plaatsing van boorinstallaties zo kort mogelijk dient te zijn.

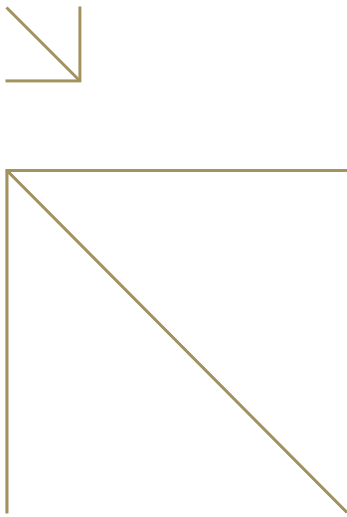
Ook wordt door een enkele inspreker gewezen op het naar zijn mening overschatte duurzame economische belang van gaswinning onder de Waddenzee. Een andere inspreker geeft aan dat duurzame energie moet worden ingezet in plaats van fossiele bronnen.

4, 83, 113

Enkele insprekers, waaronder de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en de Waddenprovincies, verwijzen wat betreft dit onderwerp ook naar hun reacties in het kader van de MER voor gaswinning onder de Waddenzee vanaf de locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen.

67, 88, 97, 98, 102

Verschillende belanghebbenden uit de mijnbouwsector zijn positief over de mogelijkheden die het aangepaste deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee biedt voor gaswinning. Met de ‘hand aan de kraan’ methode zullen de milieueffecten uiteindelijk gering blijken te zijn, aldus de sector en de belanghebbenden.

De NAM en Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V. vragen om onder onderdeel k ook een passage op te nemen over de toelaatbaarheid van bestaande gaswinning in het waddengebied. Met betrekking tot nieuwe projecten vraagt de NAM om opsporing en winning vanaf locaties in de Noordzeekustzone binnen randvoorwaarden toelaatbaar te houden. Vermilion vraagt om een uitzondering te maken voor nieuwe opsporingen vanaf haar bestaande winninglocatie in de Waddenzee. NOGEPA ziet geen aanleiding om gaswinning in de Waddenzee niet toe te staan.

C De Commissie voor de milieueffectrapportage geeft aan het op hoofdlijnen eens te zijn met de globale beoordeling van de effecten van de gasexploraties en gaswinningen zoals beschreven in de smb en de pb.

79 **Overige diepe delfstoffen** Frisia Zout B.V. gaat in haar inspraakreactie in op de mogelijkheden voor zoutwinning. Daarbij geeft zij onder andere aan dat in de tekst van het concept aangepast deel 3 onterecht wordt gesteld dat de effecten van zoutwinning zich abrupter voordoen dan bij gaswinning en dat onterecht gesteld wordt dat er te weinig kennis voorhanden is om deze effecten te voorspellen. Het bedrijf is van mening dat zoutwinning onder de Waddenzee vanaf het vasteland tot de mogelijkheden moet behoren.

B) Kabinetsstandpunt

Gaswinning Het kabinet is van mening dat de winning en opsporing van diepe delfstoffen onder de Waddenzee onder de voorwaarden zoals genoemd in de pkb-tekst past binnen de hoofddoelstelling, het ontwikkelingsperspectief en het (inter)nationale natuurbeschermingsregime voor de Waddenzee. De resultaten van de smb en de pb, en het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. over beide beoordelingen bevestigen dit standpunt. De inspraakreacties brengen op dit punt geen nieuwe inzichten of feiten naar voren die voor het kabinet aanleiding zijn tot aanpassing van zijn standpunt.

De besluitvorming over de winning en opsporing van gas onder de Waddenzee is uiterst zorgvuldig tot stand gekomen. In het bijzonder wil het kabinet benadrukken dat in het kader van de Rijksprojectenprocedure voor de voorgenomen gaswinning onder de Waddenzee de veronderstelde invloed op de wadplaten, de veronderstelde effecten als gevolg van eventuele bodemdaling en andere effecten nadrukkelijk zijn onderzocht en getoetst. Toetsing vindt plaats aan de geldende beleidskaders en natuurbeschermingswetgeving in de 'Bodemdalingsstudie Waddenzee 2004', in het MER ('MER aardgaswinning waddenzeegebied vanaf locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen') en de specifieke passende beoordeling die in het kader van de Nb-wetvergunning is opgesteld. Deze procedure wordt doorlopen voor de opsporing en winning van gas onder de Waddenzee.

Opsporing, opslag en winning van aardgas zijn van groot belang voor de Nederlandse voorzieningszekerheid en voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding. In de Nota van Toelichting in paragraaf 3.2k wordt hierop nader ingegaan.

Het 'hand aan de kraan' principe zal zodanig worden toegepast dat eventueel onvoorspelde gedragingen van de bodem of natuur preventief kunnen worden ondervangen. In lijn met het voorzorgprincipe wordt daarmee juist voorkomen dat de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee, zoals bedoeld in de Natuurbeschermingswet 1998, worden aangetast.

De formulering in de pkb-tekst over diepe delfstoffen “Er bestaat wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel dat er geen schadelijk gevolgen zijn voor de in deze pkb beschreven natuurlijke waarden en kenmerken” is consistent met eerdere communicatie richting de Tweede Kamer over dit onderwerp. Deze formulering komt voort uit het ‘Kokkelarrest’² en het kabinet heeft geconcludeerd dat deze formulering in wezen niet afwijkt van de tekst van artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998. Na overleg hierover heeft ook de Waddenvereniging hiermee ingestemd. Om deze redenen heeft het kabinet besloten de bovenbedoelde formulering in de pkb-tekst te handhaven.

Het kabinet bevestigt dat opsporing en winning van gas gepaard gaat met enige tijdelijke visuele hinder, maar blijft van mening dat het tijdelijk gebruik van installaties ten behoeve van opsporing, onderhoud en winning als niet schadelijk mag worden beschouwd voor de open horizon en de duisternis, gelet op de eisen die het kabinet stelt aan de zorgvuldige inpassing van deze installaties in het landschap van het waddengebied. De resultaten van de smb, waarin ook de visuele effecten van deze installaties op het landschap en de beleving van het waddengebied zijn beoordeeld, bevestigen dit standpunt van het kabinet. Om meer duidelijkheid te scheppen zal het kabinet op dit punt de pkb-tekst van het concept deel 3 aanpassen (zie onderdeel C). Tevens is aan de Nota van Toelichting op basis van de inspraak toegevoegd dat de periode van tijdelijk gebruik van boorinstallaties redelijkerwijs zo kort mogelijk dient te zijn.

Ten aanzien van de winning van gas vanaf bestaande locaties in de Waddenzee (Zuidwal) benadrukt het kabinet dat alleen die activiteiten zijn toegestaan die passen binnen de huidige concessies en de daarbij behorende vergunningverlening. Het kabinet zal bezien wat de mogelijkheden en consequenties zijn van het op termijn ontmantelen van Zuidwal. De pkb is duidelijk over de keus van het kabinet geen nieuwe opsporing en winning in de Waddenzee zelf toe te staan.

Met betrekking tot gaswinning onder de Waddenzee vanaf locaties in de Noordzee is het kabinet van mening dat het gezien het open landschap onwenselijk is om nieuwe installaties op te richten in de Noordzeekustzone. Nieuwe opsporing en winning van gas is alleen toegestaan vanaf locaties op het land en vanaf bestaande platforms in de Noordzeekustzone). De pkb-tekst is hierop aangepast.

Overige diepe delfstoffen Op grond van de binnengekomen reacties heeft het kabinet de effecten van zoutwinning opnieuw beschouwd. Het kabinet heeft daarbij geconstateerd dat de inspreker terecht een kanttekening plaats bij de stellingname dat de effecten van zoutwinning abrupt en weinig voorspelbaar zijn en op grond daarvan de tekst in de Nota van Toelichting aangepast. Het kabinet blijft echter bij het beleidsbesluit om vooralsnog geen vergunningen te verlenen voor nieuwe opsporing en winning van overige diepe delfstoffen in de Waddenzee. Vergunningen voor nieuwe winning en opsporing vanaf locaties op het land worden, op basis van de externe werking van het waddenzebeleid, niet verleend, totdat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel meer bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuur- en landschapswaarden van de Waddenzee.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Gaswinning

Op grond van de in 1.5 onder het kopje Externe werking weergegeven reden is de navolgende zinsnede verwijderd onder 3.2k uit de pkb-tekst:

~~“aanleg van exploratie- en winningsinstallaties is niet toegestaan op locaties in de habitatrichtlijngebieden op de Waddeneilanden.”~~

Hiermee verband houdend zijn in de Nota van Toelichting de volgende wijzigingen doorgevoerd. ~~“Naar aanleiding van de passende beoordeling van deze pkb is aan de pkb expliciet toegevoegd dat nieuwe locaties voor installaties ten behoeve van opsporing en winning van gas niet binnen de habitatrichtlijngebieden op de waddeneilanden mogen liggen. TEN AANZIEN VAN NIEUWE LOCATIES VOOR INSTALLATIES TEN BEHOEVE VAN OPSPORING EN WINNING VAN GAS IN HABITATGEBIEDEN OP DE WADDENEILANDEN GELDT DAT UIT DE PASSENDE BEOORDELING VAN DEZE PKB IS GEBLEKEN DAT DIT EEN AANTASTING VAN DE NATUURWAARDEN VAN DE HABITATGEBIEDEN KAN BETEKENEN. IN VOORKOMENDE GEVALLEN IS VOORZICHTIGHEID GEBODEN. AANGEZIEN HET HIERBIJ GAAT OM NATUURWAARDEN IN ANDERE HABITATGEBIEDEN DAN DE WADDENZEE, WORDEN DERGELIJKE UITBREIDINGEN IN DEZE PKB NIET OP VOORHAND VERBODEN.”~~

In de pkb-tekst is eerste opsommingspunt is als volgt aangepast:

“Nieuwe opsporing en winning van gas is alleen toegestaan vanaf locaties op het land EN VANAF BESTAANDE PLATFORMS IN DE NOORDZEE(KUSTZONE);”

Ook de pkb-tekst over de zorgvuldige inpassing van installaties in het landschap wordt gewijzigd. Het woord:

“boortorens” in het vierde aandachtspunt van de randvoorwaarden waaronder opsporing en winning van gas in de Waddenzee is toegestaan, is om redenen van consistentie vervangen door: **“BOORINSTALLATIES”**.

Het vijfde aandachtspunt is herschreven tot:

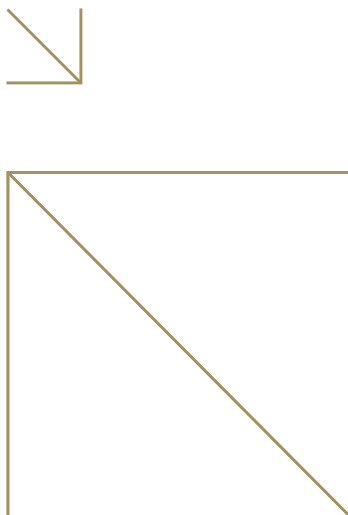
“Gelet op deZE zorgvuldige inpassing in het landschap wordt tijdelijk gebruik van installaties ten behoeve van exploratie, onderhoud en winning op bestaande winningslocaties als niet schadelijk beschouwd voor open horizon en duisternis.”

Als laatste zin van deze alinea is in de pkb-tekst de volgende toelichtende zin toegevoegd: **“OP TOELICHTENDE KAART 17 STAAN DE VERGUNNINGSGEBIEDEN EN DE BESTAANDE WINNINGLOCATIES VOOR GASWINNING ONDER DE WADDENZEE WEERGEGEVEN.”**

Op de kaart zelf is de winninglocatie bij Harlingen toegevoegd.

In verband met bovengenoemde uitbreiding van de pkb-tekst is in de Nota van Toelichting in de eerste alinea van 3.2k de zinsnede “Zie toelichtende kaart 17” vervangen door:

“OP DE TOELICHTENDE KAART 17 STAAN DE VERGUNNINGSGEBIEDEN EN DE BESTAANDE LOCATIES VOOR GASWINNING ONDER DE WADDENZEE EN DE ZOUTWINNINGLOCATIE IN HET WADDENGEBIED WEERGEGEVEN.”

Als toelichting op het standpunt ten aanzien van de zorgvuldige inpassing van installaties in het landschap voegt het kabinet de volgende zinsnede expliciet toe aan de Nota van Toelichting: "DE PERIODE VAN TIJDELIJK GEBRUIK VAN BOORINSTALLATIES DIENT REDELIJKERWIJS ZO KORT MOGELIJK TE ZIJN."

Naar aanleiding van technische detailopmerkingen van de NAM heeft het kabinet de volgende wijziging doorgevoerd in de laatste alinea over gaswinning in de Nota van Toelichting: "Daarnaast hebben de pb en de smb AANGETOOND geleid tot het nieuwe inzicht dat DIJKVERLAGING dijkverzakking kan plaatsvinden als gevolg van bodemdaling door gaswinning".

Overige diepe delfstoffen

Het kabinetsstandpunt ten aanzien van de ontvangen reacties met betrekking tot overige delfstoffen heeft tot enkele aanpassingen geleid van de tekst van de Nota van Toelichting. De eerste zin is aangevuld met het woord "winningslocaties" en luidt nu:

"Onder overige diepe delfstoffen wordt verstaan diepe delfstoffen anders dan gas (bijvoorbeeld zout). Nieuwe winning van overige diepe delfstoffenwinning MET WINNINGINSTALLATIES in de Waddenzee is niet toegestaan."

De tekst met betrekking tot de zoutwinning in Barradeel is aangevuld met de zin: "DEZE VERGUNNING IS VERLEEND IN 2001."

De zinsnede met betrekking tot bodemdaling is herschreven in:

"Bodemdaling die veroorzaakt wordt door zoutwinning KAN is MEER LOKAAL EN sneller VAN AARD en abrupter ZIJN. Daarnaast is de over bodemdaling als gevolg van zoutwinning beschikbare kennis kleiner dan de kennis over bodemdaling als gevolg van gaswinning."

De laatste zin in deze alinea tenslotte, is als volgt aangepast:

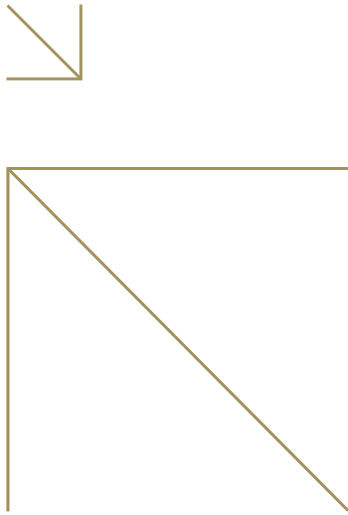
"Voor nieuwe winning van deze overige diepe delfstoffen, buiten de Waddenzee waarbij de winning kan leiden tot bodemdaling onder de Waddenzee, geldt dat daarom geen vergunningen verleend worden, zolang niet alle onzekerheden en twijfel over schadelijke gevolgen van de natuur- en landschapswaarden van de Waddenzee in voldoende mate zijn weggenomen."

3.2.1 Windturbines

A) Reacties

3, 4, 5, 6, 20, 22, 26, 48, 49, 56, 66, 74, 83, 85, 87, 91, 93, 107, 111, 113, 119, 121, 124, 146

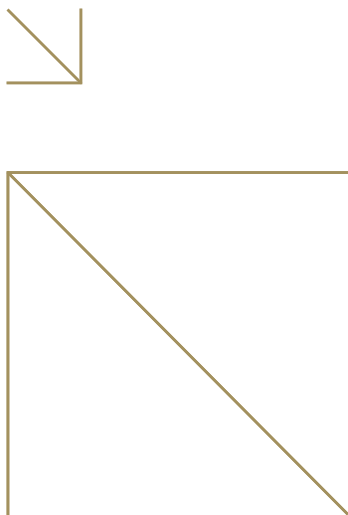
De beleidsbeslissing om plaatsing van windturbines in de Waddenzee niet toe te staan wordt door veel insprekers onderschreven. Hierbij worden als argumenten genoemd het geringe energierendement, de toegenomen hoogte van de windturbines en de schadelijke gevolgen voor de open horizon / openheid, de natuurbeleving en de natuurwaarden in het bijzonder voor de vogels. Meerdere insprekers uit deze groep vinden dat het verbod verder mag gaan, ook plaatsing rond het waddengebied, onder meer op de eilanden, in omliggende gemeenten en nabij de afsluitdijk, zou wat hen betreft verboden moeten worden.

- 3, 4, 22, 74, 86, 93, 110 Het onderzoek waarin wordt nagegaan op welke manieren plaatsing van windturbines nabij de Afsluitdijk landschappelijk verantwoord mogelijk is, bevreemdt verschillende insprekers en wordt overbodig gevonden. Ten aanzien van het onderzoek wordt gesteld door de stuurgroep Waddenprovincies en de gemeenten Wieringen en Wunseradiel dat het onwaarschijnlijk is dat het alsnog mogelijkheden oplevert voor een project in de ordegrootte van het Interprovinciaal Windpark Afsluitdijk.
- 41, 49, 56, 63, 83, 113, 121, 124 Door zowel voorstanders als tegenstanders van windturbines in de nabijheid van het pkb-gebied wordt gevraagd om duidelijkheid over de mogelijkheden van plaatsing. Meer specifiek wordt nadere invulling gevraagd van de formuleringen 'nabij de afsluitdijk', 'passend bij de aard van het landschap', 'open horizon' en 'weidsheid'. De Nederlandse Wind Energie Associatie en een energiebedrijf pleiten voor het opnemen van concrete afstanden voor de reikwijdte van de externe werking. Het energiebedrijf stelt dat de onzekerheden over de plaatsingmogelijkheden de kosten van windenergie verhogen. Dit is onwenselijk gezien het door het kabinet vastgestelde beleid met betrekking tot verduurzaming van windenergie. De Nederlandse Wind Energie Associatie wijst erop dat veel agrarische ondernemers in het buitengebied windturbines hebben geplaatst ter versterking van de economische basis van hun onderneming. Dankzij deze nevenactiviteit hebben zij af kunnen zien van intensivering van hun bedrijfsvoering en zijn negatieve milieueffecten, die het gevolg zouden zijn van verdere intensivering, voorkomen.
- 56, 121 Enkele insprekers stellen dat de regels die gelden voor gebouwen en bouwwerken ook moeten gelden voor windturbines.

B) Kabinetsstandpunt

In de (tweede) pkb Nota Waddenzee uit 1993 en in het oude deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee was de bouw van windturbines langs de Afsluitdijk onder bepaalde voorwaarden toegestaan. Op grond van de motie Augusteijn - Esser (maart 2002) en de Nota Ruimte is geconcludeerd dat het kabinet zich op voorhand dient uit te spreken over de landschappelijke aanvaardbaarheid van windturbines nabij de Afsluitdijk. Daarom heeft het kabinet in reactie op een schriftelijke kamervraag over een hiervoor relevante uitspraak in de Nota Ruimte een onderzoek laten uitvoeren om te bepalen op welke wijze windturbines nabij de Afsluitdijk landschappelijk verantwoord kunnen worden geacht. Uit dit onderzoek (rapport Royal Haskoning, maart 2006) is gebleken, dat zowel de locatie van windturbines als de opstellingsvorm en het aantal waarin zij worden geplaatst, alsmede de locatie van de waarnemer van grote invloed zijn op de manier waarop de kwaliteiten van het landschap van de Waddenzee, het IJsselmeer, de Afsluitdijk, de vastelandskust en de windturbineparken zelf wordt beleefd. De beoordeling hiervan is in het onderzoek noodzakelijkerwijs subjectief geschied en de conclusies zijn daarom in hoofdzaak vergelijkenderwijs verwoord. Hieruit concludeert het kabinet nochtans dat er onder de onderzochte opstellingen enkele van meer bescheiden omvang zijn, die bij een uitwerking tot doordacht project-ontwerp de landschappelijke kernkwaliteiten van Waddenzee en IJsselmeer niet behoeven aan te tasten (de natuurwaarden zijn dus niet onderzocht) en die de belevingswaarde van de Afsluitdijk als cultuurtechnisch kunstwerk kunnen verhogen.

Omdat het kabinet zich niet wil vastleggen op specifieke opstellingen van windturbines, heeft het geconcludeerd dat de beoordeling van opstellingen nabij de Afsluitdijk niet wezenlijk verschilt van windturbineprojecten op het land nabij de Waddenzee. Daarom is de pkb-uitspraak van het concept aangepast deel 3 zodanig gewijzigd dat mogelijkheden voor windturbines op en nabij de Afsluitdijk worden geregeld door de reeds bestaande uitspraak over bouw mogelijkheden voor windturbines in de nabijheid van het pkb-gebied: er dient van geval tot geval beoordeeld te worden door toepassing van de criteria uit het nationaal ruimtelijk beleid en het afwegingskader uit de pkb. De landelijke doelstelling van 1500 MW windenergie in 2010 binnen de provinciale grenzen zal worden gehaald, ook zonder windturbines in de Waddenzee. Daarmee is de mogelijkheid van de bouw van windturbines in de Waddenzee nabij de Afsluitdijk, als uitzondering op de uitsluitingsregel, nu definitief vervallen.

De afweging voor het plaatsen van windturbines in de nabijheid van de Waddenzee (dus buiten het pkb-gebied) vindt verder plaats in de provinciale streekplannen en bij verdere vergunningverlening, waarbij ook landschappelijke aspecten een rol spelen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

In de pkb-tekst met betrekking tot windturbines (3.2l) zijn de volgende zinnen verwijderd:

“Plaatsing van windturbines nabij de Afsluitdijk is ongewenst. Mede vanwege de doelstelling van het kabinet om in 2010 tenminste 1500 MW windenergie binnen de provinciegrenzen te realiseren, zal het kabinet onderzoek laten verrichten dat beoogt te bepalen of en zo ja welke manieren van plaatsing en ontwerp van windturbines nabij de Afsluitdijk landschappelijk verantwoord kunnen worden geacht.”

De volledige tekst luidt nu:

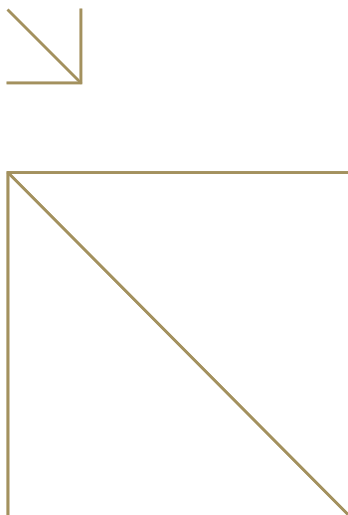
“Er mogen in de Waddenzee geen windturbines worden geplaatst. De toelaatbaarheid van plaatsing van windturbines in de nabijheid van het pkb-gebied zal van geval tot geval worden beoordeeld door toepassing van de criteria zoals opgenomen in het nationaal ruimtelijk beleid en het afwegingskader zoals aangegeven in deze pkb.”

In lijn met de aanpassing van de pkb-tekst zijn in de Nota van Toelichting de volgende tekst verwijderd:

“Wat betreft plaatsing van windturbines nabij de Afsluitdijk is het kabinet van mening dat dit ongewenst is.”

En:

“Deze factoren afwegende, is een absoluut verbod op het installeren van windturbines bij de Afsluitdijk en in open water niet op zijn plaats. De discussie in 2002 over het Interprovinciale Project Windmolenpark Afsluitdijk (IPWA) heeft evenwel duidelijk gemaakt dat het landschap van het IJsselmeer en met name van de Waddenzee kwetsbaar is voor dit soort projecten. Daarom is voor de kwalificatie ‘ongewenst’ gekozen. Om meer duidelijkheid te verkrijgen, heeft het kabinet in de Nota Ruimte, volgend op de uitspraken over windturbines in grote wateren, een onderzoek aangekondigd, dat beoogt te bepalen of en zo ja welke manieren van plaatsing en ontwerp van windturbines nabij de Afsluitdijk en de Houtribdijk landschappelijk verantwoord kunnen worden geacht. Bij de besluitvorming over de in het onderzoek verkende mogelijkheden voor het al dan niet plaatsen van windmolens nabij de Afsluitdijk zal de motie Augusteijn – Esser met als inhoud: “Er mogen in

~~de Waddenzee geen windturbines worden geplaatst”, mede betrokken worden. Uitvoering van de genoemde studie wordt voorzien in 2005.”~~

Tenslotte is de laatste zin van deze alinea aangepast:

“Voor het eventueel installeren van windturbines ~~IN DE nabijHEID de Afsluitdijk of op andere locaties nabij~~ VAN de Waddenzee, dient bij de concrete besluitvorming over deze projecten uitgegaan te worden van het nationaal ruimtelijk beleid en dient het afwegingskader uit deze pkb te worden toegepast.”

3.2.m Ontgrondingen

A) Reacties

113

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties ondersteunen de gemaakte beleidskeuzen ten aanzien van ontgrondingen. Wel verzoekt zij om een afstandscriterium van 200 meter voor levende schelpenbanken op te nemen.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft kennis genomen van de instemming met betrekking tot de beleidsregel voor ontgrondingen. Nadere uitwerking van het beleid (bijvoorbeeld in de vorm van een afstandscriterium) kan plaatsvinden in het B&O-plan.

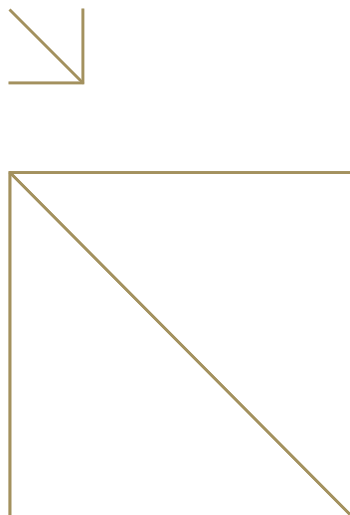
Om de beleidstekst meer consistent te laten zijn is een verbinding gelegd met het onderdeel 3.2i Bebouwing.

C) Wijziging van de pkb-tekst

De beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot zandwinning is uitgebreid met de navolgende toevoeging

“... EN VRIJKOMEND ZAND BIJ ONTGRONDINGEN TEN BEHOEVE VAN BOUWWERKEN GENOEMD ALS UITZONDERING ONDER PARAGRAAF 3.2i.”

Dezelfde zinsnede is ook toegevoegd aan de eerste zin in de Nota van Toelichting.

3.2.n Archeologie

A) Reacties

65, 80, 160

Gemeente Texel, het Gewest Kop van Noord-Holland en een particuliere inspreker attenderen op de scheepswrakken nabij Texel. Gesteld wordt dat de archeologische waarden van deze wrakken door de natuurlijke dynamiek van de Waddenzee negatief beïnvloed kunnen worden. In de praktijk blijkt dat het afdekken met doeken van de bovengekomen wrakken, om zodoende het behoud te bewerkstelligen, niet afdoende is. Het gereguleerd bergen van scheepsarcheologische vondsten moet dan ook mogelijk blijven ter bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed. Gehoopt wordt dat het waddenfonds mogelijkheden biedt om meer recht te doen aan dit stuk cultuurhistorie.

De particuliere inspreker is van mening dat de pkb het instrument is om nadere invulling te geven aan het verdrag van Malta. In dit verdrag staat onder meer dat iedere partij zich verplicht om voorlichtingscampagnes te voeren om bij het publiek besef te ontwikkelen van de waarde van het archeologische erfgoed voor het begrip van het verleden en de bedreigingen voor dit erfgoed.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet onderstreept in de pkb de aandacht voor archeologie en cultuurhistorie. Bescherming van de in de bodem aanwezige archeologische waarden en de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden maakt onderdeel uit van de doelstellingen voor de Waddenzee. In de Nota van Toelichting wordt de implementatie van het Verdrag van Malta ook genoemd.

De pkb biedt de mogelijkheid om onder voorwaarden onderzoek naar en berging van archeologisch waardevolle scheepswrakken en verdrongen en ondergeslibde nederzettingen te continueren.

Over de wijze waarop de aanwezige waarden het meest optimaal bewaard kunnen blijven, doet het kabinet in deze pkb geen uitspraak. Zij wenst dit onderwerp, mede vanwege het specifieke karakter er van uit te werken in het B&O-plan.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

3.2.o Recreatie

A) Reacties

43, 55, 62, 64, 68, 70,
75, 90

In de meeste reacties van recreanten en hun organisaties wordt aangegeven dat men zich bewust is van de unieke natuurwaarden van de Waddenzee en het belang van het behoud van deze waarden. Belangenorganisaties voor het toerisme, recreatieondernemers en de watersportindustrie stellen dat de beleefswaarden van de Wadden belangrijk zijn voor het toerisme en dat dit aspect in de pkb nauwelijks wordt belicht. Door ondernemers in de recreatiesector en hun organisaties wordt erop gewezen dat het toerisme een belangrijke economische groeisector voor het waddengebied is.

68, 87, 91, 113

Recreatiedruk Een aantal insprekers reageert op de wijze waarop het kabinet sturing wil geven aan de recreatiedruk in het waddengebied. Zo wordt gepleit voor een duidelijke differentiatie in recreatievormen en wordt de constatering gedaan dat de negatieve effecten van recreatie primair zijn gekoppeld aan het gedrag van de recreant. In dit licht wordt gesteld dat waterrecreatie bijdraagt aan het begrip voor de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten van het Wad. De recreant is een genietter en ambassadeur van de natuur. De gehanteerde zonering met betrekking tot recreatief medegebruik wordt door een enkele inspreker overbodig geacht aangezien er in hun optiek slechts twee opties zijn (vrij toegankelijk of artikel 20 gebieden).

C

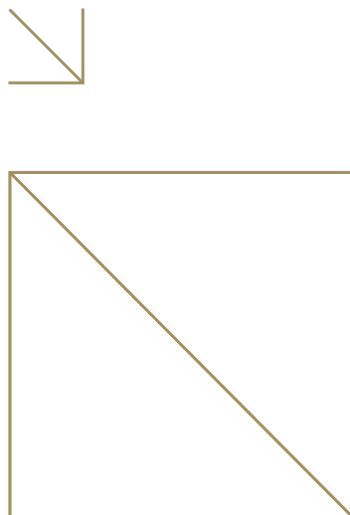
In haar advies schetst de Commissie m.e.r. de ontwikkelingen in de recreatievaart. Zij adviseert om in de pkb aan te geven hoe met de ontwikkeling van de recreatiedruk wordt omgegaan, dan wel hoe deze wordt ingeschat voor de planperiode. Daarbij adviseert de Commissie om op kaart de gebieden aan te geven die kwetsbaar zijn voor verstoring, waar die kwetsbaarheid uit bestaat en deze informatie te laten doorwerken in de beleidskeuzes in de pkb.

4, 7, 12, 16, 22, 32, 36, 50, 55, 58, 62, 64, 65, 68, 69, 70, 75, 80, 81, 84, 93, 86, 89, 90, 92, 97, 100, 102, 103, 105, 115, 118, 120, 123, 126, 132, 142, 148, 150, 151, 153, 158

Ligplaatsen Een groot aantal insprekers heeft zich uitgesproken tegen het instellen van een maximum van 4400 ligplaatsen en/of het verbod op de aanleg van nieuwe jachthavens. Deze maatregelen worden ongenueanceerd en niet doeltreffend gevonden. De meeste van deze insprekers stellen een meer integrale benadering voor, gestoeld op beheer en toezicht, gedragsbeïnvloeding en voorlichting, veilige en voldoende afmeerplaatsen, alternatieve vaardoelen en verbetering van de milieuhygiëne. Hierbij wordt veelal verwezen naar het in de pkb genoemde convenant. Als argumenten tegen de beperking van het aantal ligplaatsen wordt onder andere gewezen op het belang van de recreatievaart voor de economie en op het aspect veiligheid. Daarnaast stellen insprekers dat bij een tekort aan ligplaatsen er meer boten zullen droogvallen op het Wad, wat juist tot extra verstoring kan leiden. Verder mist een deel van deze insprekers een onderbouwing van de veronderstelde recreatiedruk waarover in de pkb gesproken wordt. Door hen wordt de watersport, met name de zeilvaart, als relatief duurzaam gezien. De Vereniging Wadvaarders geeft daarentegen aan dat vanuit hun wijze van vrij en verantwoord recreëren er geen grote behoefte is aan een steeds verder uitbreidende havencapaciteit, mits dit niet ten koste gaat van de veiligheid. Ook is het niet voor iedereen duidelijk hoe het aantal van 4400 ligplaatsen is vastgesteld. Het wordt in dit verband onjuist gevonden dat jachthavens zoals Oostmahorn en Zoutkamp zijn gekarakteriseerd als waddenhavens, omdat deze havens voor een groot deel gericht zijn op de binnenwateren en niet op de Waddenzee. Gesteld wordt dat aan jachthavens buiten het pkb-gebied geen beperkingen dienen te worden opgelegd. Dit mede met het oog op concurrentievervalsing ten opzichte van andere havens buiten het pkb-gebied. De Nederlandse Vereniging van Toerzeilers vraagt zich af of de plannen voor ligplaatsenuitbreiding op Vlieland en Lauwersoog mee zijn genomen in het maximum aantal ligplaatsen. Gemeente Ameland is van mening dat de opmerking over een beperkte capaciteitsvergroting in de westelijke Waddenzee en in het Eemsgebied onterecht is.

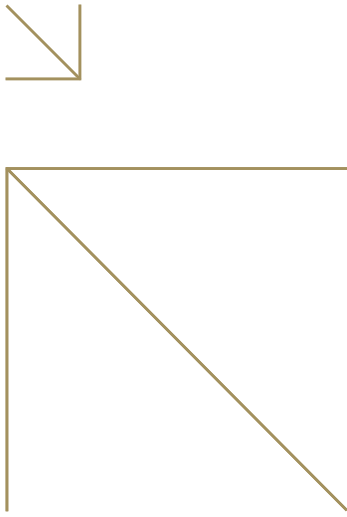
38, 83, 113

De natuur- en milieuoorganisaties (in hun gezamenlijke reactie) en Landschapszorg Texel hechten in tegenstelling tot het merendeel van de insprekers wel veel belang aan het instellen van een maximum aantal ligplaatsen, omdat het momenteel het enige reguleringsinstrument is. Zij stelt dat niet kan worden volstaan met het voornoemde convenant en pleit ervoor om het convenant deel uit laten

maken van het integrale B&O-plan. Ook Vereniging Avifauna staat positief tegenover het instellen van een maximum.

- C De Commissie voor de m.e.r. is van mening dat de cbb over (gelimiteerde) uitbreiding van ligplaatsen in jachthavens onvoldoende onderbouwd is. Zij merkt op dat sturing van de recreatievaart aan de hand van ligplaatsen en het uitvoeren van de afgesproken gedragscode niet adequaat is in het tegengaan van verstoring.
- 104, 105 Het Watersportverbond en Sportvisserij Nederland geven aan graag, samen met andere belangenorganisaties, betrokken te willen worden bij het opstellen van het convenant vaarrecreatie.
- 3, 22, 54, 55, 72, 103, 110, 115, 133, 135, 160 **Jachthavens** Door verschillende insprekers wordt geconstateerd dat door het verbod op zeewaartse uitbreiding van de jachthavens uitbreiding niet meer mogelijk is omdat er geen landinwaartse uitbreidingsmogelijkheden zijn. Dit wordt met name uit het oogpunt van kwaliteit en veiligheid betreurd. Daarnaast protesteren enkele insprekers tegen het verbod op nieuwe havens in of direct grenzend aan de Waddenzee. In dit kader wordt door een enkele insprekers tevens gevraagd hoe de term “direct grenzend aan” geïnterpreteerd dient te worden. De gemeente Wunseradiel vreest dat dit betekent dat in het Friese merengebied, voor zover gelegen in die gemeente, geen nieuwe jachthavens mogen worden gerealiseerd.
- 84, 89, 100, 153 Belangenorganisaties van ondernemers, de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens en gemeente Den Helder vragen om versoepeling van de pkb zodat de eventuele inrichting van de Rijkswerf Willemsoord tot jachthaven mogelijk blijft.
- 16, 17, 28, 31, 47, 58, 69, 96, 105, 107, 126, 148, 159 **Water- en jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten** Watersportverenigingen, hun koepelorganisaties, een lokale politieke partij en enkele particuliere insprekers vinden de opheffing van het snelvaargebied en het verbod op waterskiën nabij Oudeschild onterecht en onverstandig. Het gebied voorziet in een grote behoefte. Uit een onderzoek van Rijkswaterstaat uit 1998 blijkt dat het waterskigebied geen schadelijke gevolgen veroorzaakt en dat de concentratie van activiteiten een positieve werking heeft. Men stelt dat het zeer waarschijnlijk is dat na sluiting van het laatste snelvaargebied, waterskiërs elders in de Waddenzee illegaal hun sport gaan beoefenen. Dit maakt de controle lastig en de kans voor schade aan de natuur wordt veel groter. Daarnaast geven watersportverenigingen en enkele particuliere insprekers aan financiële schade te leiden als ze hun sport niet meer kunnen uitoefenen vanwege gedane investeringen in boten en materialen.
- 3, 5, 6, 107, 111 Enkele andere particuliere insprekers daarentegen vinden het verbod op jetskiën een goede zaak.
- 36, 118 **(Kite)surfen** Zowel de werkgroep Noordkop Noord-Holland van het Watersportverbond als gemeente Dongeradeel pleiten voor het instellen van speciale (kite)surfzones.

B) Kabinetsstandpunt

Recreatiedruk Het kabinet onderschrijft de door de Commissie m.e.r. geuite noodzaak om te komen tot een gerichte zonering van recreatieve activiteiten in de Waddenzee. In de pkb staan drie zones genoemd, die zich onderscheiden in de mate waarin recreatief medegebruik mogelijk is. Deze zijn gebaseerd op te beschermen waarden en kwaliteiten. Het kabinet voegt in de Nota van Toelichting een onderbouwing toe van de globale begrenzing van deze gebieden zoals reeds was weergegeven op pkb-kaart B. Het kabinet acht het niet mogelijk en wenselijk om deze zonering in de pkb nader uit te werken en beleidsmatig in te vullen. Enerzijds vanwege het benodigde detailniveau, dat het niveau van de pkb overstijgt, anderzijds door het dynamische karakter van een aantal te beschermen waarden, waardoor rekening gehouden dient te worden met enige flexibiliteit van beleid en periodieke herziening van de zoneringskaart.

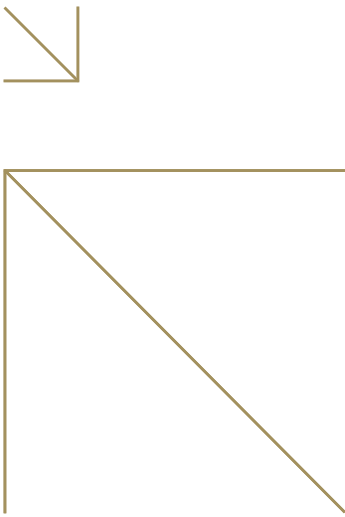
Om deze reden acht het kabinet het wenselijk om in de pkb alleen de globale zonering met bijbehorende onderbouwing te benoemen en stelt zij voor de nadere begrenzing en uitwerking onderdeel te maken van het op te stellen B&O-plan. De door insprekers gevraagde aandacht voor communicatie en bewustwording wil het kabinet hierin ook een plek geven. In de Nota van Toelichting is naar aanleiding van de inspraak toegevoegd dat recreatie verstorend kan werken, maar ook kan bijdragen aan educatie, beleving en besef van natuur- en landschapskwaliteiten.

Ligplaatsen Het kabinet heeft kennis genomen van het grote aantal reacties op de concrete beleidsbeslissingen waarmee het aantal ligplaatsen in de genoemde havens wordt gemaximaliseerd op 4400 en nieuwe jachthavens niet worden toegestaan.

In het licht van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee acht het kabinet het noodzakelijk om beleid te voeren om verstoring door de recreatievaart te beheersen. Vooralsnog kiest het kabinet ervoor om de recreatiedruk te stabiliseren door middel van limitering van het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart. Op grond van de binnengekomen reacties hebben de waddenprovincies samen met het rijk de analyse, waarop het gemaximaliseerde aantal van 4400 is gebaseerd, geactualiseerd. Hierbij is het huidige aantal ligplaatsen en het aantal voorgenomen ligplaatsen in plannen waarover reeds politieke en bestuurlijke overeenstemming is bereikt en waarvoor de financiering rond is, meegenomen (inclusief de plannen voor Vlieland en Lauwersoog). Op grond van deze analyse verhoogt het kabinet het in de pkb genoemde maximaal aantal toegestane ligplaatsen van 4400 naar 4600.

Het kabinet wil benadrukken dat ook zij van mening is dat een kwantitatieve aanpak van verstoring niet de voorkeur verdient. Het kabinet refereert daarom ook in de pkb aan het convenant dat op initiatief van de waddenprovincies wordt opgesteld en dat gericht zal zijn op een integraal beleid voor het beheersbaar maken en houden van recreatie en toerisme op de Waddenzee. Het gaat hierbij met name om het tegengaan van verstoring op de Waddenzee en het verbeteren van de veiligheid in de jachthavens. Veel van de door insprekers genoemde maatregelen kunnen in het convenant worden meegenomen.

Indien uit dit convenant blijkt dat limitering van het aantal ligplaatsen op het genoemde aantal niet langer noodzakelijk is om de hoofddoelstelling voor de Waddenzee te bereiken, dan is het kabinet bereid de desbetreffende concrete beleidsbeslissing, middels een partiële herziening van de pkb te herzien. Tot die tijd houdt het kabinet vast aan een kwantitatieve aanpak.

De in de pkb genoemde havens, waaronder Oostmahorn en Zoutkamp, komen voort uit de nota 'Naar een nieuw watersportbeleid voor de Waddenzee' van de waddenprovincies, waarin de 14 jachthavens benoemd zijn. Het kabinet houdt hieraan in de pkb vast. In het kader van het hierboven genoemde convenant kan opnieuw bezien worden welke jachthavens van belang zijn voor de Waddenzee. De pkb-tekst over een beperkte capaciteitsvergroting in de westelijke Waddenzee en het Eemsgebied is met de reeds gerealiseerde toename van het aantal ligplaatsen en het nieuwe als maximum gestelde aantal ligplaatsen inderdaad niet meer relevant en deze tekst is uit de pkb verwijderd.

Zoals ook in het Maatregelenprogramma Waddenzee 2005-2010 is aangegeven zullen belangenorganisaties worden betrokken bij het opstellen van het convenant.

Jachthavens Het kabinet houdt vast aan het verbod op aanleg van nieuwe (jacht)havens en het verbod op zeewaartse uitbreiding van (jacht)havens in of direct grenzend aan de Waddenzee. Het kabinet is van mening dat eventuele ontwikkeling van jachthavens op meerdere manieren mogelijk is dan alleen zeewaarts. Ook via landinwaartse uitbreidingen en herstructurering is groei mogelijk.

Naar aanleiding van het verzoek om uit te leggen wat de term 'direct grenzend aan de Waddenzee' betekent is in de Nota van Toelichting toegevoegd dat hiermee de jachthavens worden bedoeld die, al dan niet gescheiden door een sluis, fysiek direct grenzen aan de Waddenzee. Dit betekent dus onder meer voor de gemeente Wunseradiel dat de beleidsuitspraken niet gelden voor het Friese merengebied. Aanleg van bijvoorbeeld een nieuwe jachthaven bij de sluis van Kornwerderzand is echter niet mogelijk.

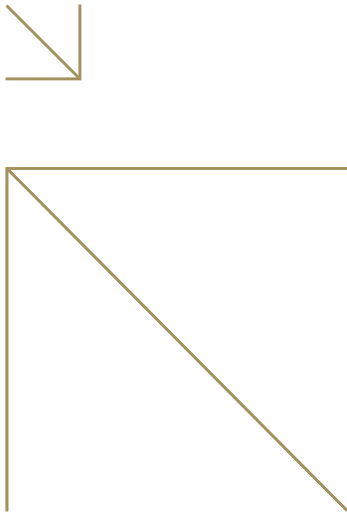
Wat betreft de plannen voor de marinewerf Willemsoord geldt dat eventuele nieuwe ligplaatsen niet passen binnen het in de pkb genoemde maximum aantal en dergelijke plannen dus mogelijk pas in beeld kunnen komen wanneer er een convenant is vastgesteld waarin hiervoor de ruimte is geschapen.

Water- en jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten Het kabinet heeft haar standpunt ten aanzien van het snelvaargebied bij Oudeschild heroverwogen. Zij heeft daarbij de ontvangen reacties in beschouwing genomen.

Het kabinet onderschrijft de stellingname van de insprekers dat de watersportactiviteiten in het huidige snelvaargebied Oudeschild niet leiden tot significante nadelige gevolgen voor de natuurwaarden in het gebied. Het desbetreffende gebied voorziet in een recreatieve behoefte en het risico bestaat dat een verbod op voornoemde activiteiten leidt tot (illegale) verplaatsing en verspreiding van de activiteit waardoor eventuele overlast mogelijk toeneemt en niet langer efficiënt beheersbaar en handhaafbaar is.

Vanuit deze analyse kiest het kabinet ervoor om de, middels een beslissing van wezenlijk belang (bwb), voorgestelde beëindiging van het snelvaargebied Oudeschild op te heffen en de bwb zodanig aan te passen dat alleen het bestaande (en niet meer in gebruik zijnde) snelvaargebied bij Den Helder wordt gesloten.

Het kabinet spreekt de betrokken verenigingen en organisaties wel nadrukkelijk aan op zelfregulering, waardoor de activiteiten verantwoord en binnen de voorwaarden uitgeoefend (blijven) worden.

(Kite)surfen Het kabinet beseft zich dat de aard van de watersportactiviteiten in de Waddenzee gedurende de planperiode van de pkb kan veranderen. Het door insprekers aangehaalde kitesurfen is hiervan een goed voorbeeld. Het kabinet acht het niet mogelijk om binnen de pkb uitsluitel te geven over alle mogelijke vormen van watersportactiviteiten.

Ten aanzien van de mogelijkheden voor kitesurfen in de Waddenzee zullen in het B&O-plan enkele locaties worden opgenomen waar onder voorwaarden kitesurfen is toegestaan, wanneer blijkt dat dit mogelijk is zonder de natuurwaarden aan te tasten.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Recreatiedruk

In de Nota van Toelichting is de eerste alinea herschreven en aangevuld. De tekst is als volgt veranderd:

“Het rijksbeleid ten aanzien van de recreatie op de Waddenzee is gericht op het beheersbaar maken en houden van het recreatief medegebruik en het ontwikkelen van duurzame vormen van recreatie, waarbij de natuurlijke draagkracht van het gebied uitgangspunt is. HET REGULEREN VAN RECREATIE NAAR TIJD EN PLAATS GEBEURT DOOR EEN ZONERING. Deze staat weergegeven op pkb-kaart B. HIERIN IS DE WADDENZEE OPGESPLITST IN DRIE ZONES, WAARBIJ WORDT UITGEGAAN VAN DRIE GRADATIES VAN RECREATIEF MEDEGEBRUIK. DE ZONES MET GEEN OF NAUWELIJKS RECREATIEF MEDEGEBRUIK VALLLEN SAMEN MET DE GESLOTEN GEBIEDEN CONFORM ARTIKEL 20 VAN DE NB-WET 1998, D.D. 2005. DEZE GEBIEDEN ZIJN GESLOTEN IN VERBAND MET DE GROTE VERSTORINGSGEVOELIGHEID. HET BETREFT HOOGWATERVLUCHTPLAATSEN, RUSTGEBIEDEN VOOR ZEEHONDEN, BROEDGEBIEDEN EN DERGELIJKE. DE GEBIEDEN ZIJN NIET OF SLECHTS TIJDELIJK GEOPEND VOOR RECREATIE EN DE LIGGING OF BEGRENZING WORDT ZONODIG JAARLIJKS OP GROND VAN NATUURBELANGEN AANGEPAST. ZONES MET BEPERKT RECREATIEF MEDEGEBRUIK ZIJN GEBIEDEN MET BELANGRIJKE NATUURLIJKE WAARDEN. HET BETREFT HIER VOORAL GEBIEDEN DIE BIJ LAAG WATER DROOG VALLLEN EN WAAR VOGELS FOERAGEREN. ZONES MET RECREATIEF MEDEGEBRUIK BETREFFEN GEBIEDEN WAAR BEPAALDE RECREATIEVE ACTIVITEITEN MOGELIJK ZIJN ZONDER EEN BEDREIGING TE VORMEN VOOR DE ECOLOGISCHE FUNCTIES. EEN UITGEWERKTE ZONERING ZAL MOETEN KUNNEN AANSLUITEN BIJ DE DYNAMISCHE ONTWIKKELINGEN IN HET GEBIED. DAAROM ZAL DEZE GLOBALE ZONERING EEN BASIS VORMEN VOOR VERDERE UITWERKING IN HET BEHEER- & ONTWIKKELINGSPLAN WAARIN HET PERIODIEK KAN WORDEN AANGEPAST.”

Onder het kopje “duurzame recreatie” is de eerste alinea aangevuld met de navolgende zin: “RECREATIE KAN VERSTOREND WERKEN, MAAR KAN OOK BIJDRAGEN AAN EDUCATIE, BELEVING EN BESEF VAN NATUUR- EN LANDSCHAPSKWALITEITEN.”

Ligplaatsen

In de concrete beleidsbeslissing met betrekking tot het genoemde maximaal aantal ligplaatsen is in de definitieve versie van de pkb het maximum opgehoogd van 4400 naar 4600 ligplaatsen:

“Het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart in de bestaande havens van Texel (Oudeschild), Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog, Den Helder, Den Oever, Harlingen, Lauwersoog,

Oostmahorn, Zoutkamp, Noordpolderzijl, Delfzijl en Termunterzijl mag maximaal 4600 bedragen.

In de tweede alinea van dit onderdeel is de navolgende zin uit de pkb-tekst verwijderd:

~~“In de westelijke Waddenzee en in het Eemsgebied wordt een beperkte capaciteitsvergroting voor de recreatievaart binnen bestaande havens mogelijk geacht”.~~

In de Nota van Toelichting is een aantal wijzigingen doorgevoerd. De laatste zin van de tweede alinea is gewijzigd in:

“BEGIN 2006 IS DOOR PROVINCIES EN RIJK SAMEN OPNIEUW EEN ACTUELE INVENTARISATIE GEMAAKT VAN HET FEITELIJKE AANTAL LIGPLAATSEN EN HET AANTAL LIGPLAATSEN WAAROVER AL POLITIEKE EN BESTUURLIJKE OVEREENSTEMMING IS BEREIKT EN WAARVOOR DE FINANCIERING ROND IS. ~~Voor de periode na 2005 is door de provincies een eventuele verdere uitbreiding afhankelijk gesteld van monitoring en nader onderzoek naar de effecten op de ecologische en beleevingswaarden.~~”

De eerste zin van de derde alinea is herschreven tot:

“OP BASIS VAN DEZE ACTUELE INVENTARISATIE WORDT het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart in de bestaande havens van Texel (Oudeschild), Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog, Den Helder, Den Oever, Harlingen, Lauwersoog, Oostmahorn, Zoutkamp, Noordpolderzijl, Delfzijl en Termunterzijl op maximaal 4600 GESTELD.

De zin onder bovenstaande alinea is verwijderd uit de tekst:

~~“Hiermee wordt aangestoten bij de groeitrend van de afgelopen jaren, die in de periode 1982-1998 gemiddeld minder dan 1% per jaar bedroeg.”~~

Na de voorlaatste zin van de vierde alinea is met betrekking tot het op te stellen convenant de onderstaande zin toegevoegd:

“HIERBIJ GAAT HET MET NAME OM HET TEGENGAAN VAN VERSTORING OP DE WADDENZEE EN HET VERBETEREN VAN DE VEILIGHEID IN DE JACHTHAVENS.”

Jachthavens

In de Nota van Toelichting is het begrip “direct grenzend aan” nader gedefinieerd door toevoeging van onderstaande zin:

“MET ‘DIRECT GRENZEND AAN’ WORDEN DE JACHTHAVENS BEDOELD DIE, AL DAN NIET GESCHIEDEN DOOR EEN SLUIS, FYSIEK DIRECT GRENZEN AAN DE WADDENZEE.”

Water- en jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten

De beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot waterskiën, jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten alsmede de snelvaargebieden is herschreven tot:

“BEHALVE IN HET BESTAANDE SNELVAARGEBIED BIJ OUDESCHILD mag de Waddenzee niet worden gebruikt voor waterskiën, jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten. HET bestaande snelvaargebied BIJ DEN HELDER wordt gesloten.”

In de Nota van Toelichting is de alinea met betrekking tot dit onderwerp herschreven tot:

“ALLEEN IN HET BESTAANDE SNELVAARGEBIED BIJ OUDESCHILD zijn watersportactiviteiten, zoals waterskiën, jetskiën en vergelijkbare gemotoriseerde activiteiten toegestaan. Deze activiteiten zijn niet direct georiënteerd op de beleving van natuur en landschap van de Waddenzee en hebben relatief veel ruimte nodig. De effecten hiervan op het natuurlijk milieu, door rustverstoring, geluidhinder en golfvorming, en de effecten op de specifieke rust, natuur- en landschapsbeleving zijn zodanig dat HET KABINET DEZE VORMEN VAN WATERSPORT SLECHTS BIJ OUDESCHILD WIL TOESTAAN.”

(Kite)surfen

In de Nota van Toelichting is een alinea toegevoegd met als subtitel:

“Andere vormen van watersport.”

Hieronder is onderstaande tekst opgenomen:

“ER ZIJN BESTAANDE VORMEN VAN WATERSPORT DIE NIET IN DE PKB STAAN GENOEMD. OOK KUNNEN ZICH NIEUWE VORMEN VAN WATERSPORT AANDIENEN. BELEID TEN AANZIEN VAN DEZE VORMEN VAN WATERSPORT KUNNEN NADER WORDEN UITGEWERKT IN HET BEHEER- & ONTWIKKELINGSPLAN. DIT GELDT BIJVOORBEELD VOOR KITESURFEN. KITESURFEN KAN VERSTOREND WERKEN OP DE NATUURWAARDEN. IN HET BEHEER- EN ONTWIKKELINGSPLAN ZULLEN ENKELE LOCATIES WORDEN OPGENOMEN WAAR ONDER VOORWAARDEN KITESURFEN IS TOEGESTAAN, WANNEER BLIJKT DAT DIT MOGELIJK IS ZONDER DE NATUURWAARDEN AAN TE TASTEN.”

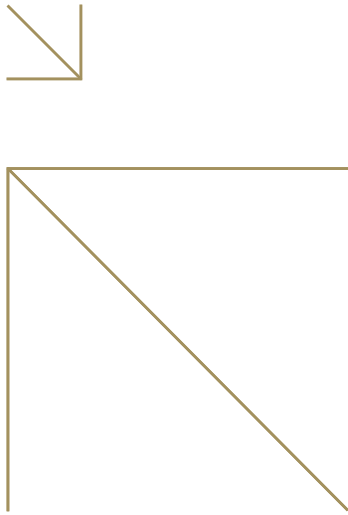
De volgende tekst onder het kopje *snelvaargebieden* is geheel uit de Nota van Toelichting geschrapt:

~~“Snelvaargebieden~~

~~De in de pkb Waddenzee 1993 opgenomen aanwijzing van twee kleine snelvaargebieden bij Oudeschild en Den Helder –waar sneller varen dan 20 km en in Oudeschild tevens waterskiën is toegestaan –is conform de aankondiging in de vorige pkb Waddenzee geëvalueerd in het licht van de hoofddoelstelling. Uit die evaluatie is gebleken dat de activiteiten in de snelvaargebieden slechts zeer geringe negatieve ecologische effecten hebben en dat het onwaarschijnlijk is dat de snelvaarzonen de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied schaden.~~

~~Het kabinet is echter van mening dat het niet wenselijk is de uitzonderingspositie die met de instelling van de twee snelvaargebieden is gecreëerd te continueren. Van deze uitzonderingspositie zou een precedentwerking kunnen uitgaan naar andere activiteiten in de Waddenzee. Besloten is daarom de snelvaargebieden niet langer te laten voortbestaan. Het opheffen van de snelvaargebieden heeft als consequentie dat sneller varen dan 20 km per uur alleen nog toegestaan is in een aantal betonde vaargeulen. De Regeling snelle motorboten Rijkswateren 1995 zal met betrekking tot genoemde snelvaargebieden en waterskiën bij Oudeschild worden aangepast.~~

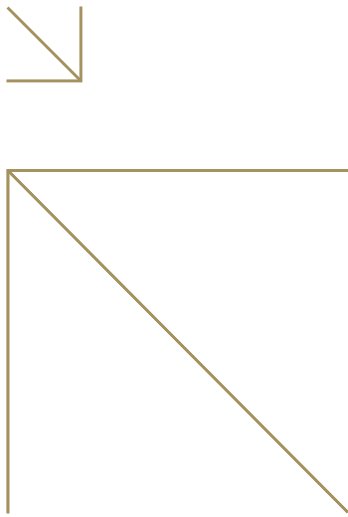
~~Omdat waterskiën alleen in het snelvaargebied bij Oudeschild is toegestaan, wordt met de opheffing van dat snelvaargebied waterskiën op de gehele Waddenzee verboden. Voor de invoering van deze maatregelen wordt een overgangstermijn van 3 jaar in acht genomen, gerekend vanaf het moment van inwerkingtreding van de pkb.”~~

3.2.p Visserij

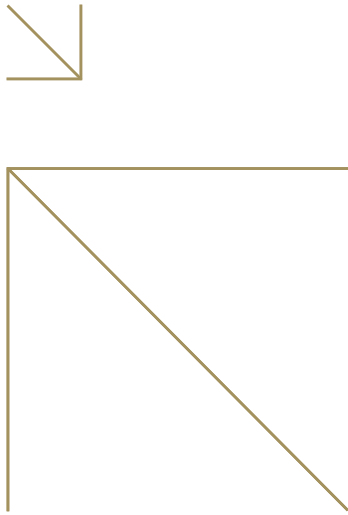
A) Reacties

- 4, 22, 32, 39, 83, 84, 93, 113 **Algemeen** Verschillende insprekers waaronder de gezamenlijke visserij-organisaties betreuren het dat de pkb geen stimulerend ruimtelijk kader biedt voor de ontwikkeling van duurzame vormen van visserij, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van hangmosselcultures of mogelijkheden voor de garnalenvisserij. In dit kader wordt ook gewezen op het feit dat de Waddenzee als het ware de kraamkamer voor de Noordzee vormt. De Visserijbond is van mening dat de pkb ten aanzien van visserij te veel en overwegend zwak sectorbeleid bevat. Hierbij wordt tevens opgemerkt dat de keus voor het opnemen van beslissingen van wezenlijk belang, vooruitlopend op de uitkomsten van nader onderzoek, impliceert dat bij herziening van sectoraal visserijbeleid ook de pkb partieel herzien dient te worden. Dit wordt gezien als tijdrovende en kostbare aangelegenheid. De visserij-organisaties geven aan dat in haar ogen de pkb geen duidelijkheid biedt over de wijze waarop de belangenafweging gaat plaatsvinden in het kader van de (her)uitgifte van schelpdierweekgronden.
- 125, 155 Meerdere inspreker wijzen erop dat er van oudsher visserij is geweest in het gebied en dat in de pkb te weinig aandacht is voor deze historische betekenis van de visserij. Recreatief wadvissen moet mogelijk blijven.
- 104 Door een enkele inspreker wordt de relatie tussen de (achteruitlopende) visstand in de Waddenzee en activiteiten op de Noordzee gemist. In het kader van externe werking wordt extra onderzoek wenselijk geacht.
- 83, 113 Visserij hoort volgens de natuur- en milieuorganisaties in de Waddenzee thuis zolang het ecologisch inpasbare vormen van visserij betreft. Om tot deze ecologische inpasbaarheid te komen, zijn onderzoek, het formuleren van ecologische randvoorwaarden en innovatie noodzakelijk. Overigens vinden de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties het ook van belang om de sociaal-economische bijdrage voor de regio van een duurzame visserij in ogenschouw te nemen.
- 51 Het bedrijf Waddentravel verzoekt om een vergunning om educatief te kunnen vissen met de 'Ameland Waddentravel'.
- 4, 22, 30, 39, 53, 83, 93 **Mosselvisserij**
Alternatieve bronnen van mosselzaad en proefgebieden mosselpercelen
 Verschillende insprekers staan positief tegenover het feit dat de pkb ruimte biedt voor de ontwikkeling van alternatieve vormen van mosselvisserij. Als na onderzoek blijkt dat deze vorm van zaadwinning ecologische en economische voordelen biedt ten opzichte van de traditionele mosselzaadvisserij dan moet opschaling naar toepassing op commerciële schaal mogelijk zijn. Hierbij dient rekening gehouden te worden met andere vormen van menselijk medegebruik. Hiervoor moeten criteria worden genoemd om discussie binnen de visserijsector te voorkomen. De gezamenlijke visserij-organisaties stellen dat de koppeling van het onderzoek naar mogelijkheden voor alternatieve mosselzaadvoorzieningen 'zonder bodemberoering' niet overeenstemt met het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij en ongewenste gevolgen kan hebben bij vergunningverlening. Daarbij stelt zij

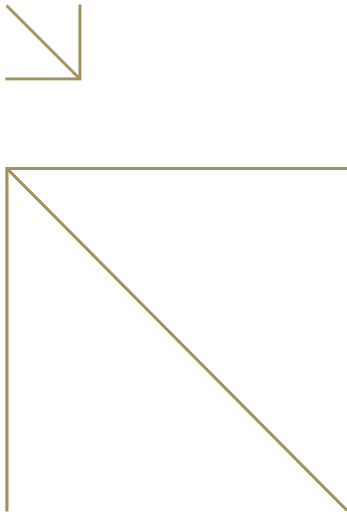
tevens dat er nog afstemming met het provinciaal beleid noodzakelijk is, aangezien er nu sprake is van een discrepantie in de beoordeling van rijk en provincie.

- D De Raad voor de Wadden vraagt wat de criteria zijn ten aanzien van alternatieve vormen van mosselzaadvijserij en de uitgifte van proefgebieden. De Nederlandse Visserijbond verzoekt concrete gebieden aan te wijzen omdat mosselzaadvijinstallaties andere gebruikers belemmeren. Ook pleit een inspreker voor het in mindering brengen van de opbrengst van het mosselzaad via alternatieve methoden op de bodemvisserij van mosselzaad.
- 4, 22, 39, 40, 82, 83, 85, 87, 93, 94, 107, 111, 113, 149 **2000 ha stabiele mosselbanken**
Meerdere insprekers gaan in op het gestelde minimum van 2000 ha meerjarige mosselbanken op de droogvallende platen. De gezamenlijke visserij-organisaties stellen dat als blijkt dat dit streefareaal onrealistisch is, dit moet worden bijgesteld naar een realistisch niveau. Andere insprekers wijzen erop dat er in het verleden veel meer dan 2000 ha mosselbanken op de platen voorkwam en zij zien de nu voorgestelde bescherming als beneden het minimum. Deze mosselbanken vormen immers een belangrijke biotoop en voedselgebied. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties benadrukken dat ook de litorale mosselbanken als biotoop een intrinsieke natuurwaarde en tevens een grote landschappelijke waarde hebben. Deze waarden dienen uitdrukkelijk in de pkb te worden beschermd en bij de beoordeling van activiteiten te worden betrokken.
- 94 **Mosselzaadvijserij in sublitoraal**
De Vogelwerkgroep Texel wijst er op dat hoewel de mosselzaadvijserij in een beperkt deel van de Waddenzee plaatsvindt, hierbij voorbijgegaan wordt aan het feit dat dit gebied voor 100% wordt geëxploiteerd. De voorgestelde regelgeving rond sublitorale zaadvijserij leidt tot een onoverzichtelijke en ingewikkelde regelgeving. Deze regelgeving is bovendien onvoldoende onderbouwd. Zowel vissers als natuurbeschermers zijn beter af met een sublitoraal gebied waar naar eigen inzichten mag worden gevisst en een gebied dat permanent voor visserij is gesloten.
- 111 **Grootte mosselbestand**
Een inspreker vindt het onduidelijk hoe moet worden aangetoond dat het mosselbestand met visserij minstens gelijk is aan de natuurlijke situatie, en hoe hierover gerapporteerd moet worden.
- 83, 87, 94, 113 **Belang sublitorale mosselbanken**
In de reacties van Landschapszorg Texel, de Vogelwerkgroep Texel, Staatsbosbeheer en in de gezamenlijke reactie van de natuur- en milieuorganisaties wordt gewezen op het belang van de aanwezigheid van wilde sublitorale mosselbanken. Doordat het is toegestaan om in het voorjaar deze banken te bevissen wordt de ontwikkeling hiervan belemmerd.
- 83, 85, 94 **Uitdunningvisserij**
Enkele insprekers zijn verbaasd over het feit dat er onderzoek gedaan gaat worden naar de Jan Louw methode. Het EVA II- onderzoek heeft immers uitgewezen dat het de stabiliteit van de mosselbanken niet verbeterd.

- 27, 30, 39, 53, 53, 65, 83, 85, 91, 94, 106, 111, 113
- Kokkelvisserij** Een twaalfstal insprekers gaat in op de handmatige kokkelvisserij. De meerderheid staat negatief tegenover de mogelijke uitbreiding van het aantal vergunningen voor de handkokkelvisserij. Er dient een maximum te worden gesteld aan de handkokkelvisserij. Een inspreker vindt de toegestane opvisning van 5% van het kokkelbestand te veel. Als er een uitbreiding van het aantal vergunningen komt dan dient dit weloverwogen en op basis van goede toetsingscriteria te geschieden. De gezamenlijke visserij-organisaties noemen als criteria de economische rentabiliteit van bestaande bedrijven en de inpasbaarheid binnen de natuurlijke randvoorwaarden.
- 30
- De Nederlandse Visserijbond wijst erop dat naast de uitkoop van de mechanische kokkelvisserij, geen sloopregeling, zoals geadviseerd door de Raad voor de Wadden, is toegepast. Enkel de kokkelvergunningen zijn ingenomen, de documenten van het schip als vissersvaartuig niet. Deze documenten kunnen leiden tot uitbreidingen van andere visserijsegmenten op de Waddenzee en daarmee wordt het probleem verplaatst.
- 4, 22, 24, 25, 27, 39, 53, 65, 80, 86, 93
- Schelpdiervisserij algemeen** Verschillende insprekers gaan in op het experiment met Japanse oesters. De meeste van hen staan positief tegenover het experiment om op commerciële basis handmatig Japanse oesters te rapen, mede omdat het de exponentieel uitbreidende wilde populatie beheersbaar maakt en er tegelijkertijd inkomsten voor de visserij kunnen worden gegenereerd. Door verschillende insprekers worden ook vragen gesteld over het experiment. Wat is het doel, welke informatie het zal opleveren, waarom een experiment met slechts één persoon, wat zullen de criteria voor commerciële oestervisserij zijn?
- Een particuliere inspreker verzoekt om ook een experiment voor het kweken van Japanse oesters uit te voeren. De Stuurgroep Waddenprovincies en gemeente Harlingen stellen juist dat de kweek van Japanse oesters niet past in het beleid van terugdringen van externe bedreigingen.
- 32
- De Kamers van Koophandel Groningen, Friesland en Noordwest-Holland stelt dat er wat betreft schelpdiervisserij in de pkb meer nadruk moet komen te liggen op diversiteit en grotere oppervlakten en minder nadruk op het experimentele karakter.
- 111
- Een individuele inspreker wil dat de maximaal toegestane hoeveelheid handmatig te rapen schelpdieren per persoon per dag wordt teruggebracht naar 2 kg.
- 30, 39, 58, 65, 69, 99, 119, 125, 134, 137, 148, 155, 157
- Garnalenvisserij** Door verschillende insprekers wordt geconstateerd dat door sluiting van een deel van het litoraal de garnalenvisserij verder wordt ingeperkt. Sluiting van gebieden gebeurt vooruitlopend op onderzoeksresultaten, dit wordt voorbarig en onterecht gevonden. In dit kader wordt erop gewezen dat bestaand onderzoek reeds heeft uitgewezen dat verstoring van de bodem of het bodemleven door bodembroerende visserij moeilijk aantoonbaar is. Ook heerst er binnen de sector onduidelijkheid over de Natuurbeschermingswetvergunningen en of een Passende Beoordeling voor de vergunningen noodzakelijk is. Enkele van deze groep insprekers missen een toekomstvisie voor de garnalenvissers of een mogelijkheid om te verduurzamen. Een particuliere inspreker is van mening dat beperking van de garnalenvisserij tot nadelige gevolgen leidt voor mossel- en kokkelbroed en je de zee "toch nooit leeg vist".

- 30, 85 Een aantal insprekers stelt daarentegen dat de garnalenvisserij een duurzame richting dient in te slaan. In de Waddenzee moet alleen kleinschalige visserij overblijven door het uitplaatsen van garnalenvisserij naar de Noordzee. Een deel van het sublitoraal dient vrij te zijn van visserij. De Nederlandse Visserijbond vindt het oordeel over het garnalenvistuig in de Nota van Toelichting voorbarig en vraagt welke nader onderzoek zal worden gedaan.
- 30, 38, 78, 82, 83, 113 **Gesloten gebieden voor bodemberoerende visserij** Een viertal insprekers heeft opmerkingen over de beleidskeuzes ten aanzien van zeegrasvelden. Drie van hen vinden de genoemde straal van tenminste 40 meter rond zeegrasvelden en stabiele mosselbanken waar niet gevestigd mag worden te klein om effecten te voorkomen. De Nederlandse vissersbond vindt de 40 meter willekeurig. Door de Vereniging Avifauna wordt het verbod op bevissing van zeegrasvelden toegejuicht. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat vanwege het dynamische karakter van zeegrasvelden criteria moeten worden uitgewerkt waaraan deze bufferzones moeten voldoen.
- 83, 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en Landschapszorg Texel vinden dat het verbod op bodemberoerende visserij in de gesloten gebieden betrekking dient te hebben op elke vorm van bodemberoerende visserij.
- 38, 82, 83, 111 Twee natuurorganisaties en twee particuliere inspreker pleiten voor sluiting van meer gebieden. Een inspreker vraagt wat 'voldoende grote aaneengesloten gebieden in de kustwateren zonder schelpdiervisserij' zijn. Ook pleit een inspreker voor een verbod op het vissen met snelle boten.
- 94 De Vogelwerkgroep Texel vindt het vreemd dat hoewel het Balgzand permanent is gesloten als een gebied voor bodemberoerende visserij, er toch mechanische pierenstekers worden toegelaten.
- C, 78 De Commissie m.e.r. adviseert een nadere definiëring te geven van stabiele litorale mosselbanken en zeegrasvelden en een onderbouwing te geven van de zonering van deze gebieden. De Commissie en een inspreker verzoeken een nadere beschouwing te geven over hoe om te gaan met de te verwachten dynamiek in de ligging van deze gebieden. De Commissie geeft hierbij de gedachte mee om niet uit te gaan van zeegrasvelden en mosselbanken, maar van zeegrashabitats en mosselhabitats, aangezien dit beter aansluit op de dynamiek van het gebieden de natuurontwikkelingsdoelstelling.
- 39, 107 **Sleepnetvisserij** Diverse insprekers zijn van mening dat sleepnetvisserij mogelijk dient te blijven. De gezamenlijke visserij-organisaties geven daarbij aan dat zij het onbegrijpelijk vinden dat het vergunningenbeleid wordt aangepast zonder overleg met de sector.
- 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat de sleepnetvisserij verboden moet zijn in de voor bodemberoerende visserij gesloten gebieden.
- 125, 137 **Visserij met vaste vistuigen** Enkele insprekers plaatsen kanttekeningen bij de passage over 'sterfte van vogels' bij staand wantvisserij en geven aan dat de tekst op meerdere wijzen is te interpreteren.
- 39 De visserij-organisaties stellen dat de visserij met vaste vistuigen voor een deel niet te reguleren is via vaste visvakken omdat vissers per seizoen verschillende vanglocaties moeten kunnen opzoeken. Het reguleren met vaste visvakken zou vooral moeten gelden voor locaties waar dit vanouds voor geldt: langs dijken en nabij sluizen en havens.

B) Kabinetsstandpunt

Algemeen Het beleid ten aanzien van de visserij dient te passen binnen de in de pkb geformuleerde doelstellingen en het ontwikkelingsperspectief. Het ontwikkelingsperspectief is aangevuld met een streven naar duurzame visserijvormen. Met deze aanvulling is het kabinet van mening dat wel een stimulerend kader wordt geboden.

De pkb is afgestemd en sluit direct aan op het sectorale visserijbeleid. Voor het opnemen van beslissingen van wezenlijk belang is weloverwogen gekozen om beleidsuitspraken voor langere termijn vast te leggen. Indien op grond van een herziening van het sectorale visserijbeleid hiervan zou worden afgeweken zal de pkb inderdaad partieel herzien moeten worden.

Voor wat betreft visserij op de Noordzee geldt dat hiervoor mogelijk toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 vereist is.

Voor vergunningaanvragen dient Waddentravel zich te wenden tot het bevoegd gezag, in het geval van educatieve visserij het Ministerie van LNV.

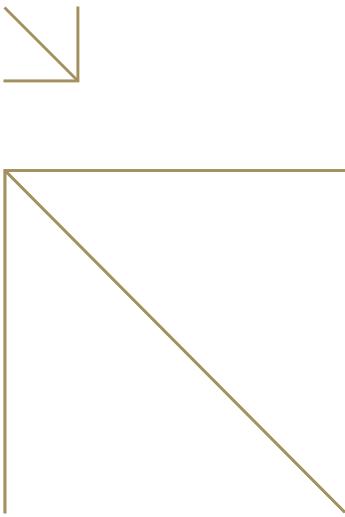
Mosselvisserij

Alternatieve bronnen van mosselzaad

Het kabinet wil de ontwikkeling van alternatieve bronnen van mosselzaad stimuleren. Door alternatieve bronnen van mosselzaad zal de mosselsector minder afhankelijk worden van de natuurlijke omstandigheden. Bovendien moet dit op termijn leiden tot een afname van de bodemberoering en vermindering van de visserijdruk in kwetsbare ecosystemen zoals de Waddenzee. Experimenten moeten de potenties van mosselzaadinvanginstallaties duidelijk maken en de ecologische en landschappelijke effecten in beeld brengen. In overeenstemming met het Beleidsbesluit schelpdiervisserij is in de pkb betreffende deze experimenten de tekst 'zonder bodemberoering' vervangen door 'vanuit alternatieve bronnen'. Als in 2008 blijkt dat de mosselzaadinvanginstallaties succesvol zijn dan zal de mosselsector een streefwaarde voor de productie van mosselzaad worden opgelegd voor het jaar 2020, met onder andere als doel om de bodemberoering door vrije mosselzaadvisserij in de Waddenzee terug te dringen. De uitgevoerde proeven dienen qua omvang niet groter te zijn dan noodzakelijk voor de proef en gedurende een beperkte periode plaats te vinden. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zal het kabinet besluiten onder welke voorwaarden en waar ruimte voor mosselzaadinvanginstallaties kan worden gereserveerd.

Proefgebieden mosselpercelen

Wat betreft de uitgifte van tijdelijke proefgebieden voor de mosselkweekpercelen geldt dat deze dienen te voorzien in het opvullen van een kennislacune en begeleid te worden door onderzoek. Bij het proces dat zal leiden tot de uitgifte van proefgebieden zullen belanghebbenden betrokken worden. De proefgebieden zullen voor een periode van maximaal 3 jaar in gebruik worden gegeven waarbij een eenmalige verlenging mogelijk is. Na deze periode komen de locaties te vervallen of dient een gelijk areaal aan bestaande minder rendabele mosselpercelen in de Waddenzee te worden verlaten. Op deze wijze wordt gegarandeerd dat er geen uitbreiding van het areaal kweekpercelen plaats vindt. Ten aanzien van het rekening houden met menselijk medegebruik is de regel dat er door de

initiatiefnemer contact zal worden opgenomen met andere gebruikers.

Het kabinet neemt de suggestie over om nog eens te bekijken of de inpassing van mosselkweek in provinciale regelgeving afdoende is overgenomen.

Mosselzaadvisserij in sublitoraal

Het beleid voor mosselzaadvisserij in het sublitoraal is als volgt. De najaarsvisserij op mosselzaad richt zich op de bevissing van mosselzaad op instabiele bestanden. Dit zijn mosselvoorraden die een grote kans lopen om bijvoorbeeld weg te stormen. Tijdens de voorjaarvisserij kan in het open gebied (dit zijn de voor de bodemberoerende visserij niet gesloten gebieden) op basis van een visplan worden gevestigd. Het overgrote deel van het mosselzaad moet gedurende één winter op de percelen in de Waddenzee aanwezig blijven. In een deel van het sublitoraal kan de mosselzaadvisserij niet plaatsvinden omdat daar onderzoek zal worden verricht naar de ontwikkeling van de natuurwaarden.

2000 ha stabiele mosselbanken

Het areaal van 2000 ha stabiele mosselbanken dat genoemd wordt in zowel de pkb als in het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020 is geen streefwaarde. De aanwezigheid van minimaal 2000 ha meerjarige mosselbanken vormt een van de voorwaarden voor de bevissing van instabiele mosselzaadbanken op droogvallende platen. Het kabinet acht deze voorwaarde als minimaal noodzakelijk om effecten op het areaal mosselbanken te voorkomen. Het kabinet streeft naar een toename van het areaal aan mosselbanken met een natuurlijke dichtheid. Dit streven is toegevoegd aan het ontwikkelingsperspectief.

Grootte mosselbestand

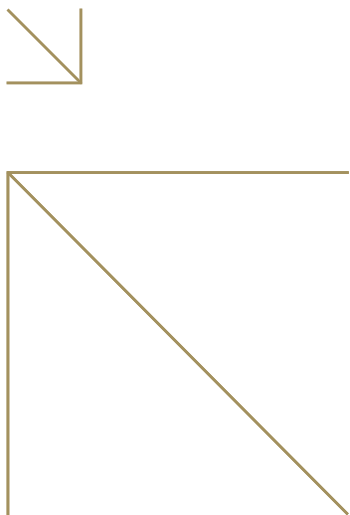
Om te bepalen dat met de activiteiten van de mosselsector de grootte van het mosselbestand minimaal gelijk is aan de mosselvoorraad die in een natuurlijke situatie aanwezig had kunnen zijn, is de registratie van kweekactiviteiten in ontwikkeling (electronisch zakboekje). Bij invoering hiervan kan (met gegevens van de bestandsopnamen) periodiek inzicht worden gegeven in de grootte van het mosselbestand op de kweekpercelen.

Belang sublitorale mosselbanken

Het belang van sublitorale mosselbanken wordt nader onderzocht, in een te starten onderzoek naar de natuurwaarden hiervan.

Uitdunningvisserij

Het onderzoek naar de uitdunningvisserij (volgens het Jan Louw principe) maakt onderdeel uit van de ontwikkeling van meer duurzame vormen van mosselzaadvisserij. Het vervolgonderzoek is gericht op de vraag of het mogelijk is op zodanige wijze litorale mosselbanken te bevissen dat er geen negatieve effecten optreden op de ontwikkeling van mosselbanken en andere natuurwaarden. De constatering ten aanzien van het EVA II-onderzoek is niet juist. In EVA II is aangegeven dat er nog onvoldoende kennis is om een uitspraak over de effectiviteit van de Jan Louw bevissing te kunnen doen. Om deze reden wordt een vervolgonderzoek ingesteld.

Kokkelvisserij In de pkb is reeds een maximum gesteld aan de handkokkelvisserij. De handkokkelvisserij mogen maximaal een klein vast deel (5%) van het kokkelbestand in de Waddenzee opvissen. Dit is reeds vastgesteld beleid in het beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020. De 20 aanwezige handkokkelvergunningen zijn overdraagbaar. Volgens het beleidsbesluit wordt de uitbreiding van het aantal handkokkelvergunningen overwogen. Bij vergunningverlening wordt getoetst aan de Nb-wet 1998. In de loop van 2006 zal meer duidelijk komen over eventuele uitbreiding. Bij de nadere beleidsinvulling zullen de genoemde aspecten worden meegenomen. Bij de vergunningverlening zullen mogelijke verstoringen in de overwegingen worden meegewogen.

Een sloopregeling voor schepen valt buiten het kader van de pkb. Overigens zou een sloopregeling in strijd zijn met Europese wetgeving met betrekking tot vlootsegmentering.

Schelpdiervisserij algemeen Ter bevordering van het kleinschalig historisch medegebruik wordt op kleine schaal een experiment gestart met het op commerciële basis handmatig rapen van Japanse oesters. Bezien wordt of deze activiteit binnen de toetsingskaders kan worden uitgevoerd. Er zal onder andere worden gekeken naar de effecten van de activiteit op de te beschermen natuurwaarden in relatie tot omvang van de activiteit.

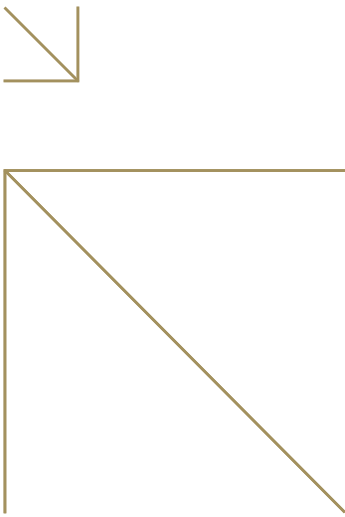
Wat betreft een experiment voor het kweken van Japanse oesters geldt dat een dergelijke activiteit mogelijk is, mits het past binnen de bestaande kaders, op experimentele wijze en begeleid door onderzoek. Hierover is in de Nota van Toelichting een tekst toegevoegd.

Wat betreft het handmatig rapen van schelpdieren wordt vastgehouden aan de in het Beleidsbesluit schelpdiervisserij vastgelegde hoeveelheid van 10 kg per persoon per dag. Hiermee wordt ook recht gedaan aan het kleinschalig historisch medegebruik.

Garnalenvisserij Het verbod om garnalen te vissen op het gedeelte van de wadplaten dat is gelegen in de voor de kokkelvisserij en mosselvisserij permanent gesloten gebieden, kent als achtergrond het doel om meer natuurlijke mosselbanken en zeegrasvelden terug te krijgen in de Waddenzee. Het garnalenvistuig gaat weliswaar niet door de bodem, maar het rolt wel over de bodem en heeft daarmee mogelijk toch effect op de ontwikkeling van mosselbanken en/of zeegras. De garnalenvissers stellen zelf dat zij niet vissen op de wadplaten, maar in de geulen en prielen van de Waddenzee. Bij hoogwater kan een trekje over de plaat echter niet worden uitgesloten en om die reden heeft het kabinet gemeend om ook aan deze mogelijk versturende vorm van visserij in de permanent gesloten gebieden een eind te moeten maken. Verdere beperkende maatregelen voor de garnalenvisserij acht het kabinet de eerste 5 à 10 jaar niet aan de orde. In deze periode zal het monitoringsonderzoek in het referentiegebied (zie hiervoor verder paragraaf 3.2a) worden uitgevoerd, onder andere met betrekking tot de effecten van de garnalenvisserij op natuurwaarden.

Daarnaast wordt ruimte geboden aan de sector om te komen tot een duurzame vorm van garnalenvisserij. De sector is bezig om het duurzaamheidscertificaat MSC (Marine Stewardship Council) te verwerven. Mogelijk innovatieve ontwikkeling is het invoeren van de pulsvisserij voor garnalen (naar analogie van de pulskor).

Naar aanleiding van de opmerking om een deel van het sublitoraal van de Waddenzee vrij te maken

van garnalenvisserij merkt het kabinet op dat het referentiegebied voor een deel bestaat uit sublitoraal. In dit gebied is (garnalen)visserij verboden.

Gesloten gebieden voor bodemberoerende visserij Zeegrasvelden en stabiele litorale mosselbanken worden beschermd door middel van vergunningverlening. Het 40 meter criterium is in de Natuurbeschermingswetvergunningen gebruikt en voldoet naar de mening van het kabinet als ondergrens. In het kader van het B&O-plan kan dit criterium nader worden beschouwd. Juist vanwege het dynamische karakter van zeegrasvelden en mosselbanken wordt deze werkwijze toegepast. Het 40 meter criterium kan als een bufferzone beschouwd worden. Daarbij kunnen de volgende definities worden gehanteerd. Een stabiele litorale mosselbank is een mosselbank die tenminste een winterseizoen heeft overleefd. Een zeegrasveld is een gebied waar zeegras voorkomt. Mosselbanken en zeegrasvelden vormen onderdelen van de habitats 1100, 1130 en 1140 en vormen binnen deze habitats hun eigen microhabitats.

26% van het litoraal van de Waddenzee is permanent gesloten voor bodemberoerende visserij. Het betreft de mosselzaadvisserij, kokkelvisserij en visserij met bodemvistuigen met wekkerkettingen. De garnalenvisserij is niet toegestaan op de wadplaten in dit gebied. Het kabinet is van mening dat de gebieden voldoende groot zijn om tot een aanzet van herstel van de beoogde natuurwaarden te komen. Het kabinet heeft in de pkb hieraan invulling gegeven door 26% van de droogvallende platen af te sluiten voor de bodemberoerende visserij, door een gesloten referentiegebied en door gesloten delen van de sublitorale mosselbanken. Zij is op basis van de inspraak niet tot andere inzichten gekomen.

Wat betreft de pierenwinning in het gesloten gebied voor de bodemberoerende visserij merkt het kabinet op dat dit is toegestaan omdat het een bestaande activiteit was ten tijde van de aanwijzing van de voor bodemberoerende visserij gesloten gebieden.

Sleepnetvisserij Het kabinet is van mening dat de sleepnetvisserij onder voorwaarden kan blijven bestaan in de Waddenzee. In het litoraal is deze vorm van visserij in de gehele Waddenzee verboden. In het sublitoraal blijft de sleepnetvisserij met of zonder wekkerkettingen toegestaan. Het aantal vergunningen wordt echter niet meer uitgebreid. Voor degenen die al langer dan een jaar een vergunning hebben gereserveerd, zonder over een voor de sleepnetvisserij geschikt vaartuig te beschikken, vervalt de reservering en het recht op een vergunning. De sector wordt hierover binnenkort geïnformeerd.

Visserij met vaste vistuigen Ook de visserij met vaste vistuigen maakt onderdeel uit van het nieuw in het ontwikkelingsperspectief van de pkb opgenomen toekomstbeeld van visserij in de Waddenzee. Het kabinet is het met de insprekers eens dat het volledig voorkomen van de sterfte van vogels bij de visserij met staand want niet realistisch is. Het kabinet beoogt de verdrinking van vogels en de bijvangst van zeezoogdieren in deze netten te minimaliseren. De pkb-tekst is hierop aangepast.

Het kabinet is van mening dat vaste visvakken een belangrijk beheersinstrument zijn voor het stimuleren van een verantwoord en duurzaam beheer van de bestanden. In de Waddenzee zijn de geschikte gebieden voor uitgifte van visvakken reeds in gebruik. Ruimte voor nieuwe visvakken is in de Waddenzee feitelijk niet aan de orde.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Mosselvisserij

In de pkb-tekst is in het onderdeel Mosselvisserij de eerste zin gewijzigd in:

“De mosselcultuur wordt in staat gesteld om op experimentele schaal en onder begeleiding van onderzoek diverse innovatieve plannen in de praktijk tot uitvoer te brengen die bijdragen aan de winning van mosselzaad VANUIT ALTERNATIEVE BRONNEN, OF WINNING DIE PLAATSVINDT MET ALTERNATIEVE WINNINGMETHODEN.”

Kokkelvisserij

In de Nota van Toelichting is in het onderdeel kokkelvisserij de volgende zin gewijzigd:

“Dat betekent dat de handkokkelvisserij MAXIMAAL een klein vat deel (5%) van het kokkelbestand in de Waddenzee (....) mogen opvissen.”

en:

“De 20 uitgegeven vergunningen voor de handkokkelvisserij ZIJN overdraagbaar”

Aan het einde van deze alinea is toegevoegd:

BIJ VERGUNNINGVERLENING WORDT GETOETST AAN DE NB-WET 1998.

Schelpdiervisserij algemeen

In de Nota van Toelichting van het onderdeel Andere vormen van schelpdiervisserij is de volgende zin toegevoegd:

“NIEUWE KWEEKVORMEN ZULLEN, CONFORM HET BELEIDSBESLUIT SCHELDPDIERVISSEERIJ 2005-2020, VOORALSNOG ALLEEN ONDER EXPERIMENTELE OMSTANDIGHEDEN (KLEINSCHALIG EN BEGELEID DOOR ONDERZOEK) MOGEN PLAATSVINDEN.”

Garnalenvisserij

In het onderdeel Garnalenvisserij in de Nota van Toelichting is de laatste zin van de tweede alinea aangepast en is een zin aan toegevoegd:

“Om deze mogelijke effecten in beeld te krijgen wordt MONITORINGonderzoek verricht MET HET REFRENTIEGEBIED ALS VERGELIJKING. OP BASIS VAN DE UITKOMSTEN VAN VOORNOEMD ONDERZOEK WORDT BEZIEN OF EN IN WELKE MATE BEPERKINGEN VOOR DE GARNALENVISSEERIJ NOODZAKELIJK ZIJN.”

Aan het eind van dit onderdeel is de volgende zin toegevoegd:

“WELLICHT IS OOK HIEROVER AANVULLEND ONDERZOEK NODIG OM LACUNES IN KENNIS OP TE VULLEN.”

Gesloten gebieden voor bodemberoerende visserij

In de pkb in het onderdeel Sluiting van gebieden voor vormen van visserij is de eerste zin gewijzigd in:

“Een oppervlakte ter grootte van 26% van HET LITORAAL IN de Waddenzee is permanent gesloten voor bodemberoerende visserij (mosselzaadvisserij, kokkelvisserij, visserij met bodemvstuigen met wekkerkettingen).”

In de Nota van Toelichting is van het onderdeel Gesloten gebieden de titel gewijzigd in:
"SLUITING VAN GEBIEDEN VOOR VORMEN VAN VISSERIJ"

en is de volgende zin toegevoegd:

"IN HET SUBLITORAAL KUNNEN ER TEN BEHOEVE VAN MEERJARIG ONDERZOEK GESLOTEN GEBIEDEN WORDEN INGESTELD VOOR DE BODEMBOERENDE- EN DE GARNALENVISSERIJ."

De laatste zin van de 1e alinea is als volgt gewijzigd:

"IN ~~Vanaf 1 januari 2006~~ WORDEN ~~zijn~~ hiertoe ~~enkele~~ sublitorale ~~gebieden~~ PLEKKEN in de Waddenzee aangewezen als gesloten gebied voor de ~~bodemboerende~~ SCHELPIERvisserij (PRODUS-ONDERZOEK) ~~en de garnalenvisserij.~~"

De laatste zin van de 2e alinea is gewijzigd in:

"Deze voorwaarden worden ~~in 2005~~ nader uitgewerkt NADAT DE RESULTATEN VAN DE EXPERIMENTEN BEKEND ZIJN."

Visserij met vaste vistuigen

In de pkb-tekst van dit onderdeel is de volgende zin gewijzigd:

"De visserij met staand want op de wadplaten wordt afgebouwd om de verdrinking van vogels in deze netten verder terug te dringen, tenzij deze visserij zodanig kan worden uitgevoerd dat verdrinking van vogels en bijvangst van zeezoogdieren in deze netten wordt GEMINIMALISEERD voorkomen."

In de Nota van Toelichting is van het onderdeel Overige visserij is de titel gewijzigd in:

"VISSERIJ MET VASTE VISTUIGEN"

en is de tekst achter het tweede opsommingsteken als volgt gewijzigd:

"de nadelige effecten van het staand want, in de vorm van ongewenste bijvangst van vooral vogels, GEMINIMALISEERD ~~afgebouwd~~ dienen te worden;"

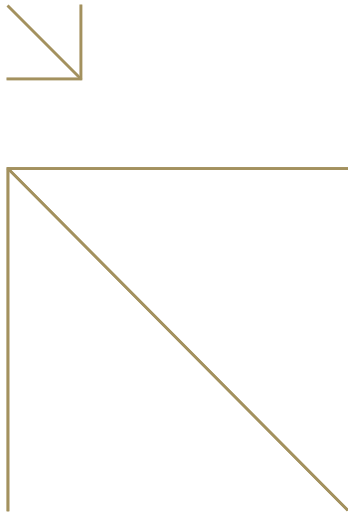
Sleepnetvisserij

De tweede alinea onder dit onderdeel heeft een eigen tussenkopje gekregen:

"SLEEPNETVISSERIJ"

en is de laatste zin verplaatst en aangevuld:

"Bestaande sleepnetvisserij in het sublitoraal blijft toegestaan, zolang er geen aanwijzingen bestaan voor nadelige significante effecten op het sublitorale systeem. HET AANTAL VERGUNNINGEN WORDT ECHTER NIET MEER UITGEBREID."

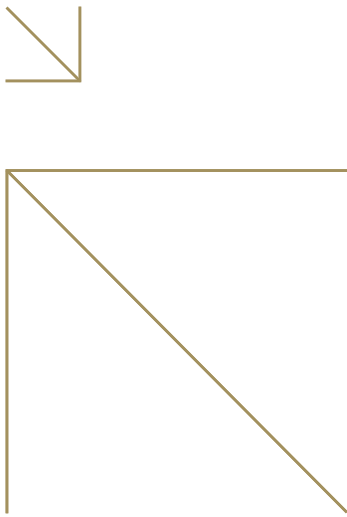
3.2.q Militaire activiteiten

A) Reacties

- 13, 50, 56, 64, 66, 74, 77, 90, 94, 147
- Verschillende insprekers wijzen op de overlast die ervaren wordt van militaire vliegtuigen. Met name in de Marnewaard, het stiltegebied Balgzand, op Schiermonnikoog en in de polder de Eendracht. Er worden verschillende voorstellen gedaan om de overlast te beperken, zoals het instellen van een nachtelijk vliegverbod, verhoging van de vlieghoogte, concentratie van activiteiten in een deel van het gebied, het instellen van een laagvlieggebied voor helikopters nabij De Kooy en het verder terugleggen van de laagvliegroute tussen Engelsmanplaat en Schiermonnikoog. De ANWB en de Wadvaarders wijzen erop dat de militaire activiteiten een negatieve invloed hebben op het toerisme.
- 4, 5, 6, 21, 22, 46, 56, 83, 90, 91, 93, 94, 107, 111, 113, 147, 151, 152
- Verschillende insprekers stellen dat de militaire activiteiten, ondanks de gedane aanpassingen ten opzichte van de eerdere pkb, op gespannen voet staan met de beleving van natuurlijke waarden. Enkele insprekers stellen dan ook dat deze activiteiten niet moeten worden toegestaan. Diverse partijen stellen ook dat Defensie zich niet aan de bestaande regelgeving houdt. Anderen vinden dat gekeken moet worden of beperking of verplaatsing van activiteiten in de toekomst mogelijk is. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties willen in dit kader dat er in de pkb een termijn wordt gesteld aan Defensie voor het op orde hebben van vergunningen.
- 4, 20, 22, 26, 93, 130
- De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en Landschapszorg Texel constateren dat het kabinet er in de pkb onterecht bij voorbaat vanuit gaat dat een substantiële vermindering of verplaatsing van militaire activiteiten uit het waddengebied niet reëel is. De hoofddoelstelling van de pkb dient echter uitgangspunt te zijn voor het reguleren van alle activiteiten. Bij de militaire activiteiten is dit ten onrechte omgekeerd. De natuur- en milieuorganisaties vragen daarnaast om een adequate passende beoordeling die tegemoet komt aan de vereisten uit de Habitatrichtlijn.
- De Stuurgroep Waddenprovincies en gemeente Harlingen zijn voorstander van concentratie van de marineactiviteiten in Den Helder, omdat de defensieactiviteiten van vitaal belang zijn voor de werkgelegenheid in de Kop van Noord-Holland en deze werkgelegenheid door veranderingen bij de krijgsmacht onder druk staat. Drie particuliere insprekers geven aan in te stemmen met de beleidskeuzen betreffende militaire activiteiten.
- 32, 100
- De Kamers van Koophandel Noordwest-Holland, Friesland en Groningen stellen dat de ontwikkelingsmogelijkheden van Marinevliegkamp De Kooy, alsmede het civiel medegebruik hiervan ten behoeve van de kansrijke offshoresector, niet belemmerd mag worden.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet heeft kennis genomen van de suggesties om de overlast als gevolg van militaire activiteiten te verminderen. In de afgelopen periode zijn diverse maatregelen getroffen om de overlast te beperken. Het kabinet beschrijft in de Nota van Toelichting een reeks van recente besluiten die tot gevolg hadden dat de milieubelasting als gevolg van militaire activiteiten is verminderd. Daarbij is ook de omvang van activiteiten afgenomen. Hieruit blijkt dat sinds de pkb

Waddenzee uit 1993 een aanzienlijke vermindering van het aantal militaire activiteiten is bereikt.

De militaire activiteiten zijn in het kader van deze pkb passend beoordeeld op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Uit deze beoordeling blijkt dat de beschouwde activiteiten niet leiden tot significante gevolgen voor de desbetreffende kwalificerende soorten.

Het kabinet is zich ervan bewust dat de militaire activiteiten desondanks een zekere mate van milieubelasting met zich meebrengen en een negatieve invloed uitoefenen op de beleving van de natuurlijke waarden in het waddengebied. Beëindiging of verplaatsing van deze activiteiten is dan een voor de hand liggende gedachte, maar niet in alle gevallen zonder meer mogelijk. Los van fysieke (on)mogelijkheden moet geconstateerd worden dat de bezwaren op andere locaties nóg groter kunnen zijn of dat het ontbreekt aan draagvlak voor een verplaatsing. Aangezien de in voor defensie vastgelegde taken en de daarvoor noodzakelijke geoefendheid, noodzakelijk worden geacht, moeten zij op efficiënte wijze kunnen worden uitgevoerd.

Het kabinet acht het dan ook niet mogelijk om in de huidige context de militaire activiteiten in het Waddengebied te beëindigen. Wanneer het kabinet de activiteiten in het waddengebied om welke reden dan ook niet meer noodzakelijk oordeelt, zullen zij uiteraard worden beëindigd.

Ook voor militaire activiteiten geldt dat deze dienen te voldoen aan de Natuurbeschermingswet 1998 en eventueel aan de vergunningplicht op basis hiervan. Dit zal nader worden uitgewerkt in het B&O-plan. In antwoord op de vraag over handhaving merkt het kabinet op dat Defensie gehouden is aan de bestaande wet- en regelgeving.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

3.2.r Pierenwinning

A) Reacties

76 Een ondernemer in de pierenwinningsector twijfelt over het niveau van de in de pkb aangewende kennis betreffende pierenwinning. Gesteld wordt dat de tekst op een aantal punten onvolledig of onjuist is. De inspreker stelt onder andere dat de voorgestelde kweek van wadpieren milieuvriendelijker is dan de huidige winmethode. Het is een gemiste kans dat er in de pkb niets wordt gedaan om pierenwinning duurzaam te maken, volgens deze inspreker moet dit op termijn mogelijk zijn. Verder wordt ervoor gepleit om ook in de pierenwinning visvakvergunningen toe te passen.

76, 104, 154 Twee ondernemers in pierenwinning en de belangenvereniging voor sportvisserij staan negatief tegenover het uitsterfbeleid voor mechanische pierenwinning. In dit verband wijst de belangenorganisatie voor sportvisserij wijst erop dat sportvissen zonder zeeperen onmogelijk is. Zij stelt dat het voorgestelde gebruik van kunstaas als alternatief voor zeeperen volstrekt niet onderbouwd wordt en derhalve ook geen basis voor beleid kan vormen.

- 83, 113 De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en Landschapszorg Texel bepleiten juist een actieve vrijwillige uitkoopregeling en in de resterende vergunningen moeten voorwaarden opgenomen worden ten aanzien van het gebruik van de minst schadelijke technieken en werkwijze.
- 111 Een individuele inspreker tot slot pleit voor pierenwinning voor eigen gebruik tot een maximum van de inhoud van 'een jampotje vol'.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat het op dit moment nog niet zo is dat schade door de mechanische pierenwinning aan de natuurwaarden van de Waddenzee wordt voorkomen. Het beleid met betrekking tot mechanische pierenwinning is dan ook gericht op het afbouwen van deze activiteit middels het zogenoemde uitsterfbeleid. Als middels technische verbetering de locale schade aan natuur verder kan worden verminderd dan kan worden overwogen om dit beleid te herzien. De opmerking in de Nota van Toelichting met betrekking tot het heroverwegen van dit uitsterfbeleid als blijkt dat schade aan de natuur in voldoende mate wordt voorkomen, geeft voldoende de richting van het beleid weer. Ook een uitkoopregeling is niet aan de orde. Het kabinet acht aanpassing van de pkb-tekst dan ook niet noodzakelijk.

Voor de duidelijkheid wordt hier herhaald dat in de passende beoordeling over de pkb wel is geconcludeerd dat van aantasting van de natuurlijke kenmerken door de mechanische pierenwinning geen sprake is. In deze conclusie is rekening gehouden met mitigerende maatregelen en het voorgestelde sterfhuisbeleid.

Met betrekking tot de voorspelde negatieve effecten als gevolg van een toename van het handmatig spitten, is het kabinet van mening dat indien dit zich zal voordoen er opnieuw een afweging zal plaatsvinden.

Wat betreft het gebruik van kunstaas verrijkt met bepaalde geurstoffen is duidelijk geworden dat het gebruik hiervan niet wenselijk is. De tekst in de Nota van Toelichting is hierop aangepast. De tekst in de Nota van Toelichting over de kweek van zagers is op basis van de inspraak verwijderd.

C) Wijziging van de pkb-tekst

In de Nota van Toelichting is de laatste alinea herschreven tot:

"Vanwege de potentiële schadelijkheid van zowel de mechanische pierenwinning als van het alternatief in de vorm van commerciële handmatige pierenwinning, kunnen initiatieven gericht op de kweek van wadpieren OF HET GEBRUIK VAN KUNSTAAS worden gestimuleerd. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit kent een innovatieregeling waarop een beroep kan worden gedaan. Naar het oordeel van het kabinet zal de sportvisserij zich op termijn op die alternatieven moeten gaan richten."

De volgende zin is uit de Nota van Toelichting verwijderd:

~~"Inmiddels vindt commerciële kweek van een andere aassoort, namelijk zagers, plaats en lijkt het gebruik van kunstaas dat is verrijkt met bepaalde geurstoffen perspectief voor een alternatief te gaan bieden."~~

4. Afwegingskader

4.1 Te beschermen en te behouden waarden en kenmerken

A) Reacties

56, 67, 83, 88, 97, 98,
102, 113

Invulling afwegingskader Door insprekers worden verschillende vraagtekens geplaatst bij inhoudelijke aspecten van het afwegingskader. Zo wordt gesteld dat het begrip landschap verschillend wordt gebruikt. Het toetsingskader van de VHR wordt van toepassing verklaard op landschappelijke waarden als rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis. Zonder dat voor deze waarden instandhoudingsdoelen worden geformuleerd is toetsing op grond van objectieve criteria niet mogelijk. Het is onduidelijk aan welke voorwaarden nieuwe plannen en projecten moeten voldoen.

Daarnaast wordt gesteld dat er sprake is van inconsistentie met de criteria die gebruikt zijn in de smb. De criteria robuustheid, veerkracht, flexibiliteit en belevingswaarde die gebruikt worden bij de effectbeschrijving van het thema landschap zouden integraal terug dienen te komen in het ontwikkelingsperspectief.

B) Kabinetsstandpunt

Invulling afwegingskader Het kabinet heeft kennis genomen van de opmerkingen over de meervoudige uitleg van het begrip landschappelijke kwaliteit. Het kabinet is daarbij van mening dat een verdere concrete uitwerking van de landschappelijke kwaliteit meer op z'n plek is in het op te stellen B&O-plan.

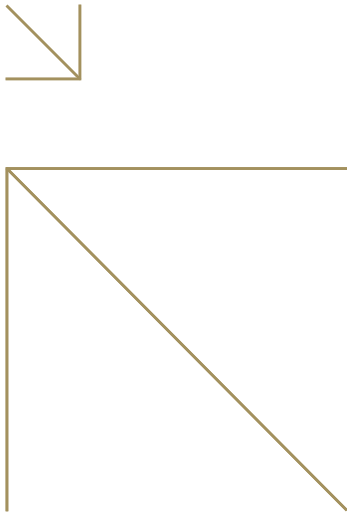
De constatering dat de begrippen waarmee het aspect landschap wordt omschreven niet één op één gelijk zijn met de criteria die in de smb worden gebruikt is correct. Daarmee ontstaat overigens geen discrepantie tussen pkb en smb en het kabinet acht dit dan ook geen probleem, aangezien de smb een losstaande objectieve milieubeoordeling is.

Het kabinet is daarnaast van mening dat kan worden volstaan met het beschrijven van de wijze van afwegen en dat het opnemen van instandhoudingsdoelstellingen voor het landschap niet nodig is. Regionale overheden worden als bevoegd gezag in staat gesteld de inhoudelijke landschappelijke afweging te maken ten aanzien van de toelaatbaarheid van initiatieven.

Het ontwikkelingsperspectief betreft primair een streefbeeld aan de hand waarvan de gewenste ontwikkelingsrichting wordt geschetst. In het ontwikkelingsperspectief en in de doelstellingen (paragraaf 2 van de pkb) is het belang van natuur- en landschapsbeleving toegevoegd.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

4.2 Afwegingskader

A) Reacties

4, 22, 65, 89, 90, 93

Werking afwegingskader Meerdere insprekers gaan in op het feit dat het beschermingsniveau van de pkb verder gaat dan de bestaande wet- en regelgeving. Gesteld wordt dat dit ongewenst is en dat het onnodige beperkingen met zich meebrengt.

Door de ANWB wordt de voorgestelde bredere werking van het afwegingskader bij toetsing van aantastingen van de landschappelijke waarden van het gehele waddengebied gesteund. Zij vindt de genoemde “beslissingen van wezenlijk belang” een goede basis om de unieke belevingswaarde van het gehele waddengebied veilig te stellen.

D

De Raad voor de Wadden is van mening dat gezien de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving het een logische reactie zou zijn het zwaartepunt van het ruimtelijke ordeningsbeleid naar het natuurbeleid te verplaatsen. De Raad adviseert dan ook om in de Nota van Verantwoording aan te geven dat het toetsingskader dat voort komt uit de Vogel- en Habitatrichtlijn kaderstellend is voor het toetsingskader van de pkb.

39, 53

Gevolgen afwegingskader Insprekers merken op dat menselijk medegebruik is verdwenen als expliciet onderdeel van de hoofddoelstelling en is geformuleerd in abstracte termen van plannen, projecten of handelingen die zijn toegestaan mits zij het afwegingskader van de pkb kunnen doorstaan. Hierbij wordt onterecht de suggestie gewekt dat bestaande activiteiten niets te vrezen hebben, omdat zij immers de Vogel- en Habitatrichtlijn aanwijzing niet in de weg hebben gestaan. Aanwijzing van een gebied als speciale beschermingszone kan wel degelijk gevolgen hebben. Dit bleek onder meer bij jurisprudentie over kokkelvisserij in de Waddenzee. Ook is in de nieuwe Nb-wet 1998 vastgelegd dat getoetst dient te worden of activiteiten significante gevolgen hebben voor de natuurlijke kenmerken van een natuurgebied. Is er sprake van significante negatieve gevolgen dan kan de activiteit niet worden toegestaan. Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwe activiteiten.

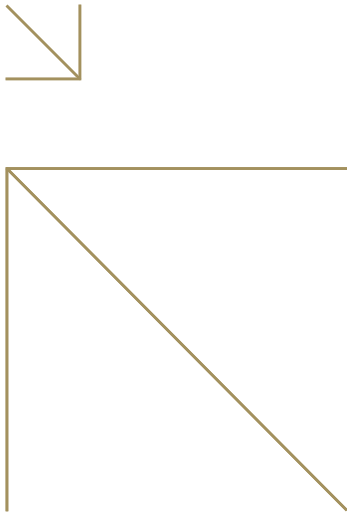
De uitvoering van het bestaande beleid gericht op verduurzaming van de visserij komt volgens insprekers in het geding. Voorgesteld wordt om de instandhoudingsdoelen te beperken tot de habitattypen en soorten die genoemd worden in de Vogel- en Habitatrichtlijn.

32, 63,
73, 89

Door de gezamenlijke Kamers van Koophandel, een energiebedrijf, LTO en de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens wordt gewezen op het feit dat bij vergunningsplichtige activiteiten de bewijslast om aan te tonen dat bepaalde activiteiten geen significante gevolgen hebben bij de aanvrager ligt. Dit brengt hoge kosten voor onderzoek met zich mee, waarmee slechts weinig kan worden aangetoond. Heldere, richtinggevende beleidsuitspraken zijn nodig om onnodige planschade of kosten te voorkomen

37

Een enkele inspreker stelt dat het onduidelijk is wat de effecten voor de landbouwsector zijn omdat als gevolg van externe werking bepaalde ontwikkelingen niet mogelijk zouden kunnen zijn. Tevens wordt als voorbeeld het verbieden van de jacht genoemd waardoor er mogelijk sprake is van gewasschade en inkomstenderving.

B) Kabinetsstandpunt

Werking afwegingskader Het kabinet legt in de pkb de planologische kaders voor ontwikkelingen in de Waddenzee vast. Het kabinet kiest er daarmee expliciet voor om de planologische (on)wenselijkheden in het gebied integraal te bekijken. De natuureffecten van beleidskeuzes zijn op het niveau van de pkb passend beoordeeld.

De door Raad voor de Wadden voorgestelde werkwijze waarbij eerst wordt gekeken welke mogelijkheden het afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn biedt en aan de hand daarvan een ruimtelijk kader wordt opgesteld, heeft het kabinet niet gevolgd. Een dergelijke werkwijze gaat voorbij aan het feit dat meerdere afwegingskaders van toepassing zijn en veronderstelt, naar de opvatting van het kabinet ten onrechte, dat er voldoende informatie is om absolute natuurgrenzen van het menselijk medegebruik te bepalen. De plaats, aard, intensiteit en tijdstip van de activiteiten zijn daarvoor op het abstractieniveau van de pkb onvoldoende bekend.

Daarmee is een werkwijze waarbij eerst alle activiteiten worden benoemd die binnen het afwegingskader mogelijk zijn op grond waarvan planologische keuzes worden gemaakt, praktisch niet uitvoerbaar en sluit deze niet aan bij het keus van het kabinet om via een integrale benadering duidelijkheid te bieden over de (on)gewenste activiteiten in het waddengebied.

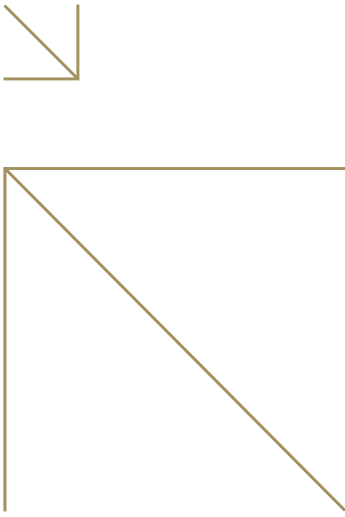
De beleidsuitspraken schetsen de gewenste ontwikkelingen en bieden planologische duidelijkheid over ontwikkelingen die niet zijn toegestaan. Voor ontwikkelingen waaraan onder voorwaarden ruimte wordt geboden geldt dat concrete activiteiten nog altijd getoetst dienen te worden aan het genoemde afwegingskader. Deze volgtijdelijkheid sluit aan bij het niveau van het desbetreffende voornemen en bij de huidige beleidspraktijk.

De pkb integreert afwegingskaders, maar grijpt niet in op de bestaande afwegingskaders zoals de Natuurbeschermingwet 1998. Mede om deze reden neemt het kabinet de reacties van insprekers die stellen dat de beschrijving van de desbetreffende afwegingskader niet compleet is, niet over.

De stellingname dat het afwegingskader landschap niet overeenkomstig de Habitatrichtlijn kan worden uitgevoerd onderschrijft het kabinet niet. Ten eerste maakt een aantal onderdelen van het aspect landschap impliciet of expliciet onderdeel uit van de Natuurbeschermingwet 1998. Daarnaast is het afwegingskader landschap niet bedoeld als kwantitatief onderbouwde toetslat, maar vooral als werkvorm waarmee potentiële effecten in beeld worden gebracht en beargumenteerd worden betrokken in de besluitvorming. Om de consistentie met de Nb-wet 1998 te bewaren is een tekstaanvulling in de pkb doorgevoerd.

Gevolgen afwegingskader Het kabinet is het niet mee eens met de reactie dat in de pkb de suggestie wordt gewekt dat bestaande activiteiten nooit beoordeeld moeten worden. Het afwegingskader is het instrument om sturing te geven aan besluiten over activiteiten die van invloed zijn op de te behouden en ontwikkelen waarden in het waddengebied. Daarnaast worden in het hoofdstuk 3 duidelijke grenzen gesteld aan het menselijk medegebruik. Dit alles kan gevolgen hebben voor de vergunningverlening van bestaande én nieuwe activiteiten. Het kabinet acht dit in het licht van de hoofddoelstelling ook onvermijdelijk.

De pkb bevestigt de wettelijke verplichting om in het kader van vergunningverlening de mogelijk significante gevolgen in beeld te brengen. Ten aanzien van plannen, projecten en handelingen geldt dat een vergunning alleen noodzakelijk is als initiatiefnemer dan wel bevoegd gezag het vermoeden heeft dat er mogelijk significante gevolgen aan de orde zijn. Met het oog op het voorkomen van

onnodige toetslasten zullen in het B&O-plan groepen activiteiten worden benoemd waarvoor geen Nb-wetvergunningplicht zal gelden.

Behoudens voor bovengenoemde kleine activiteiten kan het kabinet de gevolgen van het afwegingskader voor activiteiten die in de nabijheid van de Waddenzee plaatsvinden (de zogenaamde externe werking) niet op voorhand aangeven. Dit is inherent aan de systematiek van de 'van geval tot geval afweging' die met zich meebrengt dat aard, intensiteit, tijdstip en plaats van de betreffende activiteit bepalend zijn voor de toelaatbaarheid.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Werking afwegingskader

Onder het kopje "natuur" is de voorlaatste zin van de tweede alinea gewijzigd in:
 "Andere dwingende redenen van groot openbaar belang MET INBEGRIJ VAN REDENEN VAN SOCIAAL EN ECONOMISCHE AARD kunnen ook worden aangevoerd, maar dan is eerst advies van de Europese Commissie vereist."

De toelichting op het afwegingskader landschap in de Nota van Toelichting is ter verduidelijking uitgebreid met de zin:

"DIT BETEKENT DAT DOOR HET BEVOEGD GEZAG MOET WORDEN BEOORDEELD OF DOOR EEN VOorgenomen PLAN, PROJECT OF HANDELING LANDSCHAPPELIJKE WAARDEN WORDEN AANGETAST. WANNEER SPRAKE ZAL ZIJN VAN AANTASTING (SIGNIFICANTE GEVOLGEN) KAN SLECHTS TOESTEMMING WORDEN VERLEEND BIJ HET ONTBREKEN VAN ALTERNATIEVE OPLOSSINGEN EN OP GROND VAN DWINGENDE REDENEN VAN GROOT OPENBAAR BELANG."

5. Doorwerking en evaluatie van het waddenzeebeleid

5.1 Doorwerking van beleid

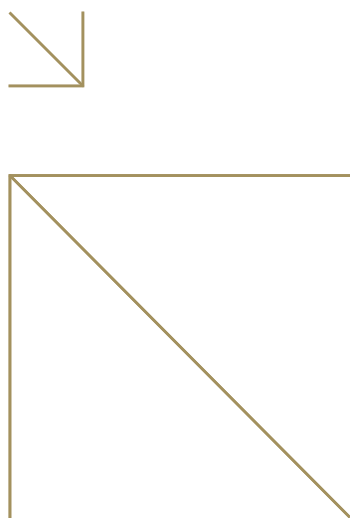
A) Reacties

- 18, 22 **Samenwerking** De Vereniging van Waddenzeegemeenten en de gemeente Harlingen stellen dat de pkb een constructieve samenwerking binnen het Regionaal College Waddengebied vaak kan frustreren, omdat bij het maken van het Beheer- en Ontwikkelingsplan rekening gehouden moet worden met beleidsmaatregelen die slechts door een van de partijen zijn vastgesteld. Dit kan het noodzakelijke draagvlak in de regio in gevaar brengen.
- D De Raad voor de Wadden benadrukt het belang van een goede beleidscommunicatie en onderschrijft de stellingname van het kabinet dat dit van groot belang is voor het draagvlak voor het Waddenbeleid. De Raad refereert daarbij aan het Kaderplan Communicatie Overheden Waddenzee.
- 111 **Doorwerking** Een inspreker reageert op de wijze waarop onderdelen van de pkb en de uitgevoerde passende beoordeling en strategische milieubeoordeling doorwerken. Zo wordt gesteld dat de beschreven mitigerende maatregelen “geïmplementeerd” dienen te worden bij vergunningverlening, waarmee de inspreker een zwaarder doorwerkingregime nastreeft, aangezien in de pkb-tekst gesteld wordt dat deze maatregelen “betrokken” dienen te worden.
- 87 **Beheer- en Ontwikkelingsplan** Staatsbosbeheer pleit ervoor in de pkb het besluit op te nemen om het Beheer- en Ontwikkelingsplan te integreren met de beheerplannen die in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Kaderrichtlijn Water moeten worden gemaakt. Ook andere planvormen, zoals het investeringsplan en het uitvoeringsplan in het kader van het waddenfonds kunnen worden geïntegreerd in het B&O-plan met het bijbehorende maatregelenprogramma.

B) Kabinetsstandpunt

Samenwerking In het licht van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee acht het kabinet het noodzakelijk om duidelijke kaders te bieden waarbinnen ontwikkelingen en activiteiten kunnen plaatsvinden. De onderbouwing van de toepassing van het beleidsinstrument concrete beleidsbeslissing in deze pkb staat toegelicht in paragraaf 1.1. Het kabinet is van mening dat deze kaders juist een goede basis vormen voor samenwerking in en met de regio omdat hiermee de nodige duidelijkheid wordt geboden. Middels het waddenfonds kan een impuls gegeven worden aan de duurzame ontwikkeling van het gebied. Het kabinet ziet de reactie van de Raad van de Wadden als een ondersteuning van haar beleid.

Doorwerking Het kabinet benadrukt ook bij dit punt dat de pkb, behoudens de concrete beleidsbeslissingen die veelal een verbiedend karakter hebben, geen definitief toestemmende uitspraken doet voor nieuwe activiteiten in het waddengebied. De uitwerking van mitigerende maatregelen overstijgt het detailniveau van de pkb. Concrete initiatieven doorlopen een eigen vergunningsprocedure. Dit is het juiste moment om mitigerende maatregelen te betrekken in de besluitvorming. Dit betekent tevens dat het kabinet van mening is dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de desbetreffende bevoegd gezagen ligt.

Beheer- en Ontwikkelingsplan Het kabinet ziet de opmerking van Staatsbosbeheer als ondersteuning van haar streven om de genoemde beheerplannen te integreren in één B&O-plan. Daarnaast zal het B&O-plan inderdaad een heldere koppeling moeten leggen met het investerings- en het uitvoeringsplan in het kader van het waddenfonds.

C) Wijziging van de pkb-tekst

In de pkb-tekst is in de tweede alinea het woord: "JAARLIJKS" vervangen door: "PERIODIEK" (2 X), waardoor de RCW niet jaarlijks maar periodiek een maatregelenprogramma, een rapportage daarvan en een handavingsprogramma moet vaststellen. Deze wijziging is ook in de Nota van Toelichting doorgevoerd.

In de Nota van Toelichting is de eerste zin uitgebreid tot: "De pkb Derde Nota Waddenzee werkt door op rijksniveau en wordt in een aantal gevallen nader uitgewerkt in structuurschema's en andere sectornota's EN SECTORALE WET- EN REGELGEVING."

5.2 Externe werking

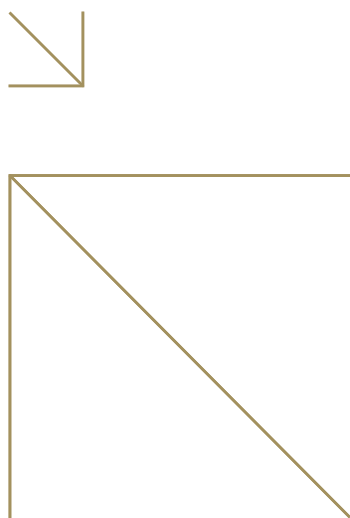
A) Reacties

4, 22, 32, 37, 39, 67, 72, 73, 81, 89, 93, 97, 98, 100, 102, 134

Veel insprekers stellen dat de pkb als het ware over de dijk kruipt. Zij vinden dat de externe werking van de pkb niet duidelijk afgebakend en gespecificeerd wordt, waardoor onzekerheid ontstaat over en beperkingen opgelegd worden aan economische ontwikkelingsmogelijkheden in het aangrenzende gebied. Daarnaast wordt het onterecht gevonden dat de pkb concrete uitspraken doet over (eilander)activiteiten die buiten het plangebied vallen. Deze kunnen volgens de Kamers van Koophandel Groningen, Friesland en Noordwest-Holland en de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens hooguit een indicatief karakter hebben. De gemeente Wunseradiel vindt in dit kader de term 'direct grenzend aan de Waddenzee' onduidelijk. Als het begrip moet worden gelezen als 'het waddengebied' dan legt het grote beperkingen op voor het ruimtelijk beleid van die gemeente.

B) Kabinetsstandpunt

Voor het kabinet staat de beschermingsdoelstelling van de specifieke kwaliteiten van de Waddenzee centraal. Het in de pkb Derde Nota Waddenzee geformuleerde beleid heeft ook betrekking op ontwikkelingen buiten het pkb-gebied, voor zover deze van directe betekenis zijn voor de Waddenzee zelf. Het kabinet wil benadrukken dat het niet wenselijk noch mogelijk is om het gebied waarin deze externe werking kan optreden te begrenzen. De fictieve grens voor externe werking wordt bepaald door het mogelijke effect van ingrepen dat kan optreden ten aanzien van de kwaliteiten van de Waddenzee. Aangezien activiteiten buiten de begrenzing van Waddenzee van invloed kunnen zijn op de te beschermen kwaliteiten (externe werking) dienen deze activiteiten op hun effecten te worden getoetst. De verplichting hiertoe is ook opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998 en vloeit voor een aantal specifieke onderwerpen ook voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 is het kabinet van mening dat het niet mogelijk is om het gebied waarin externe werking kan optreden te begrenzen. De fictieve grens voor externe werking wordt bepaald door het mogelijke effect van ingrepen dat kan optreden ten aanzien van de kwaliteiten van de Waddenzee.

In paragraaf 3.2o van deze Nota van Antwoord is aangegeven wat met betrekking tot de uitbreiding van jachthavens wordt verstaan onder 'direct grenzend aan de Waddenzee'.

C) Wijziging van de pkb-tekst

De tekst in de pkb bij het vijfde aandachtstreepje in de opsomming van plannen, projecten of handelingen waarvoor externe werking kan gelden, is ter verduidelijking gewijzigd in: "aantasting van de kenmerkende open horizon door voorgenomen vestiging van windturbines en andere hoge PERMANENTE bouwwerken in de nabijheid van de Waddenzee;"

5.3 Kennis, natuurgrenzen, monitoring en evaluatie

A) Reacties

- 52, 106 **Wetenschappelijk onderzoek** Het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee en een particuliere inspreker merken op dat wetenschappelijk onderzoek enkel wordt genoemd bij 'Kennis, natuurgrenzen, monitoring en evaluatie'. Daar staat: 'Plannen, projecten of handelingen voor wetenschappelijk onderzoek en monitoring ten dienste van een goed beheer van het waddenecosysteem zijn in beginsel toegestaan.' Ook fundamenteel en zuiver op nieuwsgierigheid gedreven wetenschappelijk onderzoek dient te worden toegestaan, ook al staat dit onderzoek niet direct ten dienste van beleidsevaluatie of goed beheer. Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek moet daarom ook weer genoemd worden onder 'Ruimte voor menselijke activiteiten'. Daarnaast wordt een vraag gesteld over de zinsnede "wetenschappelijk onderzoek (...) is in beginsel toegestaan". Hierbij wordt de vraag gesteld of desbetreffend onderzoek alleen via de Waddenacademie is toegestaan. Als het antwoord op deze vraag bevestigend zou zijn, is de inspreker het hier niet mee eens.
- 104 De overkoepelende organisatie voor sportvisserij wil dat er meer gericht onderzoek komt naar de achteruitgang van de visstand in de Waddenzee, waarbij uitdrukkelijk gekeken wordt naar de effecten van activiteiten buiten het pkb-gebied. In de pkb staat dat hier in het kader van externe werking aandacht voor zal zijn. In dit verband wordt gevraagd of de ambities betreffende externe werking niet te hoog zijn.
- 74, 83, 85,146 **Waddenacademie** Oprichting van een afzonderlijke Waddenacademie wordt door enkele sprekers overbodig gevonden. Er dient gebruik gemaakt te worden van de reeds aanwezige kennis en een eventuele Waddenacademie dient ondergebracht te worden bij reeds bestaande organisaties, zoals bijvoorbeeld het NWO.

123, 137

Enkele sprekers wijzen op de lokale en praktische kennis die aanwezig is in het waddengebied bij bijvoorbeeld boeren of vissers. Dit kan waardevolle ideeën opleveren tegen minder kosten.

113

De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties stellen juist dat de Waddenacademie een sleutelrol kan vervullen in de organisatie van het waddenonderzoek en -monitoring en op die manier een zogenaamde 'Clearing House-functie' kan vervullen.

87

Monitoring Staatsbosbeheer pleit voor explicietere aandacht voor een integraal monitoringstelsel zowel voor de biotiek en de abiotiek en hun samenhang. Doel van dit stelsel is het structureel in kaart brengen en met elkaar relateren van de natuurlijke veranderingen en de gevolgen van het diverse menselijk ingrijpen. Gelet op de zich steeds weer voordoende veranderingen en wisselende aandachtspunten zou dit stelsel buiten een basismonitoring een dynamisch karakter kunnen hebben.

56

Stichting it Eilaun wil meer duidelijkheid over hoe de aspecten geluid en licht (als maat voor menselijke beleving) in de monitoring betrokken worden en adviseert om de milieunormering rondom Schiphol te gebruiken als inspiratiebron voor de monitoring van de aspecten rust (geluid) en duisternis (licht). De pkb tekst over dit onderwerp vindt de spreker te vaag. De stichting wijst op het belang om aan het begin van een planperiode een meetsysteem te hebben.

C

De Commissie voor de m.e.r. onderschrijft de toegevoegde waarde van een gerichte monitoring. Zij is van mening dat deze gericht zou moeten zijn op het inzichtelijk maken van de vorderingen van het ontwikkelingsperspectief.

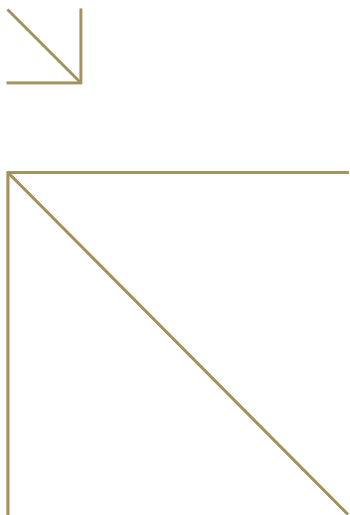
B) Kabinetsstandpunt

Wetenschappelijk onderzoek Met betrekking tot dit onderwerp acht het kabinet het niet noodzakelijk om wijzigingen van de pkb-tekst door te voeren. De toevoeging "in beginsel" heeft betrekking op het voorwaardelijke karakter aangezien ook deze activiteit beoordeeld wordt aan de hand van het afwegingskader. Deze uitspraak sluit bovendien niet uit dat andere vormen van onderzoek, zoals fundamenteel onderzoek, kunnen plaatsvinden. Het kabinet heeft niet de indruk willen wekken dat wetenschappelijk onderzoek alleen via de Waddenacademie is toegestaan.

Momenteel vindt er, op beperkte schaal, onderzoek plaats naar visbestanden in de Waddenzee (in het kader van het onderzoek "Demersal Fish Survey" (DFS). Het nut en noodzaak om meer gericht onderzoek op dit gebied uit te voeren wordt binnen LNV nader bezien.

Waddenacademie De opzet van de Waddenacademie wordt met de pkb niet vastgelegd en wordt nog nader uitgewerkt. Het kabinet ziet in de Waddenacademie vooral een faciliterende organisatie met drie ondersteunende hoofdtaken: vraagarticulatie, onderzoeksprogrammering en communicatie. De Waddenacademie vervult daarmee een intermediaire functie specifiek voor de Wadden en heeft duidelijk een ander takenpakket dan bijvoorbeeld de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), die door sommige sprekers als alternatief wordt aangedragen.

Monitoring Het kabinet beschrijft in de pkb en de Nota van Toelichting op welke wijze zij invulling

wil geven aan monitoring. Zij maakt daarbij onderscheid tussen algemene monitoring, gericht op de algemene toestand van de Waddenzee en specifieke monitoring gericht op het detecteren van de effecten van specifieke activiteiten. Indien de specifieke activiteit een grote omvang heeft en maatschappelijk gevoelig ligt, stelt het kabinet voor te overwegen een afzonderlijke monitoringscommissie in te stellen.

De algemene monitoring wordt verzorgd via een aantal, reeds lopende, monitoringsprogramma's. Uitbreiding en optimalisering van het monitoringsprogramma is één van de afspraken van de trilaterale regeringsconferentie van Esbjerg (2001) maar ook noodzakelijk om geconstateerde leemten in monitoring op te vullen. Het kabinet benadrukt daarbij dat ook de activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek dienen te voldoen aan het afwegingskader.

Het kabinet onderschrijft de noodzaak van integrale programmering, mede gezien de in de pkb geconstateerde kennisleemten met betrekking tot het functioneren van het waddensysteem in onderlinge samenhang en de gevolgen van menselijke activiteiten voor het ecosysteem. Hier ligt een duidelijke taak voor de Waddenacademie. Naar de opvatting van het kabinet is er voldoende aandacht voor de in de smb geconstateerde leemten in monitoring met betrekking tot licht en geluid en is het niet nodig de pkb hier verder op aan te passen.

Het kabinet is van mening dat het monitoren van het ontwikkelingsperspectief op zichzelf wenselijk is, maar dat de aard van dit streefbeeld zich daar onvoldoende voor leent. De doorvertaling van het ontwikkelingsperspectief in concrete beleidsdoelstellingen maakt het evenwel mogelijk om de afzonderlijke doelstellingen te monitoren en de uitkomsten te aggregeren tot een beeld over de ontwikkelingsrichting van het gebied.

C) Wijziging van de pkb-tekst

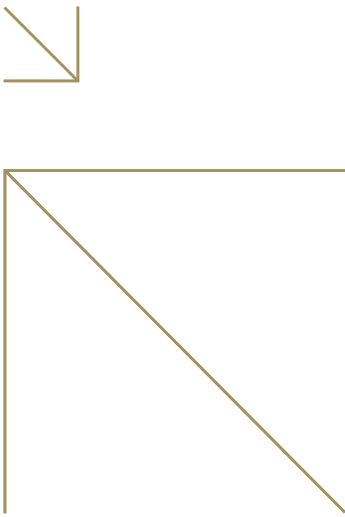
Waddenacademie

De opsomming in de pkb-tekst van aspecten die, middels inzet van de onafhankelijke Waddenacademie tot verbetering moeten leiden, is gewijzigd in:

- DE (KENNIS)VRAAGARTICULATIE; ~~de samenwerking tussen instituten, zowel nationaal als internationaal;~~
- ~~de trilaterale uitwisseling en ontsluiting van de kennis;~~
- DE (afstemming van) onderzoeksPROGRAMMERING; ~~agenda's en prioritering daarbinnen voor onderzoek ten behoeve van de wadden;~~
- DE COMMUNICATIE OVER KENNIS EN ONDERZOEK
- Coherentie van en coördinatie bij (langdurige) beheer en monitoringsprogramma's;
- Verbinding tussen het fundamenteel, toegepast onderzoek en monitoring;
- Betrokkenheid van de regio

In de Nota van Toelichting zijn onder het kopje kennis de eerste drie zinnen van de tweede alinea gewijzigd in:

"De kennisaudit heeft de rapportage 'Kennis voor de Wadden' opgeleverd. ~~Op basis van het concept-duurzame ontwikkeling is er behoefte aan onderzoek~~ HIERIN ZIJN KENNISLACUNES op meerdere

kennisvelden ONDERSCHIEDEN: ecologie, economie, sociaal-cultureel én op politiek-bestuurlijk vlak. VERDER IS uit de kennisaudit gebleken dat vooral kennis ontbreekt over het functioneren van het waddensysteem in onderlinge samenhang.”

Monitoring

Onder het kopje “leemtes in kennis” in de Nota van Toelichting is na de tweede alinea de volgende zin toegevoegd:

“DAARNAAST BEVINDT DE MONITORING VAN BELEVING ZICH NOG IN EEN PIONIERSFASE EN VERDIENT NADERE AANDACHT.”

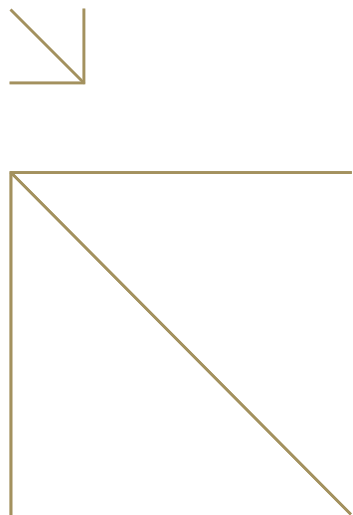
Vanwege dubbeling in een van de voorafgaande alinea’s is de volgende zin geschrapt:

~~“Er ontbreekt veel kennis over de structuur en het functioneren van het waddensysteem in onderlinge samenhang.”~~

6. Bestuurlijke organisatie

A) Reacties

- 65 **CCW en RCW** In een gezamenlijke reactie stellen de eilandgemeenten dat een evenwichtig beleid en beheer ten aanzien van de Waddenzee gebaat is met plaatselijke kennis en een goede inbreng, met name vanuit de (eiland)gemeenten. Deze inbreng is tevens een noodzakelijke voorwaarde om lokaal draagvlak te verkrijgen. Gelet op het aantal regelingen waarmee rekening dient te worden gehouden en de complexiteit van een aantal zaken, ook in organisatorische zin, gaat deze inbreng de draagkracht van de kleine eilandgemeenten te boven. Ook bij nauwe samenwerking zoals die thans tussen de Waddeneilanden plaatsvindt. Indien een positieve en constructieve inbreng vanaf de eilandgemeenten in het RCW nieuwe stijl en het B&O-plan van belang wordt gevonden, dienen daar middelen tegenover te staan die hen in staat stellen die inbreng te leveren. Ook gemeente Den Helder wijst op het belang van draagvlak in de regio en stelt dat goede samenspraak met het bedrijfsleven en natuurbeschermingsorganisaties hierbij belangrijk is.
- 83, 113 Voor de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties is het uitgangspunt dat het rijk de hoofdlijnen van het beleid vaststelt, met inachtneming van Europese regelgeving en de resultaten van trilateraal overleg. Het natuurbelang moet leidend zijn in de bestuurlijke organisatie, evenals het betrekken van de ontwikkelingen in trilateraal en internationaal verband.
Een aantal vertegenwoordigers van de natuur- en milieuorganisatie heeft eveneens een aantal suggesties gedaan voor de toekomstige organisatie van het beheer van de Waddenzee. Zo wordt gesteld dat er voor de Waddenzee een overlegplatform moet komen à la Nationaal Landschap.
- 62 Provincie Fryslan vindt dat het RCW nieuwe stijl het bestuurlijk centrum dient te zijn waar, op grond van rijksbeleid, het tactisch en operationele niveau van uitvoering wordt vastgesteld. Daarbij wordt het RCW geadviseerd door de Beheerraad Waddenzee.
- 37, 113
D Het advies van de Raad voor de Wadden over de pkb is mede gebaseerd op het gezamenlijke advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) met de Raad voor de Wadden (RvdW). Ten aanzien van dit gezamenlijke advies, getiteld 'Natuurlijk gezag' lopen de meningen uiteen. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties onderschrijven dit advies, aangezien hiermee de basis wordt geschapen voor "doorzettingsmacht". De Federatie Particulier Grondbezit acht een nieuwe natuurbeheerorganisatie overbodig en stelt dat er meerdere belangen in het waddengebied spelen.
- 125 Door een individuele inspreker wordt gepleit om afzonderlijke gebruikers een plaats te geven in de Beheerraad aangezien zij ook een rol kunnen vervullen bij calamiteitenbestrijding, monitoring en natuurherstel.
- Beheer** Diverse organisaties en individuele insprekers spreken zich uit over de vorm, de verantwoordelijkheden en de organisatorische inbedding van het toekomstige beheer van de Waddenzee.
- 38, 48, 66, 115, 151 De Vereniging Avifauna is van mening dat het waddengebied onder het beheer van één autoriteit moet komen. Vertegenwoordigers van natuur- en milieuorganisatie pleiten voor een professionele terreinbeherende organisatie.
Ten aanzien van de beheersverantwoordelijkheid lopen de meningen uiteen. Twee particuliere

insprekers vinden dat het beheer een rijkstaak moet blijven. Daarentegen zijn twee lokale politieke partijen van mening dat het beheer van het waddengebied gedecentraliseerd moet worden.

83, 113, 119

De pkb moet volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en landschapszorg Texel een heldere verantwoordelijkheid voor het gebiedsdekkend (natuur)beheer neerleggen bij de Beheerraad, die een bredere samenstelling dient te krijgen. Scheiding van beleid en beheer is leidend, waarbij zowel maatschappelijke organisaties als natuurterreinbeherende organisaties een belangrijke rol vervullen. Stichting Wad pleit ervoor om het beheer van het gebied in handen te leggen van verschillende terreinbeherende organisaties. Ook andere natuurgebieden in Nederland worden immers niet rechtstreeks door de rijksoverheid beheerd.

B) Kabinetsstandpunt

CCW en RCW De RCW nieuwe stijl leidt in de ogen van het kabinet niet tot een grotere bestuurslast of tot een groter beroep op de middelen van de eilandgemeenten dan nu het geval is. Het kabinet is met de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties en de RvdW / ROB van mening dat het natuurbelang een zeer belangrijke rol speelt in het waddenzeebeleid. Het kabinet kiest er echter voor dit centrale belang via het ruimtelijk beleid te reguleren, omdat er ook andere dan natuurbelangen spelen in de Waddenzee en het waddengebied. Het natuurbeleid acht het kabinet hiervoor minder geschikt.

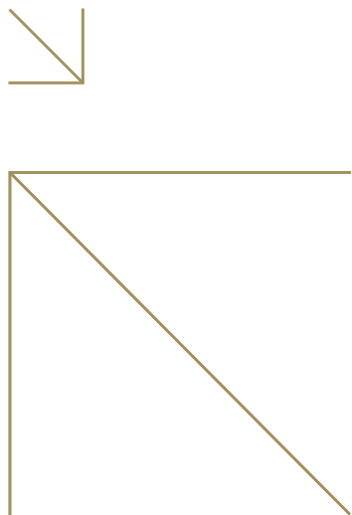
Ten aanzien van het functioneren van de op te stellen Beheerraad heeft het kabinet kennis genomen van de binnengekomen reacties. In de pkb-tekst geeft het kabinet op hoofdlijnen aan hoe zij de organisatie wenst vorm te geven. Een goede afstemming tussen beleid en uitvoering acht zij essentieel voor het welslagen van het waddenzeebeleid. Bij het beheer kan de kennis en kunde van de gebruikers worden benut. Er wordt onderscheid gemaakt tussen een CoördinatieCollege Waddengebied, het Regionaal College Waddengebied en een op te richten Beheerraad Waddenzee.

De precieze invulling van deze colleges wordt niet in de pkb vastgelegd maar zal nader uitgewerkt worden in het vervolgtraject.

Beheer Het kabinet is van mening dat de in de pkb vastgelegde hoofddoelstelling voor de Waddenzee niet per definitie betekent dat het beheer van de Waddenzee uitgevoerd wordt door het rijk. Een aantal insprekers signaleert dit terecht. Diverse organisaties kunnen een rol vervullen in het beheer van de Waddenzee mits zij op efficiënte wijze samenwerken aan het realiseren van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Vanuit dit perspectief stelt het kabinet de Beheerraad voor. Omdat natuurbeheer de voornaamste beheersactiviteit op de Waddenzee is, krijgen terreinbeherende organisaties, inclusief rijksbeheerders zoals Rijkswaterstaat, plaats in de op te richten Beheerraad Waddenzee.

Ten aanzien van de beschreven beheersverantwoordelijkheid geldt het aandachtspunt dat de in de pkb beschreven beheersopgave niet nieuw is. De Waddenzee wordt ook in de huidige situatie beheerd. Het beheer is echter thematisch georganiseerd.

Het kabinet is van mening dat een Beheerraad met daarin alle terreinbeherende organisaties die opereert onder verantwoordelijkheid van de RCW leidt tot een beter afgestemd en daardoor efficiënter beheer, waarmee de basis wordt gelegd voor een waddenzeedekkend natuurbeheer.

C) Wijziging van de pkb-tekst

CCW en RCW

De pkb en de Nota van Toelichting zijn conform de gemaakte afspraken in het CCW als volgt gewijzigd:
“Voorzitter van het RCW is een ~~bestuurder~~ COMMISSARIS DER KONINGIN van een van de Waddenprovincies.”

7. Passende beoordeling

7.1 Algemeen

A) Reacties

- 87, 113
39, C
- Instandhoudingsdoelstellingen** Een inspreker is van mening dat voor de passende beoordeling (pb) het ontwikkelingsperspectief als referentie genomen had moeten worden in plaats van de huidige praktijk. De voorlopige instandhoudingsdoelstelling is te ruim geformuleerd. Volgens de Commissie m.e.r. zou als de definitieve instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld de pb tot andere conclusies kunnen leiden.
- 121
- Een andere inspreker vindt dat bij de opsomming van de positieve bijdrage van de pkb aan de VHR-waarden ook het behoud van landschappelijke kwaliteiten genoemd had moeten worden. De natuur- en milieuorganisaties wijzen er op dat door uit te gaan van de voorlopige instandhoudingsdoelstelling, de landschappelijke waarden zoals beschreven in de Aanwijzing Staatsnatuurmonument in de pb niet zijn meegenomen.
- 113
- Verder had Habitattypen 1170 (riffen) meegenomen moeten worden in de pb. Ook is de toppereend als kwalificerende soort ten onrechte niet meegenomen in de pb. Behalve toetsen aan kwalificerende soorten had ook getoetst moeten worden aan de 'begrenzende' soorten.
- D
- Conclusie** De Raad voor de Wadden noemt het terecht dat de rapportages geen krampachtige pogingen bevatten om cumulatieve effecten te beschrijven, maar dat in plaats daarvan helder wordt aangegeven dat de beschikbare informatie onvoldoende houvast biedt voor het beschrijven van cumulatieve effecten. De Raad kan zich echter niet vinden in de conclusie dat in meeste gevallen de cumulatie in de huidige situatie ook al optreedt en dat de huidige toestand van de natuur in de Waddenzee tevens een aanwijzing geeft over de ernst van die cumulatie en dat die geen aanwijzingen geeft dat de cumulatie van menselijke activiteiten tot significante effecten leidt. De Raad vraagt zich af hoe dit zich verhoudt met het kabinetsstandpunt over het advies van de Adviesgroep Waddenzeebeleid. Volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties ontstaat uit het Quality Status Report 2004 (QSR) niet zo'n positief beeld als de pb doet vermoeden. Volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties zijn, gezien het abstractieniveau van de pkb, de conclusies in de pb te stellig. Deze kwalitatieve pb geeft volgens de Commissie m.e.r. geen uitsluitel of ten gevolge van de cumulatie van de gevolgen van activiteiten zich significante effecten voor kunnen doen. Volgens de Commissie m.e.r. is daarom eigenlijk geen sprake van een passende beoordeling, maar van een voortoets.
- 61, 113
C
- D
- Van geval tot geval beoordeling en natuurgrenzen** De Raad voor de Wadden adviseert om na te gaan hoe de cumulatievebeoordeling doorwerkt in de 'van geval tot geval' beoordeling van activiteiten en wat de relatie is met de ontwikkeling van een systeem van strikte natuurgrenzen.
- 32, 100
- Reikwijdte** Volgens sommige sprekers had er in de pb ook gekeken moeten worden naar activiteiten die in de pkb onmogelijk zijn gemaakt zoals zeewaartse uitbreiding van havens. Op grond daarvan kan vervolgens het beleid worden geherformuleerd.

94, 113
D, C

Werkwijze Insprekers zijn van mening dat de beoordeling erg globaal is, en de vraag is of wel alle beschikbare literatuur is meegenomen. De pb lijkt volgens de Raad van de Wadden vooral bedoeld om de juistheid van het voorgestelde beleid te onderstrepen. De Commissie m.e.r. adviseert om de pb en smb in de toekomst te integreren.

B) Kabinetsstandpunt

Instandhoudingsdoelstellingen De pb richt zich op het bepalen van de effecten van de in de pkb toegestane activiteiten op de waarden op grond waarvan de Waddenzee zich kwalificeert voor de Vogel- en Habitatrichtlijn, en op de beantwoording van de vraag of sprake kan zijn van aantasting van de natuurwaarden. Hiervoor is getoetst aan de door het kabinet vastgestelde voorlopige instandhoudingsdoelstelling voor de Waddenzee, aangezien er nog geen definitieve was vastgesteld. De voorlopige instandhoudingsdoelstelling is mede gericht op een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en draagt daarmee bij aan de realisatie van de in de pkb opgenomen doelstellingen en uiteindelijk het ontwikkelingsperspectief. Aangezien de voorlopige instandhoudingsdoelstelling is gebaseerd op de hoofddoelstelling van de pkb Waddenzee en op de vereisten van de Vogel- en Habitatrichtlijn kan niet worden gesteld dat een te ruime formulering is gekozen.

Zodra de definitieve instandhoudingsdoelstellingen voor de Waddenzee zijn vastgesteld dienen deze als uitgangspunt gehanteerd worden bij beoordelingen van relevante plannen, projecten en handelingen.

Landschappelijke waarden en kwaliteiten vormen geen onderdeel van de VHR-waarden en zijn daarmee geen onderwerp voor deze pb. De landschappelijke waarden zijn wel onderdeel van de te beoordelen milieuaspecten in de uitgevoerde smb.

Op basis van de Interpretation Manual van de EU komt het habitatype 1170 niet voor in de Nederlandse Waddenzee. In geval de inspreker doelt op mosselbanken, dan vormen deze een onderdeel van de wel genoemde habitatypes 1110 en 1140. De toppereend is als één van de kwalificerende soorten wel betrokken in de pb.

Bij de formulering van de voorlopige instandhoudingsdoelstelling voor de Waddenzee ten behoeve van (onder meer) deze pb is voor wat betreft de vogels gebruik gemaakt van de zogenaamde begrenzingcriteria. Op basis hiervan wordt bepaald of van een soort voldoende exemplaren aanwezig zijn om het gebied voor die soort al dan niet te doen kwalificeren voor de Vogelrichtlijn. De in de pb genoemde soorten voldoen aan deze criteria zoals die zijn vastgesteld bij de SBZ-aanwijzingen van 2000. 'Begrenzende' soorten zijn soorten die wel van belang zijn, maar zich niet kwalificeren. In genoemde aanwijzing worden geen 'begrenzende' soorten genoemd en die konden dan ook niet worden meegenomen in de pb.

Conclusie Opgemerkt is dat een kwantificering van de cumulatieve effecten ontbreekt. Deze opmerking is terecht en wordt ook geduid in het rapport. Op het niveau van de pkb is het onmogelijk om de cumulatie te kwantificeren. De cumulatietabel heeft echter wel een belangrijke signaleringswaarde en biedt daarmee belangrijke inzichten voor het vergunningverleningstraject. Op dit moment kan alleen met behulp van monitoring worden nagegaan of het natuurlijk systeem van de Waddenzee wordt beïnvloed door menselijke activiteiten. Volgens het kabinet gaat de analyse in het AGW-advies over een langere tijdspanne dan de analyse in

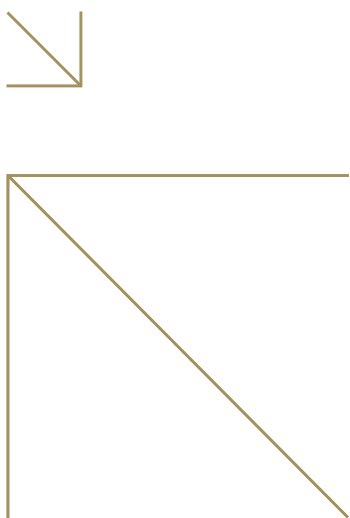
de pb. In het AGW-advies wordt ingegaan op de gevolgen van grote (onder meer waterstaatkundige) ingrepen in het verleden die hebben geleid tot een minder compleet waddenecosysteem. Het kabinet is het daar mee eens en is voornemens hier onder meer met behulp van het waddenfonds iets aan te doen. In de cumulatieparagraaf van de pb is vermeld dat de Waddenzee zich de laatste periodes op een groot aantal punten in gunstige zin heeft ontwikkeld en op grond daarvan is geconcludeerd dat de cumulatie van effecten van menselijke activiteiten niet lijkt te leiden tot een significante verslechtering van de natuurlijke waarden van de Waddenzee. Dit laat onverlet dat op een aantal in de pb (en de QSR) genoemde punten nog sprake is van een negatieve ontwikkeling. Zo is het areaal aan ongestoorde wadplaten nog onvoldoende groot en is bij een aantal vogelsoorten sprake van een negatieve trend. Met de beëindiging van de mechanische kokkelvisserij mag echter worden verwacht dat er meer ongestoorde wadplaten komen. Met betrekking tot de achteruitgang van een aantal vogelsoorten merkt het QSR op dat onduidelijk is of hierbij menselijke activiteiten een rol spelen. Bovendien kan de achteruitgang ook ontstaan zijn door oorzaken elders langs de mondiale vogeltrekroutes, door klimaatverandering of door de teruglopende eutrofiëring van de Waddenzee (lagere productiviteit).

Plannen, projecten en handelingen met mogelijk significante gevolgen dienen op grond van de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998 aan een passende beoordeling onderworpen te worden. De toetsing aan artikel 6 van de Habitatrichtlijn (in het rapport gemakshalve aangeduid als 'passende beoordeling' of pb) vond plaats op het abstractieniveau van de pkb Waddenzee. Bij de pb van de pkb Waddenzee is sprake van de beoordeling van een abstract plan en daaraan kunnen door initiatiefnemers geen rechten worden ontleend, uitgezonderd de in de pkb opgenomen concrete beleidsbeslissingen (maar deze uitspraken zijn allemaal inperkend van aard).

Het kabinet is het niet eens met de opvatting dat de conclusies te stellig zijn geformuleerd. In de conclusies van de pb zijn de mitigerende maatregelen verdisconteerd die noodzakelijk zijn om significante gevolgen van de activiteit te voorkomen. Dit zijn concrete, reeds gehanteerde of in de pb als nieuw voorgestelde, maatregelen die het mogelijk maken om ondanks het abstractieniveau van de pkb toch te concluderen dat de activiteit naar aard, locatie, omvang en wijze van uitvoering geen significante gevolgen zal hebben. Deze maatregelen zullen ook moeten worden betrokken in het traject van de vergunningverlening, zoals aangegeven in de pkb.

De mate waarin effecten in de Waddenzee zich voordoen is afhankelijk van de omvang van de activiteit, de wijze van uitvoering, de locatie en het tijdstip van uitvoering. Gezien het abstractieniveau van de pkb zijn daar in deze beoordelingen geen kwantitatieve uitspraken over te doen. Dat moet gebeuren bij de toekomstige vergunningverlening waarbij als beleidsuitgangspunt in de pkb is opgenomen dat plannen, projecten en handelingen alleen mogelijk zijn als zij passen binnen de hoofddoelstelling en als zij de toets van het afwegingskader, zoals vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, kunnen doorstaan. In die zin zou de pb ook wel een voortoets genoemd kunnen worden.

Van geval tot geval beoordeling en natuurgrenzen De kwalitatief van aard zijnde cumulatietabellen maken het mogelijk om bij een "van geval tot geval beoordeling" snel cumulatie met andere activiteiten te signaleren. Hierin ligt met name de toegevoegde waarde van de tabellen. Op het moment van beoordeling van een afzonderlijke activiteit is de eventuele cumulatie veel duidelijker te bepalen omdat op dat moment locatie, intensiteit, omvang en wijze van uitvoering van de activiteit concreet bekend zijn.

Het ontbreken van een kwantitatief cumulatieoverzicht op het abstractieniveau van de pkb betekent dat nog veel systeemonderzoek nodig is. Aan de hand daarvan zal moeten blijken of het mogelijk is een werkbaar systeem van strikte natuurgrenzen op te stellen. Op dit moment kan alleen met behulp van monitoring en op het niveau van concrete vergunningverlening worden nagegaan op welke wijze het natuurlijk systeem van de Waddenzee wordt beïnvloed door menselijke activiteiten. In de pkb heeft het kabinet al aangegeven niet te verwachten dat een systeem van natuurgrenzen al in de planperiode operationeel zal kunnen zijn.

Reikwijdte De pb is uitsluitend bedoeld om voorgenomen beleid te beoordelen op de natuureffecten, dat wil zeggen het beleid zoals verwoord in het aangepast deel 3 van de pkb Waddenzee. In de systematiek van een pb worden, in tegenstelling tot een smb, geen beleidsalternatieven beoordeeld.

Werkwijze De uitgevoerde pb is onderworpen aan een audit door de directie Kennis van het ministerie van LNV en aan een juridische audit door een interdepartementale juridische werkgroep. Mede op basis hiervan is het kabinet van mening dat de pb op een juiste wijze is uitgevoerd en dat gebruik is gemaakt van de best beschikbare kennis en van expert-judgement. Insprekers hebben geen informatie aangedragen, die nog niet in de pb is gebruikt en welke tot andere conclusies zou leiden. De opmerking van de Raad voor de Wadden laat het kabinet geheel voor rekening van de Raad. De pb heeft voor een aantal activiteiten geleid tot aanpassingen en verdere toelichting in de pkb Waddenzee van het aanvankelijk voorgestelde beleid. Verder zullen de opgedane inzichten betrokken worden bij de verdere beleidsimplementatie, zoals ook al is aangegeven in de pkb. Het kabinet streeft naar een praktische en efficiënte aanpak van het eventueel gecombineerd uitvoeren van toekomstige passende en strategische milieubeoordelingen, waarbij zij aantekent dat volgens de richtlijn de smb als zelfstandig document herkenbaar dient te blijven.

C) Wijziging van de pkb-tekst

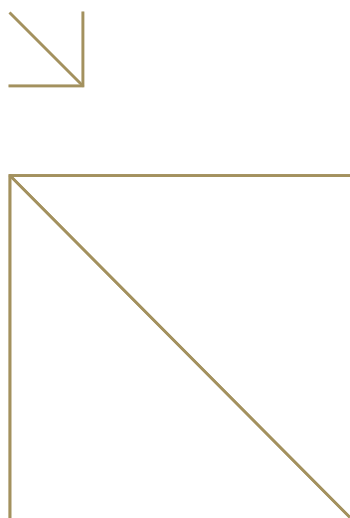
Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

7.2 Inhoudelijk

Scheepvaart

A) Reacties

113	De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties geven aan niet in te kunnen stemmen met de conclusie dat waterstaatswerken de natuurlijke kenmerken niet zullen aantasten. Niet alle vaargeulen zijn gelijk.
113	Volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties had behalve de uitzonderingen op de maximale vaarsnelheid van 20 km/uur had ook die maximale vaarsnelheid zelf getoetst dienen te worden. Op veel plaatsen in de Waddenzee kan een snelheid van 20 km/uur zeer verstorend zijn voor mens en dier.

B) Kabinetsstandpunt

Uiteraard heeft het op diepte houden van de vaargeulen effecten. Op basis van de in de pb genoemde literatuur wordt evenwel geconcludeerd dat deze effecten niet significant zijn en dat de natuurlijke kenmerken derhalve niet worden aangetast. Het beoordelen van de afzonderlijke baggerwerken vindt plaats bij de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Uit de pb blijkt dat het – bij uitzondering – harder varen dan 20 km/uur niet leidt tot significante gevolgen voor de Vogel- en Habitatwaarden. Het kabinet gaat ervan uit dat dit dan ook geldt voor de maximumsnelheid zelf. Bovendien is in de pkb vermeld dat “voor delen van de Waddenzee die vanwege hun natuurwetenschappelijke waarden in het bijzonder moeten worden ontzien verdere vaarbeperkingen kunnen worden ingesteld”.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Burgerluchtvaart

A) Reacties

69, 113

Het gebruikte onderzoek in de pb met betrekking tot de effecten van vlieghoogtes is volgens een aantal sprekers niet van toepassing voor de Waddenzee. Andere rapporten leiden tot andere conclusies over de schadelijkheid.

B) Kabinetsstandpunt

De in de pb gebruikte literatuur bestaat uit recente, specifiek voor de Waddenzee geschreven studies naar de relatie vogels en luchtvaart, aangevuld met literatuur betreffende de algemene principes van vogelverstoring door vliegtuigen. In de door de spreker genoemde literatuurstudie van Krijgsveld e.a. (2004) wordt geconcludeerd dat verstoringseffecten op populatieniveau waarschijnlijk zijn bij schaarse broedvogels van goed toegankelijke terreinen als kustgebieden (stranden, strandvlaktes, zandplaten, eilanden en duinen) en heidevelden (stuifzanden). Dit wordt met name toegeschreven aan landrecreatie (wandelaars en uitlaten van honden).

In de pkb geldt de uitzondering op de minimale vlieghoogte van 450 meter als de weersomstandigheden daar aanleiding toe geven. Dan mag in drie corridors lager worden gevlogen. Vliegtuigen in deze corridors verstoren incidenteel slechts een zeer klein deel van de genoemde gebieden. Het kabinet is derhalve van mening dat de door de spreker aangedragen studie niet tot andere conclusies komt.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Diepe delfstoffen

A) Reacties

- C,
67, 98
- Door de Commissie m.e.r. wordt ingestemd met de globale beoordeling van de gaswinning. Ook door twee mijnbouwbedrijven wordt ingestemd met de conclusie uit de pb dat nieuwe proefboorlocaties buiten VHR-duintypen en gaswinning geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee veroorzaken. Op detailniveau zijn door deze insprekers een aantal tekstwijzigingsvoorstellen voor de pb gedaan.
- 88
- Volgens een mijnbouwbedrijf is de in de pb (en smb) weergegeven stelling dat de behoefte aan seismisch onderzoek de komende tien jaar niet groot is, voorbarig.
- 98
- Bestaande gaswinninglocaties in de Waddenzee en toekomstige proefboringen en winningen vanuit deze locaties zijn ten onrechte niet in de pb betrokken. Bezwaar wordt gemaakt tegen de stelling dat in het Zuidwalgebied geen verdere exploratieactiviteiten zijn voorzien door de operator van dit platform.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet is verheugd over de instemmende reacties.

Het op dit moment onder de Mijnbouwwet in vergunning gegeven areaal binnen het pkb-gebied is nagenoeg geheel bedekt met de moderne vorm van 3D-seismiek, waarmee in die gebieden detailinformatie is verkregen over de opbouw van de diepe ondergrond. Toekomstige behoefte aan verwerving van additionele seismische gegevens zou kunnen ontstaan door:

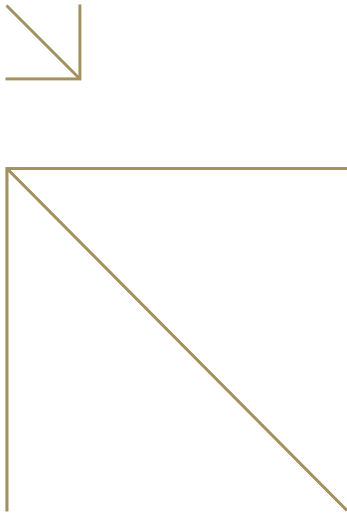
- nadere verklaring van de omvang of het productiegedrag van producerende aardgasvoorkomens;
- verkenning van het gebied binnen het pkb-gebied, dat nu nog niet met moderne seismiek is bedekt;
- nieuwe technologische doorbraken op het gebied van verwerving of verwerking van seismische gegevens.

Of, wanneer en waar een behoefte aan additioneel seismisch onderzoek zal ontstaan is niet met zekerheid aan te geven, doch wordt thans niet concreet voorzien. De mogelijkheid om additionele seismische gegevens te verwerven blijft inderdaad te allen tijde bestaan.

Over de bestaande gaswinning in de Waddenzee en eventuele toekomstige proefboringen en winningen vanuit deze winninglocaties doet de pkb geen expliciete beleidsuitspraken. Dit leidt er toe dat voor deze (toekomstige) activiteiten geen afzonderlijke beoordeling is gedaan. De bestaande gaswinning bij Zuidwal is wel meegenomen in de cumulatieparagraaf van de pb.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Windturbines

A) Reacties

121 Volgens een inspreker is ten onrechte de plaatsing van windmolens niet meegenomen in de pb.

B) Kabinetsstandpunt

Plaatsing van windturbines is niet meegenomen in de pb, omdat de pkb plaatsing van windturbines in de Waddenzee niet toestaat. Plaatsing van windturbines in de nabijheid van de Waddenzee wordt van geval tot geval beoordeeld. Deze laatste beleidsuitspraak in de pkb is onvoldoende concreet om aan een passende beoordeling te onderwerpen.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Militaire activiteiten

A) Reacties

77 De pb van de militaire activiteiten zou volgens insprekers onvoldoende recht doen aan de feitelijke
113 situatie. Met name de verstoring door vliegbewegingen wordt onvoldoende onderkend. De intensiteit van de vluchten had meegenomen moeten worden in de beoordeling. Getwijfeld wordt aan de bronnen waaruit zou blijken dat verstoring van de fauna beperkt is. Gevraagd wordt welke gevolgen de uitstoot van kerosine en roet hebben.

113 Ook wordt de pb te globaal bevonden. Er had per oefenterrein, per type vliegtuig etc. een beoordeling uitgevoerd moeten worden. Bovendien is niet alle beschikbare literatuur en jurisprudentie meegenomen in de beoordeling.

B) Kabinetsstandpunt

Uit de bij de pb gevoegde formats blijkt welke literatuur is gebruikt om de conclusies te formuleren. Ook is rekening gehouden met recente jurisprudentie. Er is naar het oordeel van het kabinet gebruik gemaakt van de best beschikbare kennis en expert-judgement. Insprekers hebben geen kennis aangedragen die nog niet bij de pb was betrokken en welke tot andere conclusies zou leiden. Ten aanzien van de intensiteit van de vluchten wordt in de passende beoordeling aangegeven dat het aantal vluchten naar schietrange De Vliehors in de periode 1994 tot 2003 met bijna 45% is gedaald. Daarmee zijn eveneens de effecten navenant kleiner geworden. Er is het kabinet geen wetenschappelijke literatuur bekend waaruit zou blijken dat de uitstoot van kerosine en roet significante gevolgen heeft voor de Vogel- en Habitatwaarden. Hierbij dient bedacht te worden dat de oefeningen boven de Vliehors al sinds 1948 plaatsvinden. De pb is uitgevoerd op het abstractieniveau van de pkb Waddenzee. Een pb op het detailniveau dat de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties wenst is pas aan de orde bij de vergunningverleningprocedure voor afzonderlijk militaire activiteiten.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Visserij

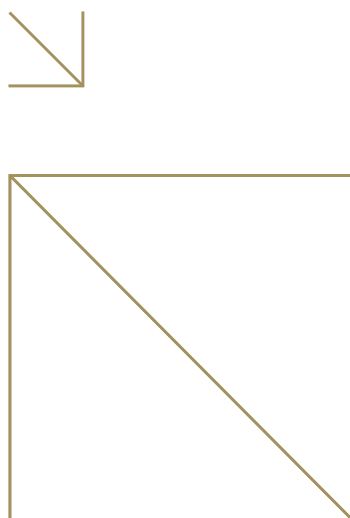
A) Reacties

155
39	Met de conclusie van de pb met betrekking tot de garnalenvisserij wordt door een aantal belanghebbenden niet ingestemd; er zijn volgens hen beslist geen significante gevolgen. Volgens een aantal gezamenlijke visserijorganisaties blijkt uit onderzoek dat de gevolgen van verstoring van de bodem of het bodemleven door bodemvisserij vaak niet of slechts tijdelijk waarneembaar is.
85, 106, 111, 113,
119	Volgens een aantal andere insprekers is de garnalenvisserij wel degelijk schadelijk. In de pb is ten onrechte literatuur die dit aantoont, niet meegenomen.
113	De effecten van de voorjaarsmosselzaadvisserij zijn volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties niet volledig beschreven. Deze visserij leidt immers tot belemmering van ongestoorde ontwikkeling van sublitorale mosselbanken.
C	De Commissie m.e.r. acht het blijven toelaten van de mosselzaadvisserij en de garnalenvisserij niet in overeenstemming met de Natuurbeschermingswet 1998, die uitgaat van het voorzorgsbeginsel (niet toelaten) of toelating onder randvoorwaarden die het optreden van significante gevolgen uitsluit. Daarnaast meent de Commissie m.e.r. dat niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat de handmatige kokkelvisserij significante negatieve gevolgen veroorzaakt.

B) Kabinetsstandpunt

De gevolgen van de garnalenvisserij voor de ontwikkeling van sublitorale bodemfauna zijn niet bekend. Er is tot op heden onvoldoende kennis over de effecten op de (her)vestiging van bepaalde onderwaterfauna door de frequente bevissing van wadgeulen. Op dit moment zijn er geen wetenschappelijk onderbouwde aanwijzingen dat de al eeuwen plaatsvindende garnalenvisserij in de Waddenzee tot significante effecten leidt. Het kabinet zet in op het opheffen van de lacunes in kennis. De door insprekers genoemde literatuur geeft aan dat er mogelijk effecten zijn als gevolg van de bijvangst. Deze informatie heeft echter in het verleden reeds geresulteerd in de verplichting tot het gebruik van een zogenaamde zeeflap waardoor de bijvangst verminderd wordt en tot het gebruik van roterende spoelsorteerapparatuur waardoor sterfte van de aan boord gebrachte bijvangst sterk wordt gereduceerd. Door deze maatregelen is de hoeveelheid bijvangst afgenomen en de overleving van de nog aanwezige bijvangst sterk verbeterd.

In het kader van het zogenaamde PRODUS-onderzoek worden de effecten van de voorjaarsmosselzaadvisserij onderzocht. Hiertoe zullen in 2006 sublitorale plekken in de Waddenzee aangewezen worden als gesloten gebied voor de schelpdiervisserij.

Ten aanzien van de opmerking van de Commissie m.e.r. over toepassing van het voorzorgsbeginsel op de garnalen- en mosselzaadvisserij is het kabinet een andere mening toegedaan. Op het abstractieniveau van een pkb werkt het voorzorgsbeginsel niet dusdanig door dat dergelijke activiteiten bij voorbaat als niet toegestaan aangemerkt zouden moeten worden. Het natuurbelang zal weer worden meegewogen bij nadere besluiten en/of vergunningen. Binnen die concretiseringslag zullen alle relevante aspecten worden meegenomen (bijvoorbeeld mitigerende maatregelen, lopend onderzoek e.d.).

Wat betreft de handmatige kokkelvisserij deelt het kabinet het oordeel van de Commissie m.e.r. niet. In de pkb is een maximum gesteld aan de handkokkelvisserij, aan wat er in potentie van het kokkelbestand in de Waddenzee mag worden opgevest. De 20 verleende vergunningen zijn overdraagbaar. Uitbreiding van het aantal handkokkelvergunningen wordt overwogen, maar zal worden getoetst aan de voorwaarden van de Natuurbeschermingswet 1998. De vergunningverlening vindt jaarlijks plaats. Daarbij zullen de aanwezige omvang van het kokkelbestand in relatie tot de benodigde voedselvoorraad en de mogelijke effecten op verstoring worden meegenomen. In de loop van 2006 zal meer duidelijkheid komen over de uitbreiding van de vergunningen. Volgens het kabinet kan door de voorwaarden bij de vergunningen met zekerheid worden uitgesloten dat de handmatige kokkelvisserij significante negatieve gevolgen veroorzaakt.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Mechanische pierenwinning

A) Reacties

76, 154

Insprekers zijn van mening dat de beoordeling van de mechanische pierenwinning niet voldoet aan de eisen voor een passende beoordeling. Onder meer de huidige praktijk en een aantal onderzoeksconclusies zijn niet juist weergegeven. De eindconclusie wordt overigens wel ondersteund. Ingestemd wordt met de conclusie in de pb, hetgeen volgens de inspreker betekent dat het uitsterfsysteem kan komen te vervallen.

B) Kabinetsstandpunt

Op het abstractieniveau van de pkb Waddenzee voldoet de pb van de pierenwinning aan de gestelde eisen. Ook zijn voor dit niveau de onderzoeksconclusies op een juiste wijze gehanteerd. Op het niveau van de afzonderlijke vergunningverlening vindt een meer gedetailleerde passende beoordeling plaats. De pb voor de mechanische pierenwinning heeft als eindconclusie dat, op basis van het huidige gebruik en omvang, de gestelde voorwaarden en het huidige uitsterfbeleid, er geen sprake zal zijn van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied. Hierbij telt het niet overdraagbaar zijn van de vergunningen duidelijk mee. Zonder uitsterfbeleid zou de activiteit op den duur steeds andere nieuwe gebieden in de Waddenzee vergen omdat de bestaande wingebieden na verloop van tijd een te geringe productiviteit kennen. Het kabinet vindt het ongewenst dat deze activiteit met een aantal negatieve, zij het geen significante, gevolgen zich in de loop der jaren naar andere delen van de Waddenzee verplaatst. De conclusie dat het uitsterfsysteem kan vervallen wordt dan ook niet door het kabinet gedeeld.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

7.3 Erratum

A) Reacties

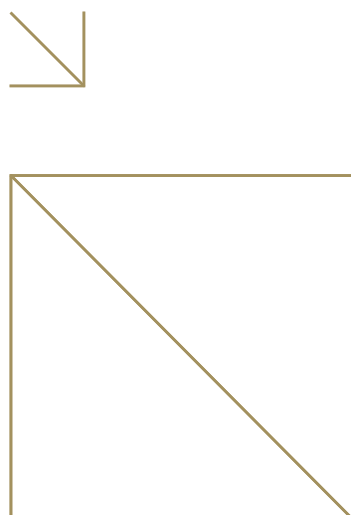
- 94, 98 Een inspreker mist de nieuw te bouwen derde spuisluis in de Afsluitdijk in paragraaf 7.2B van de pb. Een andere inspreker is het niet eens met de aanduiding “Bovenlokaal, Doorlopend en Onherstelbaar” voor de effecten van gaswinning op watersystemen en waterkwaliteit, mede gezien hetgeen in het format staat.
- 22, 41, 67, 94, 98 Met betrekking tot enkele tabellen en kaarten zijn door een aantal insprekers specifieke onduidelijkheden of onjuistheden gesignaleerd.

B) Kabinetsstandpunt

De derde spuisluis in de Afsluitdijk is beoordeeld onder hoofdstuk 6.7.3.

Met betrekking tot de effecten van gaswinning op watersystemen geldt dat de aanduiding betrekking heeft op mogelijke binnendijkse bodemdaling die een toename van de zoute kwelstroom ten gevolge heeft. Na beëindiging van de gaswinning zal dit effect op het watersysteem zich niet meer herstellen. Ter verduidelijking van de in de pb gepresenteerde tabellen het volgende:

- Bij de pb is rekening gehouden met alle mogelijke mitigerende maatregelen om de negatieve effecten van de activiteit te verkleinen of te voorkomen. Het resterende effect is gescoord in de tabellen.
- De VHR-lijn verplicht tot het nagaan of zich negatieve gevolgen kunnen voordoen. Een score in de verschillende tabellen betekent daarom niet dat deze zich altijd voor zullen doen. Daarnaast kan de beïnvloeding (bijvoorbeeld bodemdaling kwelders) in een aantal gevallen mogelijk enig positief effect hebben (minder snelle veroudering van de kwelder)
- Indien is aangegeven dat een activiteit een onherstelbaar effect kan hebben dan betekent dat niet automatisch dat sprake is van een significant effect. Van dit laatste is alleen sprake als één van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Waddenzee in gevaar komt.
- De in de tabellen vermelde herstelduur heeft betrekking op de tijd die het kost voordat – na beëindiging van de activiteit – de negatieve gevolgen ervan zijn verdwenen.

C) Wijzigingen in de passende beoordeling

De in de inspraak genoemde voorstellen op detailniveau hebben geleid tot onderstaand erratum bij de passende beoordeling.

p. 114, punt 5	'...behoudens als exploratieactiviteiten VANAF NIEUWE LOCATIES worden toegestaan in de op de eilanden gelegen duin-...'
p. 117, punt 6	'...de Groenknolorchis worden gevrijwaard van de eventuele NEGATIEVE effecten van bodemdaling door gaswinning.'
p. 195, tabel 1A	In rij "Winning van gas" onder de balken "1330" resp. "Duinen" LDO (lokaal, doorlopend, onherstelbaar effect) vervangen door LDM (lokaal, doorlopend, meerdere jaren effect).
p. 197, tabel 1B	In rij "Bestaande gaswinning" onder de balk "Duinen" LDO vervangen door LDM.
p. 198, tabel 2A	In rij "Winning van gas" onder de balk "Duinen" LDO vervangen door LDM.
p. 200, tabel 2B	In rij "Bestaande gaswinning" onder de balk "Verstoring morfologie, sedimentatie" opnemen LDM.

7.4 Pkb-wijzigingen in relatie tot de pb (en smb)

Het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee is onderworpen aan een passende beoordeling zoals verplicht gesteld in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Na de inspraak is de pkb-tekst van het concept aangepast deel 3 op een aantal punten gewijzigd. De projectgroep met deskundigen die de pb en smb heeft uitgevoerd, heeft zich ook nog eens over deze wijzigingen na de inspraak gebogen, met als vraag of de wijzigingen zouden kunnen leiden tot andere uitkomsten van de uitgevoerde beoordelingen. Hieronder staan de resultaten van die analyse beschreven.

Wijzigingen van de pkb-grens De pkb-grens is gewijzigd bij het Oostelijk Ras (ten oosten van de haven van Terschelling). Het Oostelijk Ras is buiten het pkb-gebied gelegd. Ook de veerdammen bij Schiermonnikoog, Nes en Holwerd en de jachthaven van Schiermonnikoog zijn buiten de pkb-grens gelegd. Daarnaast heeft een correctie van de pkb-grens plaatsgevonden in het noorden van Texel, rond camping 'De Robbenjager'. De wijzigingen leiden niet tot een andere uitkomst van de passende beoordeling, aangezien het pkb-gebied is verkleind. De pkb-beleidsbeslissingen betreffen uitsluitend het pkb-gebied en deze beleidsbeslissingen zijn reeds in de pb beoordeeld.

Vaargeuldiepte In paragraaf 3.2 d. over scheepvaart is een uitzondering gemaakt voor de vaargeuldiepte van de Eems. Deze vaargeul kán in uitzondering op de vastgestelde streefdiepte verder verdiept worden indien dit economisch rendabel is én indien dat past binnen het afwegingskader van de pkb. Deze uitspraak betekent dat wanneer er zich een project aandient voor de Eemshaven die scheepvaart met zich meebrengt die dieper steekt dan de voor de Eems vastgelegde streefdiepte 1993, de vaargeul uitgediept kan worden. Hieraan wordt expliciet de voorwaarde

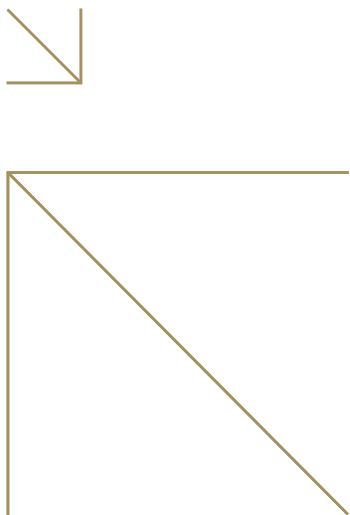
verbonden dat aangetoond is dat de baten van het project de kosten van de vaargeulverdieping (en het onderhoud) overstijgen en dat de verdieping, inclusief onderhoud mogelijk is gebleken, na het doorlopen van het afwegingskader uit de pkb. Dit laatste betekent dat eerst moet zijn aangetoond dat geen aantasting plaatsvindt van de natuurlijke kenmerken van het gebied. Gezien de aard van de gewijzigde beleidsuitspraak is de projectgroep van mening dat deze beleidsuitspraak op het concrete projectniveau zinvol nader passend beoordeeld kan worden. Dit dient te gebeuren op het moment dat de verdiegingsplannen in concreto bekend zijn.

Snelvaargebied In paragraaf 3.2 d. over scheepvaart en 3.2 o. over recreatie, is ten opzichte van de in de inspraak gebrachte pkb-tekst het snelvaargebied Texel - Oudeschild alsnog gehandhaafd. De uitkomsten van de passende beoordeling worden hierdoor niet beïnvloed, aangezien in de passende beoordeling reeds was uitgegaan van een in de pkb-tekst vermelde overgangstermijn van 3 jaar voordat het snelvaargebied zou worden gesloten. De effecten van het snelvaargebied zijn in de beoordeling dus al meegenomen. Uit een (in de inspraakversie van de Nota van Toelichting al aangehaalde) evaluatie van het snelvaren is gebleken dat de activiteiten in de snelvaargebieden slechts zeer geringe negatieve ecologische effecten hebben en dat de snelvaarzones niet leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken.

Burgerluchtvaart In paragraaf 3.2 e. over de burgerluchtvaart staat het verbod om te vliegen met ultra lichte vliegtuigen niet langer vermeld, omdat is gebleken dat deze vliegtuigen inmiddels moeten (en kunnen) voldoen aan het luchtverkeersreglement en daarmee ook moeten vliegen boven de minimale vlieghoogte van 450 meter. Aangezien de passende beoordeling is gebaseerd op die minimale vlieghoogte van 450 meter, kan volgens de projectgroep worden gesteld dat deze aanpassing van de pkb geen gevolgen heeft voor de uitkomst van passende beoordeling, zoals uitgevoerd op het abstractieniveau van de pkb.

Pkb-grensoverschrijdende uitspraken Havens en bedrijventerreinen en Diepe delfstoffen Uit de pkb zijn twee pkb-grensoverschrijdende uitspraken verwijderd, namelijk het verbod van het plaatsen van gaswinninginstallaties in de habitatrichtlijngebieden op de eilanden (3.2 k. Diepe Delfstoffen) en het verbod om havens en bedrijventerreinen uit te breiden in de habitatrichtlijngebieden op de eilanden (3.2 h. Havens en bedrijventerreinen). In de pkb Waddenzee worden namelijk geen toestemmende beleidsuitspraken gedaan met betrekking tot activiteiten in andere habitatrichtlijngebieden. Beide wijzigingen hebben volgens de projectgroep geen invloed op de uitkomsten van de passende beoordeling. In de pb wordt reeds gesteld dat er significante effecten zouden kunnen optreden in de habitatrichtlijngebieden op de eilanden wanneer hier bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen zouden plaatsvinden. Deze mogelijke significante effecten hebben geen betrekking op de waarden en kwaliteiten van de Waddenzee. Wel is de waarschuwing meegegeven in de Nota van Toelichting dat bij besluitvorming over ontwikkelingen in de habitatrichtlijngebieden op de eilanden er een kans bestaat op significante effecten (en er dus een pb moet worden uitgevoerd). Initiatieven aldaar dienen hoe dan ook getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet 1998 (vangnet).

Diepe Delfstoffen In de pkb is in het onderdeel 3.2 k. over diepe delfstoffen mogelijk gemaakt dat nieuwe opsporing en winning van gas ook wordt toegestaan vanaf bestaande platforms in de Noordzeekustzone, onder dezelfde voorwaarden als vanaf landlocaties. Deze wijziging heeft naar de

mening van de projectgroep geen consequenties voor de uitkomsten van de passende beoordeling, aangezien de uitkomsten van de geactualiseerde bodemdalingsstudie onverminderd van kracht blijven en omdat op de eventuele gevolgen van alle nieuwe gaswinning die plaatsvindt onder de Waddenzee wordt geanticipeerd met behulp van het 'hand aan de kraan' principe. Daarbij is niet de locatie van de winninginstallatie bepalend voor het bodemdalingseffect, maar de ligging van het gasveld en het tempo van de gaswinning. Op het abstractieniveau van de pkb en daardoor het abstractieniveau van de pb, is niet beoordeeld wat de effecten zijn van concrete voornemens voor gaswinning. Dit dient van geval tot geval te gebeuren.

De locatie is wel bepalend voor de effecten op landschap zoals in de smb is aangegeven. Echter, aangezien alleen de mogelijkheid wordt geopend van nieuwe gaswinning vanaf bestaande platforms, doen zich geen nieuwe extra landschapseffecten voor.

Windturbines In de pkb is paragraaf 3.2 l. over windturbines gewijzigd naar aanleiding van de inspraak. De zinsnede 'plaatsing van windmolens nabij de Afsluitdijk is ongewenst' is geschrapt, waardoor als uitspraak overblijft dat er in de Waddenzee geen windturbines mogen worden geplaatst. De pkb-tekst is daardoor restrictiever geworden. Dit heeft daarom geen consequenties voor de uitkomsten van de passende beoordeling.

Recreatie In paragraaf 3.2 o. over recreatie is het maximum aantal ligplaatsen in de waddenhavens verhoogd naar van 4400 naar 4600 ligplaatsen. Dit is gebeurd omdat er in de feitelijk bestaande situatie anno 2006 al ongeveer 4600 ligplaatsen aanwezig zijn (inclusief al in 'harde' plannen vastgelegde aantallen). Met dit pkb-beleid bevriest het kabinet de hoeveelheid ligplaatsen in de betreffende havens van de Waddenzee. Het in de pb beoordeelde maximum aantal ligplaatsen lag op 4400. De verhoging van het maximum aantal ligplaatsen met 200 is volgens de projectgroep dermate gering in relatie tot het abstractieniveau waarop de beoordeling heeft plaatsgevonden, dat het de uitkomsten van de passende beoordeling niet beïnvloedt. Dit des te meer daar de projectgroep geen wetenschappelijke literatuur bekend is waaruit zou blijken dat de huidige omvang van de waterrecreatie de Waddenzee (onevenredig) zwaar beïnvloedt.

Conclusie Gezien de bovenstaande bevindingen van de projectgroep is het kabinet van mening dat de aanpassingen als gevolg van de inspraak niet leiden tot andere conclusies van de uitgevoerde passende beoordeling van het aangepast deel 3 van de Derde Nota Waddenzee. Het kabinet beschouwt de pkb Waddenzee, ook na de wijzigingen op basis van de inspraak, derhalve als 'habitatproof'.

8. Strategische milieubeoordeling

8.1 Algemeen

A) reacties

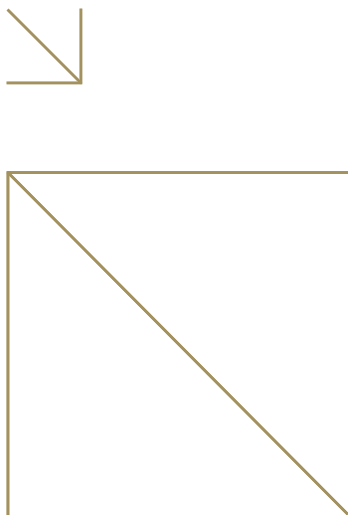
- C **De smb-richtlijn** De Commissie m.e.r. is van oordeel dat het smb-rapport helder is, en heeft waardering voor de kwaliteit van de informatie die in korte tijd bij elkaar is gebracht. De Commissie constateert dat aan de inhoudelijke eisen van de smb-richtlijn is voldaan. Het enige wat ontbreekt is een niet-technische samenvatting.
- D **Doorwerking smb** De Raad voor de Wadden adviseert om met de resultaten van de smb het ruimtelijk afwegingskader opnieuw te doorlopen, zodat de milieugevolgen in het ruimtelijk afwegingskader op een herkenbare wijze verwerkt worden in de pkb.
- 61 **Cumulatie** Een aantal insprekers is het niet eens met de conclusie dat de cumulatie van gevolgen van menselijke activiteiten niet lijkt te leiden tot significante verslechtering van de Waddenzee. De cumulatietoets is volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties strijdig met de door het kabinet ondersteunde advies van de AGW.
- 113
- 32, 80, 100 **Reikwijdte** De Kamers van Koophandel en ondernemersverenigingen zijn van mening dat er ook gekeken had moeten worden naar activiteiten die in de pkb onmogelijk zijn gemaakt zoals zeewaartse uitbreiding van havens of grotere verdieping van vaargeulen. Op grond daarvan kan vervolgens het beleid worden geherformuleerd

B) Kabinetsstandpunt

De smb-richtlijn Het kabinet is verheugd met het positieve oordeel van de Commissie m.e.r. Een niet technische samenvatting van de smb is opgesteld en toegevoegd in paragraaf 8.4.

Doorwerking smb Het kabinet heeft er bewust voor gekozen om in deze fase van de pkb-procedure de milieuvriendelijkste varianten uit de smb niet één op één door te vertalen in het pkb-beleid. Veelal zou hiermee ook een verdergaande uitwerking in de pkb zijn gegeven dan het kabinet voorstaat. Het kabinet wil niet onnodig treden in de verantwoordelijkheden van mede-overheden. De smb-richtlijn dwingt ook niet tot een één op één doorvertaling, maar vraagt alleen om de milieu-effecten van beleidsalternatieven in beeld te brengen. Bij de afweging op projectniveau spelen ook andere dan milieubelangen een rol. Per beoordeelde activiteit bevat de Nota van Toelichting echter wel de bevindingen van het smb-rapport en is geadviseerd om de milieuvriendelijkste alternatieven mee te nemen bij de verdere uitwerking van het pkb-beleid.

Cumulatie In de cumulatieparagraaf van de smb is vermeld dat de Waddenzee zich de laatste jaren op een groot aantal punten in gunstige zin ontwikkelt en op grond daarvan is geconcludeerd dat de cumulatie van effecten van menselijke activiteiten niet lijkt te leiden tot een significante verslechtering van de gunstige staat van instandhouding van de Waddenzee. Dit laat onverlet dat op een aantal in de beoordelingen genoemde punten nog sprake is van een negatieve ontwikkeling. Zo is het areaal aan ongestoorde wadplaten nog onvoldoende groot en is bij een aantal vogelsoorten

sprake van een negatieve trend. Met de beëindiging van de mechanische kokkelvisserij mag echter worden verwacht dat er meer ongestoorde wadplaten komen. En met betrekking tot de achteruitgang van een aantal vogelsoorten merkt het QSR op dat onduidelijk is of hierbij menselijke activiteiten een rol spelen. Bovendien kan de achteruitgang worden veroorzaakt door oorzaken elders langs de mondiale vogeltrekroutes, door klimaatverandering of door de teruglopende eutrofiëring van de Waddenzee, waardoor minder voedingsstoffen in de Waddenzee aanwezig zijn.

Reikwijdte In een smb dienen ook alternatieven voor de gepresenteerde beleidsuitspraken beoordeeld te worden. Dit dienen evenwel realistische alternatieven te zijn, waarbij bedacht moet worden dat de pkb al in een vergevorderd stadium van besluitvorming verkeerde, namelijk dat van een kabinetsbesluit. Er werd niet blanco gestart met de smb waarmee feitelijk meer sprake is van een ex post milieubeoordeling. Dit komt doordat er al volop aan de pkb werd gewerkt voordat de noodzaak van een smb bleek. Waar realistische alternatieven konden worden meegenomen is dit echter wel gebeurd.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

8.2 Inhoudelijk

Windturbines

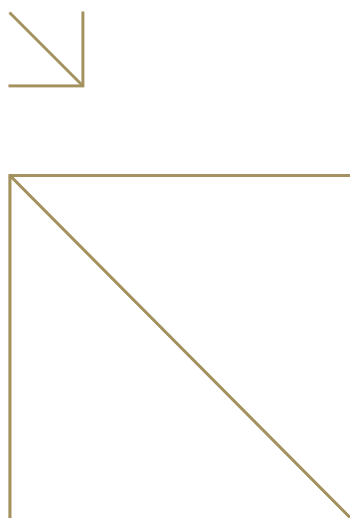
A) Reacties

41	Een spreker is van mening dat aangezien de pkb een van geval tot geval beoordeling voorschrijft voor binnendijkse windturbines er in de smb nog niets gezegd kan worden over de milieugevolgen. De smb doet dit volgens deze spreker echter wel, zonder enige onderbouwing.
61, 121	De passage waar staat dat er thans nog geen gesloten front van windmolens langs de kust staat wordt bestreden. De zichtbaarheid van windturbines is veel groter dan in de smb beschreven. Ten onrechte is de plaatsing van windmolens niet meegenomen in de smb.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet is van mening dat in zijn algemeenheid wel degelijk iets te zeggen valt over de milieugevolgen van binnendijkse windturbines aangezien hierover veel onderzoek beschikbaar is. In de cumulatieparagraaf is op basis daarvan aangegeven dat windturbines gevolgen hebben voor de milieuaspecten licht, natuur en landschap. Deze gevolgen zijn lokaal, doorlopend aanwezig en op korte termijn herstelbaar door afbraak van de turbine.

Het windturbinebeleid van de pkb kan als restrictief worden getypeerd. Plaatsing in de Waddenzee is niet toegestaan en nabij het pkb-gebied moeten windturbineprojecten worden getoetst aan het afwegingskader van de pkb. Om landschappelijke redenen hebben de provincies Groningen en Fryslân in hun streekplannen de mogelijkheden nabij het pkb-gebied ruimtelijk aanzienlijk ingeperkt. Dit alles heeft er toe geleid dat er slechts op enkele plekken nabij de Waddenzee windturbines staan.

In de smb is de plaatsing van windturbines wel 'meegenomen'. In de cumulatietoets is namelijk de vraag beantwoord of het pkb-beleid voor windturbines nabij de Waddenzee kan leiden tot aantasting van de openheid van de Waddenzee en tot aantasting van de karakteristieke horizon. De beoordeling hiervan luidt, dat er geen sprake is van aantasting van de karakteristieke horizon omdat er geen sprake is van een hek-effect. Tevens is in de smb aangegeven dat het voor het landschap belangrijk is dat rond de Waddenzee niet een aaneengesloten front van windmolens komt te staan en dat dit een punt van aandacht is voor het bevoegd gezag bij de besluitvorming over nieuwe initiatieven.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Diepe delfstoffen

A) Reacties

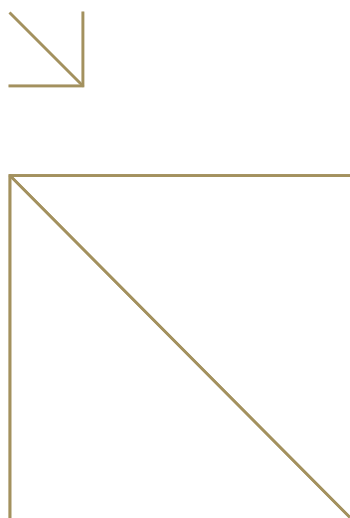
61, 67	Een inspreker is het niet eens met de conclusies over de milieugevolgen van de gaswinning., De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. stemt in met de eindconclusies van de smb met betrekking tot opsporing en winning van gas. Op detailpunten worden suggesties gedaan voor aanvulling of verbetering van de teksten.
88	De in de smb (en pb) weergegeven stelling dat de behoefte aan seismisch onderzoek de komende tien jaar niet groot is, vindt een inspreker voorbarig.
98	Bestaande gaswinninglocaties in de Waddenzee en toekomstige proefboringen en winningen vanuit deze locaties zijn ten onrechte niet in de smb betrokken. Bezwaar wordt gemaakt tegen de stelling dat in het Zuidwalgebied geen verdere exploratieactiviteiten zijn voorzien door Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V., de operator van dit platform.
113	Een tijdelijke aantasting van milieuwaarden door een proefboortoren is volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties evengoed een aantasting; de smb gaat hieraan voorbij.

B) Kabinetsstandpunt

Het kabinet betreurt het dat de inspreker zich niet heeft laten overtuigen door de actualisering van de bodemdalingstudie die volgens een door drie onafhankelijke hoogleraren uitgevoerde audit de toets der kritiek volledig kan doorstaan. Op basis hiervan is het kabinet van mening dat gaswinning "met de hand aan de kraan" in de Waddenzee mogelijk is onder de in de pkb vastgelegde voorwaarden.

Het op dit moment onder de Mijnbouwwet in vergunning gegeven areaal binnen het pkb-gebied is nagenoeg geheel bedekt met de moderne vorm van 3D-seismiek, waarmee in die gebieden detail-informatie is verkregen over de opbouw van de diepe ondergrond. Toekomstige behoefte aan verwerving van additionele seismische gegevens zou kunnen ontstaan door:

- nadere verklaring van de omvang of het productiegedrag van producerende aardgasvoorkomens;
- verkenning van het gebied binnen het pkb-gebied, dat nu nog niet met moderne seismiek is bedekt;
- nieuwe technologische doorbraken op het gebied van verwerving of verwerking van seismische gegevens.

Of, wanneer en waar een behoefte aan additioneel seismisch onderzoek zal ontstaan is niet met zekerheid aan te geven, doch deze activiteit wordt thans niet concreet voorzien. De mogelijkheid om additionele seismische gegevens te verwerven blijft inderdaad te allen tijde bestaan.

Over de bestaande gaswinning vanaf locaties in de Waddenzee doet de pkb geen beleidsuitspraken. De bestaande gaswinning in de Waddenzee is behandeld in de cumulatieparagraaf van de smb. Nieuwe boringen en winningen vanuit bestaande winninglocaties in de Waddenzee zijn niet beschouwd omdat dit niet is toegestaan, ook niet vanaf de bestaande locatie Zuidwal. Het kabinet is het niet eens met de opmerking van de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties over de aantasting door proefboortorens. Zowel in de betreffende beoordelingstabel als in de milieubeoordeling is in de smb aangegeven dat een aantal milieuaspecten licht negatief beïnvloed kunnen worden door de tijdelijke plaatsing van een proefboortoren.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

Militaire activiteiten

A) Reacties

113

De smb is volgens de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties niet volledig; onder meer de militaire activiteiten hadden aan een beoordeling onderworpen dienen te worden

B) Kabinetsstandpunt

Beleidsuitspraken in de pkb zijn smb-plichtig als deze mogelijke aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Er hoeft dus niet voor alle beleidsuitspraken een smb gemaakt te worden. Aanzienlijke gevolgen kunnen zich voordoen bij mer-plichtige activiteiten en bij activiteiten met mogelijk significante gevolgen. De beleidsuitspraken met betrekking tot de militaire activiteiten vallen hier naar het oordeel van het kabinet niet onder. Overigens zijn de militaire activiteiten wel meegenomen in de cumulatieparagraaf van de smb.

C) Wijziging van de pkb-tekst

Er zijn voor dit onderwerp geen wijzigingen doorgevoerd in de pkb-tekst.

8.3 Erratum

A) Reacties

22,41, 67, 94, 98

Met betrekking tot enkele tabellen en kaarten zijn door een aantal insprekers onduidelijkheden of onjuistheden gesignaleerd.

B) Kabinetsstandpunt

Ter verduidelijking van de in de smb gepresenteerde tabellen het volgende (en in aanvulling op paragraaf 7.3 van deze Nota van Antwoord):

- Bij de pb is rekening gehouden met alle mogelijke mitigerende maatregelen om de negatieve effecten van de activiteit te verkleinen of te voorkomen. Het resterende effect is gescoord in de tabellen. In een smb is dit niet gebruikelijk; daarin geven de tabellen aan of één of meer van de milieuaspecten negatief beïnvloed zouden kunnen worden.
- In de tabellen 7.1 t/m 7.4 van de smb is een deel van de legenda weggefallen. Hierdoor ontstaat verwarring tussen het gebruik van het cijfer '0' (neutraal effect) en de letter 'o' (onherstelbaar effect). De complete legenda staat wel op blz. 231 van de smb.

C) Wijzigingen in de strategische milieubeoordeling

Een niet-technische samenvatting van de smb is opgesteld en opgenomen in paragraaf 8.4 van deze Nota van Antwoord.

De in de inspraak genoemde voorstellen op detailniveau hebben geleid tot onderstaand erratum bij de strategische milieubeoordeling:

p. 80, kaart 5.3	Op de kaart dient Harlingen niet alleen als een industrie- en jachthaven te worden aangeduid, maar ook als veerhaven.
p. 106, tabel	Achter 'het landschap van de eilanden' dient het streepje (minnetje) in de eerste kolom vervangen te worden door een 0 (nul)
p. 115, punt 3	'Volgens opgave uit het winningsplan ...' wijzigen in: 'Volgens HET HUIDIGE winningsplan Ameland ...'
p. 115	'Wel zal de voor ombouw van bestaande proefboringen naar productieboringen het gebruik van boorinstallaties nodig zijn op de reeds aanwezige beoogde winningslocaties.' wijzigen in: 'Wel zal VOOR DE INGEBRUIKNAME VAN DE BESTAANDE GASPUTTEN ONDERHOUD NODIG ZIJN WAARBIJ GEBRUIK WORDT GEMAAKT VAN EEN BOORINSTALLATIE'
p. 122	'Door de bodemdaling komen dijken in het centrum van de dalingskom 10 tot 14 centimeter ten opzichte van de zeespiegel lager te liggen.' vervangen door: 'DOOR ZEESPIEGELSTIJGING KOMEN DIJKEN TEN OPZICHTE VAN DE ZEESPIEGEL LAGER TE LIGGEN. OOK DOOR BODEMDALING (AUTONOOM OF VANWEGE GASWINNING) KUNNEN DIJKEN TEN OPZICHTE VAN DE ZEESPIEGEL LAGER KOMEN TE LIGGEN'.

p. 126, punt 8

‘Dijkverzakking’
 vervangen door:
 ‘DIJKHOOGTEVERLAGING’.

p. 177-185

Tabellen 7.1 t/m 7.4
 Legenda is niet compleet, dit moet zijn:

De in de tabellen gehanteerde legenda is als volgt:

Grootte van het effect:

--- sterk negatief
 -- matig negatief
 - licht negatief
 0 neutraal
 + positief
 ++ matig positief
 +++ sterk positief

In geval van een negatief effect op het natuurlijke systeem, is de herstelduur na beëindiging van de ingreep:

K korte termijn effect (< 1jaar)
M meerdere jaren effect
O onherstelbaar effect

p. 181

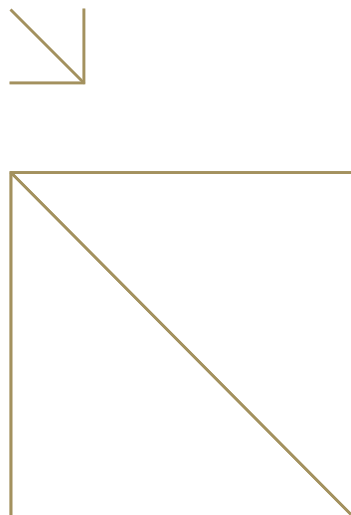
Tabel 7.3
 Bestaande gaswinnings (Slochteren, Ameland, BLIJA-FERWERDERADEEL en Zuidwal)

p. 215

Tabel 10.5 (titel)
 ‘Samenvatting van de gevolgen van het winnen van gas’
 vervangen door:
 ‘SAMENVATTING VAN DE GEVOLGEN VAN HET OPSPOREN VAN GAS’

p. 217

Tabel 10.6 (titel)
 ‘Samenvatting van de gevolgen van het opsporen van gas’
 vervangen door:
 ‘SAMENVATTING VAN DE GEVOLGEN VAN HET WINNEN VAN GAS’

8.4 Samenvatting van de strategische milieubeoordeling

Op verzoek van de Commissie m.e.r. is een niet-technische samenvatting van de smb opgesteld en in deze paragraaf opgenomen.

Wat is een strategische milieubeoordeling?

Een strategische milieubeoordeling (verder afgekort als smb) is een wettelijke verplichting van de Europese Unie om bij plannen en beleidsprogramma's van de overheid na te gaan welke gevolgen die plannen en beleidsprogramma's voor het milieu in de brede betekenis van dat woord kunnen hebben. Daarbij is het ook verplicht om realistische alternatieven te bekijken voor de activiteiten waarover die plannen en programma's gaan.

Een smb lijkt dus veel op een milieu-effectrapportage, een reeds jaren gangbare manier om milieugevolgen van concrete plannen te beschrijven. Ook daarbij moeten alternatieven worden onderzocht en moet de overheid bij het nemen van een uiteindelijk besluit toelichten hoe zij daarbij met de milieugevolgen rekening heeft gehouden. Verdere overeenkomsten zijn, dat aan het begin van de procedure de Commissie voor de milieu-effectrapportage en direct betrokken instanties adviseren over de onderwerpen die moeten worden onderzocht ("reikwijdte-notitie" bij een smb en "richtlijnen" bij een m.e.r.) en dat iedereen na publicatie van het milieuraapport kan aangeven of hij vindt dat het juist en volledig is. Indien aan de orde wordt de Commissie voor de milieu-effectrapportage gevraagd advies te geven over de uitgevoerde smb.

Het belangrijkste verschil met een m.e.r. is, dat een smb over strategische plannen abstracter is dan een m.e.r. over concrete projecten.

Waarom een smb bij de pkb Derde Nota Waddenzee?

De Europese richtlijn voor de smb wordt momenteel in Nederland ingevoerd. Daarbij is bepaald dat plannen waarvan de voorbereiding na 21 juli 2004 begint of die in werking treden na 21 juli 2006, moeten worden onderworpen aan een smb. Het kabinet heeft begin 2005 geconcludeerd dat de pkb Derde Nota Waddenzee waarschijnlijk pas na 21 juli 2006 zal worden vastgesteld. Zekerheidshalve heeft het kabinet daarom toen besloten een smb op te stellen.

Relatie tussen een smb en een passende beoordeling

In de Europese richtlijn voor de smb is bepaald dat over een plan of programma in ieder geval een smb moet worden opgesteld als het onderdelen bevat waarvoor op grond van de Habitatrichtlijn een passende beoordeling (pb) nodig is. Met een "passende beoordeling" wordt bedoeld: een nadere beoordeling van de mogelijke significante nadelige gevolgen van bepaalde activiteiten voor de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied dat wordt beschermd door de Vogel- of de Habitatrichtlijn. De Waddenzee valt onder de werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Uit de uitgevoerde pb van de pkb Waddenzee is gebleken dat bij enkele beleidsuitspraken significante gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Voor die beleidsuitspraken diende daarom ook een smb uitgevoerd te worden.

Bepaling van de reikwijdte van de smb

Voor in de pkb toegestane activiteiten met mogelijk aanzienlijke milieugevolgen dient volgens de richtlijn nagegaan te worden welke gevolgen zij zouden kunnen hebben voor het milieu. Mogelijk

aanzienlijke milieugevolgen zijn aan de orde bij:

- a. beleidsuitspraken over activiteiten die in de toekomst projecten mogelijk maken die m.e.r.-plichtig zijn;
- b. beleidsuitspraken waarvan bij de pb van de pkb Waddenzee niet kon worden uitgesloten dat er significante nadelige gevolgen voor een instandhoudingsdoelstelling kunnen optreden.

Volgens het eerste criterium zijn de volgende pkb-onderwerpen geselecteerd :

- ontwikkelen van zoet-zout-overgangen;
- aanleg van kabels en leidingen;
- bouwwerken ten behoeve van de afwatering;
- ligplaatsen voor de reactievaart;
- proefpercelen voor mosselkweek;
- opsporing en winning van gas;
- landinwaartse uitbreiding van havens en bedrijventerreinen.

Volgens het tweede criterium komen de volgende pkb-onderwerpen in aanmerking:

- mosselzaadvisserij;
- garnalenvisserij.

Voor deze negen door de pkb toegelaten activiteiten met mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zijn de gevolgen beschreven voor het milieu van het waddengebied. Daarbij gaat het om de bodem, het water, luchtkwaliteit, licht en duisternis, veiligheid, natuur, landschap en cultuurhistorie. De milieueffecten zijn in beeld gebracht zonder dat rekening is gehouden met mogelijke effectbeperkende (mitigerende) maatregelen. In de vergunningpraktijk zullen er altijd mitigerende maatregelen worden getroffen. Een ander belangrijk uitgangspunt is om bij de activiteiten te veronderstellen dat zij plaatsvinden op de manier en in een omvang zoals nu in het waddengebied gebruikelijk is (geen doemscenario's met betrekking tot ongebreidelde ontwikkelingen).

Conclusies over de onderzochte activiteiten

Alle smb-plichtige activiteiten blijken volgens de smb een licht tot matig negatieve invloed te kunnen hebben op de milieuwaarden van de Waddenzee. De meest negatieve effecten kunnen zich voordoen bij landinwaartse uitbreiding van havens en bedrijventerreinen en bij de aanleg van grote buisleidingen.

Conclusies over de onderzochte alternatieven

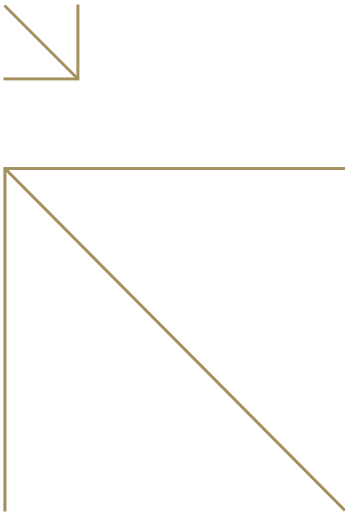
De in de smb gemaakte vergelijking van de beoordeling van de verschillende alternatieven voor een smb-plichtig onderwerp leidt tot de conclusie dat vanuit milieuoogpunt een voorkeur bestaat voor

- verbrakken van zoet water in plaats van verzoeten van zout water;
- uitbreiding (landinwaarts) van havens en bedrijventerreinen concentreren bij de grootste havenplaatsen in plaats van overal toestaan;
- gasopsporing vanaf het vaste land in plaats van vanaf de Waddeneilanden of vanuit de Noordzee.

Voor de overige alternatieven voor een smb-plichtige activiteit kon geen of weinig verschil in milieugevolgen worden gesignaleerd.

Conclusies over de cumulatie van milieu-effecten

Het is bij een smb ook verplicht om na te gaan, wat het opgetelde effect ('cumulatie') op het milieu is van alle activiteiten die in een gebied plaatsvinden én van activiteiten die van buitenaf invloed kunnen

hebben. Uit de smb blijkt dan het volgende:

- de milieuaspecten die het meeste kunnen worden beïnvloed zijn bodem en natuur. Op de tweede plaats komen water, veiligheid en landschap;
- de luchtkwaliteit en de natuurlijke duisternis staan het minste onder druk;
- de effecten zijn in de meeste gevallen lokaal, incidenteel en op korte termijn herstelbaar.

Belangrijk is hierbij, te weten dat hier geen echte optelling van kwantitatieve (hoeveelheden) effecten heeft plaatsgevonden, maar dat is geteld hoe vaak bepaalde scores zijn gegeven. Aan deze optelling kan daarom alleen een waarschuwend betekenissen worden toegekend.

In de smb wordt geconcludeerd dat de over de laatste jaren in grote lijn positieve beoordeling van de “staat van de Waddenzee” er op lijkt te duiden, dat de cumulatie van de huidige menselijke activiteiten in de Waddenzee niet leidt tot significante verslechtering van de Waddenzee.

Wel is het zaak om activiteiten die hoog scoren in de verschillende beïnvloedingstabellen goed te blijven volgen.

Tot besluit

In de smb wordt ook nagegaan welke gegevens nodig zijn voor het tijdig kunnen signaleren van negatieve verschijnselen in de Waddenzee. Dit leidt tot een voorstel voor een adequaat monitoringprogramma.

In aansluiting hierop wordt in de smb in grote lijnen aangegeven welke “leemten in kennis” er zijn, dat wil zeggen: welke onderdelen van het waddenecosysteem en of de beïnvloeding daarvan, door de mens nog onvoldoende worden begrepen.

Tot slot wordt in de smb aangegeven welke zorgvuldigheid nodig is bij de toekomstige afzonderlijke te nemen besluiten over vergunningen voor concrete activiteiten in en nabij de Waddenzee.

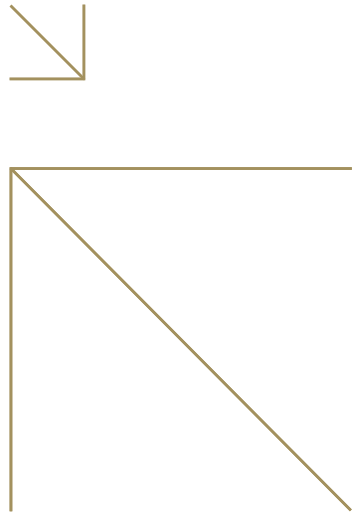
Lijst van gebruikte afkortingen

AEWA	African-Eurasian Waterbird Agreement
AGW	Adviesgroep Waddenzeebeleid ('commissie Meijer')
B&O-plan	Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied
Bwb	Beslissing van wezenlijk belang
Cbb	Concrete beleidsbeslissing
Commissie m.e.r.	Commissie voor de milieueffectrapportage
CCW	Coördinatiecollege Waddengebied
ICZM	Integrated Coastal Zone Management
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water
LNG	Liquid Natural Gas
LNV	Ministerie van landbouw, natuur en voedselkwaliteit
MER	Milieu Effect Rapport
MLA	Micro Light Aircraft
Nb-wet 1998	Natuurbeschermingswet 1998
NvT	Nota van Toelichting
NvV	Nota van Verantwoording
NWO	Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
Pb	Passende beoordeling
Pkb	Planologische kernbeslissing
QSR	Quality Status Report 2004
RCW	Regionaal College Waddengebied
ROB	Raad voor het Openbaar Bestuur
RvdW	Raad voor de Wadden
Smb	Strategische milieubeoordeling
ULV	Ultra Licht Vliegtuig
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
FROM	Ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening

Bijlage A: Lijst van insprekers

Lijst van insprekers op numerieke volgorde

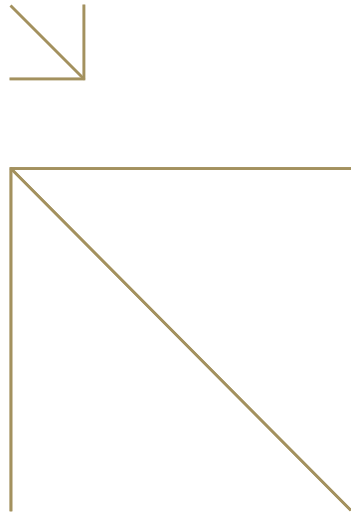
1	Feddema, P. ALDTSJERK
2	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
3	Groenendaal, H.A.M. SINT ANNAPAROCHIE
4	Stuurgroep Waddenprovincies, LEEUWARDEN (namens: Waddenprovincies Groningen, Fryslan en Noord – Holland)
5	Vries, D. de DEN HELDER
6	Vries, H.H. de DEN HELDER
7	Glazenburg, A.K. LAUWERSOOG
8	Watersportvereniging Ameland, BUREN FR
9	Peereboom, P. HURDEGARYP
10	Keegstra, L. NES GEM DONGERADEEL
11	Texel International Airport Holland, DE COCKSDORP
12	Vereniging van Toerzeilers, DEN HELDER
13	Wilde - Stuurman, M.C. de DEN BURG
14	Teso n.v. Texels Eigen Stoomboot Onderneming, DEN HOORN TEXEL
15	Vries, M.B. de ROTTERDAM
16	Siemeling, B. DEN BURG
17	Waterski Vereniging Texel, DEN BURG
18	Vereniging van Waddenzeegemeenten, DELFZIJL
19	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, PURMEREND
20	Draisma, W. MAKKUM FR
21	Acker, S. van SCHIERMONNIKOOG (mede namens: W. Penning)
22	Gemeente Harlingen, HARLINGEN
23	Leentvaar, T. DEN HELDER
24	Westbroek, L. DEN BURG
25	Smit, J.A. TERSCHELLING LIES
26	Vogelzang, F. PETTEN
27	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
28	Dijt, P.J. DEN BURG
29	Stapel, ir. H.W. DEN HELDER
30	Nederlandse Vissersbond, EMMELOORD
31	Watersportvereniging "Texel", DEN HOORN TEXEL
32	Kamer van Koophandel Groningen, GRONINGEN (mede namens: Kamer van Koophandel Friesland, Kamer van Koophandel Noordwest-Holland)
33	Taekema, A. SCHIERMONNIKOOG
34	Waterschap Noorderzijlvest, GRONINGEN
35	Camping de Robbenjager, DE COCKSDORP
36	Watersportverbond - werkgroep Noordkop Noord-Holland, ANNA PAULOWNA
37	Federatie Particulier Grondbezit, OOSTERWOLDE FR (mede namens: Gronings Particulier Grondbezit, Het Friesch Grondbezit (HFG))
38	Vereniging Avifauna Groningen, HOOGEZAND
39	Productschap Vis, RIJSWIJK ZH (mede namens: Nederlandse Vissersbond, Federatie van

	Visserijverenigingen, Producentenorganisatie (PO), Nederlandse Kokkelvisserij, PO Mosselcultuur, vereniging van handkokkelvisserij "Op Handkracht Verder", PO Schelpdiervisserij Noordzee, Nederlandse Bond voor Garnalenkustvisserij, Vereniging De mosselhandel en Nationaal Overleg Visafslagen.)
40	PvdA afdeling Ameland, HOLLUM (AMELAND)
41	Koop Duurzame Energie b.v., SLOCHTEREN
42	Sanderse, ing. R.W. DEN HELDER
43	Atlantis Sea Adventures (VOF Buisman, DEN OEVER
44	K.A.V.B. afdeling Texel, DEN HOORN TEXEL
45	Stichting Ronde om Texel, DEN BURG
46	Veen, T. van der DEN HELDER
47	Blauw, H.G. DEN BURG
48	Ingenieursbureau Boorsma b.v., DRACHTEN
49	Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA), UTRECHT
50	Gemeente De Marne, LEENS
51	Waddentravel, NES AMELAND
52	Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, DEN BURG (mede namens: Wageningen - Marien)
53	Gemeente Reimerswaal, KRUININGEN
54	Algemeen Belang Ameland, HOLLUM
55	Stichting Jachthavens Waddeneilanden, DEN BURG
56	Stichting 'it Eilaun', SCHIERMONNIKOOG
57	Stichting CREW, NES AMELAND
58	Texels Belang, DEN BURG
59	2 eensluidende reacties ontvangen
59 E-1	Paracentrum Texel BV, DE COCKSDORP
59 E-2	Tessel Air B.V., DE COCKSDORP
60	Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers, GRONINGEN
61	Busser, G. WARFFUM
62	Nederlandse Vereniging van Toerzeilers, ALPHEN AAN DEN RIJN (mede namens: Commissie Planologie)
63	Nuon, AMSTERDAM
64	Vereniging Wadvaarders, GRONINGEN
65	De Waddeneilanden, DEN BURG
66	Blaak, H. van de OUDESCHILD (mede namens: Vereniging 10 voor Texel)
67	Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V., ASSEN
68	HISWA Vereniging, (mede namens: RECRON)
69	Vinke, C.J. DE COCKSDORP
70	Knol - Licht, E.A. GARMERWOLDE
71	Boarnstra, B.L. STAVOREN
72	Stichting Ondernemersfederatie Westergozone, LEEUWARDEN
73	LTO Noord, DRACHTEN
74	Booij, J.C. DEN HELDER
75	Stichting Jachthaven de Oude Veerdam Schiermonnikoog, SCHIERMONNIKOOG

76	Vof Zee aashandel Arenicola, OOSTEREND NH
77	Stork, V.E. DE COCKSDORP
78	Katwijk, M.M. van NIJMEGEN
79	Frisia Zout B.V., HARLINGEN
80	Gewest Kop van Noord-Holland, SCHAGEN
81	Gemeente Delfzijl, DELFZIJL
82	Wieringen, M. van HAARLEM
83	Landschapszorg Texel, DEN HOORN TEXEL
84	Gemeente Den Helder, DEN HELDER (mede namens: gemeente Anna Paulowna)
85	Reneerkens, J. DEN HELDER
86	Gemeente Wieringen, HIPPOLYTUSHOEF
87	Staatsbosbeheer, DRIEBERGEN-RIJSENBURG
88	NOGEPA, 'S-GRAVENHAGE
89	Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens (RCNZ), DEN HELDER
90	ANWB, 'S-GRAVENHAGE
91	Nationaal Park Schiermonnikoog, LEEUWARDEN
92	Provincie Fryslan, LEEUWARDEN
93	Mekel, J.F. ROTTUM GN
94	Vogelwerkgroep Texel, OOSTEREND NH
95	Hattum, J. van DEN BURG
96	Nederlandse Waterski & Wakeboard Bond, AMSTERDAM
97	Vereniging SBE, DELFZIJL
98	Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V., HARLINGEN
99	Visserijbelangen Wieringen, DEN OEVER
100	Kamer van Koophandel Noordwest-Holland, ALKMAAR (mede namens: Helderse Haven- en Scheepvaartvereniging, Helderse Ondernemers Vereniging, LTO-Noord (regio Noord-Holland), MKB Noordwest-Holland, Ondernemers Federatie Kop van Noord-Holland, Ondernemersvereniging Anna Paulowna, Texels Verbond van Ondernemers)
101	17 eensluidende reacties ontvangen
101 E-1	Berg - Huisman, ir. C.H. van den EELDE
101 E-2	Borstlap, J. SCHIERMONNIKOOG
101 E-3	Borstlap, E. SCHIERMONNIKOOG
101 E-4	Eilander, J. EELDE
101 E-5	Lucardie - Samods, mr. Y. GRONINGEN
101 E-6	Lucardie, dr. A.P.M. GRONINGEN
101 E-7	Hauer, K. SCHIERMONNIKOOG (mede namens: B. Hauer, A. Hauer)
101 E-8	Abma, H. SCHIERMONNIKOOG
101 E-9	Klanne, M.P. SCHIERMONNIKOOG
101 E-10	Acken, S. van SCHIERMONNIKOOG (mede namens: W. Penning)
101 E-11	Zanten, A.A.B. van PATERSWOLDE
101 E-12	Hundscheid, M. ERICHEM
101 E-13	Jansen, M.J. IJMUIDEN (mede namens: C. Boissevain)
101 E-14	Schmels, I.C.G. HAARLEM
101 E-15	Landré, E. HUIZEN

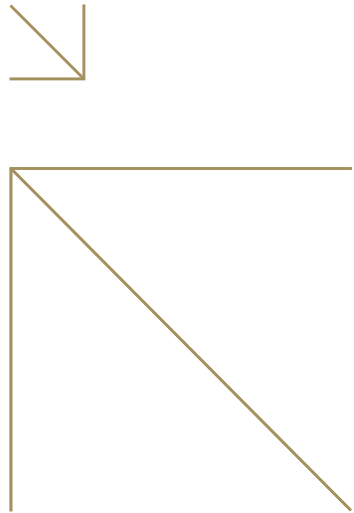
101	E-16	Landré - Boeschoten, M. HUIZEN
101	E-17	Landré, I. HUIZEN
102		VNO-NCW, 'S GRAVENAGE (mede namens: MKB - Nederland, VNO-NCW Noord, MKB Noord, VNO-NCW West, MKB Noordwest-Holland)
103		Gemeente Ameland, HOLLUM
104		Sportvisserij Nederland, BILTHOVEN
105		Watersportverbond, UTRECHT
106		Dekinga, A. SNAKKERBUREN (mede namens: A.N. Koolhaas)
107		TVL Texelse vereniging van logiesverstrekkers, DEN BURG
108		Tennet BV, ARNHEM
109		Wetterskip Fryslan, LEEUWARDEN
110		Gemeente Wunseradiel, WITMARSUM
111		Jonker - Ter Veld, W.L., VRIES
112		Stichting Natuur en Mens Texel, DEN BURG
113		Waddenvereniging, HARLINGEN (mede namens: Stichting Duinbehoud, Friese Milieufederatie, Milieufederatie Groningen, Milieufederatie Noord-Holland, It Fryske Gea, Stichting Het Groninger Landschap, Landschap Noord-Holland, Stichting Natuur en Milieu, Vereniging Natuurmonumenten, Verantwoord Beheer IJsselmeer, Vogelbescherming Nederland)
114		Natuur- en Milieuplatform Heerenveen, HEERENVEEN (mede namens: Friese Milieu Federatie)
115		CDA afdeling Ameland, BUREN FR
116		Veld, E. ter KORTENHOEF
117		Boven, J. van SCHIERMONNIKOOG
118		Gemeente Dongeradeel, DOKKUM
119		Stichting Wad, GRONINGEN
120		Ameland '82, NES AMELAND
121		Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
122		Wolf, ir, F. de, GROU
123		Schiermonnikogter Ondernemers Vereniging, SCHIERMONNIKOOG
124		Stichting Randland, MARRUM
125		Geertsema, J. FEERWERD (mede namens: de heer T. Leijen)
126		CDA, DEN BURG
127		TVO, DEN BURG
128		Langeveld, F. DEN BURG
129		Bruining, H. DE KOOG
130		Kriesch, A. VLIELAND
131		Algemeen Belang Vlieland, VLIELAND
132		Terschellinger Ondernemingsraad, TERSCHELLING HOORN
133		Zwol, I. van TERSCHELLING BAAIDUINEN
134		Wielen, H.K. van de TERSCHELLING MIDSLAND
135		Haan, W. de TERSCHELLING WEST
136		Vereniging op Goede Grond, OLDENZIJL
137		Rodenburg - Geertsema, B. AMSTERDAM
138		Stichting Het Groninger Landschap, HAREN GN
139		Bot, S. GRONINGEN

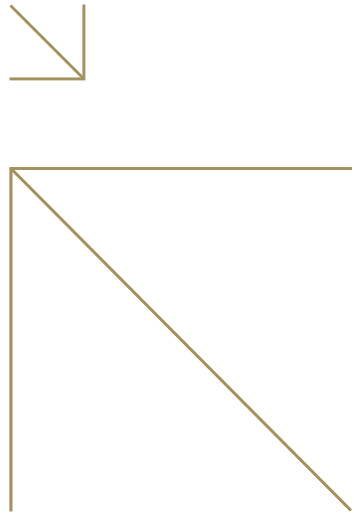
140	Vliegvereniging Westerwolde, EMMEN
141	Pals, F.F. OUDESCHIP
142	VNO-NCW Noord, HAREN GN
143	Vereniging Waddenzee 13 Gemeenten, HARLINGEN
144	HSBA (Harlingen Seaport Business Association), HARLINGEN
145	Friese Milieufederatie, LEEUWARDEN
146	Goeij, P. de GAAST
147	Augustijn, E.A.G. SCHIERMONNIKOOG
148	Loos, LAUWERSOOG
149	Koning, H. SCHIERMONNIKOOG
150	Haven en Scheepvaart Vereniging Den Helder, DEN HELDER
151	VVD afdeling Den Helder, DEN HELDER
152	Stichting Landschap Noord-Holland, CASTRICUM
153	MKB Noord-West Holland, DEN HELDER
154	Bedrijf H. Rotgans, HIPPOLYTUSHOEF
155	Wouda, A. STAVOREN
156	VVD Anna Paulowna, ANNA PAULOWNA
157	TS 31, FEERWERD
158	Stichting Ons Schellingerland, TERSCHELLINGER WEST
159	Stichting Texelse Sportraad, TEXEL (namens: de Waterskivereniging)
160	Eelman, C.J. OUDESCHILD
161	Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij, DEN BURG

Lijst van insprekers op alfabetische volgorde

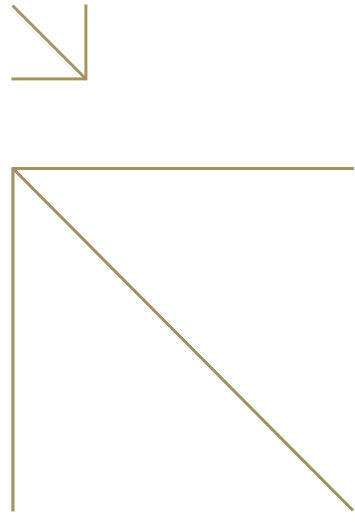
101 E-8	Abma, H. SCHIERMONNIKOOG
101 E-10	Acken, S. van SCHIERMONNIKOOG (mede namens: W. Penning)
21	Acker, S. van SCHIERMONNIKOOG (mede namens: W. Penning)
54	Algemeen Belang Ameland, HOLLUM
131	Algemeen Belang Vlieland, VLIELAND
120	Ameland '82, NES AMELAND
90	ANWB, 'S-GRAVENHAGE
43	Atlantis Sea Adventures (VOF Buisman, DEN OEVER
147	Augustijn, E.A.G. SCHIERMONNIKOOG
154	Bedrijf H. Rotgans, HIPPOLYTUSHOEF
101 E-1	Berg - Huisman, ir. C.H. van den EELDE
66	Blaak, H. van de OUDESCHILD (mede namens: Vereniging 10 voor Texel)
47	Blauw, H.G. DEN BURG
71	Boarnstra, B.L. STAVOREN
74	Booij, J.C. DEN HELDER
101 E-3	Borstlap, E. SCHIERMONNIKOOG
101 E-2	Borstlap, J. SCHIERMONNIKOOG
139	Bot, S. GRONINGEN

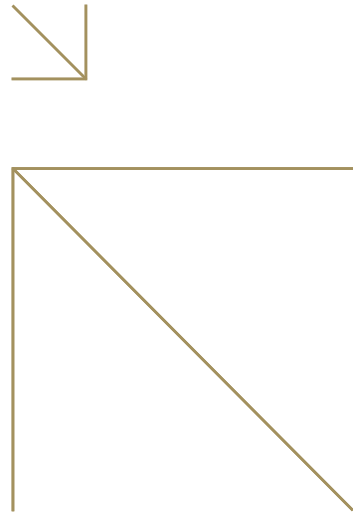
117	Boven, J. van SCHIERMONNIKOOG
129	Bruining, H. DE KOOG
61	Busser, G. WARFFUM
35	Camping de Robbenjager, DE COCKSDORP
115	CDA afdeling Ameland, BUREN FR
126	CDA, DEN BURG
65	De Waddeneilanden, DEN BURG
106	Dekinga, A. SNAKKERBUREN (mede namens: A.N. Koolhaas)
28	Dijt, P.J. DEN BURG
20	Draisma, W. MAKKUM FR
160	Eelman, C.J. OUDESCHILD
101 E-4	Eilander, J. EELDE
1	Feddema, P. ALDTSJERK
37	Federatie Particulier Grondbezit, OOSTERWOLDE FR (mede namens: Gronings Particulier Grondbezit, Het Friesch Grondbezit (HFG))
145	Friese Milieufederatie, LEEUWARDEN
79	Frisia Zout B.V., HARLINGEN
125	Geertsema, J. FEERWERD (mede namens: de heer T. Leijen)
103	Gemeente Ameland, HOLLUM
50	Gemeente De Marne, LEENS
81	Gemeente Delfzijl, DELFZIJL
84	Gemeente Den Helder, DEN HELDER (mede namens: gemeente Anna Paulowna)
118	Gemeente Dongeradeel, DOKKUM
22	Gemeente Harlingen, HARLINGEN
53	Gemeente Reimerswaal, KRUININGEN
86	Gemeente Wieringen, HIPPOLYTUSHOEF
110	Gemeente Wunseradiel, WITMARSUM
80	Gewest Kop van Noord-Holland, SCHAGEN
7	Glazenburg, A.K. LAUWERSOOG
146	Goeij, P. de GAAST
3	Groenendaal, H.A.M. SINT ANNAPAROCHIE
135	Haan, W. de TERSCHELLING WEST
95	Hattum, J. van DEN BURG
101 E-7	Hauer, K. SCHIERMONNIKOOG (mede namens: B. Hauer, A. Hauer)
150	Haven en Scheepvaart Vereniging Den Helder, DEN HELDER
68	HISWA Vereniging, (mede namens: RECRON)
19	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, PURMEREND
144	HSBA (Harlingen Seaport Business Association), HARLINGEN
101 E-12	Hundscheid, M. ERICHEM
48	Ingenieursbureau Boorsma b.v., DRACHTEN
101 E-13	Jansen, M.J. IJMUIDEN (mede namens: C. Boissevain)
111	Jonker – Ter Veld, W.L., VRIES
44	K.A.V.B. afdeling Texel, DEN HOORN TEXEL
32	Kamer van Koophandel Groningen, GRONINGEN (mede namens: Kamer van Koophandel Friesland,

	Kamer van Koophandel Noordwest-Holland]
100	Kamer van Koophandel Noordwest-Holland, ALKMAAR (mede namens: Helderse Haven- en Scheepvaartvereniging, Helderse Ondernemers Vereniging, LTO-Noord (regio Noord-Holland), MKB Noordwest-Holland, Ondernemers Federatie Kop van Noord-Holland, Ondernemersvereniging Anna Paulowna, Texels Verbond van Ondernemers)
78	Katwijk, M.M. van NIJMEGEN
10	Keegstra, L. NES GEM DONGERADEEL
101 E-9	Klanne, M.P. SCHIERMONNIKOOG
70	Knol - Licht, E.A. GARMERWOLDE
149	Koning, H. SCHIERMONNIKOOG
52	Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, DEN BURG (mede namens: Wageningen - Marien)
161	Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij, DEN BURG
41	Koop Duurzame Energie b.v., SLOCHTEREN
130	Kriesch, A. VLIELAND
101 E-16	Landré - Boekschoten, M. HUIZEN
101 E-15	Landré, E. HUIZEN
101 E-17	Landré, I. HUIZEN
83	Landschapszorg Texel, DEN HOORN TEXEL
128	Langeveld, F. DEN BURG
23	Leentvaar, T. DEN HELDER
148	Loos, LAUWERSOOG
73	LTO Noord, DRACHTEN
101 E-5	Lucardie - Samods, mr. Y. GRONINGEN
101 E-6	Lucardie, dr. A.P.M. GRONINGEN
93	Mekel, J.F. ROTTUM GN
153	MKB Noord-West Holland, DEN HELDER
91	Nationaal Park Schiermonnikoog, LEEUWARDEN
114	Natuur- en Milieuplatform Heerenveen, HEERENVEEN (mede namens: Friese Milieu Federatie)
67	Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V., ASSEN
62	Nederlandse Vereniging van Toerzeilers, ALPHEN AAN DEN RIJN (mede namens: Commissie Planologie)
30	Nederlandse Vissersbond, EMMELOORD
96	Nederlandse Waterski & Wakeboard Bond, AMSTERDAM
49	Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA), UTRECHT
88	NOGEPa, 'S-GRAVENHAGE
63	Nuon, AMSTERDAM
141	Pals, F.F. OUDESCHIP
59 E-1	Paracentrum Texel BV, DE COCKSDORP
9	Peereboom, P. HURDEGARYP
39	Productschap Vis, RIJSWIJK ZH (mede namens: Nederlandse Vissersbond, Federatie van Visserijverenigingen, Producentenorganisatie (PO), Nederlandse Kokkelvisserij, PO Mosselcultuur, vereniging van handkokkelvisserij "Op Handkracht Verder", PO Schelpdiervisserij Noordzee, Nederlandse Bond voor Garnalenkustvisserij, Vereniging De mosselhandel en Nationaal Overleg

	Visafslagen.)
92	Provincie Fryslan, LEEUWARDEN
40	PvdA afdeling Ameland, HOLLUM (AMELAND)
89	Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens (RCNZ), DEN HELDER
85	Reneerkens, J. DEN HELDER
137	Rodenburg - Geertsema, B. AMSTERDAM
42	Sanderse, ing. R.W. DEN HELDER
123	Schiermonnikoger Ondernemers Vereniging, SCHIERMONNIKOOG
101 E-14	Schmels, I.C.G. HAARLEM
16	Siemeling, B. DEN BURG
25	Smit, J.A. TERSCHELLING LIES
104	Sportvisserij Nederland, BILTHOVEN
87	Staatsbosbeheer, DRIEBERGEN-RIJSENBURG
29	Stapel, ir. H.W. DEN HELDER
56	Stichting 'it Eilaun', SCHIERMONNIKOOG
57	Stichting CREW, NES AMELAND
138	Stichting Het Groninger Landschap, HAREN GN
75	Stichting Jachthaven de Oude Veerdam Schiermonnikoog, SCHIERMONNIKOOG
55	Stichting Jachthavens Waddeneilanden, DEN BURG
152	Stichting Landschap Noord-Holland, CASTRICUM
112	Stichting Natuur en Mens Texel, DEN BURG
72	Stichting Ondernemersfederatie Westergozone, LEEUWARDEN
158	Stichting Ons Schellingerland, TERSCHELLINGER WEST
124	Stichting Randland, MARRUM
45	Stichting Ronde om Texel, DEN BURG
159	Stichting Texelse Sportraad, TEXEL (namens: de Waterskivereniging)
119	Stichting Wad, GRONINGEN
77	Stork, V.E. DE COCKSDORP
4	Stuurgroep Waddenprovincies, LEEUWARDEN (namens: Waddenprovincies Groningen, Fryslan en Noord – Holland)
33	Taekema, A. SCHIERMONNIKOOG
108	Tennet BV, ARNHEM
132	Terschellinger Ondernemingsraad, TERSCHELLING HOORN
14	Teso n.v. Texels Eigen Stoomboot Onderneming, DEN HOORN TEXEL
59 E-2	Tessel Air B.V., DE COCKSDORP
11	Texel International Airport Holland, DE COCKSDORP
58	Texels Belang, DEN BURG
157	TS 31, FEERWERD
107	TVL Texelse vereniging van logiesverstrekkers, DEN BURG
127	TVO, DEN BURG
46	Veen, T. van der DEN HELDER
116	Veld, E. ter KORTENHOEF
38	Vereniging Avifauna Groningen, HOOGEZAND
136	Vereniging op Goede Grond, OLDENZIJL

97	Vereniging SBE, DELFZIJL
60	Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers, GRONINGEN
12	Vereniging van Toerzeilers, DEN HELDER
18	Vereniging van Waddenzeegemeenten, DELFZIJL
143	Vereniging Waddenzee 13 Gemeenten, HARLINGEN
64	Vereniging Wadvaarders, GRONINGEN
98	Vermilion Oil & Gas Netherlands B.V., HARLINGEN
2	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
27	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
121	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
69	Vinke, C.J. DE COCKSDORP
99	Visserijbelangen Wieringen, DEN OEVER
140	Vliegvereniging Westerwolde, EMMEN
142	VNO-NCW Noord, HAREN GN
102	VNO-NCW, 'S GRAVENAGE (mede namens: MKB - Nederland, VNO-NCW Noord, MKB Noord, VNO-NCW West, MKB Noordwest-Holland)
76	Vof Zee aashandel Arenicola, OOSTEREND NH
94	Vogelwerkgroep Texel, OOSTEREND NH
26	Vogelzang, F. PETTEN
5	Vries, D. de DEN HELDER
6	Vries, H.H. de DEN HELDER
15	Vries, M.B. de ROTTERDAM
151	VVD afdeling Den Helder, DEN HELDER
156	VVD Anna Paulowna, ANNA PAULOWNA
51	Waddentravel, NES AMELAND
113	Waddenvereniging, HARLINGEN (mede namens: Stichting Duinbehoud, Friese Milieufederatie, Milieufederatie Groningen, Milieufederatie Noord-Holland, It Fryske Gea, Stichting Het Groninger Landschap, Landschap Noord-Holland, Stichting Natuur en Milieu, Vereniging Natuurmonumenten, Verantwoord Beheer IJsselmeer, Vogelbescherming Nederland)
34	Waterschap Noorderzijlvest, GRONINGEN
17	Waterski Vereniging Texel, DEN BURG
36	Watersportverbond - werkgroep Noordkop Noord-Holland, ANNA PAULOWNA
105	Watersportverbond, UTRECHT
31	Watersportvereniging "Texel", DEN HOORN TEXEL
8	Watersportvereniging Ameland, BUREN FR
24	Westbroek, L. DEN BURG
109	Wetterskip Fryslan, LEEUWARDEN
134	Wielen, H.K. van de TERSCHELLING MIDSLAND
82	Wieringen, M. van HAARLEM
13	Wilde - Stuurman, M.C. de DEN BURG
122	Wolf, ir, F. de, GROU
155	Wouda, A. STAVOREN
101 E-11	Zanten, A.A.B. van PATERSWOLDE
133	Zwol, I. van TERSCHELLING BAAIDUINEN

Bijlage B: I

Verslag bestuurlijk overleg met de Noordelijke bestuurders

**Verslag van het bestuurlijk overleg over de pkb Derde Nota Waddenzee,
tijdens de 45ste vergadering van het Coördinatiecollege Waddengebied (CCW) op 7 februari 2006 te Leeuwarden**

Aanwezig:

voorzitter: mevrouw S.M. Dekker	minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
van het Rijk: de heer C.P. Veerman	minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
van de provincies: de heer P.A. Bijman de heer H. Bleker de heer P.J.M. Poelmann	gedeputeerde provincie Fryslân, voorzitter Stuurgroep Waddenprovincies gedeputeerde provincie Groningen gedeputeerde provincie Noord-Holland
van de gemeenten: de heer Chr. Arlman mevrouw C.J. Geldorp	burgemeester Harlingen, voorzitter Vereniging van Waddenzeegemeenten burgemeester Texel, plv. voorzitter samenwerkingsverband De Waddeneilanden
van de waterschappen de heer H. van 't Land	dijkgraaf waterschap Noorderzijlvest
van het Regionaal Coördinatiecollege Waddengebied: de heer J.G.M. Alders	commissaris van de koningin in de provincie Groningen, voorzitter RCW
van het secretariaat: de heer E.A. Boonstra mevrouw H.A. van Grinsven	secretaris Coördinatiecollege Waddengebied medewerker secretariaat Coördinatiecollege Waddengebied / notulist

Overige deelnemers:

de heer B. van Bleek	projectleider pkb Waddenzee, ministerie van VROM
de heer E.A. Buskens	ministerie van Defensie, directie Ruimte, Milieu en Vastgoedbeleid
de heer J.C. de Groot	ministerie van Economische zaken, directeur Energieproductie
de heer H.R. Oosterveld	regiodirecteur Noord, DRZ, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
de heer A. Oostra	directeur-generaal voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
de heer J.J.W. le Roux	secretaris samenwerkingsverband De Waddeneilanden
de heer J. Schuring	projectdirecteur programmabureau Wadden, ministerie van VROM
de heer H.J. Tromp	secretaris Stuurgroep Waddenprovincies
de heer J.W. van der Velde	secretaris Vereniging van Waddenzeegemeenten
de heer E.J. de Vries	ministerie van Economische zaken, directeur Ruimtelijk Economisch Beleid

Afwezig:

de heer L.J. Brinkhorst	minister van Economische Zaken
de heer C. van der Knaap	staatssecretaris van Defensie
de heer J.W. Remkes	minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mevrouw M.H. Schultz	staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat

Mevrouw Dekker opent de vergadering om 12.30 uur en begint met het bestuurlijke overleg over het aangepaste deel 3 pkb Derde nota Waddenzee (punt 4 op de agenda van het CCW).

Zij geeft het woord aan de heer Bijman.

De heer Bijman gaat kort in op de aanloop naar deze bespreking (CCW van 31 oktober, de brief van de Stuurgroep Waddenprovincies van 20 januari en de toogdag van 28 januari). De pkb is op 1 februari besproken door de Friese Provinciale Staten. Hij heeft de Staten toezeggingen gedaan om een aantal moties te voorkomen. Ten eerste brengt hij onder de aandacht van de minister van VROM dat de meerderheid van de Staten tegen de gaswinning is. En daarnaast vraagt hij haar aandacht voor mogelijke planschadeclaims bij eventueel nieuw beleid. En tenslotte: de Friese Staten ondersteunen de eerdergenoemde brief van de Stuurgroep Waddenprovincies.

De heer Bijman vestigt vervolgens de aandacht op het RCW nieuwe stijl, dat eigenlijk een soort bestuurscentrum voor de uitvoering van het Waddenfonds zou worden. Een volgend punt is: geen kwantitatieve benadering bij de jachthavens toepassen, maar kijken naar kwaliteit en veiligheid. Wanneer toch vastgehouden wordt aan een limitering van het aantal ligplaatsen, dan graag uitgaan van het getal genoemd in de VROM-notitie. Ten derde stelt hij dat de ontwikkelingsmogelijkheden per haven kunnen verschillen. Hij vraagt de minister om bij de vaargeulen niet uit te gaan van de diepte van 1993 en naar de uitzonderingen op de bebouwing: geldt dit alleen voor havengerelateerde bebouwing of ook voor de stedelijke bebouwing. Hij betreurt het dat er geen onderzoek is gedaan naar de effecten van zeewaartse uitbreiding. De waddenprovincies hadden dat graag onderzocht willen hebben in het kader van de vogel- en habitatrichtlijnen.

De heer Bleker noemt een aantal punten vanuit de Groningse invalshoek. Als eerste de gaswinning. Er blijven bij de

Groningse Staten zorgen bestaan over de uitbreiding van de gaswinning. Aan de andere kant is ook geconstateerd dat er besluitvorming heeft plaatsgevonden, met inbegrip van de Kamer en dat er de nodige zorgvuldigheid in acht wordt genomen. Maar de Staten zullen de ontwikkelingen kritisch blijven volgen. De provincie Groningen zal zich in dezen echter wel als medeoverheid opstellen. Als tweede punt noemt de heer Bleker de ontwikkelingen in de glastuinbouw en de daarmee verwante problematiek rond de duisternis. De provincie onderkent de waarde van de duisternis, ook voor de Waddenzee. Maar de passage in de pkb over dit onderwerp lijkt verouderd. Er zijn in de tussentijd afspraken gemaakt met de sector over lichthinder en er is op dit gebied ook technisch vooruitgang geboekt. De ontwikkeling van de glastuinbouw is zowel voor Groningen als voor Fryslân belangrijk. Hij vraagt de minister de passage over de duisternis te laten aansluiten bij recente ontwikkelingen. Het volgende punt dat hij noemt is de vaargeul naar de Eemshaven. Er bestaat de laatste tijd grote aandacht voor de haven vanuit de energiesector (centrale op biomassa). De diepte van de vaargeul is daarbij een belangrijke factor. De wens is om deze op 15,5m te brengen. Hij vraagt zich af of de ecologische gevolgen hier opwegen tegen de economische belangen. De provincie wil graag een opening in de pkb zien, opdat over déze vaargeul gesproken kan worden.

Als laatste vraagt hij de aandacht voor de zoet-zoutovergangen. Deze zijn van belang voor de Waddenzee, maar er zijn ook andere belangen, zoals de waterhuishouding binnendijs en de functie van het land daar. In de pkb staat dat er in elk stroomgebied een zoet-zoutovergang bij moet komen. Maar naar de mening van Groningen zou in de pkb toegevoegd moeten worden dat daar niet alleen het belang van

de Waddenzee een rol speelt.

Voor het overige, stelt de heer Bleker, staan de Groningse Staten positief tegenover de pkb Waddenzee en de bescherming die deze biedt.

De heer Poelmann zegt dat de brief van de Stuurgroep van 20 januari voor zich spreekt. Een punt dat hij als gedeputeerde van Noord-Holland nog wil aanroeren is de recreatievaart. Hij vraagt aandacht voor het aantal ligplaatsen in Den Helder. Gezien de ontwikkelingen rond de oude Rijkswerf is er behoefte aan een uitbreiding van 200 ligplaatsen. Dat neemt niet weg dat Noord-Holland ook staat voor een goed convenant. Voor de rest sluit hij zich aan bij de vorige sprekers.

De heer Arlman heeft met belangstelling naar de gedeputeerden geluisterd. De door hen aangevoerde punten lagen in de vorige eeuw ook al op tafel. Daarna is er een lang traject bewandeld, maar in feite is de tekst ten aanzien van deze punten niet gewijzigd. De walgemeenten zijn hierdoor verontrust. Dit hebben zij verwoord in een brief aan de voorzitter van het CCW, d.d. 27 oktober 2005 en ook in het kader van de inspraak in de brief van 3 februari jl. gericht aan de minister van VROM. De walgemeenten trekken de meerwaarde van de pkb in twijfel. En hij zou de voorzitter dan ook willen vragen zich in de pkb meer als medeoverheid op te stellen. Hij ergert zich aan de in cement en beton gegoten standpunten. Hij is bang dat wanneer de walgemeenten gezamenlijk met de andere overheden onder deze condities het beheer- en ontwikkelingsplan oppakken, er een te gering maatschappelijk draagvlak zal zijn. De walgemeenten zullen daarom geen verantwoording nemen in het beheer- en ontwikkelingsplan. Hij heeft het gevoel dat de rijksoverheid geen vertrouwen heeft in de gemeentelijke overheid. De praktijk heeft bewezen dat dat wel kan. Hij begrijpt de zorg van de minister niet. Hij eindigt met nog eens te wijzen op de brief van 3 februari jl., geschreven in het kader van de inspraak.

Mevrouw Geldorp zegt dat de eilanden in de pkb de relatie missen naar het beheer- en ontwikkelingsplan en het Waddenfonds. Vooral de relatie met het beheer- en ontwikkelingsplan vindt men essentieel. De eilanden hebben ook het gevoel dat de pkb 'over hen heen rolt'. Zij

vraagt zich af of er een pkb noodzakelijk is wanneer er een beheer- en ontwikkelingsplan komt. Daar sluit zij zich aan bij de heer Arlman. Zij concludeert dat het erg moeilijk is een maatschappelijk draagvlak te verkrijgen.

De voorzitter begint haar beantwoording met te zeggen dat dit bestuurlijke overleg nog steeds onderdeel is van het inspraaktraject.

De planschadeclaims. Zij neemt aan dat de opmerking van de heer Bijman over dit onderwerp als signaal bedoeld is. De heer Bijman bevestigt dit.

Positie RCW. Dit onderwerp komt later in de agenda aan de orde.

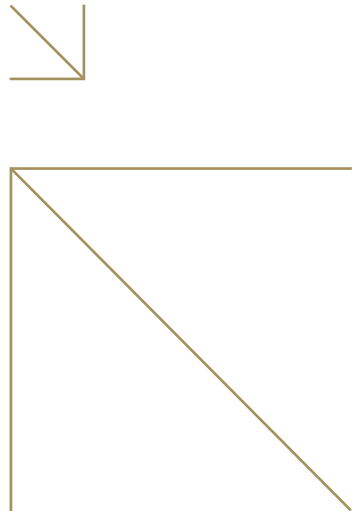
Jachthavens. De voorzitter zegt te willen kijken naar de aantallen, maar wel binnen de gestelde randvoorwaarden. De heer Veerman zegt over de jachthavens dat er een convenant in de maak is. Hij wil dat even afwachten, zodat er ook de nodige onderbouwing is van de standpunten. Maar, zegt hij, dan kan ik wel meebuigen met de regio.

Vaargeulen. De voorzitter zegt dat zij begrijpt dat 1993 een gevoel geeft van "historisch". Maar het gaat om een uitgangspunt dat gehandhaafd wordt bij de streefdieptes voor de vaargeulen.

Een ander aandachtspunt is de Eemshaven. Zij kan daar niet zonder meer antwoord op geven. Maar zij zegt dat ook daar natuurlijk een weging zal plaatsvinden tussen economische en ecologische belangen.

Uitzonderingen stedelijke bebouwing. De voorzitter zegt dat de bepaling in de pkb gezien moet worden in het licht van de bescherming van het landschappelijke karakter. De voorzitter zegt dat zij daar nu niet op in gaat. Het vraagstuk speelt overal, zij neemt aan dat het in dit geval vooral om Harlingen gaat. Zij zegt de opmerking mee te zullen wegen.

Onderzoek zeewaartse uitbreiding. De heer Bijman vult hier aan dat het onderzoek dat is toegezegd bij de vaststelling van deel 1 van de pkb Waddenzee, niet heeft plaatsgevonden. Hij vindt het jammer dat er nu zondermeer gesteld wordt dat er geen zeewaartse uitbreiding kan plaatsvinden. De heer De Vries zegt dat er indertijd naar aanleiding van het

SEOW gesproken is over de vraag voor welke activiteiten meer ruimte voor de havens nodig is. Er konden toen geen activiteiten genoemd worden waarvoor een uitbreiding van de havens noodzakelijk is. Hij zegt dat de heer Bleker refereert aan ontwikkelingen die zeer recent zijn en redelijk explosief. Ook andere havens zien een toenemende vraag. Hij zegt dat Economische zaken de opmerking mee zal nemen. De heer Bijman herhaalt dat indertijd geconstateerd is dat onderzoek nodig is. De heer Veerman zegt dat door kabinetswisselingen het traject voor het deel 3 van de pkb al een tijd loopt. Hij zegt dat dit kabinet zich niet een toezegging herinnert voor een onderzoek naar de effecten van zeewaartse uitbreiding. Echter, stelt hij, op basis van de vogel- en habitatrichtlijnen is een zeewaartse uitbreiding niet mogelijk. Hij wil daar heel helder in zijn. De mogelijkheden voor een inwaartse uitbreiding kunnen wel onderzocht worden.

De heer Alders merkt op dat wanneer er een onderzoek naar de effecten van een zeewaartse uitbreiding had plaatsgevonden, dit óf een onderbouwing van het standpunt van het rijk opgeleverd zou hebben, óf dat de effecten geringer zouden zijn dan verwacht. In beide gevallen was dat verhelderend geweest. Het is een kans die niet benut is. De heer Arlman voegt hieraan toe dat er ook niet gezegd is dat de zeewaartse uitbreiding móet plaatsvinden, daar zou ook eerst nog een economisch onderzoek aan vooraf moeten gaan. Maar Harlingen had graag willen weten of er problemen zouden zijn ontstaan. Het zou bijvoorbeeld ook kunnen zijn dat uit veiligheidsoverwegingen uitbreiding van de haven in combinatie met een tweede havenmond een goede mogelijkheid is.

De heer Veerman onderschrijft het standpunt van de heer Alders, maar zegt tegelijkertijd dat het een kansloze operatie zou betreffen. Het ministerie van LNV heeft de uitbreiding gewogen in het kader van de Natuurbeschermingswet en hij is er 100 % van overtuigd dat er geen mogelijkheden zijn. De voorzitter zegt dat het, na de vaststelling van de pkb, heel goed zou zijn om te kijken naar de landinwaartse ontwikkelingsmogelijkheden van Harlingen.

De heer Arlman zegt hierop later dat Harlingen dat zeker op prijs zal stellen. Ook wanneer er gekeken kan worden naar de mogelijkheden voor landinwaartse uitbreiding, maar stelt dat dan tevens gekeken zou moeten worden naar de hoogte van de bebouwing. De voorzitter zegt dat zij voor dat laatste nu

nog geen toezeggingen kan doen. Zij zegt dat de brief van 3 februari meegenomen wordt in het inspraaktraject.

Zoet-zoutovergangen. De heer Veerman zegt dat het zijn standpunt is dat er breder gekeken moet worden dan enkel naar het natuurbelang van de zoet-zoutovergang.

Duisternis. De heer Veerman zegt dat het kabinet zich wat de lichthinder betreft, aansluit bij de motie Van Wijmen van 2002 ¹.

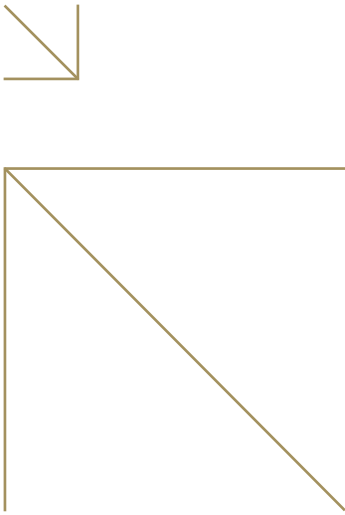
Uitbreiding ligplaatsen Den Helder. De voorzitter zegt dat er in Den Helder een aantal ontwikkelingen spelen. Zij noemt o.a. de TESO-haven en de marinehaven. Zij vindt het de moeite waard om de ontwikkeling van het totale gebied nader te bekijken. Zij wil daartoe graag langskomen. De heer Poelmann stelt het aanbod zeer op prijs en neemt dat graag mee terug naar huis.

Draagvlak pkb Waddenzee. De voorzitter zegt in antwoord op de opmerkingen van mevrouw Geldorp dat de pkb van belang is als duurzaam instrument dat een afwegingskader biedt voor alle partijen.

De voorzitter zegt dat na de inspraakronde, die 22 februari afloopt, half maart de besluitvorming start op basis van de inspraak. Half april zal de pkb in de ministerraad worden besproken. Volgens de planning wordt de derde aangepaste nota pkb Waddenzee in mei aan de Kamer voorgelegd. Zij vindt het uitermate van belang dat er een maatschappelijk draagvlak is. Zij betreurt het dat er een gevoel heerst van 'Den Haag bepaalt wel'. Er heeft niet voor niets een zorgvuldige inspraakronde plaatsgevonden. En, zegt de voorzitter, u moet het inspraaktraject niet zien als iets dat alleen tegen u gericht is, het is ook voor u bedoeld. Wanneer de pkb is vastgesteld, dan is er in dat kader ook ruimte voor ontwikkeling.

De voorzitter zegt vervolgens dat zij erop toe zal zien dat in de teksten de samenhang tussen pkb, beheer- en ontwikkelingsplan en Waddenfonds duidelijker wordt.

¹ Tweede Kamer Kamerstuk 2001-2002, 26431, nr. 41, motie Van Wijmen c.s., d.d. 11 maart 2002

De heer Arlman benadrukt nog eens ten stelligste dat hij naar deze bijeenkomst is gegaan met een duidelijke boodschap van alle, dertien walgemeenten. Hij zegt dat de voorzitter de vereniging op haar weg zal vinden, desnoods wendt de vereniging zich direct tot de politiek in Den Haag. De voorzitter zegt dat zij kennis heeft genomen van de standpunten van de vereniging. Zij benadrukt nog eens dat het haar gaat om het belang van alle partijen. Het gaat om het overbrengen van de standpunten van het kabinet.

De heer Alders wijst naar de samenhang tussen de pkb Waddenzee, het beheer- en ontwikkelingsplan waddengebied en het Waddenfonds. Hij zegt dat deze pkb verder gaat dan de vorige, het gaat hier verder dan de watergrens. Daardoor luistert de relatie tussen de pkb en het beheer- en ontwikkelingsplan en Waddenfonds heel nauw. Sommige uitspraken in de pkb zijn voor het landgedeelte nogal absoluut geformuleerd. Hij vraagt om vooral waar het een grensvlak betreft ruimte te laten in de formuleringen, zodat er in het beheer- en ontwikkelingsplan handen en voeten aan gegeven kan worden.

De voorzitter antwoordt dat het haar een goed idee lijkt. Zij stelt voor hiermee de bespreking van de pkb Waddenzee af te ronden. Zij zal de opmerkingen meenemen in de totale afweging. Het CCW ontvangt de gebundelde inspraakreactie, zodat ook die informatie tot hun beschikking is.

Bijlage B: II

Verslag bestuurlijk overleg met natuur- en milieuorganisaties

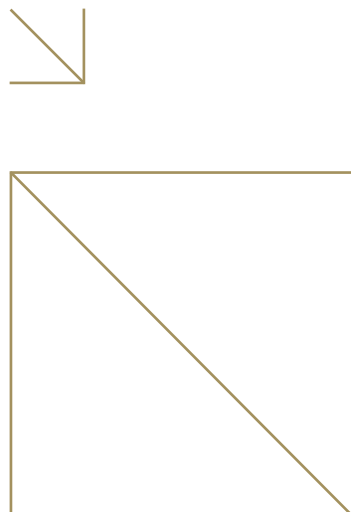
Verslag Bestuurlijk overleg PKB Waddenzee met natuur- en milieuorganisaties
Dinsdag 7 februari 2006 van 11.15 tot 12.15 uur

Aanwezig:

voorzitter: mevrouw S.M. Dekker	minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
de heer C.P. Veerman	minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
de heer E.A. Buskens	ministerie van Defensie, directie Ruimte, Milieu en Vastgoedbeleid
de heer J.C. de Groot	ministerie van Economische zaken, directeur Energieproductie
de heer R. Jacobi	ministerie van Economische zaken
de heer E.J. de Vries	ministerie van Economische zaken, directeur Ruimtelijk Economisch Beleid
de heer H.R. Oosterveld	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit , regiodirecteur Noord
de heer A. Oostra	ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directeur-generaal
de heer B.J. van Bleek	ministerie van VROM, projectleider pkb Waddenzee
de heer J. Schuring	ministerie van VROM, projectdirecteur programmabureau Wadden

Deelnemers:

de heer W. Alblas	regiodirecteur Natuurmonumenten
de heer A. de Gelder	directeur Vogelbescherming Nederland
de heer H. van Kersen	directeur Waddenvereniging
de heer B. van der Moolen	directeur Friese Milieu federatie
mevrouw J.C. Tromp-Bleeker	notulist

De voorzitter, minister Dekker opent het bestuurlijk overleg over het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee en heet de aanwezigen welkom. Tijdens dit overleg wordt de pkb Waddenzee besproken in het kader van de inspraakprocedure. De voorzitter licht toe dat het accent van de bijeenkomst ligt op het toelichten van de opvattingen van de insprekers. De inspraakperiode sluit 22 februari 2006. Na die termijn zal het kabinet komen tot een nadere afweging van alle reacties.

Aan het eind van dit overleg zal de voorzitter het vervolg van de procedure rond de vaststelling van de pkb aangegeven.

De heer De Gelder (Vogelbescherming) neemt het woord. Het verheugt hem dat er in de pkb een stevig ambitieus streefbeeld is neergezet. Jammer genoeg lijkt het erop dat de pkb in de uitwerking een beetje blijft steken in de ambitie. De wadden zijn niet op orde. In de pkb daarentegen wordt de indruk gewekt dat het allemaal wel goed komt. De heer De Gelder is van mening dat het ecologisch systeem op orde moet komen door een trendbreuk. Uit het advies van de Commissie Meijer kan geconcludeerd worden dat het ecologisch systeem langzaam verslechtert. Deze ontwikkeling baart de heer De Gelder zorgen. Hij is van mening dat het tot de plicht van de Nederlandse samenleving behoort de Waddenzee op orde te krijgen. Voor het herstel van de Waddenzee zouden er volgens hem meer dan twee zoet/zout overgangen aangebracht moeten worden daar waar dat mogelijk is. De heer De Gelder spreekt zijn bezorgdheid uit over de ambitie die nodig is om de Waddenzee op orde te krijgen en de politieke durf in dezen. Het overheidsbeleid wekt soms een vreemde indruk aangezien discussies vooral lijken te gaan over het verkrijgen van vergunningen voor economische activiteiten. Vanuit internationaal perspectief moeten doelen gesteld worden. Duurzaamheid en biodiversiteit moeten aan elkaar gekoppeld worden. Nederland moeten een "gids-functie" t.a.v. de Waddenzee gaan vervullen. De heer De Gelder heeft het gevoel dat bij het Rijk de euforie van de Commissie Meijer een beetje wegebt.

De voorzitter reageert op het betoog van de heer De Gelder met te zeggen dat er een goed streefbeeld is neergezet in de uitwerking van de pkb. Er is sprake van een achterstand in het onderhoud aan de Waddenzee. In het traject van bestuurlijke organisatie wordt hierin verbetering aangebracht. Uitgangspunt is dat het gaat om een zeer waardevol

natuurgebied. Dit kabinet heeft het aangedurfd om vanuit het natuurbelang de kokkelvisserij stop te zetten. De voorzitter benadrukt het belang van duidelijkheid in de sturing en in de uitgangspunten.

Minister Veerman geeft aan dat de hoofddoelstelling van de pkb het op orde brengen van de Waddenzee is. In deze regeerperiode worden zaken aangepakt waar reeds jaren over gesproken wordt. Als voorbeeld vult hij aan dat er een besluit is genomen over de gaswinning, onder de voorwaarde dat dit het ecologisch systeem niet schaadt. Er is geld uitgetrokken voor het Noorden voor het versterken van de robuustheid van het systeem. Nagegaan moet worden welk menselijk medegebruik mogelijk is. Minister Veerman benadrukt dat met het stopzetten van de kokkelvisserij, wat een hele ingrijpende verandering inhoudt, een hele bedrijfstak beëindigd is om het natuurlijk evenwicht te herstellen. Deze regering is van mening dat de nadruk moet blijven liggen op duurzaamheid en natuur. De regering denkt daarvoor een oplossing te hebben gevonden. 60% van de gelden van het Waddenfonds besteden aan natuur, de rest van de gelden besteden aan duurzame ontwikkelingen. Aan deze richting zal dan ook worden vastgehouden. Minister Veerman gaat er dan ook vanuit dat deze richting door de Tweede Kamer nagenoeg wordt overgenomen.

De heer De Gelder beaamt dat de gekozen richting de juiste is. Als natuurorganisatie zouden zij graag zien dat zaken versneld aangepakt worden. De commissie Meijer heeft het bedrag van 500 miljoen genoemd om het ecologisch systeem in de Waddenzee op orde te brengen; dit bedrag is exclusief de kosten voor het opheffen van de kokkelvisserij.

Minister Veerman zegt dat er een bedrag van 530 miljoen uitgetrokken wordt voor de natuur. Mocht in de komende twintig jaar blijken dat dit bedrag niet toereikend is en er meer geld nodig is dan zal dat overwogen worden. Ook de Natuur- en milieuverenigingen moeten zich realiseren dat dit een beslissing over een fors bedrag ten goede van de natuur in de Waddenzee betreft. Het geld komt uit de rijksbegroting en had ook aan andere zwaarwegende maatschappelijke belangen besteed kunnen worden (voorbeeld: de zorg).

De voorzitter spreekt de wens uit dat de discussies over de forse bedragen afgerond kunnen worden er in 2007 al als gevolg van investeringen voorgestelde projecten zichtbaar zullen worden.

De heer Van der Moolen deelt mee dat daar al hard aan gewerkt wordt.

De heer Alblas (Natuurmonumenten) brengt naar voren dat hij met belangstelling de pkb Waddenzee bekeken heeft. De cbb's zijn goed en dienen overeind te blijven, want ze vormen ook wel het absolute minimum dat nodig is. Deze pkb laat volgens hem wel activiteiten toe die schadelijk zijn voor de natuur en het milieu. Hij merkt op dat deze activiteiten nog getoetst zullen moeten worden aan de Natuurbeschermingswet en dat in die zin het recente advies van de Raad voor Openbaar Bestuur actueler is dan sommigen doen voorkomen. Minister Veerman reageert hierop door te stellen dat de Waddenzee zodanig beheerd moet gaan worden dat het immuun is voor de wijze waarop het bestuurd wordt. In dat opzicht zou er sprake moeten zijn van Natuurbeheer. De heer Alblas wil weten welke instrumenten voorhanden zijn om de perspectieven te realiseren.

Minister Veerman antwoordt dat de doelstellingen van overheidswege helder zijn en verwijst naar het ontwikkelperspectief in de PKB. Het realiseren van de doelstellingen geschiedt onder meer op basis van het beschikbaar gekomen Waddenfonds. Dit naast de reguliere beleids- en beheeractiviteiten. Het natuurbelang staat op de eerste plaats. Op basis van projectvoorstellen die voor het waddenfonds ingebracht worden, kan het perspectief dichterbij gebracht worden. De regio heeft daarbij mogelijkheden voor eigen invulling. Minister Veerman wil de natuur- en milieuorganisaties en het bedrijfsleven adviseren daar hun kans te grijpen.

De heer Alblas merkt op dat er een discussie gaande is tussen regio en rijk wie het in het Waddengebied voor het zeggen heeft. De regio beschuldigt het rijk van Haagse bedilzucht, terwijl Den Haag van de regio weinig vertrouwenwekkende signalen krijgt dat men in de regio de hoofddoelstelling van het Waddengebied voldoende serieus neemt. Hij hoopt dat, in lijn van de woorden van Burgemeester Stam tijdens de toogdag de waddenregio zelf verantwoordelijkheid zal gaan nemen voor de natuurbescherming in het Waddengebied, zodat het rijk ook met een gerust hart kan gaan loslaten. Hij vraagt zich af of het kabinet in dat opzicht wel alles in het werk heeft gesteld om te bereiken dat de regio zich realiseert dat ook zij zich zullen moeten inzetten om de hoofddoelstelling van het Waddengebied te bereiken. De voorzitter reageert op

de vragen van de heer Alblas met aan te geven dat het kader er met de pkb nu ligt. Aan de regio wordt geadviseerd zichzelf bestuurlijk zo goed mogelijk te organiseren.

De heer Van Kersen (Waddenvereniging) brengt het volgende naar voren. De cbb's zijn voor de Waddenvereniging van cruciaal belang en krijgen onze steun. Hij stelt vast dat het in de regio gaat om twee zaken: geen zeewaartse uitbreiding van de havens (Harlingen, Den Helder) en het terugbrengen van het aantal militaire activiteiten. Van beide zaken is volgens hem te verwachten dat steeds het tegendeel wordt bereikt van wat in het ontwikkelperspectief wordt genoemd. Voor militaire activiteiten zou als ondergrens minimaal vergunningverlening moeten gelden. En daarmee is de doelstelling die in het toekomstperspectief staat nog niet bereikt.

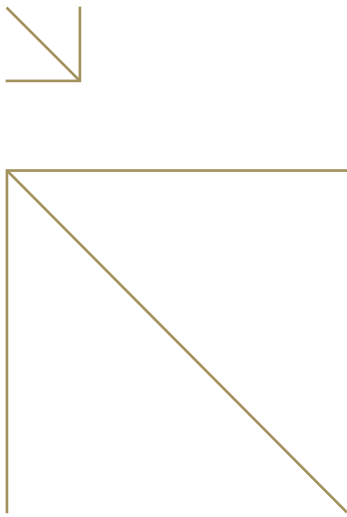
Vervolgens noemt de heer Van Kersen de ontwikkelingen met betrekking tot de uitbreiding van de haven in Harlingen. De gemeente denkt in een andere richting dan die zoals opgenomen in toekomstperspectief, n.l. specificatie.

Minister Veerman refereert naar aanleiding van hetgeen naar voren is gebracht door de heer Van Kersen naar het rapport dat gaat over de havens wat met de heer Van Kersen besproken is. Verder herhaalt hij wat hij ook gezegd heeft in overleg met de economische koepels: mogelijkheden voor zeewaartse uitbreiding van de havens zijn er niet. Landinwaartse uitbreidingsmogelijkheden kunnen bekeken worden.

Ten aanzien van de militaire activiteiten (bestaand gebruik) zijn er twee sporen:

- In eerste instantie bekijken of het via het beheerplan kan worden geregeld. Als blijkt dat er mogelijk significante verstoring optreedt dan volgt een vergunningentraject.
- LNV is met Defensie een pilot gestart op Vlieland. De resultaten hiervan worden gebruikt bij de vergunningverlening danwel bij de opname in het beheerplan van de overige militaire activiteiten in de Waddenzee (mede afhankelijk van de resultaten van de pilot).

De heer Van der Moolen (Friese Milieufederatie) neemt het woord. Hij vertegenwoordigt 30 natuurorganisaties gevestigd in Friesland en 40 in Groningen. Hij spreekt zijn bezorgdheid uit over de explosieve groei in

de glastuinbouw. Hij is van mening dat er teveel toegestaan wordt ten opzichte van alle nota's die opgesteld zijn. Internationale kaders moeten worden vastgesteld. Hij pleit ervoor dat het natuurbelang overeind blijft. Verder pleit hij voor bundeling van projecten door diverse samenwerkende doelgroepen. Het liefst ziet hij dit vertaald in een criterium voor projecten.

Minister Veerman reageert hierop als volgt. Over de glastuinbouw zijn reeds vele vragen gesteld. Ook in de pkb zijn zaken opgenomen die betrekking hebben op de waarde van het landschap. Het ligt in de bedoeling de verstoring die de glastuinbouw teweeg brengt grootschalig aan te pakken. Door middel van een proefproject zal getracht worden voor het Noorden energieleverende en energie-arme kassen te plaatsen/te ontwikkelen. De lichthinder moet voorkomen worden.

De voorzitter reageert hierop met te zeggen dat wanneer er tussen de verschillende organisaties binnen de regio meer afstemming plaatsvindt, standpunten ook beter gedragen worden en dat dit mogelijk eerder zouden kunnen leiden dat voldaan wordt aan de gestelde criteria voor de verwezenlijking van ingediende projecten.

De heer Van der Moolen zegt in aansluiting hierop dat het in dat geval van groot belang is dat van overheidswege goede sturing plaats vindt.

De voorzitter geeft aan dat voorstellen voor projecten moeten passen binnen de pkb.

De heer Alblas geeft ook een reactie op het onderwerp "glastuinbouw". Het waddengebied is een open gebied, waar het "unieke open landschap" beschermd wordt. Hij geeft aan dat kassen de openheid aantasten.

Minister Veerman geeft aan dat er rekening wordt gehouden met de plek waar de kassen geplaatst worden. In het Noorden gaat het slechts om een paar 100 hectare wordt aangetast, dit stelt weinig voor in vergelijking met het Westland. Het is een inpassingsvraagstuk en leidt niet per se tot aantasting van de openheid.

De heer De Gelder spreekt zijn waardering uit voor de oplossing die door de overheid is gekozen voor het Westerschelde gebied. Er was duidelijk sprake van een goede afstemming tussen rijk en provincie. Volgens de heer De Gelder zou de daar door de overheid ingezette werkwijze ook moeten gelden voor de Waddenzee. Verder geeft hij aan dat de zogenaamde

'politieke koppeling' in de wandelgangen wordt bestempeld als 'chantage'.

De voorzitter reageert hierop met te zeggen dat zij het betreurt dat het op die manier wordt opgevat. Er wordt nationaal waarde gehecht aan de natuur, maar ook aan het gas in de Waddenzee. Het kabinet maakt werk met werk. Des te eerder er gestart wordt met gaswinning in de Waddenzee, des te eerder worden opbrengsten gegenereerd en vervolgens kan begonnen worden met het herstel van de natuur.

Minister Veerman voegt hieraan toe dat hij de gevoelens zoals verwoord door de heer De Gelder kan begrijpen. De vraag die gesteld moet worden is of beide belangen in het geval van de pkb Waddenzee te combineren zijn. Voorafgaand aan het starten met het winnen van gas in de Waddenzee is door het rijk de garantie afgegeven dat als de gaswinning leidt tot aantasting van het natuurgebied de gaswinning (gedeeltelijk of tijdelijk) wordt gestaakt.

De heer De Gelder is van mening dat het natuurlijk herstel onvoorwaardelijk doorgang moet kunnen vinden.

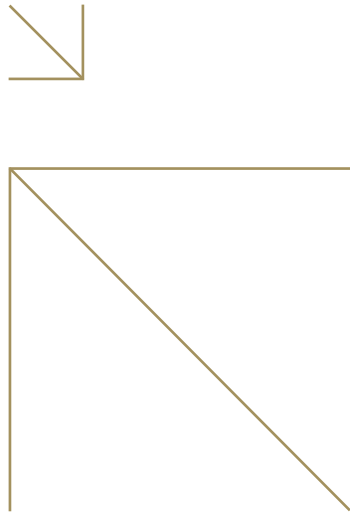
Minister Veerman geeft aan dat zonder gaswinning de financiële bron ontbreekt.

De voorzitter noemt tenslotte dat het zich voor het eerst voordoet dat er zo'n groot bedrag voor natuur uitgetrokken wordt. Hier zijn zorgvuldige afwegingen aan vooraf gegaan.

De heer Alblas brengt tenslotte naar voren dat hij dit overleg als plezierig ervaren heeft. Hij heeft wel de behoefte om aan te geven dat hij er moeite mee heeft dat minister Veerman toen gesproken werd over het bedrag dat uitgetrokken wordt voor het herstel van het natuurlijk evenwicht in de Waddenzee vergeleken werd met de situatie momenteel in zorg- en verpleegtehuizen.

Minister Veerman reageert hierop met te zeggen dat er voor het Waddengebied 800 miljoen wordt uitgetrokken waarvoor de bron van financiering zich in de bodem van de Waddenzee bevindt. Hij geeft aan dat hij naast zijn verantwoordelijkheid als minister voor het natuurlijk belang ook een gezamenlijk kabinetsverantwoordelijkheid heeft met de andere ministers voor keuzes die gemaakt moeten worden o.a. de gezondheidszorg. Hij sluit zijn reactie af met te zeggen dat hij de openhartigheid van de heer Alblas in dezen op prijs stelt.

De voorzitter sluit om 12.15 uur dit overleg en dankt de aanwezigen voor hun inbreng en hun aanwezigheid. Zij

schetst vervolgens het verloop van de procedure rond de pkb Waddenzee. In aansluiting op dit overleg vindt er om 12.30 uur vanmiddag een overleg plaats met bestuurders van gemeentelijke en provinciale overheid. Voor 22 februari worden ook de adviezen van de Commissie m.e.r. en de Raad voor de Wadden verwacht. De inspraakperiode sluit op 22 februari 2006. Daarna zal de besluitvorming plaatsvinden. Aanpassingen voor zover nodig zullen aangebracht worden. Half april wordt de pkb Waddenzee voorgelegd aan de ministerraad en vervolgens wordt het naar de Kamer gestuurd. Zowel de nota als de verslagen worden dan gepubliceerd op het Internet. Begin mei gaat de pkb naar de Tweede Kamer en verwacht wordt dat de instemming voor het eind van 2006 plaatsvindt.

Bijlage B: III

Verslag bestuurlijk overleg met economische koepels

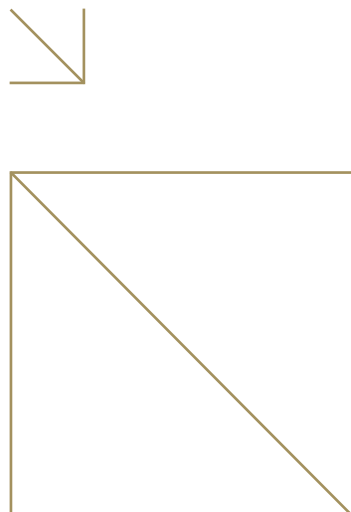
Verslag Bestuurlijk overleg PKB Waddenzee met economische koepels
Dinsdag 7 februari 2006 van 10.00 tot 11.00 uur.

Aanwezig:

voorzitter: mevrouw S.M. Dekker	minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
de heer C.P. Veerman	minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
de heer J.C. de Groot	ministerie van Economische zaken, directeur Energieproductie
de heer R. Jacobi	ministerie van Economische zaken
de heer E.J. de Vries	ministerie van Economische zaken, directeur Ruimtelijk Economisch Beleid
de heer H.R. Oosterveld	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, regiodirecteur Noord
de heer A. Oostra	ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directeur-generaal
de heer B.J. van Bleek	ministerie van VROM, projectleider pkb Waddenzee
de heer J. Schuring	ministerie van VROM, projectdirecteur programmabureau Wadden

Deelnemers:

de heer L. Dijkema	voorzitter VNO-NCW Noord (mede namens VNO-NCW West)
de heer H. van Geesbergen	bestuur Pvis namens de schelpdiersector
de heer Glaubitz	bedrijfsleven Kop van Noord-Holland
de heer. C.W.A. Hendrikse	voorzitter Vereniging Samenwerkende Bedrijven Eemsmond (bedrijfsleven Oostelijk deel Waddenzee)
de heer F.A.M. Keurentjes	voorzitter LTO-Noord
de heer J.W. Loobeek	regiomanager van VNO-NCW Noord
de heer J.K. Nootgedagt	vice-voorzitter PVis
de heer A.J. Swart	Kamer van Koophandel Friesland (namens KVK Groningen, Friesland en NW-Holland)
de heer D. van Tuinen	voorzitter Harlingen Seaports Business Association (mede namens Westergozone)
de heer J.H. Veenhouwer	MKB-Noord (mede namens MKB-West)
de heer W. Visser	bestuur Pvis namens het Nationaal Overleg Visafslagen
de heer E. Wind	plv. Directeur Kamer van Koophandel Friesland
de heer B. Daalder	vice-voorzitter PVis
mevrouw J.C. Tromp-Bleeker	notulist

De voorzitter, minister Dekker, opent het bestuurlijk overleg over het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee en heet de aanwezigen welkom. Tijdens dit overleg wordt de pkb Waddenzee besproken in het kader van de inspraak. De inspraakperiode sluit 22 februari 2006. Het is de bedoeling om tot 10.40 uur de algemene punten van de agenda te bespreken en daarna over te gaan tot de bespreking van de onderwerpen die betrekking hebben op de visserij.

De heer Glaubitz (bedrijfsleven Kop van Noord Holland) informeert naar het niet aanwezig zijn van de minister van Economische Zaken.

De voorzitter reageert hierop met te zeggen dat zij mede namens de minister EZ spreekt.

De heer Dijkema (VNO-NCW Noord, mede namens West) betreurt het dat in de pkb op voorhand betreffende de zeewaartse uitbreiding van de zeehavens reeds een aantal zaken uitgesloten is, zonder dat die zaken getoetst zijn op de milieu-effecten.

De voorzitter vraagt naar een uitleg over het feit dat het uitsluiten van een aantal zaken betreffende mogelijkheden van zeewaartse uitbreiding van zeehavens op voorhand minder economische mogelijkheden zou bieden en vraagt zich af wat de beperking in dezen dan inhoudt.

De heer Dijkema antwoordt dat de NUON overweegt een centrale in de Eemshaven te bouwen. Daar is een diepere vaargeul voor nodig dan de diepte die in de pkb voor de vaargeul staat opgenomen. Het bouwen van een centrale in die regio levert winst op. De effecten van een verdieping van de vaargeul op het milieu zijn bescheiden.

De heer Hendrikse (Vereniging Samenwerkende Bedrijven Eemsmond) spreekt waardering uit richting minister Dekker dat in de pkb ruimte is opgenomen voor LNG-aanlanding. Hij verzoekt om in lijn met dit beleid ook ruimte te bieden voor een ander energieproject van nationaal belang, te weten de bouw van een mogelijke kolenvergasser (of evt. andere energieprojecten). Dit past ook bij verdere uitbouw van de Eemshaven tot energiehaven van nationaal belang.

De voorzitter geeft aan dat het nu in dit overleg vooral de bedoeling is na te gaan of er nieuwe argumenten bijgekomen zijn die zouden kunnen bijdragen aan veranderingen in de beleidskeuzes. Tijdens dit overleg worden dan ook geen uitspraken gedaan.

De heer Hendrikse vraagt of de werkgelegenheid niet voldoende argument is.

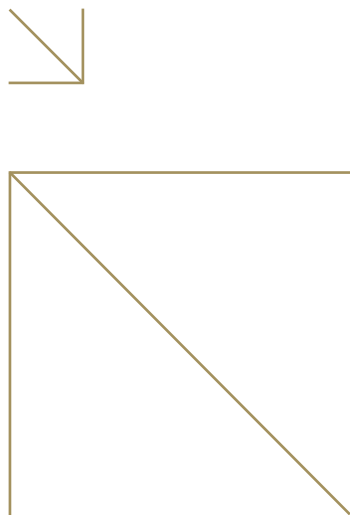
Minister Veerman herhaalt hetgeen de voorzitter reeds heeft aangegeven dat het doel van deze zitting is de argumenten te inventariseren en vervolgens af te wegen. Ingrepen die blijkens een passende beoordeling tot significante nadelige effecten leiden zijn, indien sprake is van groot maatschappelijk belang, alleen toegestaan indien deze effecten gecompenseerd kunnen worden. Vraag is wat de consequenties zijn en hoe zwaar het maatschappelijk belang weegt. De historie van de Westerschelde verschilt van die van het Noorden van Nederland. In de Westerschelde is 600 hectare natte natuur ingepolderd, hetgeen niets te maken heeft met de derde of brede verdieping. Vervolgens noemt minister Veerman het aanleggen van een nieuw natuurgebied bij de Maasvlakte wat compensatie betekent voor de schade die het milieu daar heeft geleden.

De voorzitter voegt hieraan toe dat er zich voortdurend nieuwe ontwikkelingen voordoen en dat die ontwikkelingen steeds weer afgewogen moeten worden: de economische ontwikkelingen in relatie tot andere maatschappelijke en natuurlijke effecten. Het ministerie van Economische Zaken beschikt reeds over voldoende informatie aangaande de ontwikkelingen bij NUON. Nagegaan zal dan ook worden of die afgewingen in dat geval gemaakt kunnen worden.

De heer Wind (Kamer van Koophandel Friesland) zegt dat de mogelijkheden voor een zeewaartse uitbreiding van de havens in Harlingen ook samenhangt met de status van die havens. Wanneer er geen mogelijkheden daartoe geboden worden, komt dat de dynamiek van Harlingen niet ten goede. Hij verwijst vervolgens naar het besluit dat dateert uit 1993. De voorzitter geeft aan dat de houdbaarheid van dat besluit met een referentie naar schepen en afmetingen anno 1993 nog eens nagekeken zal worden.

In aansluiting op het voorgaande schetst minister Veerman de uitgangspunten.

De problemen die zich voordoen bij de havens van Harlingen zijn dezelfde als die zich hebben voorgedaan bij de Eemshaven. Bij aanpassingen die verstoringen veroorzaken in het ecologisch evenwicht wordt nagegaan of het gaat om duurzame dan wel tijdelijke verstoringen en op welke wijze duurzame verstoringen vermeden zouden kunnen worden.

Op die manier moeten er op adequate wijze concessies plaatsvinden.

De Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn conditioneel, hetgeen dus inhoudt dat die richtlijnen niet zaken verbieden.

De voorzitter geeft aan begrip te hebben voor het punt van zorg zoals geuit door de heer Wind. Het gaat om argumenten uit het verleden op basis waarvan keuzes gemaakt zijn.

De heer Wind wil vervolgens noemen de beperking van het aantal ligplaatsen die in de pkb staat opgenomen van 4400 rondom het Waddengebied. Harlingen heeft ook met deze beperking te maken. Het Westergo gebied waar Harlingen deel van uitmaakt heeft die dynamiek wel nodig. De Passende Beoordeling aangaande dit punt is heel zorgvuldig opgesteld. Het bedrijfsleven in Harlingen betreurt deze beperkingen: geen zeewaartse uitbreiding en beperking van het aantal ligplaatsen.

De voorzitter adviseert de heer Wind de mogelijkheden van landinwaartse uitbreiding van de Harlinger zeehavens na te gaan en zou ook willen weten wat de tegenargumenten voor landinwaartse uitbreiding van de zeehavens zouden kunnen zijn. De voorzitter voegt hieraan toe dat de economische ontwikkelingen rondom de Waddenzee voor haar een belangrijk punt van aandacht is.

De heer Wind geeft aan dat er een begin is gemaakt met een kosten-baten analyse voor een landinwaartse uitbreiding van de Harlinger haven. Dit ligt inmiddels bij de provinciale overheid.

De voorzitter ontvangt te zijner tijd graag de definitieve versie van de kosten-baten analyse voor landinwaartse uitbreiding van de haven van Harlingen.

De heer Van Tuinen benadrukt de dringende behoefte van Harlingen aan een tweede haven om op die manier het beroeps- en recreatieve scheepsvervoer te kunnen scheiden, o.a. vanwege het aspect van veiligheid.

De voorzitter rondt af met te zeggen dat bekend is dat de zeewaartse uitbreiding van de zeehavens een belangrijk punt is. Zij wil dan ook in overweging nemen of de ministeries van VROM en Economische zaken een ondersteunende rol kunnen vervullen in het nagaan van de mogelijkheden voor landinwaartse uitbreiding van de Harlinger haven.

Minister Veerman voegt toe dat zaken helder moeten zijn. Hoofddoel in de pkb Waddenzee: duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het

behoud van het unieke open landschap. Binnen dat kader moeten de mogelijkheden bekeken worden. Minister Veerman zegt dan ook dat er voor de zeewaartse uitbreiding van de zeehavens geen mogelijkheden zijn.

De heer Glaubitz brengt naar voren dat hij voor Den Helder de wens uitspreekt dat er een herschikking in het gebied rond Teso wordt aangebracht. Met vertegenwoordigers van het ministerie van Defensie is reeds besproken dat wanneer er bij de Koninklijke Marine inkrimping plaats zou vinden dat het wenselijk is dat er een herschikking van het gebied plaatsvindt, om de offshore energiewinning te kunnen handhaven en daarmee werkgelegenheid te ontwikkelen en de havens uit te breiden. Hij vraagt zich daarbij af op welke wijze die ontwikkelingen in de pkb ingepast zouden moeten worden. De voorzitter geeft aan dat dit punt nader bestudeerd dient te worden alvorens zij daarop een reactie kan geven.

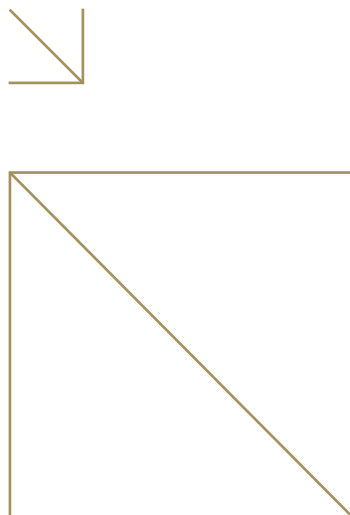
De heer Glaubitz vraagt vervolgens naar een uitleg over de vluchtbewegingen vanaf vliegveld De Kooy, het windmolenpark bij Egmond en de offshore energiewinning. Deze ontwikkelingen zijn strijdig met natuurbehoud. Hij stelt dan ook de vraag welke belang er voorop staat: energiewinning of natuur.

Minister Veerman antwoordt dat voor de vluchtbewegingen bij vliegveld De Kooy vergunningen afgegeven zijn. Hij kan daar dan verder in dit overleg ook geen uitspraak over doen. Voor uitbreiding van de zeehaven van Den Helder geldt hetzelfde als voor de uitbreiding van de zeehavens van Harlingen en Eemshaven.

De voorzitter concludeert dat het in Den Helder vooral gaat om gebiedsontwikkeling. Zij nodigt de bestuurders van Den Helder dan ook uit om gezamenlijk een keer de mogelijkheden te bespreken.

De heer Glaubitz neemt deze uitnodiging van harte aan.

De heer Veenhouwer (MKB-Noord mede namens MKB-West) is van mening dat de pkb niet alleen voor de Wadden, maar ook voor het vaste land meer ruimte zou moeten bieden voor de groei van het toerisme. Een aantal zaken die in de pkb staat opgenomen met betrekking tot het toerisme remmen de ontwikkelingen van de groei van het toerisme op het vaste land af. De heer Veenhouwer stelt er dan ook prijs op dat dit punt nader bekeken wordt. Als voorbeeld noemt hij de verlenging van het toeristisch seizoen.

Minister Veerman reageert hierop door te zeggen dat het maximum aantal ligplaatsen gehandhaafd blijft tot het moment dat het convenant beschikbaar is. Mocht het convenant leiden tot het inzicht dat het capaciteitsbeleid voor jachthavens niet meer adequaat of overbodig is dan is het kabinet bereid de pkb op dit onderdeel partieel te herzien. Minister Veerman is het niet eens met de mening van de heer Veenhouwer dat de punten dusdanig beperkend zijn voor de groei van het toerisme. Investerings die gedaan worden, moeten gericht zijn op het versterken van het ecologisch evenwicht. Sterker nog, door de investeringen moet er meer ruimte gecreëerd worden voor menselijk medegebruik: een robuust ecologisch systeem.

De heer Veenhouwer spreekt de hoop uit dat zijn zorg ongegrond is.

Minister Veerman zegt dat dat afhangt van de zaken die in het convenant opgenomen zullen worden.

De heer Keurentjes (voorzitter LTO-Noord) zegt dat er met betrekking tot de externe werking van de pkb in de afweging van de verschillende belangen er een zekere onduidelijkheid is geconstateerd en dat er volgens hem geneigd wordt naar conserveringsbeleid. Landbouw en natuur raken elkaar. Hij pleit dan ook voor helderheid op dat terrein. De landbouw maakt een omslag naar meer marktgericht opereren. In het kader van het waddenfonds wordt daarop meer geanticipeerd. Het aanbrengen van zoet/zout overgangen kan nadelig zijn voor de landbouw, maar biedt op een aantal plaatsen ook mogelijkheden. Hij zal dat dan ook kritisch bekijken.

Minister Veerman reageert hierop door te zeggen dat de externe werking bepaald wordt door of een activiteit significante gevolgen heeft op het ecologisch systeem. Die significante gevolgen moeten bepaald worden door de Natuurbeschermingswet die de aanvraag beoordeeld: zijn er vergunningen verkregen en is er met de activiteit een groot maatschappelijk belang gediend.

De heer Keurentjes spreekt de wens uit dat voorkomen moet worden dat er overdreven gereageerd wordt wanneer het om dit soort zaken gaat. Hij geeft als voorbeeld de verstoring van de natuur door het geluid van een jachtgeweer. Vervolgens vraagt hij zich af waar dat soort zaken toe zullen leiden en of er enige nuances aangebracht kunnen worden.

Minister Veerman beaamt dat het geluid van een jachtgeweer leidt tot verstoring van de natuur. Het afgeven van vergunningen

is nu nog een taak van de gemeente. In de toekomst zal de provincie deze taak overnemen. Bij het aanbrengen van zoet/zout overgangen zal de minister dan ook niet alleen afwegingen maken in het natuurlijk belang.

De heer Glaubitz vraagt om een flexibel beleid ten aanzien van vaarrecreatie en jachthavens. Hij noemt in dit verband het actieve beleid dat gevoerd is voor de duurzame ontwikkeling van de haven in Oude Schild.

De voorzitter antwoordt niet op de hoogte te zijn van de situatie in Oude Schild.

De heer Glaubitz zegt toe het rapport met betrekking tot de havenontwikkelingen in Oude Schild toe te zullen sturen naar het ministerie van VROM.

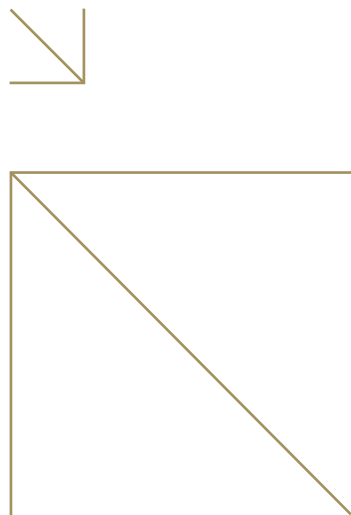
De heer Hendrikse benadrukt het belang van de pkb en internationaal level playing field in de Waddenzee ten aanzien van de bescherming van de natuur en de toepassing van de EU-regelgeving in relatie tot de Eemshaven.

De voorzitter reageert hierop met te zeggen dat het bij dit punt gaat om alle havens die grenzen aan de Waddenzee.

De heer De Vries (ministerie van Economische zaken) geeft aan dat hier door EZ in de afwegingen al terdege rekening mee is gehouden.

De heer Nooitgedagt (vice-voorzitter Productschap Vis) bedankt allereerst voor de uitnodiging voor het aanwezig zijn bij deze bijeenkomst. Hij begint zijn betoog door te zeggen dat de visserij nogal worstelt met de pkb: Vogel- en Habitatrichtlijnen, Kaderrichtlijn Water, Natura 2000. De heer Nooitgedagt is van mening dat veel zaken die in de pkb staan opgenomen aanleiding kunnen zijn tot protest. Voorts is hij van mening dat des te meer van dit soort rapporten opgesteld worden des te moeilijker het zal worden om een Passende Beoordeling te verkrijgen. Naar de mening van de heer Nooitgedagt zou de pkb een rapport moeten zijn wat de nadruk legt op ruimtelijke ordening.

Vervolgens noemt hij de titel van het boek "Rondom de Lauwerszee" en overhandigt een exemplaar aan de voorzitter. De heer Nooitgedagt noemt vervolgens de problematiek rond de kokkelvisserij die opgelost is. Echter, daarmee zijn niet alle problemen opgelost. Om een aantal te noemen: de afgifte van vergunningen, het vaststellen van de grenzen van de gesloten gebieden, de garnalenvisserij. De heer Van Geesbergen

(bestuur Productschap Vis namens de schelpdiersector) sluit aan op het betoog van de heer Nooitgedagt en bevestigt dat. Het visserijbesluit is overgenomen in de pkb. Er wordt momenteel ook gediscussieerd over Natura 2000. In de pkb wordt verwezen naar vergunningen en naar de Natuurbeschermingswet als toetsingsinstrumenten voor de activiteiten. Het Productschap Vis acht het wenselijk dat de pkb en Natura 2000 met elkaar in overeenstemming worden gebracht. De mosselzaadvisserij moet de komende 15 jaar de tijd krijgen om te verduurzamen. En er wordt momenteel hard gewerkt aan verduurzaming. Hij betreurt het dat dat een vermindering van mosselzaadvisserij veroorzaakt. Aanvragen voor vergunningen en toetsing is zaak van de Natuurbeschermingswet. Hij stelt voor te komen tot een afstemming tussen de documenten “Zilte Oogst” en Natura 2000 en de pkb. Het jaar 2020 moet namelijk wel gehaald worden.

Minister Veerman reageert op het voorgaande met te zeggen dat er met het Productschap Vis afspraken gemaakt zijn. Hij herhaalt: de kokkelvisserij is gestopt: dit is gemotiveerd vanuit het natuurlijk belang. De minister zegt dat schelpdiervisserij overeenkomstig het beleidsbesluit schelpdiervisserij 2005-20020 ‘Zilte Oogst’ mogelijk moet zijn.. De mosselvisserij moet dan ook vijftien jaar de ruimte krijgen om zich te bewijzen. De minister geeft vervolgens aan dat deze zaken reeds vaker in een ander overleg uitvoerig besproken zijn en dat de problematiek hem geheel bekend is. Ten aanzien van de schelpdiersector zijn ingrijpende maatregelen genomen.

De heer Visser (bestuur Pvis namens het Nationaal Overleg Visafslagen) vraagt in hoeverre mossel- en garnalervisserij in de toekomst mogelijk blijft. Hij zegt dat de omschrijving in de PKB lijkt af te wijken van het bestaande beleid. Hij is van mening dat in de pkb veel zaken staan die voor milieuorganisaties aanleiding zouden kunnen zijn om juridische procedures te starten.

Minister Veerman reageert dat wat in de PKB staat 1 op 1 moet aansluiten bij het vigerende beleid.

Ten aanzien van de externe werking heeft de heer Visser dan ook twee vragen:

- hoe is de invloed op de spijula visserij?
- hoe is de invloed op de visserij op de Noordzee? Hij wijst hierbij met name op de passages m.b.t. de langzaam groeiende soorten.

Minister Veerman antwoordt dat het uiteraard niet de bedoeling is dat de externe werking op voornoemde twee zaken van invloed mag zijn. Hij verzekert het Productschap Vis dat het geenszins de bedoeling is om via een achterdeur met de pkb alsnog zaken te realiseren. Argumenten m.b.t. ontwikkelingen in de Waddenzee vormen in beginsel geen aanknopingspunt voor procedures aangaande de beperking van de Noordzee visserij op schol en tong.

De heer Van Geesbergen ziet graag dat dat soort zaken in de pkb verduidelijkt wordt, zodat de tekst, onbedoeld, geen aanleiding geeft tot het starten van juridische procedures.

De heer Nooitgedagt vraagt of het mogelijk is de periode van geldigheid van vergunningen te verlengen. Het invullen van de aanvragen voor de vergunningen brengt veel administratief werk met zich mee.

Minister Veerman adviseert de aanvragen voor vergunningen in ieder geval tijdig in te dienen. Bovendien zegt hij zonodig de steun van LNV-ambtenaren toe. Wanneer de omstandigheden niet of nauwelijks veranderd zijn kost het wederom invullen van de hernieuwde aanvragen niet zoveel tijd. Door het standaardiseren van het verlenen van de vergunningen zal de vergunningaanvraag en – verlening de komende jaren steeds minder moeite kosten.

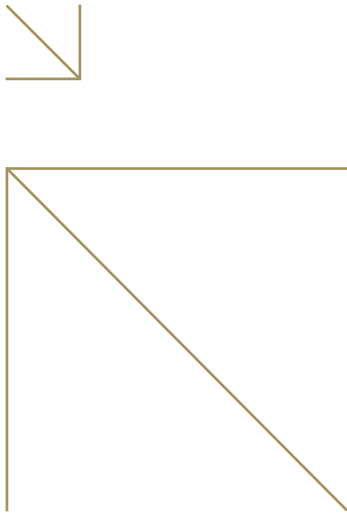
De heer Visser merkt op dat hij weinig zaken in de pkb aantreft die betrekking hebben op het economisch ontwikkelingsperspectief in de Waddenzee, met name wanneer het gaat om de visserij met vaste vistuigen. Dergelijke ontwikkelingen worden in de pkb in de kiem gesmoord.

Minister Veerman geeft aan dit niet te kunnen beoordelen en zal dit (laten) onderzoeken.

De heer De Vries geeft aan dat de zogenaamde “timing” van de stukken niet geheel synchroon is gelopen.

De heer Dijkema geeft aan dat de suggestie gewekt is dat de overheid alle zaken moet regelen: aansluiting op de Nota Ruimte: centraal wat moet, decentraal wat kan. Binnen de regio is men steeds beter in staat de zaken te regelen. Hij verwijst vervolgens naar de Commissie Meijer welke daar een goed voorbeeld van is. Zijn verzoek is dan ook meer ruimte voor decentraal te creëren.

De voorzitter reageert hierop met te zeggen dat de het rijk

de kaders aangeeft voor de regionale organisatie. De pkb Waddenzee geeft dit zeker aan.

De voorzitter sluit om 11.10 uur dit overleg en dankt de aanwezigen voor hun inbreng en hun aanwezigheid. Zij schetst vervolgens het verloop van de procedure rond de pkb Waddenzee. In aansluiting op dit overleg vindt er om 11.15 vanmorgen een overleg plaats met bestuurders van natuur- en milieuorganisatie en daarna om 12.30 uur een overleg met bestuurders van gemeentelijke en provinciale overheid. Voor 22 februari worden ook de adviezen van de Commissie m.e.r. en de Raad voor de Wadden verwacht. De inspraakperiode sluit op 22 februari 2006. Daarna zal de besluitvorming plaatsvinden. Aanpassingen voor zover nodig zullen aangebracht worden. Half april wordt de pkb Waddenzee voorgelegd aan de ministerraad en vervolgens wordt het naar de Kamer gestuurd. Zowel de nota als de verslagen worden dan gepubliceerd op het Internet. Begin mei gaat de pkb naar de Tweede Kamer en verwacht wordt dat de instemming voor het eind van 2006 plaatsvindt.

Bijlage C: Advies van de Commissie voor de Milieueffectrapportage

PKB Derde Nota Waddenzee
Beoordeling Strategische Milieubeoordeling
(SMB) en Passende Beoordeling op grond van de
Natuurbeschermingswet
23 februari 2006 / rapportnummer 1543-124

commissie voor de milieueffectrapportage

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
Ordening en Milieubeheer
Directoraat-Generaal Ruimte
Directie Nationaal en Internationaal Beleid
Water en Groen
Postbus 30940
2500 GX DEN HAAG

uw kenmerk
DGGR/WAD/2005217448

uw brief
19 december 2005

ons kenmerk
1543-125/Do/wt

onderwerp
Advies: Beoordeling Strategische Milieu-
beoordeling (SMB) en Passende Beoorde-
ling op grond van de Natuurbescher-
mingswet voor de PKB Derde Nota Wad-
denzee

doorkiesnummer
(030) 234 76 24

Utrecht
23 februari 2006

Geachte minister,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies uit te brengen in het kader van Strategische Milieubeoorde-
ling (SMB) en Passende Beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet voor de
PKB Derde Nota Waddenzee.

Overeenkomstig uw verzoek bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de be-
sluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit
houdt in dat de Commissie graag nadere informatie over het vervolg van dit project
krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. ir. G. Blom

Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
PKB Derde Nota Waddenzee

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76-66
telefax (030) 233 12-65
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Beoordeling Strategische Milieubeoordeling (SMB) en Pas-
sende Beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet
voor de PKB Derde Nota Waddenzee

Advies over de beoordeling van het milieuraapport Strategische Milieubeoorde-
ling (SMB) en Passende Beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet
voor de PKB Derde Nota Waddenzee,

uitgebracht aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

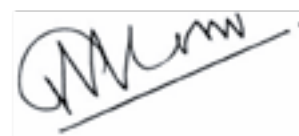
de werkgroep SMB
PKB Derde Nota Waddenzee,

de secretaris

ir. F.D. Dotinga

de voorzitter

dr.ir. G. Blom

Utrecht, 23 februari 2006

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting van het advies	162
1. Inleiding	164
2. Plan en planproces	165
2.1 Concrete beleidsbeslissing of beslissing van wezenlijk belang?	165
2.2 Toets aan instandhoudingsdoelen en 'houdbaarheid' pkb	165
3. Oordeel over smb en pb	167
3.1 Algemeen	167
3.2 Strategische milieubeoordeling	167
3.3 Passende beoordeling	167
4. Inhoudelijke oordeel over deelonderwerpen	168
4.1 Inleiding	168
4.2 Verstoring, met name door recreatie	168
4.2.1 Verstoring: een belangrijk thema	168
4.2.2 Ligplaatsen	168
4.2.3 Recreatievaart van buiten naar het waddengebied	168
4.2.4 Verstoring door recreatie	168
4.2.5 Zonering	169
4.2.6 Visserij-activiteiten	169
4.2.7 Natuurontwikkeling	170
4.2.8 Gaswinning	171
4.3 Overige inhoudelijke opmerkingen	171
4.3.1 Waddengebied internationaal	171
4.3.2 Monitoring en onderzoek.	171
5. Tot slot: afstemming smb en pb	172
Bijlagen	
1. Brief van het bevoegd gezag d.D. 19 December 2005 waarin de commissie In de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen	173
2. Kennisgeving in staatscourant nr.8 D.D. 11 Januari 2006.	174
3. Projectgegevens	175

Bestuurlijke samenvatting van het advies

De Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna te noemen 'de Commissie') beoordeelt in eerste instantie de **Strategische Milieubeoordeling** (SMB). In de SMB is helder aangegeven welke activiteiten SMB-plichtig worden geacht. Per activiteit is in tekst, en vervolgens in scoretabellen met een toelichting (expert judgement), ingegaan op de effecten per milieuaspect. De Commissie heeft waardering voor de kwaliteit van de informatie die in korte tijd gestructureerd in de documenten bij elkaar is gebracht. Aan de inhoudelijke eisen van de SMB-richtlijn wordt naar de mening van de Commissie voldaan, met uitzondering van de niet-technische samenvatting: deze ontbreekt. De Commissie raadt aan om voor de politieke behandeling van de Planologische Kernbeslissing (PKB) alsnog een samenvatting te maken.

De Commissie is ook gevraagd haar oordeel te geven over de **Passende Beoordeling** (PB). Een grote handicap bij de PB was dat er nog geen helder, kwantitatief toetsingskader voor de activiteiten was, omdat de instandhoudingsdoelen op grond van de Natuurbeschermingswet nog niet vastgesteld zijn. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de PKB tot stand te laten komen in een tempo waarbij dit toetsingskader nog niet beschikbaar is. Omdat is gebleken dat de natuurbeschermingswetgeving strikt moet worden geïnterpreteerd, wijst de Commissie erop dat het **gekozen planproces** de hardheid van de PKB-afweging en -uitspraken vermindert. De Commissie raadt aan om in het vervolgtraject zorgvuldig te blijven nagaan of bijstellingen van de PKB op grond van een terugkoppeling van de meest actuele beschikbare instandhoudingsdoelen (bijvoorbeeld in aanwijzingsbesluiten en beheerplannen) nodig zijn.

Doordat het toetsingskader ontbrak, is volgens de Commissie de **afweging van de activiteiten** in de PKB in het licht van de doelstellingen voor natuurlijke ontwikkeling van het Waddenzeegebied niet voldoende uit de verf gekomen. Juist het niveau van de PKB leent zich goed voor een afweging van activiteiten die – als zodanig, dan wel gecumuleerd met andere activiteiten – mogelijk significante gevolgen hebben op Natura2000. Wanneer die significante gevolgen (kunnen) optreden, moet er namelijk een keuze gemaakt worden tussen de activiteiten onderling of moeten er beperkingen worden gesteld aan de mate waarin die kunnen plaatsvinden. De Commissie beschouwt de informatie in

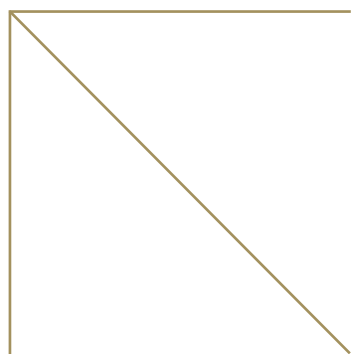
de PB als een voortoets om te bepalen welke activiteiten mogelijk significante gevolgen voor kwalificerende soorten en/of habitats kunnen hebben en door hoeveel activiteiten de kwalificerende soorten en/of habitats beïnvloed kunnen worden. De concrete PB – en dus genoemde afweging van activiteiten onderling – wordt echter 'doorgeschoven' naar het projectniveau (meestal het traject voor vergunningverlening). Dit impliceert dat een mogelijke afweging van activiteiten op een (te) 'laag' beslisniveau moet plaatsvinden. Het betekent ook dat initiatiefnemers onzeker blijven of/hoe hun (beoogde) activiteit doorgang kan krijgen.

Deel 3 van de PKB bevat een vijftal **concrete beleidsbeslissingen** (bindend voor lagere overheden) en een aantal beslissingen van wezenlijk belang (alleen bindend voor het Rijk). De Commissie mist voor een aantal activiteiten die bedreigend kunnen zijn voor de hoofddoelstelling van de PKB een inkadering in de vorm van concrete beleidsbeslissingen. Het gaat bijvoorbeeld om de visserijactiviteiten.

De Commissie acht de concrete beleidsbeslissing over (gelimiteerde) **uitbreiding van ligplaatsen** in jachthavens onvoldoende onderbouwd. Dit omdat niet met zekerheid is uit te sluiten dat deze uitbreiding zelf en mogelijk in combinatie met een toename van waterrecreanten uit omliggende gebieden (IJsselmeer en Noordzee) significante gevolgen kan hebben op de instandhoudingsdoelen van Natura2000.

De Commissie acht het blijven toelaten van de **mosselzaadvisserij** en de **garnalenvisserij** niet in overeenstemming met de Natuurbeschermingswet, die uitgaat van het voorzorgbeginsel (niet toelaten) of toelating onder randvoorwaarden die het optreden van significante gevolgen uitsluit. Alhoewel de inspanningen gericht zijn op verduurzaming van deze visserijactiviteiten (dus vermindering van de negatieve effecten), is niet uit te sluiten dat ieder van deze activiteiten sec significante gevolgen kan hebben voor kwalificerende soorten en/of habitats.

Gezien de onduidelijkheid over de toelaatbaarheid van de activiteiten is het des te belangrijker om de **zonering** goed aan te pakken. Een adequate zonering sluit ook aan bij het voorzorgbeginsel van de natuurbeschermingswetgeving. De zonering in de PKB, gericht op het voorkomen van verstoring

en het reguleren van visserijactiviteiten, vindt de Commissie echter niet helder en deze vloeit niet logisch voort uit de SMB en uit de PB.

De Commissie beveelt aan om in kaart te brengen welke delen van het Waddengebied kwetsbaar zijn voor verstoring of bevissing, en waarom. Dit moet tot zinvolle en navolgbare consequenties leiden in zonering. De Commissie is het in hoofdlijnen eens met de globale beoordeling van de effecten van de **gasexploraties** en **gaswinningen** in het plangebied.

Zij merkt op dat het MER voor de gaswinning onder het Waddengebied ter visie ligt en dat dit meer gedetailleerd ingaat op de natuur- en milieueffecten.

De Commissie adviseert toekomstige Strategische Milieubeoordelingen te integreren met de Passende Beoordeling in de gevallen waarbij de bescherming van het Natura2000-netwerk de hoofdmoot is van het plan. Aandachtspunt is daarbij wel dat beide documenten herkenbaar blijven.

1. Inleiding

Het kabinet heeft het voornemen de Planologische Kernbeslissing (PKB) Derde Nota Waddenzee aan te passen. Op deze PKB is de Europese Richtlijn Strategische Milieubeoordeling (SMB)² van toepassing, omdat er sprake is van planonderdelen die:

- kaderstellend zijn voor komende m.e.r.- (beoordelings)plichtige projecten;
- significante gevolgen kunnen hebben voor Natura2000-gebieden.

Op 28 april 2005 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) een advies uitgebracht over de reikwijdte en het detailniveau voor de SMB, alsmede voor de passende beoordeling die vanuit de Habitatrichtlijn benodigd was.

Bij brief van 19 december 2005 heeft de minister van VROM de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de SMB en over de passende beoordeling (PB) inzake de Natuurbeschermingswet 1998³. De kennisgeving heeft in Staatscourant nr. 8 d.d. 11 januari 2006 gestaan⁴.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. – verder aangeduid als ‘de Commissie’⁵. Naast de beoordeling van de SMB en de PB heeft de Commissie tevens een relatie gelegd met de uitwerking in de PKB. Met het ministerie van VROM is overeengekomen dat de Commissie adviseert binnen de termijn van tervisielegging. De consequentie is dat de Commissie geen adviezen en inspraakreacties kan betrekken in dit beoordelingsadvies. Op 21 februari 2006 heeft de Commissie een gedachtewisseling gehad met vertegenwoordigers van de ministeries van VROM en LNV.

Bij de beoordeling van de overlegde informatie zijn in dit advies de belangrijkste discussiepunten, constatering en conclusies in de volgende hoofdstukken verwerkt. Waar relevant, wordt een onderdeel afgesloten met een aanbeveling voor de verdere besluitvorming.

Centraal in dit advies staat de beoordeling van de activiteiten in het licht van de doelstellingen voor natuurlijke ontwikkeling van het plangebied. Achtereenvolgens gaat de Commissie in op:

- het planproces;
- de SMB en de PB;
- een aantal relevante thematische aspecten.

² Het gaat om de Europese Richtlijn 2001/42/EG, die per 21 juli 2004 van kracht is. De Nederlandse implementatie zal waarschijnlijk in 2006 plaatsvinden. Tot die tijd is de Europese regelgeving bepalend.

³ Zie bijlage 1.

⁴ Zie bijlage 2.

⁵ Zie voor de samenstelling bijlage 3.

2. Plan en planproces

2.1 Concrete beleidsbeslissing of Beslissing van wezenlijk belang?

De PKB bevat vijf concrete beleidsbeslissingen (CBB) die direct bindend zijn voor lagere overheden en bij de rechter direct toetsbaar zijn. Voorts kent de PKB een groot aantal beslissingen van wezenlijk belang (BWB), hetgeen betekent dat het Rijk hiervan alleen kan afwijken als de PKB wordt herzien (niet direct toetsbaar bij de rechter).

De Commissie had verwacht dat met name ruimtelijke uitspraken over activiteiten die bedreigend zijn voor de hoofddoelstelling van de PKB⁶ door CBB's ingekaderd zouden worden. De Commissie merkt echter op dat een ingrijpende activiteit als de visserij (waaronder het niet meer toelaten van de kokkelvisserij) op het niveau van BWB in de PKB staat genoemd.

→ De Commissie adviseert derhalve om in het verloop van de verdere procedure te bezien welke activiteiten bedreigend kunnen zijn voor het realiseren van de hoofddoelstelling en af te wegen of deze met CBB's gereguleerd moeten worden⁷.

2.2 Toets aan instandhoudingsdoelen en 'houdbaarheid' PKB

De PB is gestoeld op kwalitatieve instandhoudingsdoelen. Terecht wordt in de documentatie gesteld dat per activiteit een kwantitatief uitgewerkte PB nog zal moeten uitmaken of bepaalde activiteiten doorgang kunnen (blijven) krijgen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor activiteiten waarvoor een vergunning verkregen moet worden op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. In de uitgevoerde 'kwalitatieve' PB wordt gesteld dat van vier separate activiteiten⁸ niet uitgesloten kan worden dat deze als zodanig significante gevolgen kunnen hebben voor de

instandhoudingsdoelstellingen. De Commissie constateert dat in de 'kwalitatieve' PB van vrijwel alle activiteiten onduidelijk is of deze gecumuleerd met andere activiteiten tot significante gevolgen zouden kunnen leiden.

Op dit moment is bij de Commissie bekend dat voor dit jaar staat gepland om aanwijzingsbesluiten vast te stellen, met daarin deels kwantitatieve instandhoudingsdoelen (namelijk voor de vogels en voor de soorten die bescherming genieten op grond van bijlage II van de Habitatrichtlijn) en deels kwalitatieve instandhoudingsdoelen. Op grond van deze aanwijzingsbesluiten dienen vervolgens beheerplannen te worden opgesteld per Natura2000-gebied⁹. Toetsing aan deze instandhoudingsdoelen zou kunnen leiden tot de conclusie dat van veel activiteiten – dikwijls vanwege cumulatie van effecten met effecten van andere activiteiten – niet met zekerheid significante gevolgen kunnen worden uitgesloten.

Dit roept de vraag op wat de 'houdbaarheid' is van de CBB's en van de BWB's: de toestemmingen/kaders die deze geven moeten mogelijk herroepen worden als uit volgende passende beoordelingen zou blijken dat significante gevolgen op kwantitatieve instandhoudingsdoelen voor soorten en/of habitats niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Dit klemmt vooral voor de CBB's en voor activiteiten waarvoor vergunningen benodigd zijn, omdat deze grote kans lopen door de rechter getoetst te worden.

Dit geldt vanwege de cumulatie van effecten voor vrijwel alle activiteiten met invloed op het Natura2000-gebied. Er valt op basis van de stukken geen goed oordeel te vellen of een individuele activiteit – in samenhang met andere activiteiten – op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 ontoelaatbare schadelijke effecten kan hebben.

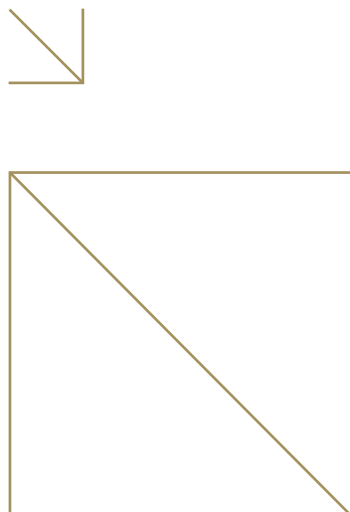
Het kabinet heeft ervoor gekozen om de PKB tot stand te laten komen in een tempo waarbij het toetsingskader van kwantitatieve instandhoudingsdoelen nog niet beschikbaar is. Alhoewel de Commissie er begrip voor heeft dat er procedureel is gekozen voor een herziening van de PKB die vooruitloopt op verdere besluiten in het kader van

⁶ Te weten: "de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap" (zie PKB: blz. 9).

⁷ De Commissie merkt overigens op dat toetsing aan de vereisten van de Natuurbeschermingswet 1998 waarschijnlijk onbedoeld staat vermeld als BWB. Deze toets is al juridisch bindend, dus overstijgt de status van CBB.

⁸ Zie PB, blz. 5: landinwaartse uitbreiding van havens en bedrijventerreinen, exploratie- en exploitatie-activiteiten ten behoeve van gaswinning, mosselzaadvisserij (sublitoraal en litoraal) en de garnalenvisserij.

⁹ In dit advies wordt voor de leesbaarheid gesproken over 'Natura2000-gebied'. Het plangebied van de PKB behelst de Natura2000-gebieden Waddenzee, duinen op de resp. Waddeneilanden en de Noorseekustzone.

de Natuurbeschermingswet en alhoewel in de PKB het onderwerp wel aan de orde komt, meent zij toch expliciet op dit risico de aandacht te moeten vestigen¹⁰.

Het betekent ook dat de afweging van de activiteiten in de PKB in het licht

van de doelstellingen voor natuurlijke ontwikkeling van het Waddenzeegebied

niet voldoende uit de verf komt. Juist het niveau van de PKB leent zich goed voor een afweging van activiteiten die – als zodanig, dan wel gecumuleerd met andere activiteiten – mogelijk significante gevolgen hebben op Natura2000.

Wanneer die significante gevolgen (kunnen) optreden, moet er namelijk een keuze gemaakt worden tussen de activiteiten onderling of moeten er beperkingen worden gesteld aan de mate waarin die kunnen plaatsvinden. Het 'doorschuiven' van de PB naar het projectniveau (meestal het traject voor vergunningverlening) impliceert dat een mogelijke afweging van activiteiten op een (te) 'laag' beslisniveau moet plaatsvinden. Het betekent ook dat initiatiefnemers onzeker blijven of/hoe hun (beoogde) activiteit doorgang kan krijgen.

→ **De Commissie raadt aan om in het vervolgtraject zorgvuldig te blijven nagaan of bijstellingen van de PKB op grond van een terugkoppeling van de meest actuele beschikbare instandhoudingsdoelen (bijvoorbeeld in aanwijzingsbesluiten en beheerplannen) nodig zijn.**

¹⁰ Dit heeft de Commissie overigens in methodische zin ook al genoemd in haar advies over de reikwijdte en het detailniveau van de SMB en over de PB.

3. Oordeel over smb en pb

3.1 Algemeen

De Commissie heeft waardering voor de kwaliteit van de informatie die in korte tijd gestructureerd in de documenten bij elkaar is gebracht.

en/of habitats kunnen hebben;

- door hoeveel activiteiten de kwalificerende soorten en/of habitats beïnvloed kunnen worden (oftewel: een eerste aanzet van de bepaling van de gecumuleerde effecten van activiteiten).

3.2 Strategische Milieubeoordeling

In de SMB is helder aangegeven welke activiteiten SMB-plichtig worden geacht. Per activiteit is in tekst, en vervolgens in scoretabellen met een toelichting (expert judgement), ingegaan op de effecten per milieuaspect.

Aan de inhoudseisen van de SMB-richtlijn wordt naar de mening van de Commissie voldaan, met uitzondering van de niet-technische samenvatting: deze ontbreekt.

→ **De Commissie raadt aan om voor de politieke behandeling van de PKB alsnog een samenvatting te maken. Neem daarin van de SMB en de PB de belangrijkste conclusies op en geef aan hoe daarmee om is gegaan in de PKB.**

3.3 Passende beoordeling

De PB Derde Nota Waddenzee streeft ernaar een indruk te krijgen van de mogelijke gevolgen van de activiteiten op de kwalificerende soorten en habitats. Per activiteit worden de effecten kwalitatief benoemd en eventuele mitigerende maatregelen worden aangegeven, resulterend in een uitspraak of de activiteit de natuurlijke kenmerken van het Natura2000-gebied aantast of niet. De PB resulteert in bijlage 4 in effectenmatrices waarbij:

1. per activiteit wordt ingezoomd op de effecten op kwalificerende soorten en/of habitats: plaats (lokaal-bovenlokaal), tijd (incidenteel-periodiekdoorlopend), herstelduur (korte termijn-meerdere jaren-onherstelbaar);
2. per kwalificerende soort of habitat wordt aangegeven hoeveel activiteiten deze mogelijk beïnvloeden.

De Commissie meent dat de PB niet volstaat voor projecten vanwege het abstractieniveau.

De informatie kan gezien worden als een voorttoets om te bepalen:

- welke activiteiten mogelijk significante gevolgen voor kwalificerende soorten

4. Inhoudelijke oordeel over deelonderwerpen

4.1 Inleiding

In de volgende paragrafen van dit advies beperkt de Commissie zich in haar inhoudelijk oordeel tot de volgende onderwerpen:

- vier ontwikkelingen die – vanwege de ingeschatte (aanzienlijke) effecten of vanwege de bestuurlijke impact – een nadere bespreking behoeven:
 - recreatieontwikkelingen/verstoring;
 - visserijactiviteiten;
 - natuurontwikkeling;
 - gaswinning.
- overige opmerkingen over:
 - de internationale context;
 - monitoring en onderzoek.

4.2 Verstoring, met name door recreatie

4.2.1 Verstoring: een belangrijk thema

Verstoring van zeehonden en vogels is terecht een belangrijk thema, want het is kritisch voor de instandhoudingsdoelen voor deze verstoringgevoelige kwalificerende soorten. Vooral recreatie – en in mindere mate visserij en militaire oefeningen – komen naar voren als verstorend.

Daarom bevat de PKB een CBB die een bovengrens stelt aan het aantal vaste ligplaatsen in de planperiode, namelijk maximaal 4400 ligplaatsen in bestaande jachthavens rond het PKB-gebied. Dit komt blijkens de documentatie neer op een uitbreiding met 400 ligplaatsen ten opzichte van de situatie in 1999. Verder:

- is er een aanzet voor afspraken met de provincies over jachthavenontwikkelingen in het IJsselmeergebied in verband met het potentieel gebruik van de Waddenzee als vaargebied en de daaraan gekoppelde recreatieve activiteiten;
- kent de PKB o.a. een zonering waarbij de meest kwetsbare gebieden worden ontzien;
- is er een gedragscode voor recreanten voorgesteld.

4.2.2 Ligplaatsen

Uit de Nota van Toelichting bij de PKB blijkt dat de ligplaatsenuitbreiding is gebaseerd op een nota van de provincies waarin de gewenste uitbreiding met 400 plaatsen is genoemd voor de periode 1999 - 2005.

Volgens de SMB (paragraaf 5.2.7) zouden inmiddels 200 ligplaatsen van de toegelaten uitbreidingscapaciteit zijn gerealiseerd, zodat voor een planperiode van tien jaar nog maximaal 200 ligplaatsen resteren. Er bestaan echter plannen voor uitbreiding van de capaciteit van bestaande havens in de Waddenzee met 320 plaatsen en een nieuwe haven met 70 plaatsen¹¹. Direct grenzend aan de Waddenzee bestaan er plannen voor uitbreiding met 265 plaatsen en een nieuwe jachthaven met 450 plaatsen. Deze plannen gaan in totaliteit uit boven het maximum dat in de PKB is aangegeven.

→ **De Commissie adviseert om in de PKB duidelijk te maken hoe met deze uitbreidingsplannen wordt omgegaan.**

4.2.3 Recreatievaart van buiten naar het Waddengebied

De Waddenzee is een open systeem, waarbij met name de relatie met het IJsselmeer van groot belang is. Er is een duidelijke toename zichtbaar van de recreatieve vaart: het aantal sluispassages is gegroeid van ongeveer 100.000 passages in 2000 tot 112.750 in 2003, waarvan 55.000 via Den Oever en Kornwerderzand. Tevens vermeldt de PKB dat er in het IJsselmeergebied tot 2025 nog 12.000 ligplaatsen kunnen worden aangelegd. Daarnaast zijn er plannen om een 'kralensnoer' van aantrekkelijke zeehavens langs de Nederlandse kust te ontwikkelen, dat erop gericht is een verbinding tot stand te brengen tussen de Noord-Franse kust, de Belgische kust, de Deltawateren en het Nederlandse, Duitse en Deense Waddengebied. Tevens neemt vanuit Duitsland het aantal sluispassages van/naar de Waddenzee toe¹².

→ **De Commissie adviseert in de PKB aan te geven hoe met deze ontwikkeling van de recreatiedruk wordt omgegaan, dan wel hoe deze wordt ingeschat voor de planperiode. Ter onderbouwing van de PKB is naar de mening van de Commissie onderzoek nodig naar de recreatieve gebruiksrelaties tussen de Waddenzee (ook internationaal van/naar het Duitse en Deense Wad), het Lauwersmeer, het IJsselmeergebied en de Noordzee.**

¹¹ Zie de box in de SMB, paragraaf 5.2.7.

¹² Het document Naar een nieuw watersportbeleid voor de Waddenzee (Stuurgroep Waddenprovincies, 1999) vermeldt in de periode 1995-1997 een toename van het aantal sluispassages uit Duitsland van 23%.

4.2.4 Verstoring door recreatie

Veel belangrijker dan het aantal ligplaatsen in en nabij de Waddenzee en de toevoer van (varende) recreanten van buiten het plangebied is echter het recreatief gebruik (plaats, tijd en gedrag).

De beperkte monitoring laat zien dat de meeste schepen zich voornamelijk ophouden binnen de hoofdvaargeulen. Maar er gaan ook recreanten met hun boten droog liggen of ze varen over het wantij. In de documenten wordt geen indicatie gegeven van de mate van verstoring van vogelconcentraties (veelal kwalificerende soorten) en zeehonden¹³. De Commissie beschouwt de sturing van de recreatievaart aan de hand van ligplaatsen en het handelen volgens de afgesproken gedragscode niet adequaat in het tegengaan van verstoring. In de stukken ontbreekt bovendien een helder communicatietraject om deze gedragscode uit te dragen bij recreanten. Op grond van de informatie in de PB valt een significant nadelig effect op voorhand geenszins uit te sluiten (bij leemten in kennis dient bovendien het worst case scenario in beeld te worden gebracht). Er is behoefte aan onderzoek (met aandacht voor dosis-effect relaties van recreatiegedrag).

→ De Commissie beveelt aan om in kaart te brengen welke delen van het Waddengebied kwetsbaar zijn voor verstoring en waarom (bijvoorbeeld rustplaats voor zeehonden, betekenis voor foeragerende Wadvogels, hoogwatervluchtplaatsen).

4.2.5 Zonering

Om verstoring van vogels en zeehonden tegen te gaan, staat in de PB o.a. dat als mitigerende maatregel een bepaalde afstand tot rust- en zooggebieden van zeehonden en tot vogelconcentraties aangehouden moet worden. Als maat voor de afstand wordt voor verdieping van vaargeulen/ baggerstort, voor schelpenwinning en voor pierenwinning 1500 meter genoemd. Bij het onderdeel recreatie wordt in de PB gerefereerd aan de gesloten gebieden ex artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998¹⁴.

Deze zonering kan volgens de Commissie een effectieve

'harde' maatregel worden, waarmee mogelijk op voorhand het optreden van (cumulatieve) significante gevolgen door verstoring op deze kwalificerende soorten is te verminderen. Opmerkelijk is echter dat in de PKB op dit vlak niets wordt gedaan met de informatie uit de PB en de SMB. De PKB duidt de 'artikel 20-gebieden' weliswaar op kaart aan, maar of de ligplaatsen van gewone en grijze zeehonden en van de vogelconcentraties hierin goed zijn verwerkt is uit de gegeven informatie niet te bepalen omdat:

- de kaart op blz. 38 van de SMB met zeehondenligplaatsen afwijkt van de kaart met 'artikel 20-gebieden';
- van vogelconcentraties (hoogwaterplaatsen en belangrijke foerageergebieden) kaartmateriaal ontbreekt, zodat onduidelijk is of deze in de 'artikel 20-gebieden' zijn verwerkt;
- van de mitigerende afstand van 1500 meter onduidelijk is of deze is geïmplementeerd in de kaart met 'artikel 20-gebieden'.

→ De Commissie adviseert om in de PKB de aanduiding van 'artikel 20-gebieden' te onderbouwen en zo nodig aan te passen op grond van de informatie van SMB en PB. Hierbij dient duidelijk te worden of deze aanwijzing toereikend is om mogelijke significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Geef ook aan hoe de controle en handhaving georganiseerd zullen worden.

4.2.6 Visserij-activiteiten

Systematiek Natuurbeschermingswet

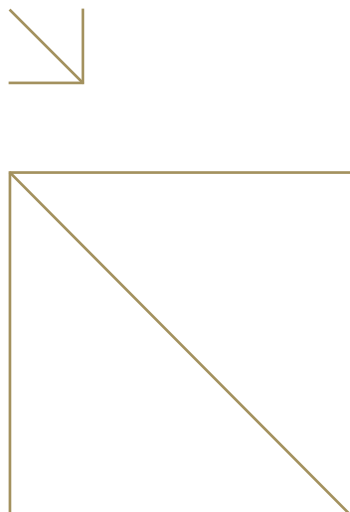
Over o.a. garnalenvisserij¹⁵ en mosselzaadvisserij concludeert de PB dat aantasting van natuurlijke kenmerken niet is uit te sluiten. Desondanks laat de PKB deze activiteiten wel toe:

- De garnalenvisserij krijgt doorgang totdat blijkt dat er toch nadelige significante gevolgen optreden. De Commissie concludeert dat dit een omgekeerde 'bewijslast' impliceert, anders dan de Natuurbeschermingswet 1998 die stelt dat met zekerheid moet worden aangetoond dat significante gevolgen niet zullen optreden;

¹³ Op pagina 135 van de SMB staat vermeld dat het droogvallen buiten de vaargeulen kan leiden tot "enige beïnvloeding van vogels door verstoring en verontrusting" en van "licht negatieve invloed" op vogels en zeezoogdieren.

¹⁴ Voorheen was deze zonering gebaseerd op artikel 17 van de 'oude' Natuurbeschermingswet.

¹⁵ Over de garnalenvisserij blijkt overigens weinig recente informatie over de effecten, met name bijvangsten, beschikbaar te zijn. Tevens is er geen wetenschappelijk consensus over de overlevingskans bij het gebruik van bijvoorbeeld de zeefflap. Dit betekent dat er eigenlijk geen conclusies getrokken kunnen worden over de effecten van de garnalenvisserij.

- De mosselzaadvisserij krijgt de kans om innovaties te ontwikkelen en deze uit te testen en om het areaal aan mosselkwekerij voor drie jaar uit te breiden. Tevens dient de mosselsector inzichtelijk te maken dat een natuurlijke mosselvoorraad ontstaat. De Commissie merkt op dat onduidelijk is wat wordt bedoeld met een mosselvoorraad die in een natuurlijke situatie aanwezig had kunnen zijn;
- Er zijn geen beperkingen gesteld aan het handmatig rapen van schelpdieren. Er ontbreken een maximum voor de totale te rapen hoeveelheid voor eigen gebruik en een ondergrens voor de voedselreservering voor de commerciële handkokkelvisserij. De Commissie meent dat daarmee niet met zekerheid is uitgesloten dat deze activiteit significante negatieve gevolgen veroorzaakt.

Er bestaat dus een risico dat – ondanks de toelating in de PKB – vanwege de Natuurbeschermingswet alsnog bepaalde visserijactiviteiten zullen moeten worden beëindigd of aan nadere voorwaarden moeten worden gebonden. Dit geldt ook voor experimenten met nieuwe kweek- of vangstmethoden, voor zover die nadelige gevolgen kunnen hebben.

→ **De Commissie adviseert om alsnog een duidelijk kader aan deze activiteiten mee te geven.**

Zonering visserij

Net als bij de zonering die is gericht op het vrijwaren van menselijke activiteiten in het Natura2000-gebied¹⁶, stelt de PKB ook een zonering vast voor visserij.

Uit de PKB blijkt dat de 'artikel 20-gebieden' ook van toepassing zijn op de visserij. Daarnaast geeft de PKB aan waar kweekpercelen mosselcultuur liggen en waar de permanente gesloten gebieden voor bodemberoerende visserij liggen. Uit de documentatie blijkt dat bepalend voor die zonering zijn:

- het voorkomen van instabiele sublitorale mosselbanken: mosselzaadvisserij is alleen dáár toegestaan. In de documentatie is geen kaartmateriaal opgenomen waar de instabiele sublitorale mosselbanken liggen;
- zeegrasvelden: daar wordt visserij uitgesloten. In de documentatie is niet aangegeven waar zeegrasvelden liggen. Wel bevat de SMB een kaart met voor zeegras geschikte gebieden, maar de PKB vertaalt deze niet in een zonering.

De PKB geeft aan dat stabiele litorale mosselbanken en zeegrasvelden en een omliggende straal van 40 meter niet mogen worden bevestigd.

Bekende zeegrasvelden zijn weliswaar op grond van artikel 17 van de 'oude' Natuurbeschermingswet aangewezen, maar de 'nieuwe' PKB geeft van de te hanteren grenzen van de arealen geen actueel beeld, noch in kaarten, noch op basis van bepaalde kenmerken, zoals de aanwezigheid of minimale dichtheid van mosselen en zeegras. Tevens valt te verwachten dat de verspreiding van deze gebieden van jaar tot jaar verschillend kan zijn. De Commissie wijst erop dat zeegras is opgenomen in de kernopgaves voor Natura2000 en een belangrijk bestanddeel vormt van het habitatype H1110 (permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zeebanken).

→ **De Commissie adviseert:**

- een nadere definiëring te geven van stabiele litorale mosselbanken, instabiele sublitorale mosselbanken en zeegrasvelden;
- een nadere onderbouwing te geven van de zonering van de gebieden waarin mosselbanken en zeegrasvelden voorkomen;
- een nadere beschouwing te geven hoe om te gaan met de te verwachten dynamiek in de ligging van deze gebieden.

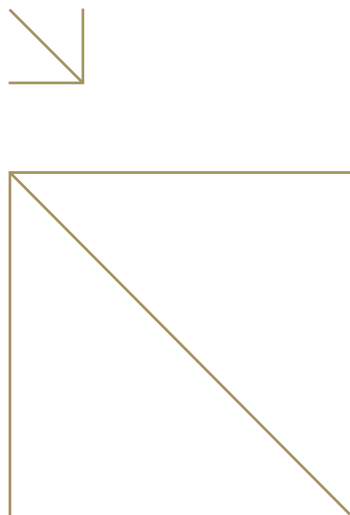
→ **De Commissie wil hierbij de gedachte meegeven om niet uit te gaan van zeegrasvelden en mosselbanken, maar van zeegrashabitats en mosselhabitats. Dit doet meer recht aan de dynamiek van het gebied en de natuurontwikkelingsdoelstelling.**

4.2.7 Natuurontwikkeling

Zoet-zoutgradiënten zullen worden versterkt. Aangezien deze aanpak in lijn met de hoofddoelstelling belangrijk kan bijdragen aan natuurontwikkeling in het plangebied, krijgt dit terecht aandacht in de documenten. Het Amstelmeer, de mogelijke aanleg van het Wieringerrandmeer, het Lauwersmeer en Noord-Fryslân Bûtendyks zijn voorbeelden waar deze gradiënten kunnen worden ontwikkeld.

Grote kansen liggen volgens de Commissie echter ook op de Waddeneilanden, waar gebieden buiten de primaire waterkering een volledige natuurfunctie kunnen krijgen. Gebieden die hiertoe behoren binnen de begrenzing van de PKB zijn Oost-Schiermonnikoog, Oost-Ameland en Oost- en West-Terschelling (o.a. Boschplaat), West-Vlieland en West-

¹⁶ Zie paragraaf 4.2.5 van dit advies.

Texel (Mokbaai). Hier liggen hoge potenties voor:

- soortenrijke zoet-zout gradiënten gekoppeld aan slufersystemen¹⁷;
- embryonale duinen (beschermde habitatype).

Er is nog beperkt inzicht in de dynamische processen van deze systemen en hoe de ontwikkeling ervan in gang te zetten. Duidelijk is wel dat het huidige kustverdedigingsbeleid – en dan met name de stuifdijken – deze ontwikkeling kan frustreren. Deze kans blijft liggen voor soortenrijke duinvalleivegetaties en voor pioniergemeenschappen van de zeevetmuur-orde met tal van Rode Lijst-soorten, waaronder de beschermde soort Groenknolorchis.

→ **De Commissie adviseert om in de PKB of in een ander kader alsnog aandacht te besteden aan deze mogelijkheden voor waardevolle natuurontwikkeling.**

4.2.8 Gaswinning

Een belangrijke reden om een nieuw deel 3 voor de PKB op te stellen is gelegen in de standpuntswijziging van het kabinet over gaswinning onder de Waddenzee.

De Commissie is het in hoofdlijnen eens met de vrij globale beoordeling van de effecten van de gasexploraties en gaswinningen in het plangebied, zoals deze gegeven is in de SMB en in de PB. Overigens ligt het MER voor de gaswinning onder het Waddengebied vanaf locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen ter visie. Dit MER gaat meer gedetailleerd in op de natuur- en milieueffecten dan voorliggende SMB en PB.

4.3 Overige inhoudelijke opmerkingen

4.3.1 Waddengebied internationaal

De Commissie merkt op dat de documenten weinig relatie leggen met de in Duitsland en Denemarken gelegen delen van de Waddenzee, met name de effecten van activiteiten daar.

→ **De Commissie adviseert voor een aantal thema's die grensoverschrijdend zijn, zoals recreatie en visserij, alsnog dit inzicht te geven.**

4.3.2 Monitoring en onderzoek

Terecht wordt in de documenten aangegeven dat monitoring een belangrijk thema is. De Commissie benadrukt dat deze gericht zal moeten zijn op het inzichtelijk maken van de vorderingen van het ontwikkelingsperspectief voor het Waddengebied, met name de instandhoudingsdoelen voor Natura2000.

Het onderzoek naar de mogelijke effecten van garnalenvisserij wordt beperkt tot vergelijking van beviste en onbeviste delen binnen één referentiegebied ten zuiden van de Rottumerplaat. De opzet van dit onderzoek en de samenhang met vergelijkbaar onderzoek in Duitsland en Denemarken is niet onderbouwd. Verder is in de PKB slechts sprake van het toestaan van onderzoek en monitoring “ten dienste van een goed beheer van het waddenecosysteem”. De Commissie veronderstelt dat ook fundamenteel wetenschappelijk onderzoek naar het functioneren van wad-ecosystemen en wadorganismen daarvan onderdeel uitmaakt.

¹⁷ Bijvoorbeeld voor de Strandplevier, een Vogelrichtlijnsoort waarvoor een herstelopgave in het aanwijzingsbesluit zal worden opgenomen.

5. Tot slot: afstemming smb en pb

De SMB en de PB kennen een grote overlap en daardoor veel dubbelingen in informatie. Dit is verklaarbaar uit het feit dat het PKB-plangebied nagenoeg geheel ook Natura2000-gebied is. Achteraf constateert de Commissie dat het functioneel zou zijn geweest om beide documenten samen te voegen. Dit kan een leerpunt zijn voor komende SMB-en en PB-en.

→ **De Commissie geeft in overweging om in de toekomst SMB en PB te integreren in één document in de gevallen waarbij de bescherming van het Natura2000-netwerk de hoofdmoot is van de beoordeling. Bijvoorbeeld een SMB met een uitgebreide natuurparagraaf die voldoet aan het afwegingskader van de natuurbeschermingswetgeving.**

Aandachtspunt is daarbij wel dat beide documenten herkenbaar blijven.

Bijlage C1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 19 december 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

VROM		Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen: 21 DEC 2005		
nummer 1543-87		
doosnummer		
notitie naar: D. ut		

Commissie voor de milieueffectrapportage
de voorzitter v. N.G. Ketting
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Directoraat-Generaal Ruimte
Programma Ruimte
Rijnland 8
Postbus 30940
2500 GK Den Haag
Intern: postbus 380

in: M. de Krogh
Telefoon: 070-5301352
Fax: 070-5301324
www.rijksoverheid.nl

Adviesaanvraag strategische milieubeoordeling pkb Derde Nota Waddenzee

Datum: 19 december 2005
Referentie: DGRWAD/2005217448

Geachte heer Ketting,

Op 9 maart 2005 is uw commissie geraadpleegd over de opstelling van de notitie over de reikwijdte en het detailniveau van de strategische milieubeoordeling van het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. Mede op basis van uw advies (d.d. 28 april 2005) zijn de uitgangspunten voor de milieubeoordeling vastgesteld. Inmiddels is de strategische milieubeoordeling van het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee uitgevoerd en is het eindrapport gereed gekomen.

Ik wil u gaarne verzoeken mij te adviseren over de volledigheid en juistheid van de uitgevoerde strategische milieubeoordeling en daarbij ook de relevante onderwerpen uit de (eveneens uitgevoerde) passende beoordeling te betrekken.

De uitgevoerde passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling vereisen dat er opnieuw inspraak plaatsvindt. De inspraakperiode start op 12 januari 2006 en eindigt op 22 februari 2006. Ik wil u vriendelijk verzoeken het advies binnen deze periode af te ronden en toe te sturen, waardoor ik uw advies kan meewegen bij de vaststelling van deel 3. Het aangepaste deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee wil ik nog voor de zomer van 2006 naar de Tweede Kamer sturen.

De relevante rapporten en het definitieve aangepaste deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee, de Nota van Toelichting en de Nota van Verantwoording zal ik u zo spoedig mogelijk doen toekomen.

Ik zie uw advies met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,
De Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
voor deze,
de plv-Directeur-Generaal Ruimte

drs. C.B. van Boven

Ministerie van VROM ->
steed voor ruimte, wonen, milieu en rijksgeluiden. Beleid maken, uitvoeren en handhaven. Nederland is klein. Denk groot.

Bijlage C2

Kennisgeving van de strategische milieubeoordeling
in Staatscourant nr. 8 d.d. 11 januari 2006

INSpraak DERDE NOTA WADDENZEE

Van 12 januari tot en met 22 februari 2006 liggen de passende beoordeling, de strategische milieubeoordeling en het concept aangepast deel 3 planologische kennisgeving (pkb) Derde Nota Waddenzee ter inzage. Voor deze documenten wordt in overeenstemming met de Algemene wet bestuursrecht een inspraakprocedure doorlopen. Het kabinet nodigt u uit uw zienswijze op de beide beoordelingen en op de verwerking daarvan in het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee kenbaar te maken.

Derde Nota Waddenzee: ontwikkeling voor natuur en mens
De pkb Derde Nota Waddenzee bevat de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor het Nederlandse deel van de internationale Waddenzee: duurzame bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap. In het opgenomen ontwikkelingsperspectief tot 2020 benadrukt het kabinet de samenhang tussen menselijke activiteiten en de natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het waddengebied. Het kabinet wil duurzame ontwikkelingen voor de natuur en het landschap, de economie, het toerisme en de recreatie in het gebied stimuleren met het instellen van een waddenfonds. Tevens presenteert het kabinet een verhefde bestuurlijke organisatie ten aanzien van het waddenbeleid voor een goede uitvoering ervan.

De pkb bevat concrete beleidsbeslissingen (cbb's) over de aanleg of uitbreiding van (sach)recreatie en bedrijventerminen, over bebouwing en windturbines in de Waddenzee en het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart. De gemeenten en provincies zijn verplicht deze cbb's over te nemen in hun ruimtelijke plannen. De overige beleidsbeslissingen en uitwerkingen zijn richtinggevend. De cbb over bebouwing in de Waddenzee is aangepast sinds de vorige inspraak in 2001. Alle aanpassingen ten opzichte van deel 3 van de Derde Nota Waddenzee uit 2001 kunt u lezen in de Nota van Verantwoording (bijlage in de pkb).

De pkb Waddenzee heeft een tweetal formele beoordelingen doorlopen. Conform de Europese Habitatrichtlijn (juni oktober 2006) implementeert de Natuurbeschermingswet (TNB) is een passende beoordeling uitgevoerd. Voor iedere in de pkb toegelane activiteit is nagegaan wat de invloed ervan is op relevante habitattypen en -soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn.

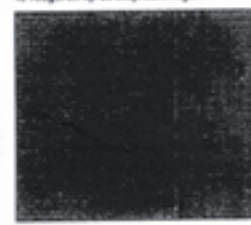
In het kader van de Europese Richtlijn Strategische Milieu Beoordeling voor plannen en programma's (2001/43/EG) is daarnaast een strategische milieubeoordeling uitgevoerd. Dit rapport geeft inzicht in welke milieugevolgen de beleidsuitwerkingen uit de pkb kunnen hebben. Het Europees recht schrijft inspraak op beide toetsen voor.

Waar kunt u de documenten inzien?
U kunt de documenten van 12 januari tot en met 22 februari 2006 gedurende de reguliere openingsuren inzien op de volgende locaties:

- De provinciehuizen van Noord-Holland, Friesland en Groningen in respectievelijk Haarlem, Leeuwarden en Groningen;
- De gemeentehuizen van Anna Paulowna, Den Helder, Wieringen, Texel, Wierum, Vlieland, Harlingen, Franekeradeel, Terschelling, Het Bildt, Ameland, Parvordendiel, Dungenwerf, Schiermonnikoog, De Marne, Eemshaven, Delfzijl, Belderdijk;
- De hoofdvestigingen van openbare bibliotheken in bovengenoemde gemeenten;
- De bibliotheken van de ministeries van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VRM), van Verkeer en Waterstaat (VWS) en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), althans gevestigd in Den Haag;
- VRM inspectie, Regio Noord, in Groningen;
- Vestiging Noord van het ministerie van LNV, in Groningen;
- Rijkswaterstaat Noord-Nederland, in Leeuwarden.

Tevens kunt u de documenten downloaden vanaf de sites www.waddenzee.nl/inspraak en www.vrom.nl/waddenzee.

Waarop kunt u inspreken?
De passende beoordeling en strategische milieubeoordeling zijn de aanleiding voor de inspraak. Het kabinet nodigt u uit te reageren op de inspraakvragen.

Hoe kunt u inspreken?
Het kabinet nodigt u uit schriftelijk op de beide beoordelingen en het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee te reageren. Uw inspraakreactie dient u uiterlijk 22 februari 2006 te sturen naar:

**Inspraakpunt
pkb Derde Nota Waddenzee
Postbus 30314
2500 GH Den Haag**

Behalve per post kunt u uw reactie ook kenbaar maken via het inspraakformulier op de internetpagina's www.waddenzee.nl/inspraak en www.vrom.nl/waddenzee.

Indien u dat wenst, kunt u verzoeken om vertrouwelijke behandeling van uw persoonlijke gegevens.

U kunt ook mondeling inspreken tijdens één van de hoorzittingen die worden gehouden op de volgende data en in de volgende plaatsen:

- 16 januari Raadzaal gemeente Texel, Oranjestraat 1, Den Burg
- 17 januari Eethotel Bruin, Dorpsstraat 88, Oost-Vijland, Vlieland
- 18 januari Scholengemeenschap Midsland, Zuidmidslandweg 8, Terschelling
- 19 januari Partycentrum De Bolder, Molenberg 13, Delfzijl
- 23 januari Provinciehuis Fryslân, Tweelakemarkt 52, Leeuwarden
- 24 januari Café-restaurant De Prael, Oude Steiger 5, Nieuw-Ameland
- 25 januari Ontmoetingskerk Schiermonnikoog, Langevliet 23, Schiermonnikoog
- 26 januari Hotel B.M.S., Marsdiepstraat 2, Den Helder

Programma
18.00 uur zwak open informatie Markt
19.00 uur presentatie
19.30 uur start hoorzitting

Indien u van de gelegenheid gebruik wilt maken mondeling in te spreken, vragen wij u vriendelijk dit LNV, de planning van de inspraakavond uiterlijk 2 dagen vóór de datum waarop u wilt inspreken, aan het inspraakpunt door te geven, telefoon 070 361 14 02.

Wat gebeurt er met uw reactie?
Mede op basis van de adviezen en de inspraakreacties stelt het kabinet zijn standpunt vast (deel 3). Na instemming door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer wordt de Derde Nota Waddenzee definitief in pkb deel 4. Alleen tegen de cbb's in de Derde Nota Waddenzee staat na bekendmaking van deel 4 beroep open ingevolge artikel 54 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO).

Zo spoedig mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u alle inspraakreacties inzien op de locaties waar de beide beoordelingen en het concept aangepast deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee ter inzage hebben gelegen.

Heeft u ingesproken? Dan ontvangt u ook het aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee, waarin het kabinet de inspraakreacties, bestuurlijke overwegingen en advisering in het kabinetsstandpunt heeft verwerkt.

Waar kunt u terecht voor nadere informatie?
Op www.waddenzee.nl en in het wadden-dossier op www.vrom.nl/waddenzee leest u meer over de Waddenzee.

Voor het aanbrengen van een exemplaar van de beoordelingen, de Derde Nota Waddenzee en de inspraakwijzer met cd-rom, kunt u contact opnemen met Postbus 51 Inhoud: 0600-8051, of het aanvrageformulier op www.waddenzee.nl/inspraak en www.vrom.nl/waddenzee gebruiken.

Voor inhoudelijke vragen kunt u op werkdagen van 9.30 tot 21.00 uur contact opnemen met Postbus 51 Inhoud: 0600-8051 (grvnl). Voor inlichtingen over de inspraakprocedure kunt u contact opnemen met het inspraakpunt, telefoon 070 361 14 02, e-mailadres inspraakwaddenzee@vrom.nl.

Ministerie van VRM → staat voor ruimte, wonen, milieu en rijksgebouwen. Beleid maken, uitvoeren en handhaven.

Nederland is klein. Denk groot.

Bijlage C3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Ministerie van VROM
 Bevoegd gezag: Ministerie van VROM
 Besluit: Planologische Kernbeslissing
 Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C00.6

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag reikwijdte SMB: 9 maart 2005 en 31 maart 2005

Advies reikwijdte SMB uitgebracht: 28 april 2005

Datum vaststelling notitie reikwijdte en detailniveau: 15 juli 2005

Adviesaanvraag beoordeling SMB: 19 december 2005

Advies beoordeling SMB uitgebracht: 23 februari 2006

Bijzonderheden:

De Commissie vroeg in haar advies over de Reikwijdte en het Detailniveau voor de Strategische Beoordeling (SMB) om bij bescherming van natuur de instandhoudingsdoelstellingen conform de natuurbeschermingswetgeving centraal te stellen. Ook moet de SMB aangeven voor welke activiteiten nog een passende beoordeling volgens de natuurbeschermingswetgeving nodig is, omdat niet met redelijkheid zeker is dat ze geen significante gevolgen hebben voor kwalificerende habitats en/of soorten en van welke

aard de gevolgen zouden kunnen zijn (mechanismen, omvang effect, schaalniveau beïnvloeding, periodiciteit, herstelduur). In haar beoordeling van de SMB en van de Passende Beoordeling (PB) in het kader van de Natuurbeschermingswet constateert de Commissie dat de volgende volgorde voor het planproces is gekozen: eerst een PKB, later volgt het toetsingskader ingevolge de Natuurbeschermingswet in de vorm van aanwijzingsbesluiten en beheerplannen waarin instandhoudingsdoelen komen te staan. Deze aanpak leidt tot het doorschuiven van de afweging van activiteiten naar een lager beslisniveau dan de PKB. De Commissie raadt aan om in het vervolgtraject zorgvuldig te blijven nagaan of bijstellingen van de PKB op grond van een terugkoppeling van de meest actuele beschikbare instandhoudingsdoelen nodig zijn. De Commissie vestigt de aandacht op visserijactiviteiten die door kunnen blijven gaan, terwijl deze volgens de passende beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet mogelijk tot significante gevolgen kunnen leiden. De Commissie mist een adequate zonering, gericht op het voorkomen van verstoring en het reguleren van visserijactiviteiten. De zonering is niet

helder en deze vloeit niet logisch voort uit de SMB en uit de PB. De Commissie beveelt aan om in kaart te brengen welke delen van het Waddengebied kwetsbaar zijn voor verstoring of beving, en waarom, en van daaruit een logische zonering vast te leggen. Aan de inhoudelijke eisen van de SMBrichtlijn wordt naar de mening van de Commissie voldaan, met uitzondering van de niet-technische samenvatting: deze ontbreekt.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. ir. G. Blom (voorzitter)
 prof. dr. P.L. de Boer (alleen advies reikwijdte en detailniveau)
 dr. F.H. Everts
 ir. L.J.W. van Hoof
 dr. ir. C.J.M. Philippart
 ir. K.A.A. van der Spek
 prof. dr. J.H.J. Terwindt (alleen advies reikwijdte en detailniveau)
 prof. mr. J. Verschuuren
 ing. R.L. Vogel
 prof.ir. J.J. van der Vuurst de Vries (alleen advies reikwijdte en detailniveau)

Secretaris van de werkgroep:

ir. F.D. Dotinga

Bijlage D: Advies van de Raad voor de Wadden

Pkb Waddenzee beleidsinstrument in blessuretijd

**Advies aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
Ordening en Milieubeheer over het aangepaste deel 3 pkb
Derde Nota Waddenzee**

**advies 2006/01
28 februari 2006**

RAAD VOOR DE WADDEN

Aan de Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Mevrouw S.M. Dekker
Postbus 20951
2500 EZ DEN HAAG

betreft
advies over het aangepaste deel 3
pkb Derde Nota Waddenzee

ons kenmerk
14/MvR

datum
20 maart 2006

Geachte Minister,

Op 19 december 2005 hebt u de Raad voor de Wadden gevraagd advies uit te brengen over de aanpassingen in deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee daarbij uitgaande van het advies van de Adviesgroep Waddenzeebeleid, het advies van de Raad voor de Wadden over natuur- en landschapsgrenzen, monitoring, kennisaudit en Wadden-academie, actuele beleidsontwikkelingen zoals de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 en de resultaten van de Strategische Milieubeoordeling (smb) en de Passende Beoordeling (pb). Daarnaast vroeg u specifiek aandacht te besteden aan het beleidsvoornemen met betrekking tot de recreatievaart.

Op 28 februari jl. heeft de Raad niet alleen het door u gevraagde advies vastgesteld, maar daaraan ook nog een advies toegevoegd over de bruikbaarheid van het pkb-Instrument tegen de achtergrond van gerechtelijke uitspraken over de doorwerking van de Vogel- en Habitatrichtlijn, c.q. de wijze waarop in de toekomst vorm en inhoud kan worden gegeven aan het Waddenzeebeleid.

De Raad is van mening dat de pkb zo spoedig mogelijk moet worden vastgesteld, maar ook dat de pkb niet langer het geschikte instrument is voor het vastleggen van het Waddenzeebeleid. Om die reden zou vanaf de datum van inwerkingtreding moeten worden gewerkt aan het, op nationaal schaalniveau, verankeren van het strategische Waddenzeebeleid in het Natuurbeleidsplan.

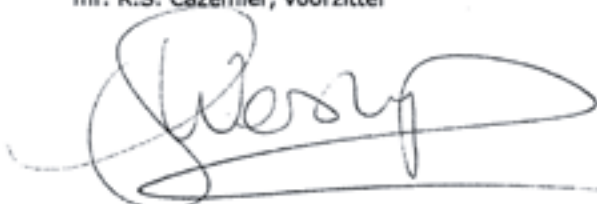
De onduidelijke scheiding tussen het toetsingskader (Vogel- en Habitatrichtlijn) en het ruimtelijk afwegingskader (pkb) zou in de huidige pkb kunnen en moeten worden weggelaten. Aansluitend hierop adviseert de Raad om met de resultaten van de smb en de pb het ruimtelijk afwegingskader opnieuw te doorlopen, zodat de milieugevolgen van de ruimtelijke afwegingen herkenbaar worden in de pkb-tekst.

Het aan de pkb toevoegen van een Nota van Verantwoording geeft een heldere onderbouwing van de redenen tot aanpassing van de pkb. De waarde van een dergelijke nota neemt toe naarmate deze vollediger is. In het advies geeft de Raad een aantal, naar onze mening belangrijke, onderwerpen aan, die in deze nota ontbreken, of in onvoldoende mate worden verantwoord. Overigens verdient een deel van de betreffende onderwerpen ook in de pkb-tekst zelf meer aandacht.

Hoogachtend,

mr. R.S. Cazemier, voorzitter

mevrouw mr. J. Westinga, secretaris

Inhoudsopgave

Samenvatting	180
1 Inleiding	181
1.1 Algemeen	181
1.2 Adviesaanvraag	181
1.3 Afbakening en aanpak	182
2 Rol en betekenis van de pkb	183
2.1 Algemeen	183
2.2 Ontwikkelingen	183
2.3 Overgangperiode	185
2.4 Pkb-procedure	186
3 Ruimte voor de Wadden	188
4 Passende beoordeling en Strategische milieubeoordeling	189
4.1 Algemeen	189
4.2 Passende beoordeling	189
4.3 Strategische milieubeoordeling	190
4.4 Cumulatie van effecten	191
5 Inhoudelijke beleidswijzigingen	192
5.1 Algemeen	192
5.2 Hoofdpunten gewijzigd beleid	192
Bijlage 1 Vergelijking deel 3 PKB 2001 met aangepaste PKB 2006	196
Bijlage 2 Adviesaanvraag	206
Bijlage 3 Samenstelling Raad voor de Wadden	208
Bijlage 4 Publicaties Raad voor de Wadden	209

Samenvatting

De Raad voor de Wadden is op 19 december 2005 door de Minister van VROM gevraagd advies uit te brengen over de doorgevoerde aanpassingen in het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee. Het concept aangepast deel 3 vervangt het oorspronkelijke deel 3 uit 2001, waarvan de behandeling door de Tweede Kamer in het voorjaar 2002 moest worden afgebroken wegens de val van het kabinet Kok II.

Uitgangspunten van de Raad

De Raad heeft het zwaartepunt van haar advisering gelegd bij de vraag of een planologische kernbeslissing in de huidige situatie nog wel het meest adequate beleidsinstrument is. Gezien de noodzaak om het sinds voorjaar 2002 door uitstel van de pkb-behandeling ontstane beleidsvacuüm zo spoedig mogelijk op te heffen, meent de Raad dat de voorliggende pkb wel *moet* worden vastgesteld. De Raad adviseert daarom tevens over de inhoud van het herziene deel 3. Voor een aantal onderwerpen verwijst de Raad naar zijn relevante, sinds 2003 uitgebrachte adviezen. De Raad plaatst een aantal kanttekeningen bij de door het kabinet gevolgde procedure om tot een aangepast deel 3 van de pkb te komen. De Raad mist een volledige verantwoording van de procedure, waaronder de motivatie van het (zonder inspraak) opnemen van bepaalde beleidsbeslissingen met de status van concrete beleidsbeslissing of beslissing van wezenlijk belang.

Recente ontwikkelingen bij wet- en regelgeving

De Raad mist in de pkb een beschouwing over de betekenis van actuele (jurisprudentie over) wet- en regelgeving waarbij vooral wordt gedoeld op de Vogelen Habitatrichtlijn en de op 1 oktober 2005 inwerking getreden Natuurbeschermingswet 1998. Volgens de Raad betekent dit een verschuiving van het ruimtelijk ordeningsbeleid naar het natuurbeleid, hetgeen directe consequenties heeft voor de inhoud en reikwijdte van de pkb. De pkb wordt daarmee (weer) beperkt tot de afweging van de ruimtelijke aspecten van de op grond van de Habitattoets toegestane functies.

De rol en betekenis van de pkb

De Raad maakt opmerkingen over de rol en de betekenis van de pkb als instrument voor beleid en beheer van de Waddenzee. Dit in lijn met zijn eerder uitgebrachte advies over de bestuurlijke organisatie waar de rol van het instrument pkb aan een kritische beschouwing wordt onderworpen en een adequaat alternatief sturingsinstrument wordt geschetst. Omdat de Raad van mening

is dat op dit moment de pkb, na het aanbrengen van de noodzakelijke verbeteringen, zo spoedig mogelijk dient te worden vastgesteld, adviseert hij dit te doen voor een periode van ten hoogste vijf jaar. Tegelijkertijd kan gestart worden met de "ontmanteling" van de pkb waarbij het strategisch Waddenzeebeleid wordt opgenomen in het Natuurbeleidsplan.

Nota van Verantwoording

De Raad adviseert om een vollediger Nota van Verantwoording aan de pkb toe te voegen met de onderbouwing van de redenen tot aanpassing van de pkb. In het advies geeft de Raad een aantal belangrijke onderwerpen aan, die in deze Nota van Verantwoording ontbreken, of in onvoldoende mate worden verantwoord.

Passende beoordeling en Strategische milieubeoordeling

De Raad gaat in het advies alleen in op de vertaling van de resultaten van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling in de pkb tekst. Bij toekomstige opname van het Waddenzeebeleid in het Natuurbeleidsplan en het beheerplan adviseert de Raad om een meer volledige passende beoordeling uit te voeren van de afzonderlijke activiteiten. Wat betreft de strategische milieubeoordeling adviseert de Raad om met de resultaten hiervan het ruimtelijk afwegingskader opnieuw te doorlopen, zodat de doorwerking van de milieugevolgen in de pkb tekst op een herkenbare manier plaatsvindt. De Raad constateert dat middels de strategische milieubeoordeling het niet mogelijk is de cumulatie van effecten te beschrijven. In de pkb wordt erkend dat de beschikbare informatie onvoldoende houvast biedt. De Raad had het op prijs gesteld als een poging was gedaan om met name de ruimtelijke aspecten van de beoordeelde functies aan een passende beoordeling en een strategische milieubeoordeling te onderwerpen, om zodoende na te gaan of er voor die aspecten in ieder geval iets valt te zeggen over de cumulatie van effecten. Inhoudelijke opmerkingen De Raad maakt bij verschillende wijzigingen in de tekst van de pkb

inhoudelijke opmerkingen.

Op een aantal onderwerpen is de Raad dieper ingegaan. Het betreft de onderwerpen verbreding "hand aan de kraan"-principe, duurzame economische ontwikkeling, referentiekader en streefbeeld, duisternis, nietgebruikswaarden en cultuurhistorische waarden.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

De pkb Derde Nota Waddenzee vervangt de pkb Tweede Nota Waddenzee, die in 1993 is vastgesteld. Nadat de Derde Nota Waddenzee in het voorjaar van 2002 procedureel was gevorderd tot de afronding van de behandeling van het zogenaamde deel 3 door de Tweede Kamer, is de procedure stopgezet tot het kabinet in december 2005 besloot het oorspronkelijke deel 3 in te trekken en een herziene versie te publiceren.

In de aanloop naar de herziene versie zijn nieuwe Europese milieuregels in werking getreden, op grond waarvan de Derde Nota Waddenzee moest worden onderworpen aan een Strategische milieubeoordeling (smb). Verder is het Ministerie van VROM tot de conclusie gekomen dat het uitvoeren van een Passende beoordeling (pb) wellicht noodzakelijk zou kunnen zijn¹, wat heeft geleid tot het besluit om zowel een smb als pb uit te voeren. Beide beoordelingen moeten, alvorens ze worden vastgesteld, ter visie worden gelegd. In het verlengde

¹ Beheer van "Natura 2000"-gebieden – de bepaling van art. 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) – 2000, Bureau voor officiële publicaties de Europese Gemeenschappen, Luxemburg, blz. 31

hiervan heeft het kabinet besloten, in afwijking op de formele pkb-procedure, het herziene deel 3 eveneens (gedeeltelijk) in inspraak te brengen en daarover opnieuw bestuurlijk overleg te voeren, om vervolgens een definitief (aangepast) deel 3 aan de Tweede Kamer aan te bieden. Het kabinet gaat in de Nota van Verantwoording in op de voortzetting van de pkb-procedure.

1.2 Adviesaanvraag

Volgens de Minister van VROM is het nieuwe deel 3 inhoudelijk gewijzigd naar aanleiding van het rapport van de de Adviesgroep Waddenzeebeleid, het advies van de Raad voor de Wadden over natuur- en landschapsgrenzen, actuele beleidsontwikkelingen, en de resultaten van de pb en smb. In haar brief van 19 december 2005 (bijlage 2) vraagt zij de Raad om een advies over de doorgevoerde aanpassingen en over mogelijke alternatieven voor de kwantitatieve beperking van het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart die in de pkb is opgenomen.

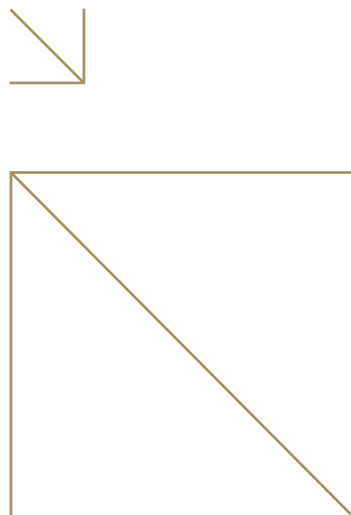
Niet alleen de inhoud van deel 3 van de pkb is veranderd, maar ook de (juridische) context waarin de pkb moet worden geplaatst is de afgelopen jaren verder uitgekristalliseerd. In de periode waarin de herziene versie is voorbereid hebben met name het

Strategische milieubeoordeling (smb)

De smb is gebaseerd op de Europese richtlijn 2001/42/EG, die sinds zomer 2004 van kracht is. De richtlijn is van toepassing op plannen en programma's van overheidsinstanties die wettelijk of bestuursrechtelijk zijn voorgeschreven en die mogelijk belangrijke gevolgen hebben voor het milieu (milieu inclusief natuur en landschap). Bedoeling is om milieueffecten tijdens de voorbereiding van plannen en programma's in beeld te brengen en mee te laten wegen in de besluitvorming. De resultaten van de smb worden tezamen met het betreffende ontwerpplan of -programma ter inzage gelegd. Het aangepast deel 3 van de pkb is in dit geval het ontwerpplan.

Passende beoordeling (pb)

De pkb is een plan in de zin van de Europese Habitatrichtlijn (art. 6, lid 3) waardoor een Habitattoets (ook wel passende beoordeling) dient te worden uitgevoerd, voorafgaand aan het vaststellen van de pkb. In de pb wordt nagegaan of voor de in de pkb voorkomende beleidsuitspraken aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee kan worden voorkomen. Hierbij wordt rekening gehouden met alle praktisch mogelijke mitigerende voorwaarden. De pb is evenals de smb een beoordeling van een plan in het algemeen. De nu uitgevoerde pb laat daarom onverlet dat later bij de feitelijke vergunningverlening opnieuw een pb dient te worden verricht op het concrete niveau van de activiteit zelf.

Europese Hof² en vervolgens de Raad van State³ uitspraken gedaan, waarin de juridische betekenis van het toetsingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) voor de aangemelde speciale beschermingszones (de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) wordt verduidelijkt en onderstreept. Dit juridische kader is kaderstellend voor het in de pkb verwoorde beleid. De Raad is van mening dat de mogelijke consequenties die hieruit voortvloeien ten aanzien van de aard en inhoud van de pkb zodanig zijn dat zij in het advies tot uiting moeten komen, en neemt op dit punt de vrijheid om een bredere invulling te geven aan het advies. Over de ligplaatsen voor de recreatievaart zal de Raad een gevraagd advies uitbrengen nadat de Stuurgroep Waddenprovincies het concept-convenant ter vaststelling voorlegt aan de betrokken besturen. De Raad acht het niet zinvol om te adviseren over een voorgenomen beperking van het aantal ligplaatsen zonder te kunnen beschikken over een goede analyse van de problemen en knelpunten die (een verdere groei van) de recreatievaart oplevert voor de veiligheid op en de natuurwaarden van de Waddenzee. Verder zal een analyse van de oorzaken van de gesignaleerde en verwachte problemen en knelpunten de basis moeten leveren voor een gefundeerde beoordeling van de effectiviteit van mogelijke (combinaties van) maatregelen. Verwacht wordt dat de samenwerkende overheden voornoemde inventarisatie- en analyseresultaten, als achtergrondinformatie bij de adviesaanvraag over het concept-convenant, beschikbaar zullen hebben voor de Raad. Het concept-convenant zal volgens de Stuurgroep Waddenprovincies voor de zomer van 2006 worden gepubliceerd. De Raad kan dus tijdig adviseren, zodat het kabinet hierover nog een standpunt kan formuleren voordat het herziene deel 3 door de Tweede Kamer zal worden behandeld.

1.3 Afbakening en aanpak

In relatie tot het in november 2001 uitgebrachte deel 3 kan de inhoud van het herziene deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee worden onderverdeeld naar:

- ongewijzigd beleid c.q. ongewijzigde tekst;
- op basis van nieuw sectoraal beleid geactualiseerde tekst;
- beleidsaanpassingen en –aanvullingen n.a.v. het rapport van de Adviesgroep Waddenzeebeleid (AGW);
- beleidswijzigingen voortkomend uit de veranderde samenstelling van de regering;

- beleidsaanpassingen en –aanvullingen n.a.v. de smb en pb.

De wijzigingen zijn (grotendeels) samengevat in de Nota van Verantwoording. In deze nota wordt niet ingegaan op de opvattingen van het kabinet over de rol en betekenis van de pkb tegen de achtergrond van ontwikkelingen op het gebied van (jurisprudentie over) wet- en regelgeving, en met name de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk 2 van dit advies is een aantal kanttekeningen geplaatst bij de gevolgde procedure.

De Raad gaat wel in op de vraag of een planologische kern-beslissing in de huidige situatie nog wel het meest adequate beleidsinstrument is om het gewenste beleid en beheer van de Waddenzee vorm te geven, en zo ja, of in dat geval het in de pkb opnemen van (aanvullend) sectoraal beleid passend is voor dit instrument. De realiteit is dat de voorliggende pkb Derde Nota Waddenzee in zijn huidige vorm wel moet worden vastgesteld door het kabinet en de Staten- Generaal. Een aantal ontwikkelingen en maatregelen in het Waddengebied vereist namelijk dat het beleidsvacuüm dat is ontstaan, zo spoedig mogelijk wordt opgeheven door het vaststellen van nieuw beleid. Gebaseerd op die verwachting is, behalve een advies over het instrument pkb in relatie tot de Waddenzee, een advies over de inhoud van het herziene deel 3 dan ook op zijn plaats. Voor zover dit (deel)onderwerpen betreft waarover de Raad onlangs heeft geadviseerd, is volstaan met een verwijzing naar het desbetreffende advies⁴. De overige inhoudelijke opmerkingen en adviezen over relevante inhoudelijke beleidsaanpassingen zijn weergegeven in paragraaf 5.2 en (in tabelvorm) in bijlage 1. In deze bijlage zijn bedoelde aanpassingen puntsgewijs opgesomd, en waar nodig voorzien van een opmerking van de Raad. Met betrekking tot de pb en smb is, conform de adviesaanvraag, niet inhoudelijk ingegaan op de afzonderlijke onderwerpen die in deze rapportages aan de orde komen, maar heeft de Raad zich beperkt tot een advies over de opzet en uitwerking van de pb en smb als geheel, in relatie tot het abstractieniveau en de reikwijdte van deel 3 van de pkb.

² Hof van Justitie EG, 7 september 2004, C-127-02, AB 2004, 365

³ AB RvS, 22 december 2004, MenR 2005, nr. 11K, LJN-nummer AR8011

⁴ Duurzaam duurt het langst (2003/01), Duurzaam duurt het langst II (2004/01), Reactie op advies 'Ruimte voor de Wadden' van de AGW (2004/02), Natuur- en landschapsgrenzen, monitoring, kennisaudit en Waddenacademie (2004/06), Duurzaam sociaal economisch ontwikkelingsperspectief voor het Waddengebied (2005/02), Investeringsplan Waddenfonds (2005/03), Werken aan Wadden-weten (2005/04)

2. Rol en betekenis van de pkb

2.1 Algemeen

De pkb Nota Waddenzee heeft in de afgelopen decennia een centrale rol gespeeld in het Waddenzeebeleid. In zijn advies over de bestuurlijke organisatie heeft de Raad, met het oog op de actuele en toekomstige sturingsmiddelen voor beleid en beheer van de Waddenzee, niet alleen deze centrale rol ter discussie gesteld, maar ook het alternatief daarvoor aangegeven. In het voorliggende advies is deze lijn doorgetrokken door aan te geven waar en op welke wijze de pkb niet meer voldoet als *het* instrument voor beleid en beheer van de Waddenzee, wat de consequenties zouden moeten zijn voor de toekomst van de pkb Waddenzee en wat dat op dit moment betekent voor de inhoud en verdere procedure van de pkb Derde Nota Waddenzee.

De Raad adviseert om in de pkb duidelijker aan te geven dat aan de hand van het toetsingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn de toelaatbaarheid van menselijke activiteiten wordt bepaald, en dat vervolgens met het afwegingskader van de pkb wordt bepaald waar de betreffende activiteit in het plangebied kan worden toegestaan.

2.2 Ontwikkelingen

De Waddenzee heeft voor het overgrote deel de status van Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied, met als gevolg dat activiteiten en ruimtelijke functies onderhevig zijn aan het *toetsingskader* van deze richtlijnen, dan wel aan dat van de Natuurbeschermingswet 1998, waarin deze richtlijnen zijn geïmplementeerd. Op basis van dit toetsingskader wordt vastgesteld welke menselijke activiteiten en ruimtelijke functies wel en welke niet toelaatbaar zijn in (en in sommige gevallen ook rond) de Waddenzee, met inbegrip van de toelaatbare omvang en intensiteit van afzonderlijke activiteiten en functies in relatie tot andere (cumulatie van effecten). Met inachtneming van deze toetsingsresultaten biedt het ruimtelijke ordeningsbeleid, in dit geval de pkb, vervolgens het planologische *afwegingskader* voor de ruimtelijke verdeling van deze activiteiten of functies over het plangebied. Voor zover er sprake is van aanvullende eisen op het gebied van de ruimtelijke ordening kan een aanvullende toets op ruimtelijke aspecten noodzakelijk zijn. Zowel de ruimtelijke afweging als de ruimtelijke toetsing vindt plaats binnen de kaders die door het toetsingskader van de VHR/ Natuurbeschermingswet 1998 worden gesteld. Daarmee is de primaire vraag die in de pkb aan de orde zou moeten komen niet of een activiteit of functie binnen het plangebied kan worden toegestaan, maar vooral *waar* die activiteit of functie kan worden toegestaan. Zoals genoemd, kunnen daarbij nadere eisen worden gesteld aan de ruimtelijke aspecten van de activiteit of functie.

Afwegingskaders in de pkb Derde Nota Waddenzee

In de Toelichting op de pkb-tekst wordt een groot aantal 'afwegingskaders' opgesomd, die het beeld oproepen dat er in het Waddenzeegebied in verhouding tot de rest van Nederland veel extra regels gelden. Bovendien wekt de term 'afweging' de indruk dat er ruimte is voor verschillende interpretaties, waardoor bijvoorbeeld natuur- en milieuregels binnen het Waddengebied strikter worden gehanteerd dan elders. In het algemeen kan worden gesteld dat hiervan geen sprake is. Generieke wet- en regelgeving, zoals de Wet milieubeheer, de Flora- en faunawet, de Monumentenwet, enz., gelden binnen en buiten de Waddenzee in gelijke mate. Dit laat onverlet dat de rijkdom van de Waddenzee aan natuurwaarden en monumenten ertoe leidt dat de bepalingen van deze wet- en regelgeving in dit gebied vaker van invloed zijn op de besluitvorming.

De bijzondere status van de Waddenzee met betrekking tot meerdere aspecten, zoals de status van 'speciale beschermingszone' (VHR), PSSA (IMO), voorlopige aanwijzing als natuurlijk waterlichaam (KRW), enz., leidt voor een aantal van deze kwalificaties wel tot een op deze kwalificatie toegespitst beschermingsregime. Dat regime is dan wel van toepassing op alle gebieden waaraan deze status is verleend. Voor de Waddenzee is in dit kader met name de aanwijzing als Vogel- en Habitatrichtlijngebied bepalend.

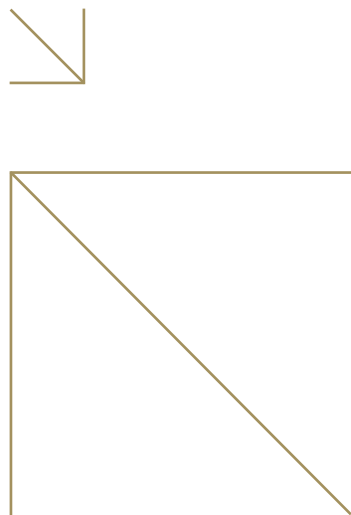
De laatste categorie die overblijft betreft de specifieke bepalingen die voortkomen uit de hoofddoelstelling voor de Waddenzee, en die via de pkb worden geïntroduceerd (duisternis, bebouwing). Van deze bepalingen, die in de pkb worden gevat onder de term 'landschappelijke kwaliteit', kan wel worden gesteld dat ze aanvullend zijn op de generieke wet- en regelgeving.

Deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee opent met het definiëren van de aard en werkingssfeer van de pkb.

"Deze pkb bevat de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor de Waddenzee. De pkb is gebiedsgericht van karakter en integreert het ruimtelijk en ruimtelijk relevante rijksbeleid voor de Waddenzee. [] Daarnaast is de pkb richtinggevend voor het ruimtelijk beleid van provincies en gemeenten." Het kabinet bevestigt met deze definitie dat de pkb een instrument is voor de ruimtelijke ordening, dat de mogelijkheid biedt om op hoofdlijnen verschillende functies wat betreft hun ruimtelijke aspecten tegen elkaar af te wegen. De pkb is richtinggevend voor provincies en gemeenten. In concreto gaat het om de afweging waar een bepaalde functie op basis van planologische criteria wordt toegestaan of wenselijk wordt geacht. De beoogde integratie houdt in dat de pkb richtinggevende criteria levert voor de wijze waarop functies ruimtelijk zo kunnen worden gerangschikt, dat hiermee invulling wordt gegeven aan de gewenste ruimtelijke en functionele samenhang. Die onderlinge afstemming en afweging van functies blijft onverminderd van belang voor

het realiseren van de beleidsdoelstellingen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, zoals behoud en ontwikkeling van de openheid van het landschap, behoud van de landschappelijke herkenbaarheid van de wordingsgeschiedenis, alsmede de ontwikkeling van de invloed van de mens hierop, behoud van duisternis, enzovoort. Samenvattend wordt geconcludeerd dat de pkb vooral als functie heeft om in het gebied toelaatbare activiteiten en functies op hoofdlijnen ruimtelijk te structureren.

Sinds de vaststelling van de eerste pkb Waddenzee in 1980 hebben op het gebied van wet- en regelgeving zodanige ontwikkelingen plaatsgehad dat het natuurbelang van de Waddenzee steeds nadrukkelijker bepalend is geworden voor het antwoord op de vraag of, en zo ja in welke mate en op welke plaats, medegebruiksfuncties in het gebied toelaatbaar zijn. In feite zijn alleen functies die in de Waddenzee plaatsvinden 'om dwingende redenen van openbaar belang' zoals veiligheid, zwaarwegender dan het natuurbelang. Pas daarna is, voor alle gebruiksfuncties die op basis van de natuur- en milieuregels toelaatbaar zijn, de

ruimtelijke afstemming en afweging aan de orde. In de Nota van Verantwoording gaat het kabinet niet in op wijzigingen in de rol en betekenis van de pkb, als gevolg van ontwikkelingen op het gebied van (jurisprudentie over) wet- en regelgeving en in het bijzonder in relatie tot de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998. In de inspraakwijzer⁵ is aangegeven dat *“Het kabinet [] besloten [heeft] de pkb-procedure voort te zetten met een aangepast deel 3, omdat er geen sprake is van een wezenlijk ander plan. De eerste stap voor de verdere behandeling van de pkb is dat iedereen nu kan inspreken op de beide beoordelingen en de verwerking ervan in de Derde Nota Waddenzee.”*

De Raad is van mening dat het kabinet ten onrechte voorbij gaat aan de betekenis van de hiervoor genoemde wet- en regelgeving voor de pkb Derde Nota Waddenzee. Een verplaatsing van het zwaartepunt van het rijksbeleid voor de Waddenzee van het Ruimtelijk ordeningsbeleid naar het natuurbeleid (Nationaal Natuurbeleidsplan) zou een logische reactie zijn op deze ontwikkeling. Deze verschuiving⁶ heeft directe consequenties voor de inhoud en reikwijdte van de pkb, in die zin dat de pkb (weer) wordt beperkt tot de afweging van de ruimtelijke aspecten van die functies die op basis van de habitattoets en andere relevante Europese richtlijnen in het gebied worden toegestaan. Mede in het licht van de aankomende nieuwe Wet ruimtelijke ordening, waarin het instrument pkb, zoals het zich laat aanzien, zal verdwijnen, kan in de toekomst op het niveau van het rijksbeleid voor de Waddenzee worden volstaan met een structuurvisie.

De Raad adviseert om bij het aangekondigde ‘aangepaste deel 3’ een aangepaste Nota van Verantwoording te voegen en daarin aan te geven dat het toetsingskader dat voortkomt uit de Vogel- en Habitatrichtlijn kaderstellend is voor het afwegingskader van de pkb, en om in het verlengde daarvan aan te geven welke consequenties dit heeft voor de reikwijdte en betekenis van de pkb voor het Waddenzeebeleid.

2.3 Overgangsperiode

Op dit moment vigeert de pkb Tweede Nota Waddenzee uit 1993, en het op basis van die pkb opgestelde Beheersplan Waddenzee. Hiervoor was in 2004⁷ een kabinetsbesluit nodig om de pkb voor een tweede termijn te verlengen. De nagestreefde datum van inwerkintreding van de pkb Derde Nota Waddenzee ligt in 2007, met een voorgestelde termijn van 10 jaar. De inhoud van de pkb zal worden uitgewerkt in een Beheer- en Ontwikkelingsplan.

De Raad heeft de afgelopen jaren meerdere keren gewezen op het beleidsvacuüm dat op een aantal beleidsterreinen ontstond, of dreigde te ontstaan, door het uitblijven van de vaststelling van de actualisatie en vernieuwing van het beleid voor de Waddenzee op nationaal niveau. Gegeven de -wat betreft de inhoud- inmiddels al lang verstreken houdbaarheidsdatum van de vigerende pkb Tweede Nota Waddenzee is de Raad van mening dat het nieuwe beleid op de kortst mogelijke termijn moet worden vastgesteld. Dat betekent dat de pkb Derde Nota Waddenzee zo spoedig mogelijk in werking moet treden, ondanks de bezwaren tegen de (gepretendeerde) reikwijdte van deze pkb.

Voorafgaand aan dit besluit is het noodzakelijk dat de pkb op verschillende onderdelen wordt aangepast, zoals het helderder verwoorden van het kaderstellende karakter van het toetsingskader van de VHR/Natuurbeschermingswet 1998. Inhoudelijk betekent dit dat de doorgevoerde wijzigingen ten opzichte van de eerdere versie van deel 3 gemotiveerd zichtbaar moeten worden, en dat de vertaling van sectoraal beleid naar gebiedsgericht beleid op een zuivere wijze moet zijn uitgevoerd. In hoofdstuk 5 is hier nader op ingegaan. Verder ligt het in de rede, dat aan dit besluit wordt toegevoegd dat de datum van vaststelling tevens de startdatum is voor de herziening van de pkb. Het spreekt voor zich dat bij dit toekomstperspectief voor het instrument pkb een werkingsduur van 10 jaar niet passend is.

⁵ Ontwikkeling van de Wadden voor natuur en mens, inspraakwijzer pkb Derde Nota Waddenzee, VROM 5296/december 2005

⁶ Zie: Natuurlijk gezag, een bestuurlijk model voor de Waddenzee, 2005, Raad voor de Wadden en Raad voor het openbaar bestuur, advies nr. 2005/05

⁷ Partiële herziening PKB Waddenzee 1993, Kamerstuk 29 227, nr. 1, 29 september 2003

De Raad adviseert om de pkb Derde Nota Waddenzee, nadat de noodzakelijke inhoudelijke verbeteringen zijn aangebracht, zo spoedig mogelijk vast te stellen voor een periode van ten hoogste vijf jaar. Verder adviseert de Raad om vanaf de instellingsdatum te starten met de herziening van de pkb (ontmanteling), met als resultaat verankering van het Waddenzeebeleid in het Natuurbeleidsplan, zonodig aangevuld met een structuurvisie, als onderdeel van de Nota Ruimte.

2.4 Pkb-procedure

Na de val van het kabinet Kok II in 2002 is het Waddendossier (i.c. de afronding van de pkb Derde Nota Waddenzee) aangemerkt als controversieel, met als gevolg dat de pkb-procedure werd stopgezet. Het kabinet Balkenende II heeft vervolgens de Adviesgroep Waddenzeebeleid geïnstalleerd met de opdracht om voor een aantal knelpunten in het Waddenzeebeleid oplossingsrichtingen te zoeken. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de bevindingen van de AGW te verwerken in het Waddenzeebeleid, alvorens de procedure voort te zetten. Verder is het kabinet steeds van mening geweest dat de wijzigingen in de pkbtekst niet van wezenlijke aard zijn, zodat de pkb-procedure niet opnieuw behoeft te worden doorlopen. Herziening van deel 3 zou naar de mening van het kabinet tijdswinst opleveren ten opzichte van het opnieuw doorlopen van de gehele pkbprocedure.⁸

Gedurende de onderbreking hebben achtereenvolgens het Europese Hof en de Raad van State uitspraken gedaan met betrekking tot het toepassen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn, die enerzijds (mede) resulteerden in aanpassingen in met name het schelpdiervisserijbeleid en anderzijds in het besluit om de pkb Derde Nota Waddenzee te onderwerpen aan een pb. Het oplopen van de vertraging heeft verder tot gevolg dat op basis van nieuwe regelgeving⁹ inmiddels ook een smb moest worden uitgevoerd. De uitvoering van een smb en pb gaat gepaard met het in inspraak brengen van de resultaten.

Uit het voorgaande blijkt dat de inhoud van de pkb Derde

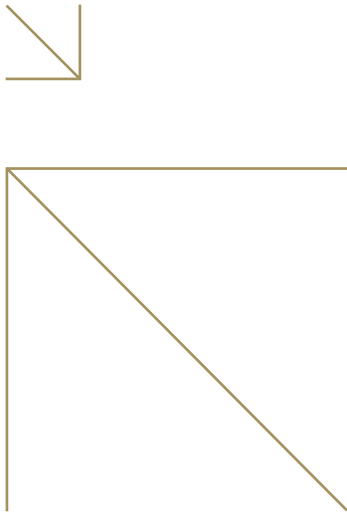
Nota Waddenzee als gevolg van zeer verschillende oorzaken is gewijzigd. Het kabinet heeft daarbij vastgehouden aan de oorspronkelijke opzet om te komen met een nieuw deel 3, hoewel het argument tijdswinst alle geldigheid heeft verloren. Het gevolg hiervan is een minder gestructureerde aanpak waarin een deel van de wijzigingen wel en een deel niet (opnieuw) in de inspraak wordt gebracht, en waarin is voorzien in een tweede versie van deel 3, die vergezeld van een reactienota (vergelijkbaar met deel 2) voor de zomer zal worden aangeboden aan de Tweede Kamer.

Feitelijk betreft het herzien deel 3 een nieuw deel 1, omdat de herziene versie niet alleen aanpassingen op basis van de pb en smb bevat, maar ook nieuw beleid voortkomend uit het rapport van de AGW. In de inspraakwijzer wordt dit nieuwe beleid wel genoemd, maar wordt niet consequent omgegaan met de afbakening van de onderdelen waarop kan worden ingesproken. Zo wordt in eerste instantie aansluitend op de opsomming van de wijzigingen aangegeven dat de inspraak naast de pb en de smb, *“het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee met bijbehorende kaarten, Nota van Toelichting en Nota van Verantwoording”* omvat, terwijl de formele uitnodiging voor inspraak uitsluitend betrekking heeft op de vragen: *“Kunt u zich vinden in de conclusies uit de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling? Vindt u dat beide beoordelingen voldoende zijn verwerkt in het concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee?”* Op basis van de laatste (formele) omschrijving kan worden geconcludeerd dat er geen inspraakmogelijkheid bestaat op het ongewijzigde beleid en het nieuwe beleid, voorzover dit niet naar aanleiding van de pb en smb tot aanpassingen heeft geleid. Deze benadering zou procedureel in ieder geval juist zijn, met als nadeel dat enkele, naar de mening van de Raad wel degelijk wezenlijke beleidswijzigingen, zoals het beleid ten aanzien van de gaswinning en de instelling van het Waddenfonds zonder inspraakmogelijkheden in de pkb worden opgenomen. Het betreft in deze gevallen wijzigingen in *concrete beleidsbeslissingen* en *beslissingen van wezenlijk belang* die conform de pkb-systematiek een partiële herziening van de pkb vereisen, met inbegrip van de bijbehorende inspraakmogelijkheden.

De Raad is van mening dat de onduidelijkheid en verwarring die in het Waddengebied toch al bestaat op het gebied van de grote hoeveelheid wet- en regelgeving alleen maar wordt

⁸ Het betreft de verwachte tijdswinst ten opzichte van het opnieuw doorlopen van de totale pkbprocedure, alsmede ten opzichte van een formele herziening van de pkb

⁹ Inwerkingtreding per 2004 van de Europese Richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling van plannen en programma's (2001/42/EG)

versterkt met deze rommelige interpretatie van de pkb-procedure. De bijgevoegde Nota van Verantwoording, die overigens niet uitputtend is, neemt de onduidelijkheid niet in voldoende mate weg. Het belangrijkste manco is, dat in de Nota van Verantwoording wel wordt beschreven op welke wijze beleidsaanpassingen tot stand zijn gekomen, maar dat niet wordt verantwoord waarom deze aanpassingen zonder inspraakmogelijkheid in deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee kunnen worden verwerkt. Dit tegen de achtergrond dat de betreffende aanpassingen op enig ander moment zouden hebben geleid tot een partiële herziening van de pkb, met inbegrip van de daarbij behorende inspraak. Het blijft daarom de vraag, wat het kabinet in deze fase kan doen met inspraakreacties op onderwerpen die wel in het herziene deel 3 staan, maar die niet kunnen worden gerelateerd aan aanpassingen op basis van de pb of smb en waarop derhalve formeel niet kon worden ingesproken. De

Raad adviseert om bij het definitieve aangepaste deel 3 een aangepaste Nota van Verantwoording te voegen, waarin, gerubriceerd naar aanleiding van de beleidsaanpassing, wordt verantwoord waarom bepaalde beleidsaanpassingen, met de status van concrete beleidsbeslissing of beslissing van wezenlijk belang, zonder inspraakmogelijkheden in de pkb zijn verwerkt.

3. Ruimte voor de Wadden

In een aantal eerder genoemde adviezen is de Raad ingegaan op het rapport van de Adviesgroep Waddenzeebeleid (AGW), alsmede op de reactie van het kabinet op dit rapport. In dit advies wordt korthedshalve verwezen naar deze reactie en adviezen. Herhaling ervan heeft geen toegevoegde waarde; immers het kabinet heeft de opmerkingen van de Raad kunnen betrekken bij de opstelling van deel 3. Voor zover er inhoudelijke kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij de vertaling van het rapport van de AGW in deel 3, zijn deze verwoord in het overzicht in bijlage 1 (de matrix) waarbij sommige thema's inhoudelijk nader zijn toegelicht in paragraaf 5.2. Deze inhoudelijke toelichting heeft betrekking op de volgende onderwerpen:

- streefbeeld en referentiekader;
- duurzame (sociaal-)economische ontwikkeling;
- algemene toepassing van het “hand aan de kraan”-principe.

4.

Passende beoordeling en Strategische milieubeoordeling

4.1 Algemeen

De smb en de pb zijn beide nieuwe beoordelingsinstrumenten, waarmee nog niet veel ervaring is opgedaan voor het beoordelen van ruimtelijke plannen op het schaal- en abstractieniveau van de pkb Derde Nota Waddenzee. Door het gemis aan praktijkervaring kunnen beide beoordelingen tot op zekere hoogte worden beschouwd als experimenten om voeling te krijgen met de juiste aangrijpingspunten (passend bij de planvorm) en de gewenste diepgang van de beoordeling. Complicerende factor daarbij is, dat het sectorale beleid dat in de pkb ruimtelijk wordt geïntegreerd voorafgaand aan de pb van de pkb niet afzonderlijk zelf aan een pb is onderworpen. Hieruit komen twee dilemma's voort. Het eerste is dat de beoordelingen enerzijds het globale karakter zouden moeten hebben dat past bij een rijksnota op hoofdlijnen, maar dat ze anderzijds noodgedwongen moeten worden uitgevoerd én over de technisch-inhoudelijke aspecten én over de ruimtelijke gebiedsgerichte aspecten. Het tweede is dat de pb op onderdelen leidt tot de conclusie dat het vastgestelde sectorale beleid zou moeten worden aangepast, maar dat de discussie over de inhoud van het algemene sectorale beleid in het kader van de pb van de pkb niet aan de orde is. De noodoplossing die in deze gevallen wordt gekozen is het in de pkb formuleren van aanvullend of gewijzigd sectoraal beleid.

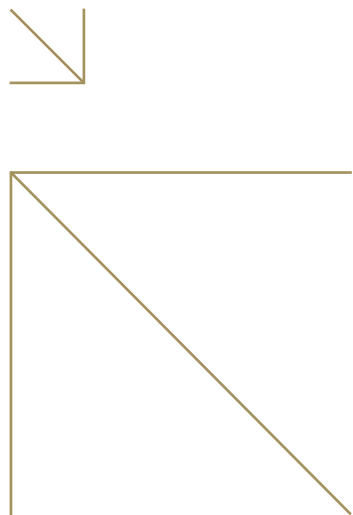
In dit advies is alleen ingegaan op de vertaling van de resultaten van de pb en smb in de pkb tekst. Er is, conform de adviesaanvraag, niet ingegaan op de inhoudelijke uitwerking van de pb en smb.

4.2 Passende beoordeling

In de pb komt duidelijk naar voren dat er grote verschillen bestaan op het gebied van kennis van de effecten van activiteiten die in de Waddenzee plaatsvinden. De Raad gaat er vanuit dat de 'state of the art' per activiteit als input heeft gediend voor de beoordeling, maar kan dit niet direct afleiden uit de beoordelingstabellen. Het verschil in beschikbare kennis van de effecten van activiteiten komt in de beoordelingstabellen onvoldoende tot uiting in de vorm van het signaleren van onzekerheden over de significantie van de (verwachte) effecten per beschouwde voorlopige instandhoudingsdoelstelling. Zowel in de tabellen als in

de conclusies lijkt er een grote aandrang te bestaan om de juistheid van het voorgestelde beleid te onderstrepen. Zo wordt in de pb bij de invulling van de beoordelingsformats met behulp van het instrument mitigatie (waaronder nog niet bekende voorwaarden bij vergunningverlening) in meerdere gevallen "toegewerkt" naar de conclusie dat, op grond van de gegeven beschouwing en hieraan ten grondslag liggende gegevens en beoordeling, geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied zal optreden. In de vertaalslag van pb naar pkb-tekst gaan dergelijke nuanceringsverloren, waardoor laatstgenoemde tekst niet meer aansluit op de pb. Als voorbeeld kunnen de aanleg van kabels en leidingen en de garnalenvisserij worden genoemd.

De wijze waarop de pb wordt uitgevoerd is in een aantal gevallen te rigide. Zo wordt bijvoorbeeld met betrekking tot het beperken van het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart impliciet aangenomen dat er een evenredige relatie bestaat met het aantal vaarrecreanten op de Waddenzee, of met andere woorden dat het een efficiënt sturingsinstrument is voor de recreatiedruk in de Waddenzee. Deze niet of nauwelijks onderbouwde vooronderstelling heeft tot resultaat dat in de pb mogelijke negatieve bijwerkingen in de vorm van meer onveilige situaties als gevolg van te weinig ligplaatsen, een groter aantal recreanten dat droogvalt, of buiten de jachthavens voor anker gaat niet wordt onderkend, laat staan wordt meegenomen in de passende beoordeling. Het gerapporteerde resultaat leidt tot de conclusie dat een inhoudelijke passende beoordeling van activiteiten op een hoger abstractieniveau, in het kader van de pkb niet of nauwelijks bijdraagt aan de kwaliteit van de pkb, en derhalve nauwelijks meerwaarde oplevert. Deze meerwaarde kan wellicht wel worden gerealiseerd indien per afzonderlijke activiteit een pb wordt uitgevoerd, met een daarbij passende diepgang. De pb van de pkb zou dan vervolgens op basis van de resultaten van de eerst uitgevoerde pb kunnen worden toegespitst op de ruimtelijke aspecten van de onderscheiden activiteiten. Het is opvallend en merkwaardig dat de pb geen analyse bevat, die gericht is op het identificeren van de ruimtelijk relevante componenten uit de inhoudelijke onderwerpen (milieu, ecologie, enz.). Dit resulteert uiteindelijk in een pkb waarin met betrekking tot bestaand sectoraal beleid in een aantal gevallen het sectorale beleid inhoudelijk

wordt aangescherpt, terwijl richtinggevende uitspraken over de ruimtelijke aspecten, zoals verdringing, gewenste dan wel ongewenste combinaties van gebruiksfuncties enzovoort achterwege blijven.

De Raad adviseert om ten behoeve van de toekomstige verwerking van het Waddenzeebeleid in het Natuurbeleidsplan en het beheerplan een meer volledige passende beoordeling uit te voeren van de afzonderlijke activiteiten, waardoor een gelaagdheid in mate van detaillering kan worden aangebracht die recht doet aan zowel het nationale beleid op hoofdlijnen, als aan het concrete sectorale beleid.

4.3 Strategische milieubeoordeling

In de smb komen tien van de vele activiteiten die in de Waddenzee plaatsvinden aan de orde. Voor een groot aantal activiteiten blijft de reden waarom ze niet in de smb zijn meegenomen arbitrair, te meer daar het wel (merplichtige) activiteiten betreft met een mogelijk grote ruimtelijke en landschappelijke impact, zoals een windturbinepark nabij de Afsluitdijk, bebouwingshoogte, ruimtelijke reservering van (buitendijkse) gebieden voor versterking van de primaire waterkering. Een nadere toelichting over het gemaakte onderscheid tussen wel en niet beoordeelde activiteiten is naar de mening van de Raad op zijn plaats.

Voor een aantal onderwerpen dat in de smb aan de orde komt, is een heldere vertaling naar de ruimtelijke consequenties gewenst. De Raad is van mening dat de pkb op dit punt niet consistent is. Zo wordt in de smb bijvoorbeeld voor de te herstellen zoet-zoutovergangen een duidelijke conclusie getrokken met betrekking tot het type overgang dat de voorkeur verdient¹⁰. Vanuit de invalshoek van zowel het ruimtelijk structurerende karakter van de pkb, als vanuit de hoofddoelstelling voor de Waddenzee vraagt de Raad zich af welke overwegingen bij het kabinet tot een pkb-tekst leiden waarin wel het (vanuit de smb onbeargumenteerde) aantal nagestreefde overgangen wordt genoemd, maar

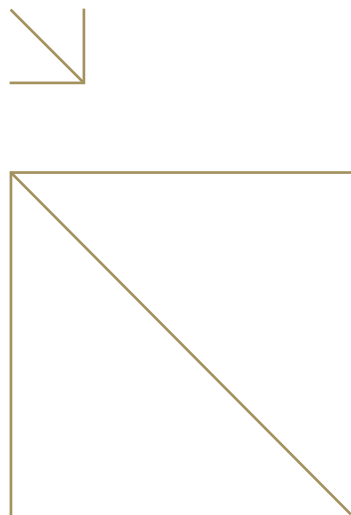
niet het meest gewenste type wordt aangegeven (c.q. het beperkte aantal locaties waar dit type zoet-zoutovergang kan worden gerealiseerd), met inbegrip van de afwegingen die daarvoor (ook buiten het pkb-gebied) nog moeten worden gemaakt¹¹. De oppervlakkigheid van de pkb op dit onderdeel, dat direct effect heeft op de mate waarin wordt voldaan aan het realiseren van de hoofddoelstelling, contrasteert met de concreetheid en mate van detaillering van andere bepalingen, zoals de bebouwingshoogte en begrenzing van het aantal ligplaatsen voor de recreatievaart, waarvan de relevantie in het licht van de hoofddoelstelling minder direct aantoonbaar is. Een tweede voorbeeld van inconsistentie betreft het onderwerp havens en bedrijventerreinen. In de smb wordt voorzichtig geconcludeerd dat concentratie en bundeling van activiteiten in de havens met de grootste diepgang op basis van milieuoverwegingen de voorkeur heeft. Deze conclusie is weliswaar in de Nota van Toelichting overgenomen, maar niet verwerkt, want ook hier ontbreekt in de pkb een aanvullende afweging gebaseerd op een visie op de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in het Waddengebied. Des te vreemder is het dat de bundeling plotseling wel opduikt in relatie tot het beperken van de bebouwingshoogte in havens, door hiervoor een onberedeneerde uitzondering te maken voor Den Helder, Eemshaven en Delfzijl.

De Raad constateert dat de smb bijdraagt aan een beter inzicht in de milieugevolgen van activiteiten in de Waddenzee, maar dat dit inzicht in de toepassing van het ruimtelijk afwegingskader niet of nauwelijks een rol van betekenis speelt. Verder is in de voorgaande alinea aangegeven dat de conclusies in de smb in meerdere gevallen niet stroken met de tekst in de pkb. Dit leidt tot de conclusie dat de resultaten van de smb vooral zijn gebruikt om eerder gemaakte keuzen te bevestigen en niet om te komen tot een beter onderbouwde toepassing van het ruimtelijk (her)afwegingskader.

De Raad adviseert om met de resultaten van de smb het ruimtelijk afwegingskader opnieuw te doorlopen, zodat de doorwerking van de milieugevolgen van de ruimtelijke afwegingen op een herkenbare wijze in de pkb-tekst doorwerkt.

¹⁰ smb, blz 65: "alternatief 2: verbraken van zoet water [is] het meest voor de hand liggend alternatief. Hierbij is de kans op kwaliteitsverbetering in de vorm van het herstel van een natuurlijke zoet-zoutgradiënt het grootste. De effecten van een dergelijke ingreep zijn beperkt en middels randvoorwaarden goed in de hand te houden."

¹¹ Over dit onderwerp zal de Raad nog dit jaar een gevraagd advies uitbrengen aan de Minister van LNV.

4.4 Cumulatie van effecten

De meerwaarde van de smb voor een integraal plan als de pkb zou in ieder geval kunnen liggen in het beschrijven en beoordelen van de ruimtelijke aspecten van een cumulatie van effecten; immers de pkb is het instrument om, daar waar aanwezig, richting te geven aan de oplossing van ruimtelijke vraagstukken en dilemma's. Beide rapporten (pb en smb) komen, overigens op basis van goede argumenten, niet verder dan een overzichtstabel met het aantal activiteiten dat beschermde soorten en habitats beïnvloedt. Het is terecht dat de rapportages geen krampachtige pogingen bevatten waarin alsnog de cumulatieve effecten worden beschreven, maar dat in plaats daarvan helder wordt aangegeven dat de beschikbare informatie onvoldoende houvast biedt voor het beschrijven van cumulatieve effecten. Om toch nog iets te kunnen zeggen over de cumulatie van effecten, wordt in het pb-rapport het volgende geconcludeerd: *"Omdat de meeste gevallen van cumulatie van effecten ook nu al optreden in de Waddenzee, meent de projectgroep dat de huidige toestand van de natuur in de Waddenzee tevens een aanwijzing geeft over de ernst van die cumulatie."* (pb, blz 43). De Raad vindt deze conclusie te gemakkelijk en niet te verenigen met een rapport van 200 pagina's, en vraagt zich bovendien af hoe deze zich verhoudt tot de door het kabinet onderschreven conclusies van de AGW¹², waarin een omvangrijk investeringsplan nodig wordt geacht voor herstel en ontwikkeling van natuurwaarden in de Waddenzee. Een betere conclusie zou zijn dat het abstractieniveau van de pkb zich kennelijk niet leent voor het in één stap uitvoeren van en de inhoudelijke en de ruimtelijke beoordeling van mogelijke cumulaties van effecten. Geconstateerd wordt dat deze poging wel is ondernomen, maar ook, dat er geen poging is gedaan om met name de ruimtelijke aspecten van de beoordeelde functies aan een pb en smb te onderwerpen, om zodoende na te gaan of er voor die aspecten in ieder geval iets valt te zeggen over de cumulatie van effecten.

De betekenis van de conclusie dat de pb en smb onvoldoende informatie leveren voor het beschrijven en beoordelen van de cumulatieve effecten moet naar de mening van de Raad ten aanzien van twee aspecten in de pkb leiden tot een nadere overweging. In de eerste plaats zou het kabinet in de Nota

van Toelichting een nadere beschouwing moeten geven wat de betekenis is van de nu gehanteerde 'van geval tot geval' benadering tegen de achtergrond van het ontbreken van voldoende inzicht in het totaal aan effecten waaraan het betreffende 'geval' wordt toegevoegd. In de tweede plaats wordt het wenselijk geacht dat het kabinet in de Nota van Verantwoording aangeeft wat deze conclusie betekent voor de verwachtingen omtrent de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een systeem van strikte natuur- en landschapsgrenzen, die immers uitgaan van een objectief vastgestelde totale gebruiksruimte per milieucompartiment.

De Raad adviseert om na te gaan op welke wijze de conclusie dat de cumulatieve effecten van het in de pkb opgenomen beleid niet kunnen worden omschreven doorwerkt in de 'van geval tot geval' beoordeling, alsmede in het voornemen om nader inzicht te krijgen in de ontwikkeling van een systeem van strikte natuurgrenzen.

¹² Brief van de Ministers van VROM en EZ en LNV aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 28 juni 2004, Kamerstuk 29 684 nr. 1

5

Inhoudelijke beleidswijzigingen

5.1 Algemeen

De beleidswijzigingen die in het herziene deel 3 zijn aangebracht ten opzichte van de ingetrokken versie zijn in tabelvorm opgenomen als bijlage 1 bij dit advies. Daarbij is aangegeven (kolom 3) of de wijziging traceerbaar is in de Nota van Verantwoording of de Nota van Toelichting. Voorzover de Raad opmerkingen of kanttekeningen plaatst bij de wijziging zijn deze als regel verwoord in de vierde kolom van de tabel. Een aantal wijzigingen geeft aanleiding tot een meer uitgebreide reactie. Zoals eerder aangegeven gaat de Raad daarbij niet in op de onderwerpen waarover eerder in de periode vanaf 2003 al is geadviseerd. De overige onderwerpen zijn in de navolgende paragraaf beschreven.

5.2 Hoofdpunten gewijzigd beleid

Verbreding “hand aan de kraan”-principe

In afwachting van de conclusie over de bruikbaarheid van natuur- en landschapsgrenzen stelt het kabinet dat voor activiteiten in het Waddengebied algemene grenzen, aangevuld met een ‘van geval tot geval’ beoordeling bij vergunningverlening, blijven gelden. Het kabinet acht hiervoor de volgende zaken nodig:

- goede monitoring van de VHR-parameters;
- invoering van “hand aan de kraan”-principes met tijdige terugkoppelingsmechanismen;
- opvulling van kennisleemten.

In vergelijking met het bestaande beleid voegt het kabinet (het streven naar) “hand aan de kraan”-principes voor meerdere menselijke activiteiten toe. De Raad stemt in met de invoering van dit principe, omdat hiermee per menselijke activiteit een extra managementinstrument wordt geïntroduceerd waarmee kan worden gereageerd op onvoorziene ontwikkelingen. Uitgangspunt daarbij dient wel te zijn dat dergelijke terugkoppelingsmechanismen geen rol spelen in de beoordeling van de toelaatbaarheid van de betreffende activiteit, maar bedoeld zijn om adequaat te kunnen reageren op onvoorziene ontwikkelingen. Met andere woorden, het “hand aan de kraan”-principe vervangt niet het voorzorgbeginsel en mag evenmin worden gezien als een mitigerende maatregel, maar geldt vooral als bijsturinginstrument om (onder onvoorziene omstandigheden) binnen de bandbreedte van de vergunning te blijven. De

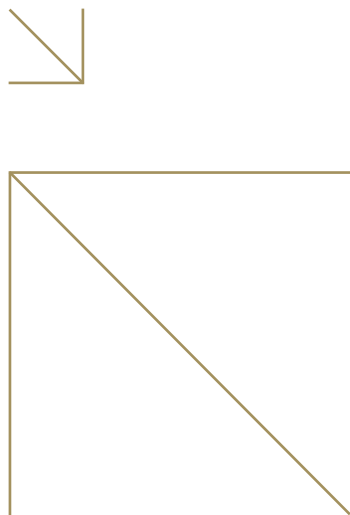
Raad vraagt verder aandacht voor het spanningsveld dat kan ontstaan door introductie van dit principe. Bestaande permanent toegelaten activiteiten en activiteiten waarvoor een vergunning is afgegeven ontlenen hieraan rechtszekerheid met betrekking tot de uitvoering van hun activiteit, die de uitvoerbaarheid van het “hand aan de kraan”-principe kan beperken.

De Raad adviseert om in de pkb aan te geven dat invoering van het “hand aan de kraan”-principe bedoeld is als management-instrument om te anticiperen op onvoorziene omstandigheden, en geen invloed heeft op de beoordeling van de toelaatbaarheid van activiteiten. Verder adviseert de Raad om aan te geven welke relatie er bestaat tussen dit nieuwe instrument en de rechtszekerheid voor de uitoefening van toegelaten activiteiten.

Duurzame economische ontwikkeling

In het herziene deel 3 is de eerdere toezegging van het kabinet inzake het opstellen van een duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief zonder nadere verklaring in de Nota van Verantwoording vervallen. De Raad is van mening dat het belang van het uitwerken van een duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief nog steeds van groot belang is, en zelfs aan belang heeft gewonnen in relatie tot de uitvoering van het investeringsplan behorend bij het Waddenfonds. De Raad roept daarbij de in november 2005 te Leeuwarden gehouden Waddenconferentie in herinnering, waar alle belangengroeperingen in en rond de Waddenzee benadrukten behoefte te hebben aan een duidelijke visie op de toekomst van het Waddengebied. Een uitbouw van de reeds uitgevoerde eerste stap op dit gebied, in de vorm van een economisch ontwikkelingsperspectief¹³, naar een bredere sociaal-economische visie op duurzame ontwikkeling in het Waddengebied vormt een wezenlijk onderdeel van de gewenste totaalvisie waarop de doelen van het Waddenfonds kunnen worden gericht. Het gaat uiteindelijk om een verdere uitwerking van wat in het Ontwikkelingsperspectief is omschreven als: “...het streven naar duurzame ontwikkeling van het gebied, zowel op ecologisch als op sociaal-economisch en toeristisch-recreatief terrein”. Over het eerste resultaat daarvan (de publicatie) heeft de Raad bij brief van 14 april 2005 aan de Minister van Economische Zaken geadviseerd.

¹³ “Wad anders”, november 2004, Ministerie van Economische Zaken

In relatie tot het duurzaam sociaal-economisch ontwikkelingsperspectief, dat met name ook betrekking heeft op de directe omgeving van de Waddenzee, is naar de mening van de Raad een heldere en concrete toekomstvisie noodzakelijk. Het is met name gewenst om, met inachtneming van de toelaatbaarheid binnen de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998, op basis van een dergelijke visie te komen tot onderbouwde ruimtelijke en planologische keuzen. Op deze wijze kan een traceerbare en onderbouwde vertaalslag worden gemaakt van de ruimtelijke afweging tussen verschillende gebruiksfuncties naar een gedifferentieerde werking (zonering) van planologische regels (bebouwingshoogte, duisternis, behoud van het open landschap, enz.) die in het Waddengebied zijn opgenomen. Met een dergelijke benadering werkt de uitkomst van de ruimtelijke afweging direct door in de mate waarin afzonderlijke planologische bepalingen in delen van het Waddengebied van kracht zijn.

De Raad adviseert om voort te gaan met het ontwikkelen van een visie op de duurzame sociaal-economische ontwikkeling van het Waddengebied en hiertoe de eerder toegezegde uitwerking opnieuw op te nemen in de tekst van de pkb. De Raad wijst daarbij, onder verwijzing naar de resultaten van het Waddenzeeforum, op het belang om alle belanghebbenden te betrekken bij dit proces.

B&O-plan, referentiekader en streefbeeld

Het in de pkb geschetste ontwikkelingsperspectief voor de lange termijn tot 2030 zal door het Regionaal College Waddengebied worden geconcretiseerd in het op te stellen integraal Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied. Het ontwikkelingsperspectief is richtinggevend. Het concretiseren van het ontwikkelingsperspectief vindt plaats aan de hand van het opstellen van een streefbeeld en een referentiekader. In de Nota van Toelichting wordt het nieuwe Beheer- en Ontwikkelingsplan verduidelijkt. Het zal een modulaire opzet krijgen om flexibel te blijven om zodoende in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Het plan bestaat uit drie delen. Deel A is het zogenaamde visiedeel, deel B het toetsingsdeel en deel C bevat het maatregelenprogramma. In het visiedeel wordt de concretisering van het ontwikkelingsperspectief gestalte gegeven, en is aldus de pkb *“...een integrale synthese van de bestaande bestuurlijke visies op het Waddengebied.*

Het is dus het eigendom van alle betrokken overheden”.

De Raad stemt in met het centraal stellen van het ontwikkelingsperspectief uit de pkb. Zowel bij het op te stellen Beheer- en Ontwikkelingsplan als bij de opstelling van het investerings- en uitvoeringsplan in het kader van het Waddenfonds is het ontwikkelingsperspectief leidend. Essentieel in dit geheel zijn het nog op te stellen referentiekader en streefbeeld. Beide zijn al aangekondigd in de Tweede Nota Waddenzee, maar ontbreken nog steeds. Het referentiekader en streefbeeld zijn belangrijke hulpmiddelen bij het realiseren van beleid voor de Waddenzee, en zouden om die reden met voorrang moeten worden vastgesteld. Het gaat daarbij niet alleen om de uitwerking van het ontwikkelingsperspectief en het B&O-plan, maar ook om andere (daar aan verwante) zaken als het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Waddenzee (VHR) en de vertaling daarvan in KRW-doelen.

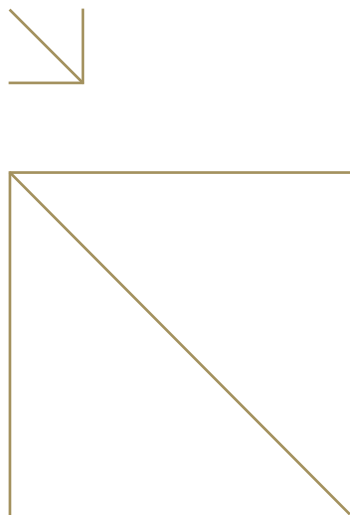
De Raad adviseert om op de kortst mogelijke termijn het referentiekader en streefbeeld voor de Waddenzee vast te stellen, zodat deze als input kan dienen voor een voortvarende aanpak bij de opstelling van het Beheerplan.

Over de mogelijkheden om tot integratie van beheerplannen te komen in het kader van het nieuwe Beheer- en Ontwikkelingsplan zal de Raad dit jaar nog nader adviseren.

Doelstelling: duisternis

In de pkb-tekst is in hoofdstuk 2.1 Doelstellingen voor de Waddenzee “duisternis” toegevoegd als één van de te behouden landschappelijke kwaliteiten. Daar staat dat het beleid tevens is gericht op *“..behoud van de landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis”*. In de Nota van Toelichting is, onder verwijzing naar het advies over dit onderwerp van de Gezondheidsraad “Hinder van nachtelijk kunstlicht voor mens en natuur” uit 2000, nader ingegaan op het belang van duisternis voor zowel mens als natuur.

De Raad kan zich vinden in het opnemen van de duisternis als kwaliteit van het Waddengebied in de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. De Waddenzee en het Waddengebied kennen nog relatief veel natuurlijke duisternis. Duisternis is zowel

een landschappelijke als natuurlijke kwaliteit. Duisternis is niet alleen belangrijk voor de mens, maar ook van belang voor dieren: zij hebben een dagnacht ritme waarbij duisternis een onmisbaar element is.

In de Nota van Toelichting is aangegeven dat beleid op het terrein van lichthinder wenselijk is. Juist de laatste jaren zijn natuur- en milieuorganisaties in samenwerking met bedrijven en overheden bezig initiatieven op dit terrein te nemen en activiteiten te ontwikkelen. Verder is in de RMNO Voorstudie “Mooi licht, mooi donker” (2005) de problematiek met voorbeelden en mogelijke aanpakken in kaart gebracht. Onder andere wordt voorgesteld lichthinder via de natuur-beschermingswetgeving te regelen. Ook provincies hebben mogelijkheden beleid te formuleren. Zo is in het Provinciaal Omgevingsplan Drenthe “het beschermen en zo mogelijk het verbeteren van nachtelijk duister” als doelstelling opgenomen en is een lichtbronnenkaart gemaakt van de provincie. Bezien in het licht van deze reeds bestaande beleidsontwikkelingen, blijft het duister waarom in de pkb alleen maar wordt gesproken van de wens om tot beleid te komen. Zo kan bijvoorbeeld niet uit de tekst worden opgemaakt of het kabinet bestaande lichthinder wil terugdringen, of dat het te ontwikkelen beleid alleen betrekking zal hebben op nieuwe bronnen. De Raad is van mening dat een analyse moet worden gemaakt van de huidige situatie en de gewenste situatie, met inbegrip van het signaleren van mogelijke knelpunten en oplossingsrichtingen. Het resultaat hiervan zou moeten worden uitgewerkt in een toetsingskader.

De Raad adviseert om concrete invulling te geven aan de wijze waarop in het Waddengebied moet worden omgegaan met het thema duisternis in de vorm van een toetsingskader, dat is gebaseerd op een analyse van huidige en de gewenste situatie.

Niet-gebruikswaarden

In het deel 3 van de pkb uit 2001 heeft het kabinet aangekondigd zich te zullen laten informeren over de toepasbaarheid van het betrekken van niet-gebruikswaarden bij beleidsbesluiten. De belevingswaarde van het landschap wordt in dit verband andermaal als voorbeeld genoemd, omdat de bescherming en het behoud van de landschappelijke kwaliteiten tot de hoofddoelstelling van de pkb behoort. In een vol-

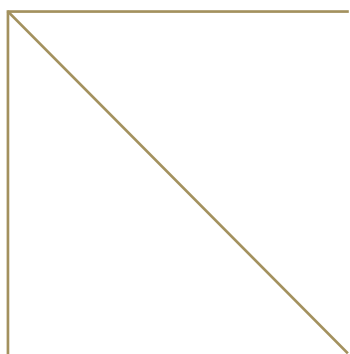
waardige afweging van alle kosten en baten vormen de niet-gebruikswaarden een essentieel onderdeel. Ook in de pkb wordt het begrip belevingswaarde gehanteerd. In de Nota van Verantwoording is niet aangegeven waarom de eerder geformuleerde toezegging is vervallen.

De Raad adviseerde in zijn eerdere advies over natuur- en landschapsgrenzen onderzoek te laten uitvoeren naar de niet-gebruikswaarden van het Waddengebied in het algemeen en de belevingswaarde van het landschap in het bijzonder. In het verlengde daarvan heeft hij geadviseerd de mogelijkheden van medegebruik te beoordelen aan de hand van een maatschappelijke kostenbatenanalyse als toetsingskader. Hierin worden naast de gebruikswaarden ook de niet-gebruikswaarden van het Waddengebied opgenomen.

De Raad adviseert om in de Nota van Verantwoording aan te geven op grond van welke informatie de toezegging van het kabinet om zich te laten informeren inzake de gebruiksmogelijkheden van methoden om niet-gebruikswaarden te betrekken bij besluitvorming, niet is overgenomen in de herziene versie van deel 3, dan wel deze toezegging opnieuw in de tekst op te nemen, met het oog op het belang dat wordt gehecht aan de belevingswaarde van het Waddengebied.

Bescherming archeologische en cultuurhistorische waarden

Naast natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten worden de in de bodem aanwezige archeologische waarden en de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden beschermd. Nieuw is opname van de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden in de hoofddoelstelling voor de Waddenzee, naast de archeologische waarden. De Raad is het eens met opname van cultuurhistorie in de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. In de huidige tekst wordt cultuurhistorie te veel in één adem genoemd met archeologie. De Raad is van mening dat cultuurhistorie explicieter moet worden beschreven (bijvoorbeeld in hoofdstuk 2 van de Nota van Toelichting onder “doelstelling met betrekking tot landschap en archeologie”), en dat daarbij gebruik moet worden gemaakt van de resultaten van LanceWad. Wat betreft archeologische waarden moet de tekst duidelijk aangeven dat de bescherming een groter gebied betreft dan enkel de Westelijke Waddenzee.

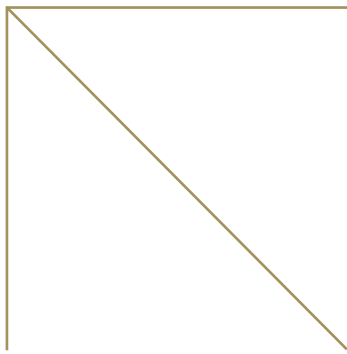

De Raad adviseert om meer uitwerking te geven aan het onderwerp cultuurhistorie door dit op te nemen in het ontwikkelingsperspectief voor de Waddenzee, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de resultaten van LanceWad.

Bijlage D1

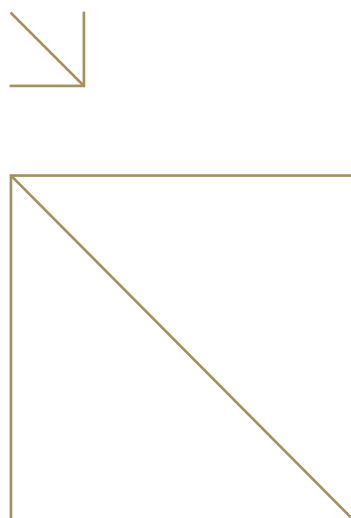
Matrix met een overzicht van de verschillen tussen concept aangepast deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee 2006 en deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee 2001 met daarbij de mening van de Raad.

Thema/onderwerp	Wijziging t.O.V. Deel 3 uit 2001
Pkb-tekst hoofdstuk 1: Aard en kader Nota	
1.3 Gebiedsbegrenzing	Kleine wijziging i.v.m. Natura 2000
1.4 Internationaal kader	Internationale afspraken, verdragen en richtlijnen opgenomen
Pkb-tekst hoofdstuk 2: Beleidsuitgangspunten	
2.1 Doelstelling duisternis	“Duisternis” toegevoegd als onderdeel van landschappelijke kwaliteiten; ook in hoofdstuk 4 toegevoegd
2.1 Doelstelling cultuurhistorie	“Cultuurhistorische waarden” toegevoegd als te beschermen waarden
Toevoeging nieuwe passage	Onder 2.1 is een passage opgenomen over de relatie kernkwaliteiten en kansen voor economische ontwikkeling
2.2 Ontwikkelingsperspectief (OP)	“Duisternis” en “bedreigingen” toegevoegd aan OP “Waddenzeehavens” heeft nieuwe tekst Beheerplan wordt “integraal Beheer- en Ontwikkelingsplan” en is concretisering van OP Nieuw is passage over investeringsplan en Waddenfonds
Pkb-tekst hoofdstuk 3: Beleidskeuzen	
3.1 Ruimte voor natuur en landschap	
3.1 Zoet-zout overgangen	BvWB; concretisering herstel natuurlijke zoetzout overgangen: zowel voor Eems als Rijn-stroomgebied één overgang aanvullend op bestaande
3.1 Verontreinigingen en nutriënten	Bereiken “goede toestand” KRW
3.1 Rampenplan	Nieuwe tekst: kabinet is verantwoordelijk voor actueel en adequaat rampenplan in samenspraak met provincies en gemeenten
NvT = Nota van Toelichting bij de pkb-tekst 2006; NvV = Nota van Verantwoording; BvWB = Beslissing van Wezenlijk Belang; CBB = Concrete Beleidsbeslissing	

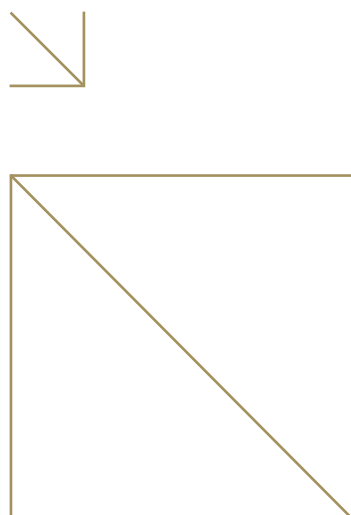

Toelichting in NvT of in NvV	Mening/opmerking raad
Alleen in NvV gemeld, niet in pkbtekst zelf	Wijziging opnemen in pkb-tekst
NvT geeft uitleg, met name over KRW, (aanmelding) HR, PSSA en ICZM	Raad positief over opname internationaal kader, echter Trilaterale afspraken moeten duidelijker; zie advies Raad maart 2005
Achtergrond en toelichting in NvA; in NvT in 3.1 doelstelling opgenomen en meegewogen onder beleidskeuze 3.2i “bebouwing”	zie separate tekst
In NvT wordt dieper ingegaan op deze relatie	zie separate tekst
NvT	Raad adviseert binnenkort over Uitvoeringsplan Waddenfonds; separate tekst over duurzame economische ontwikkeling
In NvT en NvV Geen nadere uitleg over tekst Waddenzeehavens	separate tekst over duisternis Raad: in toelichting verduidelijken
NvT en NVV	separate tekst
NvT en NvV over betekenis investeringsplan voor OP	Mening Raad: reguliere (overheids) taken niet uit Waddenfonds
In NvV toegelicht: inzet kabinet vanwege KRW en VHR	Landschap niet uitgewerkt; separate tekst over duisternis Raad komt nog met advies over zoetzout overgangen
NvT en NVV	Raad akkoord
NvT	Raad akkoord

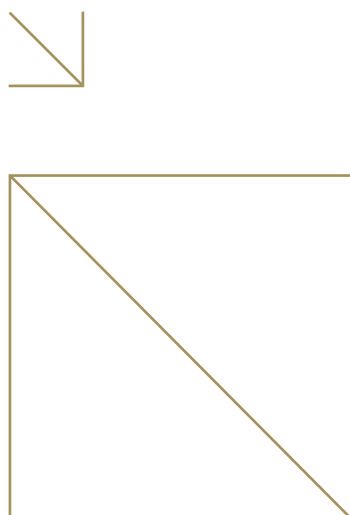
Thema/onderwerp	Wijziging t.O.V. Deel 3 uit 2001
Pkb-tekst hoofdstuk 3: Beleidskeuzen	
3.2 Ruimte voor menselijke activiteiten	
3.2a Gesloten gebieden	BvWB; jaarlijkse actualisering op grond van Nb-wet; referentiegebied oostelijk deel Wadden
3.2e Burgerluchtvaart	BvWB; verbod ultralichte vliegtuigen en reclamesleepvluchten
3.2h Havens en bedrijventerreinen	Verbod landinwaartse uitbreiding op de eilanden in daar aanwezige HRgebieden
3.2i Bebouwing	CBB; aan uitzonderingen op bebouwingsverbod in Waddenzee worden toegevoegd: bouwwerken voor mosselzaadbronnen en voor adequate afwatering van het vasteland BvWB; aan nieuwe bebouwing in nabijheid Waddenzee is toegevoegd "bebouwing in het buitengebied dient te passen bij de aard van het landschap"
3.2i Bebouwing, relatie met duisternis	Nieuw: inzet kabinet t.a.v. lichthinder kassencomplexen
3.2k Diepe delfstoffen	BvWB; gaswinning In te stellen onafhankelijke instantie
3.2l Windturbines	BvWB; plaatsing van windturbines nabij de Afsluitdijk is ongewenst; onderzoek plaatsing nabij Afsluitdijk
3.2m Ontgroningen	Schelpenwinning: geldt nu ook voor de buitendelta's van de aangrenzende Noordzeekustzone
3.2o Recreatie	Maximaal aantal ligplaatsen betreft de particuliere watersport en is exclusief de chartervaart
3.2p Visserij	Wijzigingen beleid schelpdiervisserij doorgevoerd op basis van Beleidsbesluit eind 2004
NvT = Nota van Toelichting bij de pkb-tekst 2006; NvV = Nota van Verantwoording; BvWB = Beslissing van Wezenlijk Belang; CBB = Concrete Beleidsbeslissing	

Toelichting in NvT of in NvV	Mening/opmerking raad
Instelling referentiegebied toegelicht in NvT en NvV	Raad hecht aan goed onderzoeksprogramma en begeleidings-commissie
NvT	Raad akkoord
-	Raad: waarom is deze uitspraak geen BvWB?
NvT en NVV	Raad akkoord
NvT	Raad akkoord
NvT en NVV	separate tekst
NvT en NVV	zie opmerking hierna
NvT en NVV	Raad hecht aan onafhankelijke monitoringscommissie met bevoegdheden
Motie TK wordt in NvT genoemd; NvV geeft aan dat onderzoek op ja/nee en op landschappelijke inpassing is gericht	Raad vindt invulling beleid onbegrijpelijk: voorgesteld onderzoek is in strijd met beleidsuitgangspunten
NvT en NVV	Positief; geen opmerking
NvT	Raad adviseert separaat over aanstaand convenant
In NvT en NvV toelichtingen aan de hand van EVA 2, AGW en Beleidsbesluit	Mosselvisserij: hoe wordt "rekening houden met andere vormen van menselijk medegebruik" ingevuld

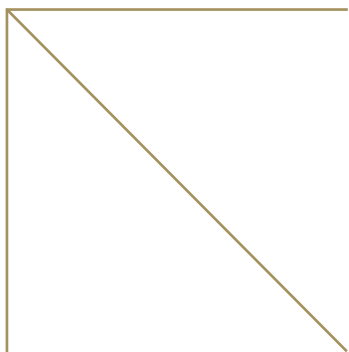

Thema/onderwerp	Wijziging t.o.v. Deel 3 uit 2001
Pkb-tekst hoofdstuk 3: Beleidskeuzen	
3.2p Visserij	BvWB; mosselvisserij: opdracht tot zelf inzichtelijk maken BvWB; kokkelvisserij m.i.v. 2005 verboden Proefgebieden mosselzaad BvWB; commercieel rapen mosselen verboden BvWB; gesloten gebieden (26%) voor bepaalde vormen van visserij Nieuw: verbod voor bevissing van zeegrasvelden en stabiele litorale mosselbanken inclusief straal 40 meter met uitzondering voor onderzoek; resultaten hiervan kunnen tot aanpassing leiden BvWB; sleepnetvisserij overig: geen uitbreiding vergunningen Nieuw: vaste vistuigen, visserij met staand want op de wadplaten wordt afgebouwd, tenzij..; in de overige delen van de Waddenzee onderzoek naar ecologische inpasbaarheid
3.2q Militaire activiteiten	Enkele bestaande militaire activiteiten aangepast c.f. PKB 2001 Cavalerieschietkamp Vlieland is buiten gebruik gesteld
Pkb-tekst hoofdstuk 4: Afwegingskader	
4.1 Te beschermen en te behouden waarden en kenmerken	Nieuw: voorlopige instandhoudingsdoelstelling i.v.m. VHR-waarden; cultuur-historische waarden toegevoegd
4.2 Afwegingskader	BvWB; afwegingskaders geactualiseerd
NvT = Nota van Toelichting bij de pkb-tekst 2006; NvV = Nota van Verantwoording; BvWB = Beslissing van Wezenlijk Belang; CBB = Concrete Beleidsbeslissing	

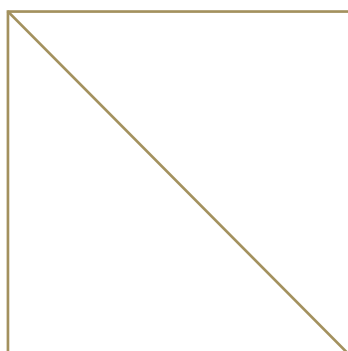

Toelichting in NvT of in NvV	Mening/opmerking raad
NvT en NvV	Raad akkoord “Uitkoop” kokkelvisserij: betrof enkel kokkelvergunningen, geen sloopregeling zoals Raad eerder adviseerde; gevaar dat vissersvaartuigen elders worden ingezet Handmatige kokkelvisserij; Raad: vangstregulatie door vastleggen ruimte, daarna eventuele nieuwe vergunningen; relatie met voedselreservering ontbreekt
NvT	Verplaatsing percelen: onduidelijkheid bij afweging belangen
NvT	Raad akkoord
NvT	Raad akkoord
NvT	Zeegras: argumentatie voor de 40 meter grens ontbreekt
NvT	Raad akkoord
NvT	Raad verwijst naar advies van april 2003 over duurzame Waddenvisserij waaronder visserij met vaste vistuigen
NvT met beschrijving ontwikkelingen sinds 1993	Opmerking Raad: aandacht voor belevingswaarde als onderdeel van milieubelasting ontbreekt
NvT	Raad akkoord
Voorlopige instandhoudingsdoelstelling in bijlage 2 bij de tekst opgenomen	Raad akkoord
In NvT en NvV toelichting per type waarden: natuur, landschap, archeologie en waterkwaliteit	separate tekst

Thema/onderwerp	Wijziging t.o.v. Deel 3 uit 2001
Pkb-tekst hoofdstuk 5: Doorwerking en Evaluatie	
5.1 Doorwerking beleid B&O-plan	B&O-plan zo mogelijk integreren met beheerplannen Nb-wet en KRW
Maatregelen PB+SMB	Mitigerende maatregelen uit PB+SMB bij vergunningverlening betrekken Resultaten PB+SMB moeten bepalend zijn voor maatregelen-programma B&Oplan
Instandhoudingsdoelstellingen VR-gebied	Nb-wet art. 15a toegelicht: natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon
Voorlichting en educatie	KCOW 2004 alleen in NvT genoemd
5.3 Kennis, natuurgrenzen, monitoring en evaluatie	Kennisbeleid gericht op natuur, (cultuur)landschap en sociaaleconomische ontwikkeling in Waddenzee en Waddengebied
Kennishuishouding	Onafhankelijke Waddenacademie met coördinerende taken; via Waddenfonds
Natuur/landschapsgrenzen	Kabinet heeft interesse; nadere verkenning van benodigd onderzoek en van juridische haalbaarheid; toepassing na planperiode. Huidige systematiek voorlopig handhaven
Huidige systematiek van beoordeling	Algemene grenzen in PKB en van geval tot geval bij concrete vergunningverlening; noodzakelijk daarbij zijn monitoring, "hand aan de kraanprincipes" en opvullen kennisleemtes
Kennislacunes	Op sociaal-economisch en sociaalcultureel gebied onvoldoende kennis voor MKBA
Monitoring	Algemene en specifieke monitoring
Specifieke monitoring bij gebrek aan natuur- en landschapsgrenzen	Bij grote en maatschappelijk gevoelige activiteiten is een onafhankelijke monitoringscommissie wenselijk; kabinet beslist per geval
NvT = Nota van Toelichting bij de pkb-tekst 2006; NvV = Nota van Verantwoording; BvWB = Beslissing van Wezenlijk Belang; CBB = Concrete Beleidsbeslissing	

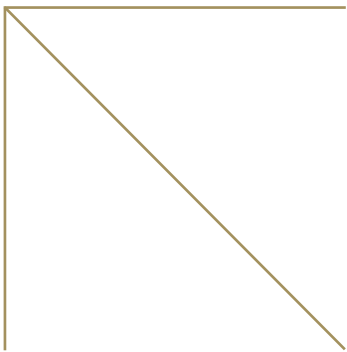

Toelichting in NvT of in NvV	Mening/opmerking raad
NvT: ook integraal beheerplan Waddenzee hierbij betrekken	separate tekst ; zie tevens advies Raad “Natuurlijk gezag”
NvT en NVV	separate tekst
NvT	separate tekst
NvT	Raad akkoord
Geen nadere uitleg; voorheen in pkb-tekst	Raad: (beleids-)communicatie en daarbij KCOW van belang (draagvlak); zie advies Raad 2003 over KCOW
NvT en NVV	Raad: zie advies “Werken aan Wadden-weten”
NvT en NvV	Raad: zie advies “Werken aan Waddenweten”
In NvV n.a.v. AGW; niet in NvT toegelicht	Raad: zie advies “Natuur- en landschapsgrenzen”
In PKB-tekst en in NvV	separate tekst
NvT	separate tekst over ontbreken onderzoek niet-gebruikswaarden
NvT en NvV	Raad positief
pkb-tekst, NvT en NvV: monitoringscommissie adviseert aan bevoegd gezag	Opmerking Raad c.f. eerder advies: monitoringscommissie met bevoegdheden

Thema/onderwerp	Wijziging t.o.v. Deel 3 uit 2001
Pkb-tekst hoofdstuk 5: Doorwerking en Evaluatie	
Monitoring geluid en licht	Monitoring geluid en licht ontbreekt monitoringsysteem; in vervolg betrekken
Pkb-tekst hoofdstuk 6: Bestuurlijke organisatie	
Nieuw is de expliciete afstemming van “strategische” hoofdlijnen	Rollen CCW en RCW vastgelegd in protocol respectievelijk nieuwe instellingsbeschikking; Minister VROM is programmaminister en voorzitter CCW
B&O-plan	CCW verleent opdracht voor opstelling B&O-plan en stelt dit ook vast
Beheerraad Waddenzee	Binnen het RCW wordt Beheerraad Waddenzee opgericht

NvT = Nota van Toelichting bij de pkb-tekst 2006; NvV = Nota van Verantwoording; BvWB = Beslissing van Wezenlijk Belang; CBB = Concrete Beleidsbeslissing

Toelichting in NvT of in NvV	Mening/opmerking raad
NvT en NvV	Raad akkoord
NvT	Raad gaat er vanuit dat zijn advies “Natuurlijk gezag” wordt betrokken bij opstelling definitief kabinetsstandpunt
	zie separate tekst; Raad gaat nog advies uitbrengen over (integratie) beheerplannen
In NvT en NvV uitleg; Nota Ruimte en AGW genoemd in NvV	Zie advies “Natuurlijk gezag”

Bijlage D2

Raad voor de Wadden
de voorzitter mr. R.S. Cazemier
Postbus 392
8901 BD LEEUWARDEN

Directoraat-Generaal Ruimte
Programmbureau Wadden

Rijnstraat 8
Postbus 30940
2500 GX Den Haag
Interne postcode 360

Ir. M. de Hoogh
Telefoon 070-3393352
Fax 070-3391324
www.vrom.nl

Adviesaanvraag pkb Derde Nota Waddenzee

Datum: 19 december 2005
Kenmerk: DGR/WAG/2005217447

Geachte heer Cazemier,

Zoals u bekend is, werk ik aan de aanpassingen van deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee. De aanpassingen richten zich op het verwerken van:

- het advies 'Ruimte voor de Wadden' van de de Adviesgroep Waddenzeebeleid;
- uw advies m.b.t. 'natuur- en landschapsgrenzen, monitoring en kennisaudit (2004/6)';
- actuele beleidsontwikkelingen, zoals de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998, de Kaderrichtlijn Water en het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij, en;
- de resultaten van de passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling van de pkb Derde Nota Waddenzee.

In de Nota van Verantwoording staan deze aanpassingen van deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee uitgewerkt.

Graag wil ik u verzoeken mij te adviseren over de doorgevoerde aanpassingen van deel 3 pkb Derde Nota Waddenzee. Daarnaast vraag ik u specifiek aandacht te besteden aan het beleidsvoornemen met betrekking tot de recreatievaart (zoals verwoord in paragraaf '3.2.o Recreatie' van de pkb). Het gaat om de vraag welke alternatieven er zijn voor de in de pkb voorgenomen kwantitatieve beperking van het aantal ligplaatsen in jachthavens, teneinde de druk op de Waddenzee (in met name het hoogseizoen) als gevolg van de recreatievaart te beheersen en indien nodig te beperken.

De uitgevoerde passende beoordeling en de strategische milieubeoordeling vereisen dat er opnieuw inspraak plaatsvindt. Deze inspraakperiode start op 12 januari 2006 en eindigt op 22 februari 2006. Ik wil u verzoeken met deze periode rekening te houden met het uitbrengen van uw definitieve advies, zodat ik uw advies kan meewegen bij de vaststelling van deel 3 dat ik nog voor de zomer naar de Tweede kamer zal sturen.

Ministerie van VROM →

staat voor ruimte, wonen, milieu en rijksgebouwen. Beleid maken, uitvoeren en handhaven. Nederland is klein. Denk groot.

Het definitieve aangepaste deel 3 van de pkb Derde Nota Waddenzee, de Nota van Toelichting, de Nota van Verantwoording en de rapporten van de beide beoordelingen zal ik u zo spoedig mogelijk doen toekomen.

Ik zie uw advies met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,
De Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
voor deze,
de plv. Directeur-Generaal Ruimte,

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

drs. C.B. van Boven

Bijlage D3. Samenstelling Raad voor de Wadden

Mr. R.S. (Roel) Cazemier; *voorzitter*

Prof.dr. J.P. (Jan) Bakker; *beheer natuurterreinen*

Ir. R. (Rindert) Dankert; *plattelandontwikkeling en landbouw*

Prof.dr. F. (Fred) Fleurke; *openbaar bestuur*

Prof.dr.drs. H. (Henk) Folmer; *relaties economie en ecologie*

Dr. W.P. (Wim) Groenendijk; *(duurzame) energie*

Prof.dr. V.N. (Victor) de Jonge DSc; *ecosysteem*

Mevr. drs. J.D. (José) Kimkes; *sociaal-economische bedrijvigheid*

Drs. M.J. (Martinus) Kusters; *recreatie en toerisme*

Dr.ir. J. (Jan) Kuiper; *communicatie*

Ing. J. (Johan) Nooitgedagt; *waddenvisserij*

Mevr. dr.ir. E.C.M. (Elisabeth) Ruijgrok; *belevingswaarde*

Drs. M. (Meindert) Schroor; *menswetenschappen*

Mevr. mr. S.M.A. (Susanna) Twickler; *juridische kennis*

Drs. W. (Pim) Visser; *sociaal-economische bedrijvigheid*

Bijlage D4

Publicaties Raad voor de Wadden

Adviezen 2003

- nr. 2003/01 "Duurzaam duurt het langst": advies over duurzame Waddenvisserij
- nr. 2003/02 PSSA: "niet de letter maar de geest"
- nr. 2003/02 Advice concerning the Wadden Sea as a PSSA
- nr. 2003/03 Communicatie bekeken: "the coming-out of KCOW"
- nr. 2003/04 Integraal kustbeleid; meer dan veilig – Advies over de ontwerp Beleidslijn voor de kust

Adviezen 2004

- nr. 2004/01 "Duurzaam duurt het langst – II": Naar een nieuw schelpdiervisserijbeleid voor de Waddenzee
- nr. 2004/02 Reactie op het advies van de Adviesgroep Waddenzeebeleid
- nr. 2004/03 Rampenplan Waddenzee
- nr. 2004/04 Notitie Stappenplan Servicepunt Handhaving Waddenzee (Seph-W)
- nr. 2004/05 Risicoanalyse Waddenzee – Een samenhangend overzicht
- nr. 2004/06 Natuur- en landschapsgrenzen, monitoring, kennisaudit en Waddenacademie
- nr. 2004/07 Europese Kaderrichtlijn Water

Adviezen 2005

- nr. 2005/01 Trilateraal voor de Toekomst: naar een versterkte trilaterale samenwerking
- nr. 2005/02 Duurzaam Sociaal-Economisch (adviesbrief) Ontwikkelingsperspectief voor het Waddengebied (SEOW)
- nr. 2005/03 Investeringsplan Waddenfonds
- nr. 2005/04 WERKEN AAN WADDEN-WETEN welke rol kan een Waddenacademie spelen?
- nr. 2005/05 Natuurlijk Gezag
Een bestuurlijk model voor de Waddenzee
gezamenlijk advies met de Raad voor het openbaar bestuur

Overige publicaties

2003

'Slimmer omgaan met kennis en onderzoek in het Waddengebied', symposiumverslag en toespraken ter gelegenheid van het afscheid van de WaddenAdvies-Raad en zijn voorzitter, Siepie de Jong, en de installatie van de Raad voor de Wadden

2005

'Waddenfonds', verslag van de conferentie van 14 november 2005

Dit is een publicatie van: **Ministerie van VROM**
→ Rijnstraat 8 → 2515 XP Den Haag → www.vrom.nl

VROM 6198/mei 2006

Ministerie van VROM →

staat voor ruimte, wonen, milieu en rijksgebouwen. Beleid maken, uitvoeren en handhaven.

Nederland is klein. Denk groot.

